

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SUÇ VE KÜLTÜR İLİŞKİSİNİN ADLİ ANTROPOLOJİ ALANINDA KULLANILMASI

Cumali ÇATAK

DİSİPLİNLERARASI ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI

ADLİ ANTROPOLOJİ PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Meryem BULUT

ANKARA

2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SUÇ VE KÜLTÜR İLİŞKİSİNİN ADLİ ANTROPOLOJİ
ALANINDA KULLANILMASI

Cumali ÇATAK

DİSİPLİNLERARASI ADLİ BİLİMLER ANABİLİM DALI
ADLİ ANTROPOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Meryem BULUT

ANKARA

2020

Etik Beyan

Ankara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlayıp sunduğum “ Suç ve Kültür İlişkisinin Adli Antropoloji Alanında Kullanılması” başlıklı tez, bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan deneysel çalışma/araştırma tarafımdan yapılmış olup tüm cümleler ve yorumlar tarafıma aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Cumali Çatak

Tarih: 06.01.2020

İmza:

KABUL VE ONAY

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Disiplinlerarası Adli Bilimler Anabilim Dalı Adli Antropoloji Tezli Yüksek Lisans
Programında CUMALİ ÇATAK tarafından hazırlanan "Suç ve Kültür İlişkisinin Adli
Antropoloji Alanında Kullanılması" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından YÜKSEK
LİSANS TEZİ olarak OY BİRLİĞİ ile kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 06.01.2020

Prof. Dr. Ayla SEVİM EROL
Ankara Üni. Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Meryem BULUT
Ankara Üni. Dil ve Tarih- Coğrafya
Fakültesi
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Kadriye ŞAHİN
Mustafa Kemal Ü. Fen Edebiyat
Fakültesi
Üye

Tez hakkında alınan jüri kararı, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet AKAN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Müdürü

İÇİNDEKİLER

Etik beyan	ii
Kabul ve Onay	iii
İçindekiler	iv
Önsöz	vi
Simgeler ve Kısaltmalar	vii
1.GİRİŞ	1
1.1 Kültür ve Suç İlişkisi	5
1.2 Suç Kuramları	6
1.2.1 Rasyonel Tercih ve Caydırıcılık Kuramları	8
1.2.1.1 Klasik Kriminoloji ve Caydırıcılık Doktrini	8
1.2.1.2 Caydırıcılık	9
1.2.1.3 Modern Caydırıcılık Kuramı	10
1.2.1.4 Rasyonel Tercih Kuramı	12
1.2.1.5 Rutin Aktiviteler Kuramı	13
1.2.2 Biyolojik ve Psikolojik Kuramlar	16
1.2.2.1 Lombroso ve Erken Biyolojik Teoriler	17
1.2.2.2 Modern Biyolojik Suç ve Suçluluk Kuramları	21
1.2.2.3 Psikanalitik Kuram	22
1.2.2.4 Kişilik Kuramı	24
1.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı	25
1.2.3.1 Sutherland'in "Ayrıcı Birliktelikler" Kuramı	26
1.2.3.2 Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramı	28
1.2.3.3 Sosyal Yapı ve Sosyal Öğrenme	33
1.2.4 Sosyal Bağ ve Kontrol Kuramları	36
1.2.4.1 İlk Kontrol Kuramları: Reiss ve Nye'nin Kontrol Kuramları	38
1.2.4.1.1 Reckless'in Sınırlama Kuramı	39
1.2.4.1.2 Sykes ve Matza: Nötrleşme ve Sürüklenme Teknikleri	40
1.2.4.2 Hirschi'nin Sosyal Bağ Kuramı	41
1.2.4.2.1 Başkalarına Bağlanma	42
1.2.4.2.2 Suç İşleme, Dahil Olma ve İnanç	44
1.2.4.3 Sosyal Bağ Kavramının Ölçütleri	45
1.2.4.4 Gottfredson and Hirschi: Öz Denetim Kuramı	46
1.2.5 Etiketleme (Damgalama) Kuramı	49
1.2.5.1 Sembolik Sosyal Etkileşim Süreci Olarak Etiketleme	50
1.2.5.2 Suç ve Sapmada Bağımsız Bir Değişken Olarak Etiket	51
1.2.6 Sosyal Düzensizlik, Anomi ve Gerilim Kuramları	56
1.2.6.1 Anomi/Gerilim Kuramı	58
1.2.6.1.1 Merton'un Anomi Kuramı	58
1.2.6.1.2 Cohen: Statü Yoksunluğu ve Suçlu Alt Kültür	58
1.2.6.1.3 Cloward ve Ohlin: Ayrıcı Fırsat ve Suçlu Altkültürler	59
1.2.6.1.4 Miller: Alt Sınıf Kültürünün Odak Kaygıları	60
1.2.7 Çatışma Kuramı	60
1.2.8 Marksist Suç Kuramı	64
1.2.9 Eleştirel Kriminoloji	69

1.2.9.1 Sol Realizm	70
1.2.9.2 Barış Kriminolojisi	72
1.2.10 Feminist Suç Kuramları	73
1.2.11 Güç-Kontrol Kuramı ve Suçluluk	78
1.3 Kültürel Kriminoloji	80
1.3.1 Postmodernizm ve Kültürel Kriminoloji	83
1.3.2 Kültürel Kriminoloji Çalışmalarında Duyguların Yeri	84
1.4 Etnografi	88
1.5 Antropoloji	96
1.6 Adli Antropoloji	100
1.7 Suç Antropolojisi	101
1.7.1 Suç Antropolojisi Alanında Yapılan Çalışmalar	104
1.7.1.1 Siber Suçlara Kültürel Yaklaşım: Anonymous İŞİD’e karşı	104
1.7.1.2 Kriminoloji Çalışmasında Yaşanabilecek Zorluklar: Çin Örneği	114
1.7.1.3 Uyuşturucu ve Alkol Araştırması	122
1.7.1.4 Çocuklara Yönelik Şiddetin Kültürel Açısından Değerlendirilmesi	127
1.7.1.5 Sosyal Medya Ve Suç: Bir Cinayetin Hikayesi	133
1.7.1.6 Kriminoloji Ve Suç-Terörizm Bağlantısı	141
2. GEREÇ VE YÖNTEM	152
3. BULGULAR	153
4. TARTIŞMA	157
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	160
ÖZET	165
SUMMARY	166
KAYNAKLAR	167
ÖZGEÇMİŞ	181

ÖNSÖZ

Başta tez çalışmamı hazırlama sürecinde bana desteğini esirgemeyen ve çalışmanın her anında fikirleriyle yol gösteren danışman hocam sayın Doç. Dr. Meryem BULUT olmak üzere, Adli Antropoloji Yüksek Lisans programının var olmasında çok büyük emeği olan hocamız sayın Prof. Dr. Ayla SEVİM EROL'a, teşekkürlerimi sunuyorum. En az akademik destek kadar, hayatımın her anında ve her döneminde desteğini esirgemeyen kıymetli annem Reyhan ÇATAK'a ve babam Bekir ÇATAK'a ve bu süreçte her zaman yanımda olan, tez çalışmamda da katkısı bulunan, kendisi de benim gibi akademisyen adayı olan müstakbel eşim Şeyma KİREÇ'e de teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunuyorum.

SİMGELER VE KISALTMALAR

DUI	Sarhoş Sürüş Suçları
IŞİD	Irak- Şam İslam Devleti
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
LoL	Laughing Out Loud
GSG	Ghost Security Group
CIA	Central Intelligence Agency
TASS	Tianjin Sosyal Bilimler Akademisi
DJ	Disc Jockey
UNVAC	Çocuğa Yönelik Şiddet Araştırma Raporu

1. GİRİŞ

Suç, tam anlamıyla açık bir kavram değildir. Yasaları çeşitli, tarihsel olarak da göreceli ve sürekli tartışmalı bir haldedir. Suç nedir sorusunun cevabı, kurucu anlamlarından hangisinin vurgulandığına bağlıdır.

Bu tez, Türkiye'de yapılan adli antropoloji çalışmaları içerisinde, sosyal antropolojik bakış açısıyla suçun ve sebeplerinin araştırılması için kuramsal bir çerçeve sunmayı ve kültürel suç araştırmalarında etnografik yöntem ile bulguların nasıl elde edilebileceğini ve yorumlanabileceğini açıklamayı amaçlamaktadır. Adli antropolojik çalışmalar özellikle son yıllarda Türkiye'de ve Dünya'da daha da etkili hale gelmektedir. Adli bilimlerde suçun ve suçluluğun, suç teşkil eden davranışların ve deliller üzerinden suçluya ulaşma çalışmalarının içerisinde Antropolojik yaklaşım, merkezi önemini korumaktadır. Suç ve kültür ilişkisi içerisinde adli vakaların değerlendirilmesi, suç sebeplerinin antropolojik olarak analizi ve ceza hukukunda nasıl ele alındığına dair kuramsal yaklaşımlar temel alınarak, örnek çalışmalarla birlikte bir değerlendirme yapılmıştır. Suça yorumsamacı yaklaşımın da dayanak noktasını oluşturan suç ediminin bir sorunsal haline getirilmesinin önemine vurgu yapılarak, istatistiki suç çalışmalarında suçun bir sorunsala dönüştürülmesinde ve anlaşılmasında yaşanan sıkıntının aslında başlı başına bir sorunsala dönüştüğü irdelenmiştir.

Türkiye Adli Antropolojisi içerisinde suç ve kültür ilişkisinin kullanımına dair cevabı aranan sorular şunlardır:

-Suç kültürel anlamda nasıl ele alınmaktadır?

-Kuramlar suç a nasıl yaklaşmaktadır?

-Etnografinin yöntem olarak uygulanabilirliği nedir?

Suçun belirlenmesinde kilit unsurlar şunlardır: Verilen zarar, toplumsal anlaşma veya uzlaşma ve resmi toplumsal cevaptır. “Zarar”, içeriksel ciddiyeti ve suçun sebep olduğu zarar veya yaralanma kapsamını ve mağdurun türünü içermektedir. Toplumsal anlaşma, mağdurların zarar gör  p görmediği konusundaki kapsamı ifade etmektedir. “Resmi toplumsal tepki”, hangi şartlar altında zarar verebilecek bir eylemin suç olarak adlandırılabilceğini belirten ceza yasalarının varlığını ve bu tür yasaların zarar veren eylemlerde bulunanlara uygulanacağını ifade etmektedir. Bu boyutlar çeşitli teorik gelenek tarafından ortaya atılmıştır ve farklı şekillerde vurgulanmıştır:

İlk formülasyonlara göre; eğer bir eylem zarar verirse, insanlar öfkelenecek ve devletin faili cezalandırmak için uygulayacağı yasaları  kartacaktır. Bu şekilde, suçların eylemler olduğunu belirten, ortak ahlakı yok eden, insanlar arasında yoğun ahlaki öfke yaratan, ahlaki ya da fikir birliği olarak bilinen şey durum ortaya çıkmaktadır. Durkheim, konuyla ilgili olarak çalışmasında, “kolektif bilincin g   l , iyi tanımlanmış durumlarını kırdığı zaman bir eylemin suç olduğunu” belirtmektedir (Durkheim, 1984). Spesifik olarak suç, “dereceye bakılmaksızın, faile karşı ceza olarak bilinen karakteristik tepkiye neden olan herhangi bir eylemi belirlemek için kullanılan bir terimdir” (Durkheim, 1984).

On sekizinci yüzyılın klasik düşünürleri de suç konusunda hemfikir değildir. Cesare Beccaria'ya göre “zarar” kavramı, bireylerin servet biriktirme özgürlüğüne getirilen kısıtlamaları ifade etmektedir. Beccaria, topluma verdiği zararın ciddiyetine dayanan    suç kategorisi belirlemiştir. Bu suçlardan en ağır olanı devlete karşı olan

ve ardından kişilerin güvenliğini ve mallarını zedeleyen suçlardır, bunların en önemlisi de halk barışına zarar verenlerdir. Ancak Jeremy Bentham'a göre verilen zarar, servet biriktirme özgürlüğünün kısıtlanmasından yani ekonomik olanlardan ziyade “acıya” neden olan davranışlardır. Bentham, topluma zarar vermediği sürece hiçbir eylemin suç teşkil etmemesi gerektiğine inanmıştır. Ona göre bir davranış, topluluğun bir veya daha fazla üyesine zarar verirse zararlıdır. Bentham, beş sınıfa ait olduğunu düşündüğü suç kategorilerinin bir listesini hazırlamıştır: Kamu suçları, yarı kamu suçları, kendi kendine ilgili suçlar (yalnızca suçluya zarar veren suçlar), devlete karşı suçlar, çok biçimli veya anormal suçlar. Her biri şartlarla belirlenmiş bir ceza taşımalıdır. Bentham, yalnızca başkalarına zarar vermenin cezai suç olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla, yasada tanımlandığı şekilde suç göz önüne alındığında, endişe, suç işleyenlerle değil, yalnızca başkalarına zarar verenlerle ilgilidir.

Thorsten Sellin, ceza hukuku politikalarından, yasa koyuculardan ve avukatlardan uzak bir suç davranış bilimi savunmuştur. Ona göre bilim insanları, zararın sebeplerini ve sonuçlarını bağımsız olarak ölçmek ve öfkenin var olup olmadığını belirlemek için kendi tarafsız tekniklerini kullanmalı ve bu yolla suçun bilimsel tanımlarını oluşturmalıdır (Sellin, 1938).

Bilim insanları hukukta suç olarak tanımlanan şeyin tarihsel, geçici ve kültürel açıdan akraba olduğunu savunmuşlardır. Görüşleri, suçla ilgili mutlak değerlerden ziyade değişimin rolünü vurgulamıştır. Suçun katı yasal görüşüne karşı mücadeleleri, zararın ne olduğunu, suçlu, mağdur, sosyal örgütler, polis gibi gruplar arasındaki etkileşimle şekillenen sosyal bağlam ve durumsal anlamlara bağlı olduğunu gösteren sosyal inşacı argümanlarla daha da geliştirilmiştir. Bir suçun “suç” olarak ortaya çıkışı, bu grupların nasıl müzakere ettiğine ve zararın oluştuğu iddiasının nasıl oluşturulduğuna bağlıdır.

Hukuktaki konsensüs pozisyonu da eleştirilmektedir çünkü bu pozisyon yasa yapma politikalarını göz ardı etmektedir. Çatışma kuramcıları, suç olarak nitelenen şeyin tanımlamaya ve kriminalleştirici tanımlara direnme gücüne sahip olduğunu ileri sürmektedirler. Eğer çıkarlar yasa oluşturma sürecini etkiliyorsa, öfkelenmeye veya öfkeye yol açan eylemlerin tümü aleyhine düzenlenmeyeceğini söylemektedirler. Edwin Sutherland'ın (1940) belirttiği gibi, özellikle güçlü şirketler tarafından uygulanan suçların, ceza hukuku dışında kalması örnek gösterilebilir. Sutherland için, yeterli bir suç tanımı, 'sosyal yaralanmayı' içeren genişletilmiş bir zarar tanımına dayanmalıdır (Sutherland, 1940).

Postmodern kriminologlar, zararın insanlık kavramıyla ilgili olması gerektiği fikrini de geliştirerek, insanlığın zarar görebileceği farklı şekillerde dinamik bir anlayışa sahip olduklarını savunmuşlardır. Postmodern yaklaşım, güçlü grupların ve sınıfların ötesinde, durumsal ve küresel bağlamlardaki güçlü ilişkilerin toplamına uzanmaktadır. Örneğin, Henry ve Milovanovic, suçun diğerlerini inkar etme gücü olduğunu savunmaktadırlar (Henry ve Milovanovic, 1996). Bir başkasının gücüne maruz kalanların kendi insanlıklarından mahrum edilme acıları, fark yaratmaktadır. Henry ve Milovanovic, suçu iki türe ayırmaktadır; birincisi, aşağılayıcı/adi suçlardır. Bu suçlar; hırsızlık, sağlık ya da saldırı ya da cinayet olduğu gibi yaşam ya da tecavüz ya da nefret suçu gibi mülk kayıpları da olabilir. İkincisi, insanlar insanlıklarından ve tam potansiyellerinden kısıtlandıklarında ortaya çıkan baskı suçlarıdır (Henry ve Milovanovic, 1996). İnsanlar yoksulluk, cinsiyetçilik, ırkçılık veya başka herhangi bir kurumsal kısıtlama gibi dışarıdan dayatılan bir sınırlandırmadan muzdarip olduklarında, bu yapı benzer şekilde onları suç mağdurları olarak görmektedir.

Birini aşağılamak ya da baskılamak için iktidarın kullanımını suçlama fikri, daha önce eleştirilen kuramcıların uzun süre şikayet ettiği gizlilik suçlarının, cinsel tacizin, nefret suçu ve ırkçılığın ortaya çıkardığı suçları ortaya çıkarmak anlamında önem arz etmektedir. Aynı zamanda beyaz yakalı, kurumsal ve devlet suçlarının

ortaya çıkmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Güç ilişkilerinin suçun yaratılmasındaki analiz, hukukta ve sosyal kurumlarda zararı meşrulaştırmak ve böylece yasallaştırılmış ilişkiler-zarar ilişkileri kurgulamak için bir araya gelen sınıf, etnik kimlik ve cinsiyet ilişkilerinin kesişen kuvvetlerini vurgulamaktadır. Bu nedenle, hukukun kendisinin, yalnızca tanım yoluyla değil, başkaları üzerindeki gücü kullanması ve başkalarının zararlarını yasalarla gizlemesi ile de suç oluşturabileceği sonucuna varmıştır (Tifft, 1995).

1.1 Kültür ve Suç İlişkisi

Ferrell'e göre suçlu davranış, çoğu zaman altkültürel davranıştır (Ferrell, 1995). Kriminologlar, uzun süredir "suçlu" olarak adlandırılan eylemlerin ve kimliklerin tipik olarak sapkın ve cezai alt kültürlerin sınırları içerisinde üretildiğini kabul etmektedirler. Bu anlamda, suç olarak aldığımız şeylerin çoğu esasen kolektif davranışlardır; ister bir kişi ister birçok kişi tarafından işlenilen olsun, belli suçlar çoğu zaman alt kültür grupları tarafından organize ve teşvik edilmektedir.

Suçu kültürel anlamda ifade etmek, suçlu davranışını etiketlediğimiz çoğu davranışın, aynı zamanda, sembolik, ritüel ve paylaşılan anlam ağları etrafında topluca düzenlenmiş, alt-kültürel davranış olduğunu kabul etmektir. Bu şekilde alt kültür, kriminolojik analizin temel bir birimi olarak ele alınmaktadır. Bu düşünce pek yeni olmasa da kültürel kriminoloji ve suça sosyal antropolojik yaklaşım bunu birçok yönde geliştirmektedir.

Suç bir kültür olarak ele alındığında, kültürel girişimin cezai çaba olarak yeniden inşasını, örneğin popüler kültür ürünlerinin kriminal olarak etiketlenmesini veya kültürel üreticilerin medya veya yasal kanallar aracılığıyla kriminalleşmelerini ifade eder. Çağdaş toplumda, bu tür yeniden yapılanmalar popüler kültürü sarsmakta ve geleneksel "yüksek" ve "düşük" kültürel sınırları aşmaktadır. Diğer bir deyişle, çeşitli televizyon programları, filmler ve çizgi filmler, vb. suçluluğu kışkırttıkları gerekçesiyle çeşitli kamu oluşumları tarafından “kriminojenik sosyal güçler” olarak görülmekte ve hedef haline gelmektedir (Ferrell, 1995).

Çağdaş kültür etmenlerinin kitle iletişim araçları aracılığıyla kişileri kriminalize ettiği yönünde çeşitli suçlamalar bulunmaktadır. Bu nedenle, popüler kültürün kriminalizasyonu, anlamların ve etkilerin yeniden üretilmesine vesile olan popüler ve kültürel bir girişim halini almaktadır. Bu göz önüne alındığında, kültürel kriminoloji uzmanları, ceza hukukunun basit bir şekilde uygulanmasından fazlasını içerecek şekilde “kriminalizasyon” kavramını genişletmeye başlamışlardır. Giderek artan bir şekilde, kültür ve suç meseleleri etrafında üretilen “kültürel kriminalizasyon” daha büyük bir araştırma sürecini kapsar hale gelmiştir. Kriminalizasyonun bağlamı, aynı zamanda politiktir. Popüler kültürün kriminalize edilmesi, siyasi anlamda bir kültür savaşı aygıtı olarak da görülebilmektedir (Bolton, 1992).

1.2 Suç Kuramları

Edwin H. Sutherland, kriminolojiyi, tüm kanun yapma, yasaları ihlal etme ve yasaları uygulama sürecinin bir çalışması olarak tanımlamıştır (Sutherland, 1947). Bu tanım bize kriminoloji teorilerini sınıflandırmak için bir başlangıç noktası sunmaktadır. Bir başka önemli teori türü de yasaları ihlal etmeyi açıklar. Bu gibi teoriler, suçlu ve suçlu davranışlarından sorumludur. Genellikle sosyal normları ihlal eden herhangi bir sapkın davranışı açıklamak için genişletilmektedirler.

Birinci tür kuramlar (hukuk ve ceza adaleti kuramları) kadar ikinci tür kuramlar (cezai ve sapkın davranış kuramları) kadar farklı değildir. Çatışma, etiketleme, Marksist ve feminist kuramlar hem suç davranışlarına hem de yasalara ışık tutmaya çalışan kuramlara örnektir.

Ceza hukuku oluşturma ve yürütme kuramları (ayrıca burada hukuk ve ceza adaleti teorileri olarak da anılır), belirli davranışların ve insanların nasıl tanımlandıkları ve toplumda suç olarak ele alındıklarına dair sorulara cevap vermektedirler. Kuramlar, sosyal, siyasi ve ekonomik değişkenlerin hukukun mevzuatını, idari karar ve kuralları ve ceza adalet sisteminde hukukun uygulanmasını ve işleyişini etkilediğini öne sürmektedir.

Toplumun suç kontrolü üzerindeki felsefi ve pragmatik tartışmalarına kuram ile bilgi verilebilir, ancak yasaların neden ve nasıl formüle edildiğinin ve uygulandığının teorik açıklamaları değildirler. Kuramlar, katılımcıların hukuk sistemindeki davranışlarını ve sistemin işleyişini açıklamaya çalışmaktadır. Hukuki ve cezai adalet eylem ve kararlarını açıklayan faktörler hakkında hipotezler üretmektedir (Akers, 1999). Kuramlar, sistemde örneklenmesi gereken doğruların ve istenen değerlerin ne olduğunu bize söylemez. Suç kuramları ve ceza adaleti ile adalet, etkili ve iyi yönetilen bir ceza adaleti sisteminin arzulanan hedeflerini tanımlayan felsefeler arasında önemli bir ilişki vardır. Bu hedefler kısmen hangi kuramların önemli olarak değerlendirileceğini yönlendirir ve bu kuramlar bu hedeflere ulaşmak için stratejiler geliştirmeye yardımcı olmaktadır.

Örneğin, kriminolojide çatışma kuramının önemli olmasının nedenlerinden biri, sistemin işleyişiyle ilgili kuramsal önermelerinin, sistemin haklılığı konusundaki siyasi ve ahlaki tartışması ile ilgili olmasıdır. Adil bir sistemin amacı, herkese adil olarak suç eyleminin niteliği ve bununla ilgili yasalar gibi yasal olarak ilgili faktörlere dayanarak davranmaktır. Çatışma kuramı, ceza adalet sisteminde

gerçekleştirilen eylemlerin, suçun türü yerine etnik kimlik, sınıf ve suçluların cinsiyeti gibi faktörlere dayanarak farklı bir şekilde karar verilebileceğini varsaymaktadır.

1.2.1 Rasyonel Tercih ve Caydırıcılık Kuramları

1.2.1.1 Klasik Kriminoloji ve Caydırıcılık Doktrini

Klasik kriminoloji, İtalya'daki Cesare Beccaria ve İngiltere'deki Jeremy Bentham'ın on sekizinci yüzyıl yazılarına atfedilmektedir. Her ikisi de, bir suçlu davranış açıklamasını formüle etmek yerine, öncelikle yasal ve ceza reformuyla ilgilenen faydacı sosyal filozoflardı. Ancak bunu yaparken bugün kriminoloji ile ilgili kalan bir suç kuramını oluşturdular. Avrupa'da işkence ile itiraflara zorlamak ve kamçılama gibi uygulamalar yaygındı. Klasik kriminoloji uzmanları, uygulamaları daha rasyonel ve adil hale getirmek için adli ve yasal sistemin reformu adına felsefi bir mantık sağlama niyetindeydiler. Fikirleri, yükselen orta düzey tüccar sınıflarının, ticaret ve sanayiye teşvik eden ekonomik felsefenin gelişen çıkarları ile birleşti. Argümanları daha fazla vatandaş katılımı ve hükümetin demokratik kontrolünü isteyen siyasi hareketlerin gelişmesine de uyuyordu. Klasik faydacı filozofların, acımasız ve olağandışı cezalardan uzak durma ve hızlı bir duruşma hakkı oluşturmak gibi ileri sürdüğü yasa reformlarının çoğu, Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'na Haklar Yasası değişikliklerinde dahil edilmiştir. Fransız Devrimi'nin ardından, her tür suç derecesi için yasal olarak sabit bir ceza ölçeği, 1791'de Fransa'nın yeni yasal kanunlarına dahil edilmiştir (Akers, 1999).

1.2.1.2 Caydırıcılık

Klasik kriminolojideki temel öncül, rasyonel özgür ile kararların alınmasıdır. Tüm bireyler, bir eylemden elde edilen potansiyel hazzı karşı acı çekme riskini rasyonel bir şekilde hesaplayarak yasalara uymayı veya ihlal etmeyi seçmektedirler. Bir suç eylemi tasarlarlarken, olası yasal cezaları ve yakalanma ihtimalini göz önünde bulundururlar. Eğer yasal cezanın suçun ürettiği kazancından daha fazla acıyı tehdit ettiğine inanırlarsa, suçu işlemeyeceklerdir. Onların hesaplamaları, ceza ile ilgili kendi deneyimlerine, cezaların yasalarca ne getirdiğine ilişkin bilgileri ve geçmişte tutuklanan suçlulara hangi cezanın verildiğinin farkındalığı üzerine kuruludur.

Kaprisli ve belirsiz olan yasal bir sistem, bu rasyonel kararları almak için yeterli gerekçeleri garanti etmemektedir. Böyle bir sistem sadece haksızlık değil, aynı zamanda suçun kontrolünde de etkisizdir. Bu nedenle, suçun önlenmesi için, ceza kanunu, vatandaşları yasayı ihlal etmek yerine uymaya teşvik etmek için makul bir şekilde uygulanan makul cezalar sağlamalıdır. Ceza hukukunun birincil amacı caydırıcılıktır. Devlete veya kurbanı yapılan yanlışların intikamını almak için kullanılmamalıdır. Yasa koyucular, yasadışı olanı açıkça tanımlayan yasaları çıkarır, suçun kazancını telafi etmek için yeterli miktarda yasa ihlali öngörür ve böylece vatandaşların cezai işlemlerini engeller. Yargıçlar suçluluk veya masumiyet tespit etmekten daha fazlasını yapmamalı ve yasalarca öngörülen cezaları değiştirmek için takdir yetkisi kullanmamalıdır.

Bentham'a göre ceza suça uygun olmalıdır. Bu intikam olarak yorumlanabilir. Ancak Bentham ve Beccaria'ya göre, cezayı suça bağlamak, cezayı topluma verilen zararla orantılı yapmaktan daha fazlasını gerektirmektedir. Bu, cezanın, suçun sunduğu kazancı yenecek kadar ağır olacak şekilde uyarlanması gerektiği anlamına geliyordu. Çok ağır olan ceza haksızlıktır ve yeterince ağır olmayan cezalar da caydırmamaktadır (Bentham, 1948).

Caydırma doktrini, sadece yasal cezaların ciddiyetine dayanmamaktadır. Ayrıca, caydırıcı olmak için, suçun cezasının hızlı ve kesin olması gerektiğini belirler. Çabukluk, suçun işlenmesinden sonra cezai yaptırımların uygulandığı hızlılığı ifade etmektedir.

Kesinlik, bir suça karşı yakalanma ve cezalandırma olasılığını ifade etmektedir. Bir suçun cezası şiddetli, kesin ve hızlı ise, vatandaş rasyonel bir şekilde suçtan kazanıldığından daha fazla kaybedileceğini ve kanunları ihlal etmekten caydırılacağını hesaplayacaktır. Beccaria ve Bentham, kesinlik ile cezanın ciddiyeti arasında bir bağlantı görmüştür (Bentham, 1948). Kesinlik, suçun caydırılmasında cezanın ciddiyetinden daha etkilidir. Ceza ne kadar şiddetli olursa, uygulanması o kadar az olasıdır; ve ceza ne kadar kesin olursa, suçu ciddiye almanın o kadar ağır olması gerekir.

Caydırıcılığın çalışması için iki yol vardır. Birincisi, yakalanan ve cezalandırılan suçlular, kesinlikle yakalandıkları ve ciddi şekilde cezalandırıldıkları takdirde, tekrarlanan suçlardan kaçınacaktır. Bu "özel caydırıcılık" olarak bilinmektedir. İkincisi, devletin suçluları cezalandırdığı, genel halkta henüz bir suç işlememiş olanlarda suçtan caydırmak için devlet cezası korkusu uyandıran "genel caydırıcılıktır" (Zimring, 1971; Zimring ve Hawkins, 1973).

1.2.1.3 Modern Caydırıcılık Kuramı

Caydırıcılık doktrini, modern Batı ceza hukuku ve ceza adalet sistemleri için felsefi bir temel olmaya devam etmektedir. Caydırıcılık kuramının politik sonuçları, 18. yüzyılın adli ve cezai politikasını değiştirmeye olan ilgiden doğmuştur ve kuram,

yasaları uygulama, mahkemeler ve hapis cezasına doğrudan uygulanabilmesi nedeniyle bugün birçok taraftar çekmeye devam etmektedir.

Caydırıcılığa ilişkin ilk çalışmalar, öncelikle birinci derece cinayet için ölüm cezası veren devletlerle ölüm cezası almayan ülkeler arasındaki karşılaştırmalardan oluşmaktadır. İlk çalışmalar aynı zamanda devletlerdeki ölüm cezasını kaldırmadan önce ve sonra cinayet oranlarını da incelemiştir. Bu çalışmalar, devlet tüzüğünde ölüm cezasının verilmesinin veya yokluğunun cinayet oranını etkilemediğini tespit etmiştir (Sellin, 1959).

Caydırıcılık araştırması, cezalarının ciddiyetini ve kesinliğini iki şekilde ölçer. İlk yaklaşım, resmi ceza adalet istatistiklerinden objektif göstergeler kullanmaktır. Örneğin, ceza kesinliği veya riski, tutuklama oranı (tutuklamaların polise bilinen suçlara oranı) veya mahkemede yargılanan ve mahkum olan tutuklu suçluların oranı ile ölçülmektedir. Cezanın ciddiyeti, bir suç için yasanın sağladığı azami hüküm, belirli bir suç için ortalama hüküm süresi ya da denetimli serbest bırakma programından ziyade hapis cezasına çarptırılmış suçluların oranı ile ölçülebilmektedir. Caydırıcılık kuramı, bu resmi yasal cezalar ile polis tarafından bilinen suçlarla ölçülen resmi suç oranı arasında ters veya olumsuz bir ilişki olduğunu öngörmektedir. Cezai yaptırımların nesnel kesinliği ve ciddiyeti yüksek olduğunda, teoriye göre, resmi suç oranları düşük olmalıdır (Gibbs, 1975; Tittle, 1969; Chiricos ve Waldo, 1970).

İkinci yaklaşım, bireylerin öznel yasal ceza algılarını ölçmektir. Hukuki cezanın nesnel tehdidi, vatandaşlar resmi yaptırımların farkında olmadığı veya bir suç işlediğinde yüksek bir ceza riski olduğuna inanmadığında hiçbir şey ifade etmemektedir. Aslında, çoğu insan, yasal cezaların gerçekte ne olduğu konusunda çok sınırlı bir bilgiye sahiptir ve çoğu zaman, yakalama ve hapsedme gerçek oranları konusunda yanlış tahminler yapar. Ancak bir kişinin ceza korkusu, bu korkunun

nesnel gerçeklikle bağlantısı olmasa bile, yasaları ihlal etme kararını caydırıcı bir etkiye sahip olmalıdır. Sonuç olarak, caydırıcılık kuramı, insanların uygunluk veya suç seçimini belirleyen gerçek riskleri ne olursa olsun, kesinliğin, ciddiyetinin ve süratin ne olduğuna inandıklarını önermektedir.

1.2.1.4 Rasyonel Tercih Kuramı

Caydırıcılık kavramının gelişimi, 1980'lerde “rasyonel tercih” teorisindeki en fazla kriminolojiye giriş ile ilişkilendirilmiştir. Beklenen fayda ilkesi, basitçe, insanların, kârlarını veya faydalarını en üst seviyeye çıkarmak ve maliyetleri veya kayıpları en aza indirmek için seçim yapmayı beklediklerine göre rasyonel kararlar vereceklerini belirtmektedir. Klasik kriminolojide yapılan insan doğası hakkındaki aynı genel varsayım da bu şekilde olmuştur.

Gibbs’e göre caydırıcılık ve rasyonel seçim kuramları arasındaki yakınlık, her ikisinin de 18. yüzyılın aynı faydacı felsefesinden doğmuş olmalarından kaynaklanmaktadır (Gibbs, 1975). Sosyologların suçluluk araştırmalarında “alternatif risk” gibi kavramların kullanılması dışında rasyonel seçim öncelikle ekonomistler tarafından suç analizleriyle kriminolojiye getirilmiştir (Becker, 1968; Heineke, 1978; Crouch, 1979).

Caydırıcılık araştırmaları yapan bazı kriminologlar, 1980'lerde rasyonel seçimin ekonomik modelini, caydırıcılık doktrininin yasal cezaların ötesine genişletilmesi olarak adlandırmaya başlamışlardı. Ancak rasyonel seçim kuramcıları, caydırıcılık kuramının genişlemesinden çok daha fazlasını talep etmektedirler. Kuram, hem belirli bir suç işleme kararının hem de bir suç kariyerinin gelişmesi ya da bunlardan vazgeçilmesi hakkında genel bir açıklama şeklinde ortaya konulmuştur.

1.2.1.5 Rutin Aktiviteler Kuramı

Ciddiyet unsurları ve rasyonel seçim de rutin faaliyetler kuramında bulunmaktadır. Kişisel veya mülki bir suçun gerçekleşmesi için, aynı zamanda bir failin, bir mağdurun ve / veya bir mülkün nesnesinin yerleştirilmesi gerekmektedir. Lawrence Cohen ve Marcus Felson, "rutin faaliyetler" suç olayları kuramını geliştirmek için zaman, yer, nesneler ve kişilerin bu temel öğelerini ele almıştır.

Cohen ve Felson tarafından belirlenen üç ana değişken kategorisi şunlardır:

- (1) Motive olmuş suçlular,
- (2) Uygun ceza mağduriyeti hedefleri
- (3) Mağduriyet potansiyeli olan kişileri koruyacak kimsenin olmaması

Kuramdaki ana önerme, “doğrudan temas eden yırtıcı ihlallerin en az üç unsurunun uzayda ve zamanında yakınsama” olduğunda suçlu mağduriyet oranının arttırılmasıdır (Cohen ve Marcus, 1979). Yani bir suç işlemeye motive olmuş bir veya daha fazla kişi olduğunda, uygun bir hedef veya potansiyel bir mağdur olduğunda ve potansiyel suçlunun caydırmasına neden olabilecek resmi veya gayri resmi koruyucuların bulunmaması durumunda suç olasılığı artmaktadır. Bu unsurların göreceli varlığı ya da yokluğu değişkendir ve "cezai mağduriyet riski, insanların kendilerini ve mallarını yerleştirdikleri şartlar ve yerler arasında büyük ölçüde değişir" (Cohen ve Marcus, 1979). Kuram, Cohen ve Felson'un suçun bu unsurlarının bir araya gelmesinin potansiyel mağdur ve vasilerin normal, yasal ve "rutin" faaliyetleriyle ilgili olduğu varsayımıyla başlamasından temellenmektedir.

Rutin aktiviteler Cohen ve Felson tarafından "temel nüfus ve bireysel ihtiyaçlar sağlayan yinelenen ‘‘resmi çalışma, standart yemek, barınak, cinsel ilişki, eğlence, sosyal etkileşim, öğrenme ve ocuk doğurmak " gibi yaygın faaliyetler olarak adlandırılmıştır (Cohen ve Felson, 1979). II. Dünya Savaşı'ndan bu yana iş, okul ve eğlence ile ilgili günlük aktivitelerdeki değişikliklerin, belirli zamanlarda belirli yerlere, hem suç hedefi olarak erişilebilirliklerini artıran hem de onları kendi mülklerinin koruyucuları olarak uzak tutmaları için yerleştirdiklerini varsaymaktadırlar.

Kuramının son uygulamalarında Felson, resmi vasilerin önemini kmsemektedir. Felson, gayri resmi kontrol sisteminde doğal olarak meydana gelen suç nleme ve caydırıcılığını vurgulamaktadır; ‘‘İnsanların günlük yaşamda suçu önlediği sessiz ve doğal bir yöntemdir’’ (Felson, 1998). Gerçekten de, suçu önleyen veya caydıran velilerin sıradan vatandaşlar, kendileri, arkadaşları, aileleri ve hatta yabancılar olmaları daha muhtemeldir. Mülkiyetin hırsızlığa karşı kırılganlığı, ağırlığı ve hareketlilik kolaylığı gibi bir dizi fiziksel özellikten etkilenmektedir. Ancak, tehlikeli ve riskli yerlerde olmak, ailenin ve hanehalkının rutinleri ve kişisel özelliklerinin görülmesi ve seslenmesi hem şiddet hem de mülk suçları için mağduriyet riski üzerinde etkilidir. Felson ayrıca kuramı yırtıcı suçların ötesinde yasadışı tüketim ve uyuşturucu ve alkol satışı gibi suçlara da genişletmektedir.

Felson'un gayri resmi kontrol sistemine olan vurgusu, rutin faaliyetler kuramını, genel sosyolojik görüşten ayırmaz yasaya uygunluğun, resmi kontrol sisteminden ziyade, gayri resmi sosyalleşme ve kontrol sisteminden geldiğini göstermektedir. Bu genel sosyolojik görüş uyuşturucu kullanımına da uygulanmıştır. Bu nedenle, rutin faaliyetler kuramının geçerliliği, kayıt dışı ve resmi kontrol sistemlerinin suçta göreceli önemine değil, kuramının üç ana unsurunun suç üzerindeki etkisine ilişkin hipotezlerin ne kadar iyi desteklendiğine dayanmaktadır.

Cohen ve Felson, bu unsurlardan herhangi birinin değişmesinin suç oranlarını değiştireceğini, ancak üçünün de varlığının suç oranları üzerinde çarpan etkisi yaratacağını savunmaktadır. Ancak araştırmaları üç unsurdan sadece ikisine odaklandı: uygun hedefler ve yetenekli vasilerin yokluğu. “Gelecekte rutin aktivite yaklaşımının suçluların ve onların eğilimlerinin analizine uygulanabileceğini” göz ardı etmiyorlar (Cohen ve Felson, 1979).

Cohen ve arkadaşları kuramı daha resmi bir biçimde sunarak “fırsat” kuramını yeniden adlandırmıştır ve önerilerini ulusal suç mağduriyet anketlerinden elde edilen verilerle test etmişlerdir. Resmi kuram, maruz kalma, yakınlık, vesayet ve hedef çekiciliğini cezai mağduriyet riskini artıran değişkenler olarak ifade eder. Ancak bunlar doğrudan ölçölmez. şehrin farklı bölgelerinde yaş, etnik kimlik ve gelir, hane halkı bileşimi, işgücüne katılım ve ikamet konusundaki değişikliklerden varsayılmaktadır. Bazıları üzerinde kesin sonuç vermese de, bulguları hipotezlerin çoğuyla tutarlıdır; sonuç olarak, kuramın desteklenebilir olduğu sonucuna varmaktadır.

Jensen ve Brownfield, rutin aktivitelerle ilgili çalışmalarda nadiren kontrol edilen başka bir değişkene, mağdurların katıldığı faaliyetlerin sapkın ya da sapkın olmayan doğasına işaret etmektedirler. Ergenlerin suç mağduru haline gelmesiyle en güçlü şekilde ilgili olan aktivitelerin normal uyum gösterici rutin faaliyetler (buluşma, geceleri dışarı çıkma, alışveriş yapma veya partilere gitme) değil, suç işlemek konusundaki sapkın faaliyet olduğunu bulmuşlardır (Jensen ve Brownfield, 1981). Başka bir deyişle, suç işleyenlerin suç mağduru olma olasılığı daha yüksektir. Tabii ki, suç davranışına karışmak, Cohen ve Felson'un "rutin" faaliyet tanımına uymuyor. Ayrıca, Jensen ve Brownfield'in belirttiği gibi, suç davranışı mağduriyetle ilişkilendirildiğinden, suç davranışını açıklayan teorilerden alınan değişkenlerin de mağduriyetle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Etiyolojik kuramlara dayanmasına rağmen, rutin faaliyetler kuramı yalnızca dolaylı olarak ceza davranışı işlenmesi kuramıdır. Yani, bazı kişilerin neden bir suç düzeni geliştirmeye ya da belirli bir suç işlemeye teşvik edildiğine dair bir açıklama sunmamaktadır. Basitçe, bu kişilerin var olduğunu ve fırsat ve potansiyel mağdurların bulunduğu belirli yerlerde ve zamanlarda suç işlediklerini varsaymaktadır. Basitçe, eğer resmi olmayan veya resmi vasiler yoksa veya suçu önleyemiyorsa, suçun ortaya çıkacağını varsayar.

Suçlu mağduriyete karşı savunmasızlığın yaş, cinsiyet ve etnik kimlik gibi sosyal özelliklerle ilgili olduğunu ve korunmayan veya kolayca elde edilebilecek mülkün çalınması veya tehdit edilmesinin daha uygun olduğu bilinmektedir. Yüksek riskli bir yaşam tarzıyla ilişkilendirilen sosyal özelliklere sahip olmak, bir tanesini suç kurbanı olarak daha savunmasız bırakmaktadır. Ancak Felson ve diğerleri, bu sağduyu ve ampirik gerçekleri ele aldılar ve zamanla cezai mağduriyetteki farklılıkları anlamak için onları tutarlı bir çerçeve haline getirdiler. Kuram, iyi tanımlanmış, mantıklı bir şekilde tutarlı ve normal, hatta istenen sosyal yapı değişikliklerinin yarıtmacı suçlar üzerindeki etkisini anlama konusunda açık politik sonuçlara ve güçlü potansiyele sahiptir.

1.2.2 Biyolojik ve Psikolojik Kuramlar

Sosyal yapısal ve sosyal psikolojik kuramlar, suçtaki biyolojik veya psikolojik faktörleri göz ardı eder veya spesifik olarak dışlar. Bunun nedeni, bu tür teorilerin biyolojik ve psikolojik faktörlerin insan davranışında rol oynamadığını ya da bireylerin aynı olduğunu varsaymaları değildir. Bireyler arasındaki biyolojik ve kişilik farklılıklarının normal sınırlar içinde az ya da çok olduğu varsayımıyla yalnızca suçtaki sosyal faktörlere odaklanırlar. Suçlu davranışının çok az veya hiç

olmadığı, doğrudan anormal fizyoloji veya anormal psikolojiden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öte yandan, geleneksel biyolojik kuramlar, kanun kırııcıları yasaya uygun çoğunluktan belirgin bir şekilde farklı kişiler kategorisine ayıran birey içindeki anatomik, fizyolojik veya genetik anormalliklere odaklanarak zıt yaklaşımı benimsemektedir. Normal aralıktaki biyolojik varyasyonları vurgulayan son biyolojik kuram, biyolojik, sosyal ve psikolojik değişkenlerin suça ve suçluluğa etkileşimini de dahil etmeye başlamıştır.

Psikanalitik kişilik kuramları, bireyin özellikle erken çocuklukta yaşadığı deneyimlerin duygusal uyum ve kişilik özelliklerinin ve çeşitlerinin oluşumu üzerindeki etkilerini kabul etmektedir. Ancak bu gibi faktörler, suçlu davranışının nedeni olarak görülmemektedir. Suç davranışı, anormal duygusal uyumdan veya bireyde yaşayan kişilik özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

1.2.2.1 Lombroso ve Erken Biyolojik Teoriler

Toplum suçluları kendini koruması için cezalandırmakta kesinlikle haklı olsa da cezanın kesinliği veya ciddiyeti, bu görüşe göre doğuştan gelen suçlu özelliklerini etkilemeyecektir. Çünkü suçları, yasaların etkileyemediği doğuştan gelen biyolojik bir oluşumdan kaynaklanmaktadır. Klasik kriminoloji okulu "insancıldır" ve suçun kendisine odaklanmıştır ancak biyolojik pozitivizm bireysel suçluya odaklanmıştır.

Neredeyse tüm diğer biyolojik kuramların kökeni olan erken biyolojik kuramların en önemlisi, ilk olarak 1876'da The Criminal Man'deki Cesare Lombroso

tarafından tanıtılmıştır. Lombroso bu orijinal yayını beş basım boyunca gözden geçirilmiş ve genişletilmiş; suçun ve kadın suçluluğunun sebepleri ve çareleri hakkında ayrı çalışmalar yayınlanmıştır (Wolfgang, 1972). Lombroso, İtalyan mahkumların fiziksel özelliklerini (baş, vücut, kollar ve cilt) gözlemledi ve bunları İtalyan askerleriyle karşılaştırdı. Bu karşılaştırmalardan suçluların yasalara saygılı vatandaşlardan fiziksel olarak farklı olduğu ve bu farklılıkların suç davranışının biyolojik nedenlerini gösterdiği sonucuna varmıştır.

Lombroso'ya göre bazı fiziksel özellikler mahkum olan kişiyi "doğuştan bir suçlu" olarak tanımlamaktadır. Ona göre, doğuştan suçlu, modern toplum yasalarını ihlal etmesine neden olan bedensel bir düzen ile dünyaya geliyor. Fiziksel yapısına, zihinsel kabiliyetlerine ve "ilkel" insanın içgüdülerine sahiptir. Bu nedenle doğuştan suçlu, medeni toplumda yaşam için uygun değildir.

Doğuştan suçluya ek olarak Lombroso "çılgın suçlu" ve "suçlu" olmak üzere iki tür daha tanımlamıştır. Lombroso'nun 'salak', embesil, epileptik ve psikotik olarak tanımladığı çılgın suçlusu, zihinsel olarak topluma uygun değildir. Bu suçlular, suçlu eğilimlerini kontrol etme konusunda doğuştan suçlulardan daha fazla yetenekli değildir, ancak evrimsel gerilemenin cezai damgası da yoktur. Suçlular, tutku ile motive olurlar veya onları doğru koşullar altında suç işlemeye zorlayan duygusal bir yapıya sahiptirler. Bu türlerden, doğuştan suçlu, toplum için en ciddi şekilde çözülemez ve tehlikeli olan gerçek suçlu türüdür.

Lombroso aslen suçluların büyük çoğunluğunu doğuştan suçlu olarak görüyordu, ancak daha sonra suç oranındaki faktörler olarak daha sosyal, ekonomik ve politik koşulları eklediğinden oranı üçte bir oranında düşürdü. Yine de, doğuştan suçlu kavramı, Lombroso kuramının merkezi olmaya devam etmiştir. Bu temel doğuştan suçluluk kavramı, suça egemen bakış açısı haline gelmişti ve suça ilişkin biyolojik kuramların saldırısını tetiklemişti. Vold ve Bernard'a göre, kalıtsal

özellikler, fiziksel anormallikler, belirli etnik kimliklerin ve insan kategorilerinin biyolojik yetersizliği, vücut tipini, zayıflığı, biyokimyasal dengesizlikleri ve bireylerin suç işlemesine neden olan biyolojik kusurları ve arızaları ifade eden herhangi bir kuram, Lombroso'nun kuramına geri dönmemize sebebiyet verebilir (Vold ve Bernard, 1958).

Bir İngiliz hapisane sağlık memuru olan Charles Goring, 1913 yılında bir çalışma yayınlamıştır. Goring bu çalışmasında, döneminin en gelişmiş fiziksel ölçümlerini ve istatistiksel tekniklerini kullanmıştır. Cezaevi mahkumlarını üniversite mezunları, askerler, profesörler ve hastanede bulunan hastalar ile karşılaştırarak yaptığı çalışmada davranış ve kafa boyutları, göz rengi ve yüz özellikleri içeren 37 fiziksel özellik arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulamamıştır. Sonuç olarak, Lombroso'nun yanlış olduğu sonucuna varmıştır: fiziksel bir suç türü diye bir şey yoktur. Bulguları, Lombroso'nun suçluların, yasalara uygun vatandaşların fiziksel görünüşleri ve ölçülebilir damgalamaları ile açıkça ayırt edildiği kuramı için hiçbir destek sağlamamıştır.

Goring'in çalışması, birçok bilim adamı tarafından Lombroso kuramının kesin reddi olarak görülüyordu. Gerçekte, Goring, Lombroso'nun suçlu hakkındaki kuramını evrimsel bir atavizm olarak reddetmesine rağmen, Lombroso'cu suçluların suçlu özelliklerle doğduğu fikrini kabul etmiştir.

Yaptığı tüm ölçümlerden Goring, mahpuslarla siviller arasında istatistiksel bazda anlamlı farklılık (sosyal sınıf ve yaşı kontrol ederken) olarak yalnızca iki özellik bulmuştur; vücut duruşu ve ağırlık. Çalışmalarındaki mahkumlar sivillerden daha kısa ve daha zayıftılar. Ayrıca, (IQ testlerinden ziyade araştırmacının izlenimleri ile) daha düşük zekâlı olarak değerlendirildiler. Goring, bu bulguları suçluların hem “kusurlu bir fiziğin” hem de “kusurlu zekanın” doğasında acı çektiğinin kanıtı olarak ele almıştır. Daha sonra fiziksel ya da zihinsel olarak kusurlu

görünmeyenleri de dahil etmek için içsel "ahlaki kusur" u eklemiştir. Bütün suçluların yasalara saygılı vatandaşlara karşı genel bir kalıtsallığa sahip olduğuna karar vermiştir (Driver, 1972; Wilson ve Hernstein, 1985; Vold ve Bernard, 1986).

Daha sonra Amerikalı antropolog E. A. Hooten, Suç ve Adam adlı çalışmasında Goring'in yöntem ve sonuçlarını eleştirerek geçersiz kılmaya çalışmıştır. Hooten, birkaç eyalette 17.000 kişinin ayrıntılı bir çalışmasını yaptı. Çalışma cezaevlerinde mahkumların fiziksel ölçülerinin titizlikle alınması ve bunların, üniversite öğrencilerinde, hastane hastalarında, akıl hastalarında, itfaiyecilerde ve polislerdeki aynı özelliklerin ölçüleriyle karşılaştırılması şeklinde gerçekleşmiştir (Hooten, 1939).

Hooten bu çalışmasında, sosyolojik faktörlerin önemli olmadığı sonucuna vardı çünkü ona göre suçlular temelde "organik olarak yetersiz"diler. Hooten'in Goring'in tekniklerini eksik bulduğu gibi, Hooten'in çalışmaları da çeşitli nedenlerle eleştirildi. Mahkumlarla mahkum olmayanlar arasında keşfettiği farklar aslında oldukça küçüktü. Ayrıca, sivil örnekleminin, büyüklüklerine ve fiziksel niteliklerine dayanarak işleri için seçilen büyük miktarda itfaiyeci ve polis memuru içerdiği gerçeğini dikkate almamıştı. Ayrıca mahkumlar arasında mahkumlar ve siviller arasında olduğundan daha fazla çeşitlilik vardı. Mahkumlar geçmişte birçok suç türüne karışmış olabilirdi, ancak suçlu türlerinin fiziksel özelliklerini tanımlamak için yalnızca en yeni suçları kaydedildi. Hooten, suçluların biyolojik eksikliklerinin varsayılmasıyla başladı ve yalnızca mahkumlar ve siviller arasındaki farkları (örneğin alınlar, burun köprüler, çeneler, göz renkleri, kaşlar, dövmelemler ve kulaklar) bu yetersizliğin onaylanması olarak yorumladı. Ölçümlerde hiçbir farklılık mahkumların üstünlüğünün bir göstergesi olarak yorumlanmamıştı ve iki grup arasındaki benzerlikler tamamen göz ardı edilmişti. Hooten'in suçluların biyolojik olarak yasalara saygılı vatandaşlara göre daha "düşük" olduğu sonucuna varması, anlamsal olarak eşsözel (totolojik) bir durumun göstergesi olmuştur (VoId, 1958).

Goring ve Hooten tarafından geliştirilen Lombroso'cu aşağı suçlu kavramı, aynı zamanda, 19. ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan birçok benzer açıklamanın yanı sıra, zayıflık, kalıtsal ceza özellikleri, endokrin dengesizlikleri ve vücut tipleri kuramlarında da bulunmuştu (Vold ve Bernard, 1958). Sosyal ve biyolojik olmayan faktörler zaman zaman eski kuramcılar tarafından tanınmaktaydı, ancak fiziksel suçlu türünün kaderine kıyasla çevresel faktörler tesadüfi olarak görülüyordu. Bu tek kişilik biyolojik determinizm daha sonra sosyologlar tarafından sosyal, ekonomik ve çevresel faktörlere aldırış etmeme veya yetersiz dikkat gösterme nedeniyle eleştirilmiştir. 1950'lerde kriminolojideki biyolojik kuramlar tamamen itibarsızlaştırılmıştır. Kriminoloji ve suçluluk ders kitapları Lombroso ve diğer biyolojik kuramcılar tarihsel çıkarları için tartışmaya devam etmişlerdi, ancak yazarlar biyolojik kuramı oldukça eleştirdiler. O dönemde suçun biyolojik açıklamalarını öneren veya test eden dergi makaleleri neredeyse hiç yoktur. Biyolojik kuram o zamanlar kriminologlar tarafından temelsiz ve önemsiz olarak kabul edilmiştir.

1.2.2.2 Modern Biyolojik Suç ve Suçluluk Kuramları

Mevcut biyolojik teorisyenler, çoğunlukla, Lombroso, Goring, Hooten ve XYY sendromu kuramlarının karakteristiği olan basit biyolojik determinizm türünü reddetmişlerdir. Genetik, beyin işleyişi, nöroloji ve biyokimyadaki yeni keşifler ve teknik gelişmeler hakkında daha yeni biyolojik açıklamalar yapılmaktadır. Bu nedenle, suçun biyolojik açıklamaları kriminolojide yeni bir etki alanını işgal etmeye başlamıştır. Halen metodolojik problemlerle ve tartışmalı ampirik geçerliliği ile mücadele etmek zorunda olsalar da, bugün bu yüzyılın ikinci yarısında herhangi bir zamanda olduğundan daha ciddiye alınmaktadırlar. Biyolojik kuramda vurgu, fiziksel görünüş ve doğuştan suçluların yapısal özelliklerine ilişkin spekülasyonlardan genlerin, beynin, merkezi ve otonom sinir sistemlerinin,

beslenme, hormonal (erkek ve dişi) dengelerin, metabolizmanın, fizyolojik uyarılma seviyelerinin çalışmalarına yönelmiştir.

1.2.2.3 Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, biyolojik süreçlerde veya anomalilerdeki nedenleri aramak yerine, bireyin aklına derinlemesine bakmaya çalışmaktadır. Kate Friedlander'e göre, klasik Freudyen psikanalitik suçluluk açıklamaları, bireyin erken çocukluktan itibaren duygusal gelişimindeki anormalliklere veya rahatsızlıklara odaklanmaktadır (Friedlander, 1947). İd, toplumdaki hayata sosyal adaptasyon için kontrol edilmesi ve biçimlendirilmesi gereken bilinçsiz irrasyonel, antisosyal ve içgüdüsel dürtülerdir. Bu, egonun gelişimi veya zihnin bilinçli ve rasyonel kısmı ve süperego veya zihnin vicdani ve ahlaki kısmı yoluyla yapılmaktadır. Normalde, çocuğun duygusal olgunlaşması, her biri cinsellikten kaynaklanan gelişim aşamalarından geçmektedir: Bebek olarak oral bir evre, yaklaşık üç yaşına kadar anal bir evre, beş yaşına kadar bir fallik evre, ergenlik zamanı, nihayet yetişkin olarak gelişimin olgun bir genital evresi.

İd kontrolsüzdür, ego gelişimi içgüdüler üzerinde yaklaşık üç yaşında kontrol sahibi oluncaya kadar devam etmektedir. Fallik evrenin başlangıcında, çocuk karşı cinsteki ebeveyne sahip olmak ister ve aynı cinsiyetli ebeveyni diğer ebeveyne sevgisi için bir rakip olarak algılamaktadır. Bu duygular bastırılır ve bir Oedipus kompleksi (annenin bilinçsiz aşkı ve babanın nefreti / çocuğu tarafından korkusu) veya bir Electra kompleksi (babanın aşkı ve kızın nefreti / korkusu) gelişir. Superego, aynı cinsiyetten ebeveynle özdeşleşerek ve ebeveyn kontrolünü içselleştirerek gelişmektedir; bu nedenle, çocuk karşı cins ebeveyne sahip olma arzusundan vazgeçer. Bu aşamalar sırasında herhangi bir anormal gelişme veya bir çocukluk veya çocukluk aşamasında herhangi bir fiksasyon, birey bu tutuklu

gelişimin bilinçdışı suçluluk duygusuyla ve patolojisiyle mücadele ederken ergenliğin antisosyal davranışlarına yol açmaktadır.

Suça yönelik psikanalitik yaklaşımın temel önermesi, "suçlu veya suçlu davranışların kendi içinde önemsiz olduğu" şeklindedir (Friedlander, 1947). Bu, yalnızca id, ego ve superego arasındaki anormal olgunlaşma veya içgüdü kontrolünden, anne veya baba ile zayıf erken ilişkiden, duygusal gelişim aşamasında fiksasyondan ve / veya bastırılmış cinsellikten kaynaklanan psişik çatışmanın bir belirtisidir. En kritik tespit, Oedipus / Electra aşamasındadır. Ergen bilinçli olarak bu çatışmaların farkında değildir, çünkü hepsi bilinçli anıları "infantil amnezi" tarafından bloke edilen erken çocukluk dönemine kadar uzanır. Baskıya maruz kalmış suçluluk ve çatışma, suçluluğun "gerçek" sebepleri olmaya devam etse de, daha görünür diğer faktörler çalışıyor gibi görünebilir.

Suç ve suçluluğun diğer Freudyen ya da neo-Freudyen açıklamaları, ebeveynlerin bulunmaması ya da zalim, sevilmeyen ebeveynlerin varlığı nedeniyle, süper egonun azgelişmiş ya da bozulmuş gelişimini vurgulamaktadır. Psikanalitik kuramda tüm suç davranışları, bir veya daha fazla altta yatan akıl hastalığının, duygusal bozuklukların veya psişik rahatsızlıkların ifadeleri veya belirtileri olarak açıklanmaktadır. Sadece yasa ihlalleri değil aynı zamanda uyuşturucu ve alkol kötüye kullanımı gibi diğer çeşitli sapkın davranış türleri, baskılanmış suçluluk, umutsuzluk veya çaresizlik duyguları, bastırılmış saldırganlık veya diğer çözülmemiş bilinçsiz ve duygusal kargaşayla başa çıkma işlevsiz girişimleri olarak görülmektedir. Hem ergen suçluluğunun hem de yetişkin suçunun esas olarak bu irrasyonel dürtülerden veya zorlamalardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Erken çocukluk olayları çoğu zaman kritik öneme sahipken, mevcut veya beklenen çevresel ve sosyal olaylar sadece işlevsiz davranış için olayları tetikleyen anlamsız veya önemli mekanizmalar olarak görülmektedir.

Kuramın iddia ettiği gibi suçlular, duygusal rahatsızlıkların altında yatan tedaviye ihtiyaç duymaktadırlar. Suçluya sadece semptom, davranış veya bastırılmış duygularla başa çıkma girişimleri, sadece kendini ifade etmek için başka bir sapkın semptomun yerine geçmesine neden olacaktır. Kurama göre suçlu, davranışının gizli, bastırılmış nedenlerini ortaya çıkarmada yardımcı olmak için psikanalitik muameleye tabi tutulmalıdır, bu daha sonra ego ve süperego tarafından etkin bir şekilde ele alınabilir.

Psikiyatrik çalışmalar, ağır bir şekilde klinik ve vaka çalışmalarına dayanır, bu da bazı tanısal zihinsel bozukluğu veya psikiyatrik sorunu olan suçluların oranlarının geniş ölçüde değişken tahminlerini üretmektedir. Bu tür çalışmalar bireysel vakalara veya en ciddi suçluların küçük örneklerine odaklanmaktadır (Pallone ve Hennessy, 1992).

1.2.2.4 Kişilik Kuramı

Kişilik kuramında sorun bilinçsiz motivasyonda değil, kişiliğin içeriğinde yatmaktadır. Buradaki temel önerme; suçluları, onları hukuka uygun insanlardan ayıran anormal, yetersiz veya özel olarak cezai kişilikleri veya kişilik özelliklerine sahip olarak ele almaktadır.

Kişilik kuramının bir versiyonu suçluluğu suçluluk ve suçlu davranış, dürtüsellik, saldırganlık, sansasyon arayışı, isyankarlık, düşmanlık vb. gibi sapkın kişilik özelliklerinin bir ifadesi olarak açıklamaktadır.

Kişilik kuramları, psikanalitik kuramlardan daha sıkı bir metodoloji ile deneysel olarak test edilmiştir. En yaygın teknik, kişilik özelliklerini yazılı bir kişilik envanteriyle ölçmek ve envanterdeki suçluların envanterindeki ortalama cevapları, suçlu olmayanların ortalama cevaplarıyla karşılaştırmaktır. En yaygın kullanılan kişilik testleri, Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI) ve Kaliforniya Psikolojik Envanteridir (CPI). CPI, baskınlık, hoşgörü ve sosyalleşme gibi kişilik özelliklerinde meydana gelen değişiklikleri ölçmeyi amaçlamaktadır. MMPI, depresyon, histeri, paranoya, psikopatoloji, içe dönük / dışa dönüklük ve zorlayıcılık gibi "anormal" kişilik özelliklerini ölçmek için çeşitli ölçekler kullanır (Hathaway ve Meehl, 1951).

Kişilik özelliklerinin cezai ve suçlu davranışlar üzerindeki nedensel etkileri hakkındaki diğer araştırma bulguları tutarsızdır. Yüzyılın ortalarında yapılan bu tür çalışmaların gözden geçirilmesi, sadece azınlıklarının suçlular ile suçlular arasında kişilik açısından önemli farklılıklar bulunduğu sonucuna varmıştır (Schuessler ve Cressley, 1950).

1.2.3 Sosyal Öğrenme Kuramı

“Sosyal öğrenme kuramı”, sosyal bilimlerde, temel olarak Albert Bandura ve diğer psikologlar ile ilgili neredeyse tüm sosyal davranışsal yaklaşımlara atıfta bulunmak için kullanılmıştır. "Bilişsel, davranışsal ve çevresel belirleyiciler arasındaki karşılıklı etkileşimi" vurgulayan genel bir bakış açısı olarak, sosyal öğrenme değişkenleri psikoloji ve sosyolojideki birçok alanda bulunabilir (Bandura, 1977). Bununla birlikte, kriminoloji alanında, sosyal öğrenme kuramı, öncelikle Ronald L. Akers tarafından geliştirilen suç ve sapma kuramını ifade etmektedir. Akers'in sosyal öğrenme kuramı, Edwin H'nin davranışsal bir yeniden yapılandırılması olarak Robert L. Burgess ile işbirliği içinde önerildi. Sutherland'ın

ayırıcı birliktelikler suç kuramı çok çeşitli sapkın ve kriminal davranışa uygulanan genel bir kuramdır. Kriminolojide en sık test edilen kuramlardan biridir (Stitt ve Giacomassi, 1992).

1.2.3.1 Sutherland'in “Ayırıcı Birliktelikler” Kuramı

Edwin H. Sutherland, yirminci yüzyılın en önemli kriminolojisti olarak tanınmaktadır. Sutherland, profesyonel hırsızlık ve beyaz yakalı suçun (Sutherland, 1940; Sutherland, 1949) sosyolojik çalışmalarına öncülük etmektedir. Genel bir sosyolojik suç ve suçluluk kuramı olan “ayırıcı birliktelikler” kuramını formüle ettiği bilinmektedir.

Sutherland, Amerika'nın önde gelen kriminoloji ders kitabının yazarıydı. Sadece bu metnin sayfalarında kuramını tam olarak ifade etmektedir. 1924 yılında yayınlanan “Suçbilimi”nin ilk baskısı kuramdan hiç söz etmemiştir; 1934'deki ikinci baskı (Kriminolojinin İlkeleri), sadece bazı ön fikirler içermektedir. İlk tam ayırıcı birliktelik kuramı ifadesi, ders kitabının üçüncü baskısında yer almıştır (Sutherland, 1939).

Kuramın 1939'daki bu sürümü, "sistemik suç davranışı geliştirilmesindeki özel nedensel sürecin", suç işleyenlerle ya da yasalara uygun olanlarla "ayırıcı bir birliktelik" olduğunu öne sürmüştür. Sutherland, ayırıcı birlikteliği temel olarak bireylerin nasıl suç işlediğine dair işlemsel bir kuram olarak sunmuştur. Kuramı aynı zamanda çatışma ve sosyal örgütselleşmenin suçun altında yatan nedenler olduğunu öne süren ifadeleri içeren yapısal bir boyuta sahiptir, çünkü bunlar farklı ilişkilendirme modellerini belirlemektedirler.

Kuramın son hali Sutherland'ın kriminoloji ders kitabının 1947 baskısında yer almaktadır. Bu baskıda Sutherland çatışma ve düzensizlik kavramlarını kuramının ifadesinden çıkarmıştır. Farklı toplumsal örgütlenmeyi, bireysel davranışlardaki farklılıkların açıklaması olarak, ayırıcı birliktelik ile tutarlı olan grup ve toplumsal suç oranlarındaki farklılıkların nedeni olarak algılamıştır. Sutherland, ancak farklı toplumsal örgütlenmelere sadece kısa bir dikkat gösterdi ve çabalarını tamamen açıklayıcı bir ayırıcı birliktelik üzerine yoğunlaştırmıştır.

İlk önerme, ‘‘suç davranışı, diğerleriyle sembolik etkileşim sürecinde, özellikle de birincil veya yakın gruplarda öğrenilir’’ şeklindedir. Dokuz ifadenin tümü kuramı oluştursa da Sutherland'ın "ayırıcı birliktelik" olarak tanımladığı kısım altıncı ifadedir. Bu, bir kişinin cezai işlemlerde bulunma ilkesidir, çünkü yasa ihlaline elverişli olmayan tanımların "aşağısında" yasa ihlaline elverişli "tanımlar" (rasyonalizasyonlar ve tutumlar) öğrenmiştir (Sutherland, 1939).

Kuram suçlu davranışını, suçlu davranışına elverişli uygun tanımlarla temasa karşı dengelenen tanımlara maruz bırakarak açıklamaktadır. Kuramda yedinci ilke, sürecin ya suçlu ya da suçsuz birliğin basit bir meselesi olmadığını, ancak ilişkinin "modaliteleri" olarak adlandırılan şeye göre değişen bir mesele olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Yani, Cressey'e göre insanlar önce (öncelikli), daha sık, daha uzun bir süre (süre) yasa koyucu tanımlara hukuka uygun tanımlardan daha fazla maruz kalıyorlarsa, o zaman yasadan sapma olasılıkları daha yüksektir (Cressey, 1960).

Sutherland'ın ölümünden sonra Donald R. Cressey, Kriminoloji İlkelerini beşinci basımdan onuncu basıma kadar revize etmiştir. Cressey, ayırıcı birlikteliklerin savunucusu olmuştur, açıklığa kavuşturmuştur ve onu kriminolojideki çeşitli alanlara uygulamıştır.

1.2.3.2 Akers'in Sosyal Öğrenme Kuramı

Sutherland kuramının sekizinci ifadesinde, öğrenmenin tüm mekanizmalarının cezai davranışta bulunduğunu iddia etmiştir. Bununla birlikte, doğrudan taklit etmekten daha fazlası ile ilgili kısa bir yorumun ötesinde, öğrenmenin mekanizmalarının ne olduğunu açıklamamıştır (Tarde, 1912). Burgess ve Akers, ayırıcı birliktelik ilkelerini koruyan, bunları birleştiren ve öğrenme ilkeleri açısından yeniden düzenleyen bir yöntem oluşturmuştur. Akers daha sonra ayırıcı birlikteliği de geliştirmiştir.

Sosyal öğrenme kuramı, ayırıcı birliktelik kuramı ile rekabetçi değildir. Bunun yerine, Sutherland'ın kuramındaki tüm ayırıcı birliktelik süreçlerini koruyan (açık ve net biçimde değiştirilmiş olsa da) daha geniş bir kuramdır ve onu ayırıcı pekiştirme ve diğer davranışsal kazanım, sürdürme ve bırakma ilkeleriyle bütünleştirmektedir (Akers, 1985). Bu nedenle, ayırıcı birlikteliği destekleyen araştırma bulguları aynı zamanda bütünleşik kuramı da desteklemektedir. Ancak, sosyal öğrenme kuramı, suçlu ve suçlu davranışları orijinal ayırıcı birliktelik kuramından daha iyi açıklamaktadır (Akers, 1979).

Burgess ve Akers, öğrenme mekanizmalarını açıkça tanımlamıştır. Sutherland'ın kuramından ayırıcı birliktelik kavramlarını ve tanımlarını korudular, fakat onları daha davranışsal terimlerle kavramlaştırdılar ve onlara davranışsal öğrenme kuramından kavramlar eklediler. Bu kavramlar arasında ayırıcı birliktelik de yer almaktadır; bu sayede “işlemsel” davranış (bireyin gönüllü eylemleri) ödüller ve cezalarla şartlandırılmakta veya şekillendirilmektedir.

Sosyal öğrenme kuramı, diferansiyel birliktelik kavramlarında bulunan sembolik etkileşimcilik ve Sutherland kuramındaki tanımları genel olarak

korumaktadır (Akers, 1985). Sembolik etkileşimcilik, sosyal etkileşimin temel olarak anlam ve sembol değişimi olduğu kuramıdır; bireyler kendilerini başkalarının rolünde hayal etme ve bunu kendi fikirlerine dahil etme konusunda bilişsel kapasiteye sahiptir (Ritzer, 1992). Sonuç olarak kuram, Albert Bandura'nın bilişsel öğrenme kuramlarına, B.F Skinner'in radikal veya ortodoks edimsel davranışına göre daha yakındır.

Sosyal öğrenme kuramı, hem suç davranışını motive etmek hem de kontrol etmek için, hem uygunluğu teşvik etmek hem de zayıflatmak için çalışan değişkenleri içeren bir suç ve sapkınlık açıklaması sunmaktadır. Suçlu veya uyuşmazlık davranışının oluşma olasılığı, bu etkilerin davranış üzerindeki dengesinin bir işlevidir. Öğrenme sürecinin tüm yönlerine atıfta bulunurken, Akers'in kuram gelişimi dört ana konseptte odaklanmıştır, bunlar: ayırıcı birliktelik, tanımlar, ayırıcı pekiştirme ve taklittir (Akers, 1979; Akers, 1985).

Ayırıcı birliktelik, kişinin yasadışı veya yasalara uygun davranışlara elverişli veya elverişsiz olan normatif tanımlara maruz kaldığı süreçtir. Ayırıcı birliktelik hem davranışsal etkileşimsel hem de normatif boyutlara sahiptir. Etkileşimsel boyut, belirli davranışlarda bulunan diğer kişilerle doğrudan ilişkilendirme ve etkileşimin yanı sıra dolaylı birliktelik ve daha uzak referans gruplarıyla özdeşleştirmedir. Normatif boyut, bir bireyin bu ilişki yoluyla maruz kaldığı farklı norm ve değer kalıplarıdır.

Birinin ayırıcı birliktelik içinde olduğu gruplar, toplumda çalışan tüm mekanizmaların faaliyet gösterdiği temel sosyal bağlamları sağlar. Sadece tanımlara maruz kalmazlar, aynı zamanda taklit edecek modelleri ve cezai veya uygun davranışlar için ayırıcı takviye (kaynak, program, değer ve miktar) sunarlar. Bu grupların en önemlisi ailenin ve arkadaşların en başta gelenleridir, ancak ikincil ve referans gruplar da olabilirler. Komşular, okul öğretmenleri, doktorlar, kanun ve otorite figürleri ve toplumdaki diğer bireyler ve gruplar (ayrıca kitle iletişim araçları

ve diğ er daha uzak tutum ve model kaynakları), bireyin taahhüt verme eğilimi üzerinde farklı derecelerde etkiye sahiptir.

Tanımlar, kişinin belirli bir davranışa eklediğı kendi tutumları veya anlamlarıdır. Diğ er bir deyişle, onlar oryantasyonlar, rasyonalizasyonlar, durumun tanımları ve bir eylemi doğru veya yanlış, iyi veya kötü, arzulanen veya istenmeyen, haklı veya haksız olarak tanımlayan diğ er değerlendirme ve ahlaki tutumlardır.

Sosyal  ğrenme kuramında bu tanımlar hem genel hem de spesifiktir. Genel inançlar dini, ahlaki ve diğ er geleneksel değerleri ve davranışları yerine getirmeye elverişli olan ve herhangi bir sapkın veya cezai eylemi yerine getirmeye elverişsiz olan normları içerir. Özel tanımlar kişiyi belirli davranışlara veya davranış dizisine yönlendirir. Bu nedenle, kişi çalmanın ahlaki olarak yanlış olduğuna ve hırsızlığa karşı yasalara uyulması gerektiğıne inanıyor olabilir, ancak aynı zamanda biri esrar içerken çok az yanlış görür ve uyuşturucuya karşı yasaları ihlal etmenin haklı olduğunu rasyonelleştirir.

Belirli eylemleri onaylamayan tutumların ölçüsü ne kadar büyükse, bunlarla ilgisi o kadar az olur. Geleneksel inançlar suç davranışına karşı olumsuzdur. Tersine, bir kişinin kendi tutumu ne kadar çok bir davranış  onaylarsa, şansın da o kadar fazla olacaktır. Suçlu ya da sapkın davranışa uygun tanımları onaylamak temel olarak olumlu ya da n trleştircidir. Olumlu tanımlar, davranış  ahlaki olarak arzu edilen veya tamamen izin verilen kılan inançlar veya tutumlardır. Tarafsızlaştırma tanımları, suçu haklı çıkararak veya mazeret ederek suç işlenmesini desteklemektedir. Sosyal  ğrenme kuramındaki nötrleştirme tanımları kavramı, rasyonalizasyonlar, nötralizasyon teknikleri, hesaplar ve feragatname kavramlarını içermektedir. N trleştirci tutumlar, "Kendime yardım edemiyorum, bu şekilde doğdum", "Ben hatalı değilim" "gibi inançları içerir. Suçlu ve suçlu davranışa elverişli ve elverişsiz olan bu tanımlar taklit ve ayırıcı pekiştirme ile geliştirilir.

Bilişsel olarak, fırsat ortaya çıktığında eylemde bulunmak için bir tane daha istekli kılan bir zihin seti sağlarlar. Davranışsal olarak, içsel ayrımcı uyaranlar olarak hareket ederek sapkın veya cezai davranışı etkilemektedir. Ayrımcı uyaranlar, belirli bir durumda hangi cevapların uygun veya beklendiğine dair bireye işaret veya sinyal olarak çalışmaktadır.

Ayrımcı pekiştirme, öngörülen veya gerçekleşen kazançlar ve davranışın ardından veya sonucu olan cezaların dengesini ifade eder. Bireylerin herhangi bir zamanda bir suçtan kaçınması veya işlememesi (ve gelecekte devam etmeleri veya bundan vazgeçip geçmemeleri) geçmişe, şimdiki zamana ve öngörülen gelecek ödülleri ve yaptıkları cezalara bağlıdır.

Bir eylemin yerine getirilme veya tekrarlanma olasılığı, sonuçların veya buna verilen tepkilerin ödüllendirilmesiyle, örneğin onay, para, yiyecek veya hoş duygular - olumlu pekiştirmeler yapılmasıyla artar. Bir eylemde bulunma olasılığı, kişinin olumsuz ya da hoş olmayan olaylardan kaçınmasına ya da kaçmasına izin verdiği zaman da arttırılır. Cezalandırma, acı veren veya hoş olmayan sonuçların bir davranışa bağlandığı doğrudan (olumlu) bir davranış da olabilir; veya bir ödül veya hoş bir sonucun alındığı dolaylı bir davranış da olabilir (negatif). Tıpkı birliktelikler olduğu gibi, güçlendirme yöntemleri de vardır - miktar, sıklık ve olasılık. Kişilerin davranışı için donatı değeri veya miktarı ne kadar yüksekse, o kadar sık güçlendirilir ve güçlendirilme olasılığı (alternatif davranışa göre dengelenmiş olarak) yükseldikçe, oluşma ve tekrarlanma olasılığı artar. Güçlendirme süreci sosyal ortamda ya basit bir şekilde ya da moda bir şekilde işlemez, daha ziyade, birkaç farklı davranışın her birinin meydana geldiği ve içinde değiştiği, her davranışa bağlı ödül ve cezanın dengesi şeklinde işler (Conger ve Simons, 1995).

Pekiştiriciler ve cezalandırıcılar sosyal olmayabilir; örneğin, uyuşturucu ve alkolün doğrudan fiziksel etkileri gibi. Bununla birlikte, bu etkilerin olumlu ya da

olumsuz olarak yaşanıp yaşanmadığı, önceden öğrenilmiş beklentilere bağlıdır. Sosyal pekiştirmeye, etkilerin zevkli, korkutucu ve nahoş olarak yorumlanması öğrenilir. Bireyler doğrudan veya dolaylı olarak sosyal destekçiler ve cezalandırıcılar ile temasa geçmeden öğrenebilirler. Bazı bireylerin (sansasyon arayışı içinde olanlar gibi) içsel olarak ödüllendirici bazı sapkın davranış biçimlerini bulma eğilimi için fizyolojik bir temel olabilir. Bununla birlikte kuram, cezai ve sapkın davranıştaki öğrenmelerin çoğunun, diğer kişilerin sözcüklerinin, tepkilerinin, varlığının ve davranışının doğrudan davranışı güçlendirdiği, güçlendirme için ayar sağlayan (ayrımcı uyarılar) veya diğer sosyal ödüllerin ve cezaların dağıtıldığı veya temin edildiği kanal olarak hizmet etmektedir.

Sosyal pekiştirme (ve ceza) kavramı, bir eylemde bulunurken mevcut olanların doğrudan tepkilerinin ötesine geçer. Ayrıca, toplumda veya alt gruplarda değer verilen tüm gerçek ve öngörülen, maddi ve maddi olmayan ödüller yelpazesini de içermektedir. Sosyal ödüller oldukça sembolik olabilir. Güçlendirici etkileri ideolojik, dini, politik veya diğer hedefleri yerine getirmelerinden gelebilir. Para ve maddi mallar gibi çok somut olduğunu düşündüğümüz ödüller bile, toplumdaki sahip oldukları prestij ve onay değerinden pekiştirici değerlerini kazanırlar (Akers, 1999). Bu nedenle, sosyal olmayan pekiştirme, koşulsuz fizyolojik ve fiziksel uyarılarla daha dar sınırlandırılmıştır. Kendi kendini pekiştirmede, birey, kendi başına bile olsa, başkalarının rolünü alarak kendi davranışını kendi kendine kontrol eder, pekiştirir veya cezalandırır.

Taklit etme, diğerlerinde de benzer davranışların izlenmesinden sonra davranışta bulunma anlamına gelir. Başkaları tarafından modellenen davranışın taklit edilip edilmeyeceği modellerin özelliklerinden, gözlemlenen davranışlardan ve davranışların gözlenen sonuçlarından etkilenir (Bandura, 1977). Yeni davranışın ilk elde edilmesi ve uygulanması, bir zamanlar oluşturulan davranış kalıplarının sürdürülmesinden veya bırakılmasından daha önemlidir, ancak davranışın sürdürülmesinde bir etkisi olmaya devam etmektedir.

1.2.3.3 Sosyal Yapı ve Sosyal Öğrenme

Sosyal öğrenme kuramı, tüm suçlu ve suçlu davranışların genel bir işlemsel açıklaması olduğunu iddia ettiği için geniş bir kapsamı vardır. Bununla birlikte, kapsamı, yasalar, ceza adaleti veya suç üzerinde etkisi olan toplumun yapısal yönlerinin genel bir açıklamasını içermez. Bununla birlikte kuram, sosyal yapının bireysel davranışı nasıl şekillendirdiğini açıklayabilmektedir.

Sutherland ve Cressey, suç oranlarının yapısal dağılımının bir açıklaması olarak bireysel suçluluktaki farklı ilişkilendirme sürecinin, farklı toplumsal örgütlenme ile tutarlı ve ilgili olması gerektiğini vurgulamıştır. Akers bu temayı yineledi ve sosyal yapı ile bireylerin davranışları arasındaki bağlantıyı göstermiştir (Akers, 1985; Akers, 1979).

Toplum ve toplumun yanı sıra sınıf, etnik kimlik, cinsiyet, din ve toplumdaki diğer yapılar, bireyler için genel öğrenme bağlamları sağlar. Aile, akran grupları, okullar, ibadet yerleri ve diğer gruplar, bireyin cezai ve uygun davranışlarını teşvik eden veya caydıran daha acil bağlamları sağlar. Toplumsal veya grup içindeki suçlu davranış oranlarındaki farklılıklar, kültürel geleneklerin, normların ve sosyal kontrol sistemlerinin sosyalleşme, öğrenme ortamları ve uygunluk veya sapma için elverişli acil durumlar sağlamasının bir fonksiyonudur.

Bireylerin sosyal yapı içinde bulunduğu yerler, yaş, cinsiyet, etnik kimlik, sınıf ve diğer özelliklerle belirtilir. Bu özellikler, hangi kişilerin üye olabileceği, etkileşimde bulunabilecekleri ve çevrelerindeki diğer kişilerin davranışlarına nasıl cevap verebileceği ile ilgilidir. Bu değişkenler, hangi davranış modellerini ve kişilerin maruz kaldıkları normatif kalıpları ve uygunluk ya da yasaları ihlal eden davranışlara yönelik takviye koşullarının düzenleyeceklerini etkilemektedir.

Akers yalnızca sınıf, yaş ve diğer sosyal konum göstergelerinin değil, aynı zamanda diğer kuramlarda (örneğin, sosyal örgütsel örgütlenme, anomi veya çatışma) tanımlanan yapısal koşulların, bir kişinin suç örgütlerine, modellerine, tanımlarına maruz kalmasında etkili olabileceğini savunmaktadır. Sosyal öğrenme, makro düzey kuramlarında belirtilen değişkenlerin bireylerde cezai eylemleri tetiklediği veya geciktirdiği davranışsal süreç olarak varsayılmaktadır. Bu nedenle, henüz yapılamamış olmasına rağmen, bu yapısal teorileri sosyal öğrenme ile bütünleştirmek mümkündür.

Öğrenme ilkelerini izleyen gençler ve yetişkinler için ıslah, tedavi ve toplum tesislerinde faaliyet gösteren çok çeşitli davranış değiştirme programları vardır (Stumphauzer, 1986; Lundman, 1993). Bu programlar bazı başarılar elde etmiştir, ancak diğer kuramlarda olduğu gibi, sosyal öğrenme kuramının geçerliliği ancak dolaylı olarak pratik uygulamaları ile değerlendirilebilir. Test edilebilirlik kriterleri ve deneysel kanıtlarla değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sosyal öğrenme kuramında yer alan temel davranışsal öğrenme ilkelerinin test edilebilirliği zor olmuştur çünkü bunlar eşsözel bir döngü içerisinde olabilmektedir. Güçlendirme ilkesinin davranış psikologları tarafından sıklıkla ifade edilme şekli, önermeyi tanım gereği doğru kılmaktadır. Başka bir deyişle, pekiştirmenin, davranış güçlendirildiğinde, yani suç işleme oranının arttırıldığını belirterek tanımlamaktadırlar. Güçlendirme bu şekilde tanımlanırsa, "Eğer davranış güçlendirilirse, güçlendirilecektir" ifadesi eşsözeldir. Eğer pekiştirme davranışın güçlendirildiği anlamına gelirse, hipotez basitçe, "Eğer davranış güçlendirilirse, güçlendirilir." Eğer davranış güçlendirilmezse, tanım gereği güçlendirilmemiştir; bu nedenle, güçlenmeyen hiçbir davranış örneği hipotezi yanlışlamak için kullanılamaz.

Sosyal öğrenmenin bir başka eleştirisi, suçluluğunun zamansal sıralaması ile ilgilidir. Bazıları gençlerin önce suçlu olduklarını, sonra da başka suçlu gençleri

aradıklarını iddia etmiştir. Suçluluğa neden olan suçlu ilişkilerden ziyade suçluluk suçlu ilişkilere neden olmaktadır (Hirschi, 1969). Kişinin kendi suçluluğu ile suçlu akranlarla ilişkisi arasında bir ilişki varsa, o zaman sadece bir sürüye katılan ve tüylerini değiştiren bir kuş yerine "birlikte akan bir sürünün kuşları" durumu oluşmaktadır. Suçlu arkadaşlarla farklı meslektaş ilişkileri, bir kişinin kendi davranışının nedeninden ziyade hemen hemen her zaman bir sonucudur. Suçlanan akranlarla ilişkilendirme yalnızca veya büyük ölçüde, akranların bağımsız bir şekilde suçlu tutulum kalıpları oluşturduktan sonra gerçekleşmektedir. Akran gruplarında sapma ile ilgili öğrenme yoktur. Bu açıdan, suçlu gençlerle herhangi bir ilişkinin, ergenlerin suçlu davranışı üzerinde doğrudan bir etkisi yoktur. Bu nedenle, suçlu arkadaşlarla olan ilişkinin suçluluğun ne başlangıcı ne de hızlanması, devam etmesi veya sona ermesinin, suçlu davranışları üzerinde etkisi yoktur (Hirschi, 1969; Sampson ve Laub, 1993).

Burgess ve Akers, güçlendirme ve diğer davranış kavramlarının tanımlarını sosyal öğrenme kuramındaki eşsözel olmayan, test edilebilir önermelerden ayırdılar ve bu önerileri tahrif etmek için kriterler önerdiler (Burgess & Akers, 1966a). Ayrıca, pekiştirme sürecindeki değişkenler sosyal öğrenme kuramı üzerine yapılan araştırmalarda her zaman (ve dolayısıyla eşsözel olmayan) suç ve sapma ölçütlerinden ayrı olarak ölçülmektedir. Kuram, tipik olarak olumlu sosyal onay veya suçluluğun (ceza ile telafi edilmeyen) diğer ödülllerinin, yinelemesini arttırmaktan daha fazla azalması durumunda, genellikle yanlışlanacaktır.

Sosyal öğrenme kuramı üzerine yapılan araştırmaların neredeyse tamamı, sosyal öğrenme değişkenleri ile cezai, suçlu ve sapkın davranış arasında kuramsal olarak beklenen yönde güçlü ilişkiler bulmuştur. Sosyal öğrenme kuramı, aynı örneklerden toplanan aynı verileri kullanarak diğer kuramlara karşı test edildiğinde, genellikle bağımlı değişkenlerde daha fazla farklılık olduğu veya karşılaştırıldığı kuramlara göre daha fazla desteğe sahip olduğu bulunmuştur.

Sapkın ebeveyn modelleri, etkisiz ve düzensiz ebeveyn denetimi ve olumlu ve olumsuz yaptırımların kullanımındaki disiplinden ve sapmaya elverişli değer ve tutumların onaylanmasından doğrudan etkilenir. Patterson, sosyal öğrenme mekanizmalarının ebeveyn-çocuk etkileşimi içerisinde kullanılmasının uyum / sapkın davranışların güçlü bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir (Patterson, 1975; Snyder ve Patterson, 1995). Bazı durumlarda, ebeveynler doğrudan çocuklarını sapkın davranışlarda bulunmak için eğitmektedir (Adler ve Adler, 1978). Ve genel olarak, ebeveyn sapkınlığı ve suçluluk, çocukların gelecekteki suçluluğunu ve suçunu yordamaktadır. Ayrıca, ailede suçlu kardeşleri olan gençlerin, ebeveynlerin ve diğer aile özelliklerinin göz önünde bulundurulması durumunda bile, suçlu olma olasılıkları daha yüksektir (Rowe ve Gulley, 1992).

Ailede öğrenilen suçlu eğilimler, farklı meslektaş birlikleri tarafından daha da kötüleşebilir (Simons ve ark., 1994). Kişinin kendi sapkın davranışlarından başka, başlangıcın, devam etmenin ya da suç ve suçluluğun yetersizliğinin en iyi tek tahmincisi, uyumu veya kanunları ihlal eden meslektaşları ile farklı ilişkilerdir (Loeber ve Dishion, 1987).

Ayrımcı birliktelikler, taklit, tanım ve diferansiyel pekiştirmenin sosyal öğrenme değişkenlerinden birinin veya birkaçının doğrudan ölçümlerini kullanan birçok çalışma, teorisinin hipotezlerinin desteklendiğini bulmaktadır (Akers, 1985).

1.2.4 Sosyal Bağ ve Kontrol Kuramları

Albert Reiss'e göre, kontrol teorisinin sunduğu argüman, sosyal kontrollerin suç işlememizi engellediği için onlara uymamız gerektiği yönündedir. Bu kontroller bozulduğunda veya zayıfladığında, sapmanın ortaya çıkması muhtemeldir (Reiss,

1951). Kontrol kuramı, insanların sosyal kontrollere uymaya motive olduklarını ancak kanunları ihlal etmek için özel bir motivasyona ihtiyaç duymadıklarını savunmaktadır. Bu doğal olarak kontrollerin yokluğunda gelir. Bu "doğal motivasyon" varsayımı mutlaka doğuştan suça olan eğilimleri ifade etmemektedir. Aksine, suç işleme motivasyonlarında bireysel bir değişiklik olmadığı varsayımıyla ifade edilir; suça itici güç tekdüze ya da topluma eşit dağılmış durumdadır (Agnew, 1993). Suç için bu tekdüze motivasyon nedeniyle, hepimiz toplumun kurallarına aykırı kalacağız ve kontrol edilmedikçe onları aşacağız. Dolayısıyla, kontrol kuramcıları amaçlarının suçu açıklamak olmadığını; eğer ondan kurtulabilselerdi herkesin yasaları ihlal edeceğini varsaymaktadırlar.

Hirschi ve Michael Gottfredson tarafından daha sonra yapılan açıklamalar, kontrol kuramı ile diğer tüm cezai davranış kuramları arasında "pozitivistik" olarak adlandırdıkları keskin bir tezat oluşturuyor. Pozitivist kuramlar meselesini, suçu önleyen şey değil, insanları suç işlemek için olumlu yönde motive eden şey olarak tanımlamaktadırlar. Onların görüşüne göre, pozitivist kuramlar, herkesin bu motivasyonun yokluğunda uygun olacağını varsaymaktadır; Oysa kontrol kuramları, güçlü sosyal ve kişisel kontroller tarafından engellenmediği sürece suçun ortaya çıkacağını varsaymaktadır (Gottfredson ve Hirschi, 1990).

Hirschi'nin kendisi suçluluğa karşı doğal bir dürtü varsayımını reddetmektedir. Kontrol kuramındaki "doğal motivasyon" varsayımının, suçluluğun önleyicilere ek olarak göz önünde bulundurulması gereken suçlu akranların onayı gibi suçluluğa bazı teşviklerin olduğunun farkına varılması için değiştirilmesini önermektedir (Hirschi, 1969). Herkesin doğal olarak sapkın davranışlarda bulunmak için motive olduğu varsayımı, kontrol kuramının hiçbir versiyonu için çok önemli değildir. Aslında, bazı kontrol kuramları kasten suça neden olan faktörleri içermektedir.

Sonuç olarak, kontrol kuramı ile diğer teoriler arasında suçla ilgili soru türlerine cevap vermeye çalışan pek bir fark yoktur. Diğer farkları ne olursa olsun, kontrol kuramı da dahil olmak üzere tüm suç teorileri nihayetinde bazılarının neden suç işlediğini ve bazılarının suç işlemediğini de sormaktadır.

1.2.4.1 İlk Kontrol Kuramları: *Reiss ve Nye'nin Kontrol Kuramları*

Sosyolojik sosyal kontrol kavramı, hem bireyin kendi kendini kontrolünü kazandığı sosyalleşmeyi, hem de sosyal yaptırımların dış uygulaması yoluyla kişinin davranışı üzerindeki kontrolünü, uygunluk ödülleri ve sapma cezalarını içermektedir. Albert J. Reiss, suçluluk nedenini “kişisel” ve “sosyal” kontrollerin başarısızlığına bağlayarak bu kavramın en önemli kriminoloji uygulamalarından biri olmasını sağlamıştır (Reiss, 1951). Kişisel kontroller içselleştirilirken, sosyal kontroller yasal ve gayri resmi sosyal yaptırımların dış uygulaması yoluyla yürütülmektedir.

Nye, doğrudan kontrollerin resmi veya yasal yaptırımlar yoluyla yapılabilmesini kabul etti, ancak ailedeki gayri resmi, dolaylı kontrolleri de vurguladı. Ayrıca, ergenlerin şefkat, tanıma, güvenlik ve yeni deneyimlere duydukları ihtiyaçlar aile içinde karşılandıkça, bu ihtiyaçları ailenin dışında kabul edilemez yollarla karşılamaya daha az yöneleceklerini de belirtmiştir. Bununla birlikte, Nye'nin bunu ayrı bir kontrol kategorisi olduğu anlamında söylemediği de anlaşılmaktadır. Aksine, gençlerin aile içindeki ihtiyaçlarının yetersiz kalması, aile dışındaki ihtiyaçlarının tam olarak karşılanmasıyla birlikte, suçlu bulunmalarını olumlu yönde motive eden faktörlerden biri gibi görmektedir. Nye, bildirdiği suçluluğa dair araştırmasında, dağılmış evler, evlilik uyumu, anneler, aile parçalanması, ebeveyn disiplinin eksikliği, ebeveyn-çocuk değeri gibi aile ilişkilerinin çeşitli yönleriyle ilgili anlaşmazlıklardan doğan suçlu davranışlarını

bulmuştur. Ancak, testlerin çoğu zayıftı. Hepsi kuramı doğrulamak için kullanılamazdı, çünkü Nye, araştırmasında yer alan aile ilişkilerinin belirli bir yönünün kontrol kuramındaki kavramlarla nasıl bağlantılı olduğunu her zaman açıkça tanımlamamıştır. Ailenin bir kısmı için yaptığı araştırmada, ailenin sosyal sınıfı gibi suçluluğun bağıntıları arasında hiçbir bağlantı yoktur.

1.2.4.1.1 Reckless'in Sınırlama Kuramı

Nye aynı zamanda kontrol kuramını formüle etmiştir, Walter Reckless ise suç ve suç eylemini içeren “sınırlama” kuramını önermiştir. Sınırlama kuramı, Reckless'in "iç" ve "dış" çevreleme olarak adlandırdığı iç ve dış kontrol kavramı üzerine kuruludur (Reckless, 1973). Bununla birlikte, gençliği suçlu eylemlerde bulunmaya motive eden faktörleri dahil etmek; yani, suçluluğa doğru "iten" ve "çeken" faktörlerden bahsetmek gerekliydi. Sınırlama kuramındaki temel önerme, bu iç ve dış itme ve çekme işlemlerinin, iç ve dış tutma tarafından karşılanmadıkça suçlu davranışı üreteceği üzerinedir. Sapma motivasyonları güçlü ve çevreleme zayıf olduğunda, suç sayılması beklenmektedir.

Genç bir birey, iç psikolojik dürtü ve itici güçlerle (örneğin, hoşnutsuzluk, düşmanlık veya saldırganlık) suçluluğa itilebilir. Ek olarak, iki tür çevresel, suçluluk uyandıran faktör vardır: gençliği suçlamaya doğru zorlayan koşullar (örneğin, yoksulluk, yoksunluk veya engellenen fırsatlar) "iter"; ve suçluluğa yönelik pozitif uyarımları (örneğin kötü arkadaşlıklar, çeteler veya suçlu alt kültürler) "çeker". Dış çevreleme veli ve okul gözetimi ve disiplini, güçlü grup uyumu ve tutarlı bir ahlaki cephelyi içermektedir. İç tutma, öncelikle güçlü bir vicdandan veya “iyi bir özerklik kavramından” oluşmaktadır.

Sapkın bir çevrenin itiş ve çekişlerine karşı bir veya daha az savunmasız kılan bu benlik kavramı, Reckless'in sınırlama kuramının kilit yönünü oluşturmaktadır. Suçlu bölgedeki sadece bazı gençlerin suçlu olduğu gerçeğini açıklamak için kullanılmıştır. Varsayım, bu bölgelerdeki gençlerin hepsinin benzer baskılarla karşı karşıya kalması ve aile ve mahalledeki suçluluğa ve benzer zayıf dış kontrollere doğru çekilmesidir. Sınırlama kuramına göre, iyi çocuk, diğer akranları suçluluğa götüren etkilere dayanabilecek "yalıtılmış" bir öz-konsept geliştirmiştir. Ergenlik yıllarında suçlu bulunan bu akranlar bu yalıtılmış öz kavramı geliştirememiştir. "Hassas" ya da kötü benlik kavramlarına sahip olanlar, bu sayede mahalledeki suçluluğu itmekte ve çekmektedirler.

1.2.4.1.2 Sykes ve Matza: Nötrleşme ve Sürüklenme Teknikleri

Gresham Sykes ve David Matza, 1957'de, "nötralizasyon teknikleri" kullanan ergenlerin suçlu davranışını açıklayan bir kuram önermiştir. Bu teknikler, genel kültürde yaygın olarak kabul edilen rasyonelleşmelerin esasen uygun olmayan uzantıları olan suç işleyen davranışlarda bulunma gerekçeleridir. Bu nötrleştirici tanımlara inanmak, suçluların geleneksel toplumun değerlerini tamamen reddettiği veya genel kültürel değerlerle doğrudan çelişen bir değerler dizisine sahip oldukları anlamına gelmemektedir. Basitçe, geleneksel değerlerden sapmaları önleyen ve rasyonelleştiren bir dizi "yeraltı değerine" sahip olarak açıklanmışlardır (Matza ve Sykes, 1961).

Sykes ve Matza'nın bu yorumu ortaya çıktıktan sonra Matza "sürüklenme" suçluluk kuramına nötralizasyon fikirlerini dahil etti. Sürüklenme kuramı, nötralizasyon tekniklerinin, ergenlerin geleneksel ahlaki sınırlamalardan "epizodik¹ salınım" alabileceği yollar olduğunu öne sürmektedir. Bu, ergenin suçluluğun içine

¹ Epizodik: Olaysal

girip çıkmasını sağlayan, geleneksel ahlakın yayılması anlamına gelmektedir. Eğer geleneksel inançlar sapmaların kontrolü olarak görülüyorsa, bu inançları etkisizleştirmek sosyal kontrolün zayıflamasını temsil eder. Muhtemelen bu nedenle, Matza iç veya dış kontrollere çok az atıfta bulunmasına rağmen, sürüklenme kuramı ve onun genişletilmesiyle Sykes'in nötralizasyon teknikleri kuramı genellikle kontrol teorisi olarak sınıflandırılmıştır (Matza, 1964). Nötralizasyon, Sykes ve Matza tarafından başlangıçta belirtildiği gibi suçluluğa elverişli bir tanım biçimi olarak değil, içsel çevrelemenin zayıflaması veya toplumla olan bağların kopması olarak görülmektedir (Minor, 1980).

Nötralize edici tutumlara bağlılığın suçlu davranışlarla orta derecede ilişkili olduğu bulunmuştur, ancak bunun nedeni basitçe görünmektedir çünkü bu tavırlar bireyleri geleneksel ya da ahlaki inançların sınırlamalarından serbest bırakma işlevinden ziyade yasayı ihlal etmek için elden çıkarmaktadır (Hollinger, 1991; Minor, 1980).

1.2.4.2 Hirschi'nin Sosyal Bağ Kuramı

Daha önceki kontrol kuramlarının tümü, bugün büyük kontrol kuramcısı olarak tanınan Travis Hirschi tarafından önerilen versiyonla değiştirildi. Onun kontrol kuramı genellikle sosyal bağlama kuramı olarak adlandırılmaktadır. Sapmadaki nötralizasyona ilişkin araştırma raporları halen devam etmekte olup, doğrudan ebeveyn kontrolleri ve suçluluğuna ilişkin raporlarda daha önceki kontrol kuramlarına referansta bulunmaktadır. Ancak, Hirschi'nin kuramı günümüzde çoğu kriminolojistin kontrol kuramı olarak adlandırdığı şey haline gelmiştir. Kriminoloji kuramında merkezi bir yer işgal etmeye başlamıştır. Aslında, kriminolojideki tüm kuramların en sık tartışılan ve test edilenidir (Stitt ve Giacomassi, 1992).

Hirschi, önceki tüm kontrol kuramlarından unsurları bir araya getiren ve suçlu davranışı hesaba katmanın yeni yollarını sunan bir kontrol kuramı oluşturdu. Sadece varsayımları, kavramları ve önerileri açık bir şekilde ortaya koymakla kalmadı, her ana kavram için net ampirik önlemler aldı. Daha sonra, Kaliforniya'daki Contra Costa County'deki genel ergen popülasyonunun bir örneğini kullanarak kendi büyük suçluluk bildirme çalışmasından elde edilen verilere dayanan kuram üzerine sistematik testler yaptı. Kuram inşası, kavramsallaştırma, operasyonelleştirme ve ampirik testten oluşan kombinasyon, kriminolojide neredeyse benzersizdi ve bugün hala bir model olarak karşımızda durmaktadır.

Hirschi'nin kuramı, “suçlu bireylerin toplumla bağları, zayıflama ya da kırılmayla sonuçlanmaktadır” (Hirschi, 1969) önerisi ile başlamaktadır. Bağlanma, bağlılık, katılım ve inançlar - bu bağı oluşturan dört ana "unsur" u oluşturmaktadır. Ebeveynler, yetişkinler, okul öğretmenleri ve akranlarla bu sosyal bağlanma unsurları ne kadar güçlüyse, bireyin davranışı uygunluk yönünde o kadar kontrol edilir. Ne kadar zayıflarsa, bireyin kanunları ihlal etmesi de o kadar olasıdır. Bu dört element, Hirschi tarafından birbirleriyle oldukça ilişkili hale getirilmiştir; birinin zayıflamasına muhtemelen bir diğerrinin zayıflaması eşlik edecektir.

1.2.4.2.1 Başkalarına Bağlanma

Başkalarına bağlanma, başkalarıyla yakın ilişkide olma, onlara hayranlık duyma ve beklentilerini önemsememiz için onlarla özdeşleşme derecemizdir. Başkalarının görüşlerine ne kadar duyarsız davranırsak, onlarla paylaştığımız normlarla o kadar az kısıtlı oluruz; bu nedenle, bu normları ihlal etme ihtimalimiz daha yüksektir.

Hirschi'ye göre öz kontrol, normların içselleştirilmesi, iç kontrol, dolaylı kontrol, kişisel kontrol ve vicdan gibi kavramlar çok öznel ve ölçülemezler. Kendini kontrol etmenin, daha önceki kontrol teorisyenleri tarafından totolojik bir şekilde kullanıldığını; yani, insanlar ceza veya suçlu davranışlarında bulunduklarında, iç kontrollerin zayıf olduğunu varsaydılar. Hirschi, bağlanmanın kendi kendini kontrol etmekten daha iyi bir kavram olduğunu, çünkü totoloji sorununu önlediğini ve tüm iç öz kontrol kavramlarının, ek kavramı altında ele alınabileceğini savunmaktadır. “Normların, vicdanların veya süperegonun içselleştirilmesinin özü bu nedenle bireyin başkalarına bağlanmasında yatar” demektedir (Hirschi, 1969).

Hirschi, ebeveynlere bağlılığın ve ebeveyn denetiminin suçluluğun kontrolünde ve uygunluğun korunmasında önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ancak, akranlarına bağlanmanın suçlu eğilimleri kontrol edebileceğini de vurgulamaktadır. Sık sık "geleneksel diğerlerine bağlanma" ifadesini kullanmasına rağmen, Hirschi, birinin kime bağlı olduğunun önemli olmadığını iddia eder. Geleneksel kurallara uyumu veya ihlali belirleyen, birinin bağlı olduğu insanların karakterini değil, başkalarına bağlanma gerçeğidir.

Bu nedenle, sosyal bağ kuramına göre, suçlu olan akranlarına veya arkadaşlarına bağlanan çocuk için bile, bu arkadaşlara bağlanma ne kadar güçlüyse, suçlu olma olasılığı o kadar düşüktür. Suçlu, herkesle “soğuk ve kırılgan” ilişkilere sahip olma, sosyal olarak yalıtılmış olma ve suçlu olmayanlardan daha geleneksel veya suçlu arkadaşlara daha az bağlı olma eğilimindedir (Hirschi, 1969). Benzer şekilde, ebeveynlere ergen ebeveynlere ne kadar bağlanırsa, ebeveynler kendileri suçlu veya sapkın olsalar bile, ergenlerin suçlu olma ihtimalleri o kadar düşüktür.

1.2.4.2.2 Suç İşleme, Dahil Olma ve İnanç

Taahhüt, bireylerin konvansiyonelliğe yatırım yaptıklarını veya yasa ihlali veya başka sapma biçimleriyle tehlikeye gireceklerini tehlikeye atacak veya kaybedecekleri bir "uygunluk hissesi" anlamına gelmektedir. Geleneksel eğitim ve mesleki çalışmalara yatırım yapılması bu taahhüdü oluşturmaktadır. Bağlılık arttıkça, uygunsuzluk nedeniyle kaybetme riski de artar. Yatırımını uygunluğa kaptırmanın maliyeti, birinin norm ihlalini engeller. Dolayısıyla bağlılık, suç işleme kararında az çok rasyonel bir unsur ifade etmektedir (Toby, 1957).

Dahil olmak, çalışmak, aile ile vakit geçirmek ve müfredat dışı etkinliklere katılmak gibi geleneksel etkinliklere katılım anlamına gelmektedir. Suçlu davranışlardan etkilenmek güçtür, çünkü kişi çok meşguldür. Örnek olarak, aile ile sosyal paylaşımların arttığı piknik tarzı aktivitelere katılmak ve buna benzer etkinlikler gösterilebilir.

Sosyal bağ kuramında inanç kavramı, genel geleneksel değerlerin ve normların onaylanması, özellikle de yasaların ve toplumun genel kurallarının ahlaki olarak doğru olduğu ve uyulması gerektiğine olan inancı olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram ille de belirli yasalar veya yasalarla ilgili inançlara değinmez, ne de insanların suç işlemeyi "gerektiren" sapkın inançları olduğu anlamına gelmez. Aslında, Hirschi, eğer sapkın inançlar varsa, açıklayacak bir şeyin olmadığını savunuyor. Açıklanması gereken, insanların neden zaten inandıkları kuralları ihlal ettiğidir. Hirschi, normların ve yasaların ahlaki geçerliliğine olan inancının zayıfladığını söylemektedir. (Hirschi, 1969).

1.2.4.3 Sosyal Bağ Kavramının Ölçütleri

Hirschi'ye göre, bir ergenin ebeveynlere bağlanması yakın ebeveyn gözetimi ve disiplini, ergenin ebeveynlerle iyi bir şekilde iletişim kurması ve onun ebeveynlerle olan duygusal kimliğiyle ölçülür (örneğin ebeveynle aynı kişi olmak ister). Okuldaki akademik başarı (notlar, test puanları ve skolastik kabiliyet algısı ile belirtildiği gibi) bağlılık, katılım ve inanç ve ayrıca bağlılık göstergesi olarak kabul edilir. Okula bağlanma; okula karşı olumlu tutum, öğretmenlerin kendi görüşleri için kaygı ve okulun otoritesinin kabulü ile doğrudan ölçülür. Akranlara bağlanma, en iyi arkadaşların görüşlerine göre sevgi belirleme ve saygıyla ölçülür.

Ergenlerin geleneksel eylem alanlarına bağlılıkları, geleneksel hedeflere olan isteklerini ifade eder. Sigara içmek, alkol kullanmak veya araç sahibi olmak gibi ergenler tarafından yetişkin faaliyetlerine erken müdahale, eğitim hedeflerine ulaşma taahhüdünde bulunmadığına işaret eder. Eğitime bağlılık, hem eğitim beklentilerini (örneğin bir lise eğitiminden daha fazlasını tamamlayarak) hem de başarı yönelimi ile ölçülür. Bağlılık, mesleki beklentiler ve beklentilerle de ölçülür. Ergenlerin geleneksel etkinliklere katılımı, part-time çalışma, buluşma, spor, rekreasyon, hobiler yapma, ödev yapma ve arkadaşlarıyla zaman geçirmeyi içermektedir.

İnanç, yasaya ve ceza adalet sistemine ilişkin değerlere referansla ölçülür. Bu, bir ergenin polise ve yasaya genel olarak saygılı olduğu, yasaya uyulması gerektiğine inandığı, tarafsızlaştırma tekniklerine uyduğu ve eğitimin önemi gibi orta sınıf değerlerini onayladığı kapsamını içermektedir (Hirschi, 1969).

1.2.4.4 Gottfredson and Hirschi: Öz Denetim Kuramı

Hirschi, sadece kendi kendini kontrol etmenin tek tip kontrolüne dayanan bir suç teorisi ortaya koymak için Michael Gottfredson (Gottfredson ve Hirschi, 1990) ile işbirliği yapmıştır. Gottfredson ve Hirschi, öz-denetim kuramını, her yaşta ve her koşulda, her türlü suç ve sapkınlık eylemi dahil olmak üzere, suçtan kaçınma veya suç işlemekten kaçınma eğilimi içindeki tüm bireysel farklılıkları açıklayan genel bir kuram olarak sunmaktadır.

Kuram, öz kontrolü yüksek bireylerin "hayatın her döneminde suç işlerine girme ihtimalinin büyük oranda düşük olacağına" işaret etmektedir (Gottfredson ve Hirschi, 1990). Düşük öz kontrol, şartlarla karşılanabilir ve bu nedenle “suç gerektirmez”. Bu, öz denetimin eksikliğinin suç teşkil etmesinden önce koşulların tam olması gerektiği anlamına gelmektedir. Gottfredson ve Hirschi, bu durumsal faktörlerin öz kontrol eksikliği, suçu işlemek için daha güçlü pozitif motivasyonlar veya suçtan kaçınmak için olumlu motivasyonlar oluşturan dış kontroller olup olmadığını belirtmemektedir.

Düşük öz-denetim kaynağı, özellikle etkisiz çocuk yetiştirme olmak üzere, etkisiz ya da eksik sosyalleşmedir. Çocuklarına bağlı olan ebeveynler, çocuklarını yakından denetler, çocuklarında kendi kendini kontrol etmemenin farkına varır ve sapkın davranışları cezalandırarak, çocukları kendi kontrolünde sosyalleştirmeye yardımcı olacaktır. Çocukları genellikle gençler olarak suçlanmayacak veya yetişkinler gibi suça karışmayacaklardır. Ebeveynlerin ya da birinin umursadığı kişilerin açıkça onaylanmaması en önemli olumsuz yaptırımdır. Okul ve diğer sosyal kurumlar sosyalleşmeye katkıda bulunur, ancak en önemli sosyalleşmenin gerçekleştiği yer ailedir. Sonuç olarak, akran grupları öz kontrolün geliştirilmesinde ve suç veya suçun işlenmesinde göreceli olarak önemsizdir. Çocuklukta bir kez

oluştığında, bir kişinin edindiği kendi kendini kontrol etme miktarı yaşam boyunca nispeten sabit kalır.

Gottfredson ve Hirschi, öz kontrol kuramlarının Hirschi'nin sosyal bağ kuramı veya diğer kontrol kuramları ile nasıl ilişkili olduğunu netleştirmemektedir. Hirschi'nin neden kendi kendini kontrol etmenin bağlanma altında tutulduğu konusundaki tutumunu tersine çevirdiklerini ve neden şimdi kendi kendini kontrol etmeyi suç davranışının kontrolü için genel mekanizma olarak ele aldıklarını açıklamamaktadır. Gottfredson ve Hirschi, formülasyonlarına genel bir kuram olarak atıfta bulundukları için, sadece bağlanma değil, sosyal bağ öğelerinin dördünün de artık öz kontrol kavramının göstergeleri olarak ele alınması ya da ele alınması gerektiğini varsayılabilir. Daha önceki kontrol kuramına geri dönmek ve öz kontrolü iç kontrol olarak kavramsallaştırmak da mantıklı olacaktır. Dolayısıyla, suçu önleyen ve uygunluğu teşvik eden başka bir sosyal bağlayıcı unsur (bağlılık, bağlanma, katılım ve inançla birlikte) olacaktır.

Düşük öz denetim sadece suçu değil aynı zamanda Gottfredson ve Hirschi'nin "benzer davranış" dediği şeyi açıklamaktadır. Benzer davranış, sigara içme, alkol kullanma, uyuşturucu kullanımı, yasadışı seks ve hatta kazaları içermektedir. Bunların hepsi Gottfredson ve Hirschi tarafından alternatif "düşük kendini kontrol etme tezahürü" olarak görülmektedir. Orijinal sosyal bağ kuramını test ederken, Hirschi sigara içmeyi, alkol kullanmayı, vb. aktiviteleri ergenler tarafından yapılan sözleşmeye bağlılık eksikliğinin bir göstergesi olarak görüyordu. Bağlılık eksikliğinin suçluluğa benzer bir davranıştan ziyade bir suçluluğun nedeni olduğu düşünülmektedir: Gottfredson ve Hirschi, suçu ve çok az benlik kontrolüne sahip kişilerin işlediği benzer davranış tarzlarında çok yönlülük olduğunu vurguladılar, ancak açıklama yapmadılar.

Akers'e göre öz denetim kuramında, araştırmaların ampirik geçerliliği gerçekten tespit edebilmesinden önce çözülmesi gereken bir totoloji sorunu vardır. Kuram, düşük öz kontrolün suç davranışına eğiliminin nedeni olduğunu varsaymaktadır. Bununla birlikte, bu açıklamanın test edilebilirliği, Gottfredson ve Hirschi'nin kendini kontrol etmeyi bu eğilimden ayrı olarak tanımlamaması nedeniyle sorgulanmaktadır. Suç işlemek veya bunlardan kaçınmak için bu düşük eğilime yönelik etiketler olarak "düşük öz kontrol" veya "yüksek öz kontrol" kullanırlar. Düşük öz kontrolün açıklaması gereken suç işleme eğiliminden ayrı olarak düşük öz kontrolün operasyonel önlemlerini tanımlamıyorlar. Suça eğilim ve düşük öz kontrol bir ve aynı görünüyor. Hipotez tanım gereği doğrudur: düşük öz kontrol, öz kontrolün düşük olmasına neden olur. Bu eşsözel probleminden kaçınmak için, suç ya da suça eğilimi ölçütlerinden ayrı olan kavramsal tanımlamalar ya da operasyonel öz kontrol önlemleri geliştirilmelidir (Akers, 1991).

Diğer araştırmacılar, öz kontrol önlemlerinin suça eğilimi ayrı olarak geliştirmeye doğru bu ilk adımı atmaya çalışmışlardır. Bununla birlikte, araştırmanın çoğu, doğrudan öz kontrol önlemleri tasarlamamıştır. Örneğin, sarhoş sürüş suçları (DUI) çalışmasında, Keane ve arkadaşları, sarhoş araba tutuklamalarından önceki hafta boyunca alkol içtiğini bildiren suçluların öz kontrollerinin düşük olduğunu varsaymaktadır (Keane ve ark., 1993). Şaşırtıcı olmayan bir şekilde, alkol içmenin DUI suçlarını işlemekle ilgili olduğunu bildirmektedirler.

Michael L. Benson ve Elizabeth Moore, öz kontrol kuramını deneysel olarak test etmenin bir başka (ama yine de dolaylı) yolunu sunmaktadır. Zimmet ve gelir vergisi ihlalleri gibi beyaz yakalı suçlarla suçlanan suçluları inceleyerek, bunları federal mahkemede mahkum olan "ortak" mülk ve uyuşturucu suçlarıyla suçlanan suçlularla karşılaştırmışlardır (Benson ve Moore, 1992). Gottfredson ve Hirschi, beyaz yakalı suçlular ve diğer suçlular arasında bir fark olmadığını iddia etmektedir. Bütün suçlular düşük öz denetim nedeniyle suç işliyor, çok çeşitli suçlar işliyor ve birtakım diğer benzer sapkın davranışlarda bulunma eğilimi gösteriyor. Benson ve

Moore (1992), bazı beyaz yakalı suçluların, diğer suçlularla benzer olduğunu, ancak diğer suçları işlediğine dair kayıtlara sahip olmadıklarını ve neredeyse diğer suçluların yaptığı kadar sapkın davranışlarda bulunmadıklarını tespit etmişlerdir. Kısacası, teoriye aykırı olarak, beyaz yakalı suçlular hem çok yönlülük hem de sapma eğilimi bakımından diğer suçlu türlerinden açıkça farklıdır.

Akers'e göre düşük öz kontrol kuramı mantıksal olarak tutarlıdır, önceliklidir ve geniş kapsamı vardır. Çok kısa bir süre içinde kriminolojiye büyük ilgi getirmiştir ve temel kontrol kuramı olarak sosyal bağı destekleyebilmektedir. Şimdiye kadar, eşsöz sorunu çözülmemiştir, ancak araştırmalar, öz kontrolü, suç eğilimi ölçütlerinden bağımsız olarak dolaylı şekilde ölçerek bu yönde ilerlemektedir. Bazı araştırma raporları kuramı aykırı olsa da kanıtlar kuram için bir miktar destek vermektedir. Ancak, bugüne kadar, deneysel geçerliliği hakkında kesin sonuçlara varmak için öz-denetim kuramını doğrudan test etmek için yeterli araştırma yapılmamıştır (Akers, 1999).

1.2.5 Etiketleme (Damgalama) Kuramı

Etiketleme kuramı, bazı kişilere yaftalayıcı, sapkın "etiketler" veya etiketlerin gayri resmi ve resmi uygulamasına odaklanmasından dolayı bu şekilde adlandırılmıştır. Kuram, bu gibi etiketleri hem bağımlı bir değişken (efekt) hem de bağımsız bir değişken (neden) olarak ele almaktadır. Belirli davranışların neden sosyal olarak yanlış tanımlandığını ve belirli kişilerin damgalanma ve kriminalizasyon için seçildiğini açıklamaya çalıştığında etiketleri bağımlı değişken olarak görmektedir. Etiketleri, itibar bozucu etiketlerin suçlu veya suçlu davranışının sürmesine neden olduğunu varsaydığı zaman, bağımsız değişken olarak görmektedir.

Bu nedenle, etiketleme kuramcılar, etiketlenenlerin fiili sapkın davranışlarının, ikincil öneme sahip olduğunu iddia etmektedirler. Etiketleme kuramcılar, toplumdaki güçlüler adına çalışan kontrol ajanlarının, etiketleri daha az güçlü olanlara dayattığını söylemektedir. Bazı sosyal bilimcilere göre, toplumda egemenliği elinde tutanlar, hangi davranışların yasaklanacağına veya sapkın ya da yasadışı olarak itibarsızlaştırılacağına karar vermektedir. Ayrıca, bir bireyi suçlu ya da sapkın olarak belirtmek, yasaları fiilen ihlal edip etmediği ya da sapkın eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmediği ile doğrudan belirlenmemektedir. Aynı yasaları ihlal eden aynı davranış için bile, daha az güçlü gruplardan kişilerin resmi olarak etiketlenmesi ve cezalandırılması daha güçlü gruplardan daha fazladır.

1.2.5.1 Sembolik Sosyal Etkileşim Süreci Olarak Etiketleme

Suçlu ve sapkın davranışların bir açıklaması olarak etiketleme kuramı sosyolojideki genel sembolik etkileşimcilik teorisinden kaynaklanmaktadır. Sembolik etkileşimcilik içerisinde bireylerin kimliği ve benlik kavramı, bilişsel süreçler, değerler ve tutumlar yalnızca toplum bağlamında var olduğu, başkalarıyla sosyal etkileşimde rol alması, tepki göstermesi ve değişmesi olarak görülmektedir (Ritzer, 1992). Charles Horton Cooley ve George Herbert Mead'ın ilk yazılarından Herbert Blumer gibi sonraki kuramcılara kadar sembolik etkileşimcilik, dil üzerinden yüz yüze etkileşimde ifade edilen anlamların değişimini vurgulamıştır. Bu nedenle, bu vurgu, bu sembolik etkileşimlerin somut, davranışsal ve nesnel yönlerinden ziyade, “sembolik” boyutlara, kelimelerin anlamlarının ve faillerin sosyal etkileşimlerdeki eylemlerinin anlamlarına dayanır.

Sembolik etkileşimcilikteki ana kavramlardan biri, kendi benlik kavramlarımızın, başkalarının bizler hakkındaki düşüncelerinin bir yansıması olduğu “göz kamaştırıcı benlik”tir (Cooley, 1902). Etiketleme kuramı, bu sembolik etkileşim

sürecinde etiketlemenin cezai ve suçlu davranışlarda da uygulanmasını önermektedir. Kuram, yaptırımların ve damgalama etiketlerinin "suçlu", "uyuşturucu bağımlısı" ve "çılgın insan" gibi isimleri, suçlu ve sapkın davranışı teşvik eden bağımsız bir değişken olarak ele almaktadır.

Sosyal olarak damgalayıcı etiketlerin uygulanmasının, suçlu ve suçlu davranışların bağımsız bir nedeni olduğu varsayımıyla etiketleme kuramının bu yönü, onu suç ve sapma hakkındaki diğer teorik bakış açılarından en açık şekilde ayırt eden şeydir. Diğer kuramlar, suçun caydırılmasını amaçlayan yasaların uygulanmasının bazen daha fazla suça teşvik etmenin istenmeyen bir sonucu olduğunu kabul etse de, bu kavram etiketleme kuramının merkezinde yer almaktadır.

1.2.5.2 Suç ve Sapmada Bağımsız Bir Değişken Olarak Etiket

Etiketleme kuramının merkezinde yer alan temel sembolik etkileşimci önerisi, bireyin kimliğinin oluşumunun, başkalarının onu tanımlamasının bir yansıması olduğudur. Kuram, etiketli ya da çarpıcı biçimde damgalanmış bireylerin sapkın olarak tezahür etmelerinin muhtemel olduğunu, bu kadar etiketli olmasalar bile, sapkın bir öz-kimliğe bürünmeleri ve daha az değil, sapkın olmaları tezini geliştirmektedir (Goffman, 1963). Etiket, sapkın davranışlara tepki gösterip onları önlemeye çalışırken, gayri resmi veya resmi olarak birine yapıştırılmıştır. Sapkınlığı değil, caydırıcı olması amaçlanmıştır. Bu nedenle etiketlemenin ironik, istenmeyen bir sonucu, kişi, yaptırım sürecinin, bu yolu belirlememiş olsa bile önlemeyi istediği şey haline gelmesidir.

Etiketleme kuramcısı bunu kimliğin sabitlendiği tek yönlü bir deterministik süreç olarak görmemektedir. Aksine, benlik kavramı, bireyin kendini yansıtıcı, rol

oynadığı ve kendi kimliğini müzakere ettiği etkileşimli bir süreçte oluşturur ve yeniden biçimlendirilir. İnsanlar, başkalarının kendileriyle nasıl iletişim kurduğuna tepki vermenin yanı sıra, başkalarının onları nasıl gördüklerini yönetmeye çalışmaktadır. Etiketleme kuramının savunucuları, kuramın bazen sapkın bir etiketin kaçınılmaz olarak sapkın bir yaşam tarzı ürettiği basit, tek yönlü bir nedensel model olarak yanlış yorumlandığını itiraz etme hakkına sahiptir (Paternoster ve Iovanni, 1989). Bu itirazlara rağmen, etiketleme kuramında açık bir deterministik unsur vardır. Bir kuramın çarpıtılması, bir kişinin aldığı kimliğin, başkalarının kendisini tanıması ve ona tepki vermesiyle derinden şekilleneceğini öngördüğünü söylemek değildir. Bu nedenle, etiketleme kuramının, kişinin sonraki sapma davranışının etiketleme deneyiminden doğrudan ve önemli ölçüde etkilendiğini varsaydığı söylenemez.

Güç ve otorite sahiplerinin uyguladığı bir etiketle karşı karşıya kaldığında, bireyin onunla tanımlanmasına karşı koyma veya pazarlık etme konusunda çok az gücü vardır. Her ne kadar teorisyenleri sapma etiketlemesinde gayri resmi, etkileşimli sürece etiketleyerek sık sık atıfta bulunulsa da, ceza adalet sistemi, zihinsel sağlık sistemi veya diğer resmi normları zorlayan bürokrasiler tarafından etiketlenmenin güçlü etkisine önem verilmektedir.

Etiketleme teorisinin en eski ifadeleri 1930'larda Frank Tannenbaum tarafından yapılmıştır. Sosyal kontrol sisteminin sapkın davranış ve suçun oluşumu ve şekli üzerindeki etkilerini vurgulayan ilk sistematik analiz Edwin M. tarafından oluşturulmuştur (Lemert, 1951).

Halka açık etiketlemeden önce, etiketleme teorisine göre, sapkınların yasa ihlallerini örgütlediğine, tutarsız ve seyrek olduğuna inanılmaktadır. Etikete maruz kalan kişileri sapkın ya da suçlu bir "kariyer" de daha istikrarlı ve sık sık suç işleyen biçimlere doğru yönlendiren olay, daha geniş toplumdaki sosyal izleyicilerin resmi

kontrol temsilcileriyle ve gayrı resmi olmayan tepkimelerle tepki göstermesidir. Bu nedenle, etiketleme perspektifine genellikle “toplumsal tepki” perspektifi de denir (Gove, 1980). Bu toplumsal tepki olmadan, sapma büyük olasılıkla sporadik ve örgütsüz kalacaktır. Toplumsal tepki ile sapmanın sapkın bir kariyere dönüşmesi muhtemeldir denilmektedir.

Daha tutarlı ve organize bir biçimde devam eden sapma hali, toplumsal tepkilerin ve etiketlerin damgalanmasıyla yaratılan ikincil bir sapma biçimidir. İkincil sapma kavramı, “insanların sapmalarına toplumsal tepkiyle yaratılan sorunlara verdikleri sosyal olarak tanımlanmış özel bir tepki sınıfını ifade eder” (Lemert, 1967).

İkincil sapmanın yaratılması sadece bireyleri etiketlemekle kalmaz, aynı zamanda tüm davranış kategorilerini yasaklayarak da ortaya çıkar. Örneğin, suçlu olarak etiketlenen bir çocuk daha suçlu bir öz kimliğe bürünebilir, suçlu bir çeteye katılabilir, gelecekteki tespit ve yaptırımı önlemek için ikincil sapkın kalıplar geliştirebilir, daha sert hale gelebilir ve daha geniş kapsamlı suçlu faaliyetlerinde bulunabilir.

Becker ve Lemert 1974 daha sonra bir suçlu ve sapkın davranış kuramı önerme niyetini reddetti. Bu perspektifin, sapma ya da suçla ilgili belirli bir açıklama yerine, yalnızca "hassaslaştırıcı" kavramlar sunması gerektiğini iddia ettiler. Paternoster ve Iovanni, etiketleme kuramını eleştirenlerin onları yanlış anladığını ve kuramın, etiketleme etiketlerinin ikincil sapma üzerindeki asgari, oldukça değişken bir etkisinden daha fazlasını öne sürmediğini ileri sürmüştür. Fakat aslında kuram, yukarıdaki alıntıların açıkça gösterdiği gibi, etiketin küçük etkilerinden daha fazlasını talep etmektedir.

Toplumsal etiketlemenin sıklıkla sapkınlığa yol açtığı kuramı, sosyologlar, kriminologlar ve uygulayıcılar tarafından hızla kabul edildi. Neredeyse tartışmasız bir varsayım haline geldi ki, kurulan sosyal kontrol sistemi, bir suça çözümden ziyade, suçu daha da kötüleştiren bir probleme dönüştü.

Etiketleme kuramı hem akademisyenler hem de uygulayıcılar tarafından yaygın bir şekilde kabul görmesine rağmen, en başından beri etiketleme kuramını oldukça eleştiren kişiler vardı. Etiketlemenin ilk eleştirileri kuramın, sapkın fiili davranışa ve etiketleme işlemi tarafından kişiyi sapkın bir kimliğe ve role zorluyormuş imajına aldırış edilmemesine itiraz etti (Gibbs, 1966; Bordua, 1967). Etiket ilk etapta davranışı yaratmaz. Diğer faktörler girişimi sapkın hale getirir ve sapkınlığın devam etmesi, sapkın bir benlik kavramının sürdürülmesi ve sapkın bir kariyerin istikrarı üzerinde önemli bir etkiye sahip olmaya devam etmesi beklenebilir. İnsanlar genellikle başkalarının kendilerine uyguladığı etiketlerle hiçbir ilgisi olmayan sebeplerden dolayı yasaları veya sosyal normları ihlal eden davranışlarda bulunurlar. Etiketleme kuramı, esasen sapmanın algılanmasından ve etiketlenmesinden sonra bu diğer değişkenlerin etkisini sürdürmez.

Diğer davranış nedenlerine yönelik bu dikkatsizlik, etiketleme kuramının, resmi etiketleme yapanların gücüne odaklanmasından, etiketleri çağıran kişilere karşı temkinli çıkarıcılardan ve direnmek için etiketlenenlerin göreceli güçsüzlüğünden kaynaklanmaktadır. Etiketleme kuramı, bu kadar etiketlenmiş olan kişinin gerçek davranışına çok az dikkat eder. Varsayım, bir kişinin gerçekte yaptığı veya yapmadığı şeylerin, sapkın olarak etiketlenip etiketlenmeyeceklerini belirlemede önemsiz olduğu veya en azından kim olduğu kadar önemli olmadığıdır. Akers bu varsayımın yanlış olduğunu savunmuştur (Akers, 1968). Etiketleme işlemi keyfi tespit edilerek yapılmaz ve etiketlenenlerin davranışlarıyla ilgisi yoktur. Bazen, hatalar yapılır, etiketler yanlış uygulanır ve sapkın davranışlara aykırı olan kriterler, sapkın etiketlere sahip kişilerin etiketlenmesinde rol oynar. Ancak toplum, bireyleri boşlukta sapkın olarak tanımlamaz, etiketlemez ve onaylamaz. Polis, muhtemel bir

sebeup olmaksızın rutin olarak tutuklamamaktadır ve mahkemeler, yasal olarak cezai işlemlerin işlendiğini yasal olarak belirleyene kadar ceza etiketi yapıştırmamaktadır. İnsanlar suçlu, eşcinsel, akıl hastası, uyuşturucu bağımlısı, çocuk taciri, vb. olarak inanıldıkları eylemler temelinde etiketlenir. Bu nedenle, sapkın davranışın kendisi öncekindedir ve damgalama etiketinin temelini oluşturur. Davranış, etiketi davranıştan daha fazla etiket oluşturur ve sonraki sapma davranışı, etikete davranıştan daha çok devam eder. Bordua, etiketin sapkın davranışa neden olmaktan daha fazla yansıttığını kabul etmemek için etiketleme teorisini de yetkilendirmiştir.

Etiketleme kuramı, diğer bazı eksiklikler için eleştirilmiştir. Hepsinin en ciddi eksikliği, ampirik araştırmaların merkezi önerisine fazla destek verememesidir. Etiketleme kuramına göre, birincil sapma yaygındır, kararsızdır ve muhtemelen çok ciddi değildir. Sadece bu tür eylemlerde bulunanların bazıları tespit edilir ve etiketlenir. Özellikle etiketleme resmi ceza adaleti kurumları tarafından yapılırsa, yapanlar sapkın bir öz kimlik ya da öz kavram geliştirme şansını artırır. Bu benlik kavramı, etiketli kişinin ek sapma eylemleri yapma ve istikrarlı bir ikincil sapma kariyeri geliştirme ihtimalini artırır. Tersine, eğer tespit ve etiketlemeden kaçınılabilirse, sapkın stabilize edilmiş veya sapkın kişinin ciddi bir ceza kariyeri geliştirmesi muhtemel değildir. Bu modele uyan suçluların resmi işlemlerine ilişkin araştırmalardan az sayıda bulgu vardır.

Etiketleme kuramının merkezinde, kendiliğinden damgalayan bir etiketin, bir kez uygulandığında (daha önce olmuşsa) daha fazla sapmaya neden olabileceği ya da sapmayı yarattığı (etiket gerçekten yanlış birine uygulanmışsa) olduğu varsayımı yer almaktadır. Aslında, bu hipotez, etiketleme teorisine özgüdür. Diğer kuramlar, bireylerin aleni olarak tanımlanmasına ve damgalanmasına neden olan sosyal kontrol tekniklerinin istenmeyen sonuçlara yol açabileceğinin farkındadır. Ancak, sapkın sosyal etiketlere, gelecekteki sapkın ya da cezai davranışlarda ve sapkın bir kariyerin gelişiminde merkezi bir etyolojik rol veren sadece etiketleme kuramıdır.

1960'lı yıllarda etiketleme kuramı, sosyal bilim araştırmacılarının, kuramlarının ve uygulayıcılarının hayal gücünü yakalamıştı. İronik olan vurgusu, sapkın etiketlerin kendi kendini yerine getirme kehanetine dayanmakta ve zamanın akademik ve politik iklimi içinde suçlu davranış için ceza adalet sisteminin sorumluluğuna odaklanmıştı. Kuram 1970'lerde büyük fakat çok az baskın bir kuram olarak devam etti. Ancak 1970'lerin sonunda, etiketleme kuramı düşüşe geçmiştir (Ben-Yehuda ve ark., 1989).

1.2.6 Sosyal Düzensizlik, Anomi ve Gerilim Kuramları

Sosyal düzensizlik ve anomiy (ayrıca zorlanma olarak da adlandırılır) kuramları farklı kuramsal ve araştırma geleneklerinden gelişmiştir. Ancak, aynı bölüme dahil edilmiştir, çünkü ortak bir teması vardır. Her ikisi de, sosyal düzen, istikrar ve entegrasyonun uygunluğa elverişli olduğunu, düzensizliğin ve yanlış bütünleşmenin suç ve sapkınlığa elverişli olduğunu öne sürüyor. Bir sosyal sistem (bir toplum içindeki topluluk, topluluk veya bir alt sistem), normları ve değerleri üzerinde içsel bir fikir birliği varsa, üyeleri arasında güçlü bir uyum varsa ve düzenli bir şekilde ilerlerse, sosyal olarak organize ve bütünleşmiş olarak tanımlanmaktadır. Buna karşılık, sosyal bütünlüğünde veya entegrasyonunda bir bozulma, sosyal kontrolde bir bozulma veya unsurları arasındaki uyumsuzluk varsa, sistem düzensiz veya anomik olarak tanımlanmaktadır.

Kuram ilk olarak 1920'lerde ve 1930'larda Chicago Üniversitesi ve Chicago'daki Genç Çocuk Araştırmaları Enstitüsü'ndeki sosyologların kentsel suç ve suçluluk çalışmalarında geliştirilmiştir (Shaw ve McKay, 1942). O zamandan beri, teori en sık olarak kentsel suç ve sapkınlığa uygulanmıştır. Chicago araştırmaları, çocuk mahkemesine şehrin farklı bölgelerinden sevk edilen gençlerin yerleşim yerleri şematize edilmiştir. Bu çalışmalar suçluların kent etrafındaki dağılımının

sistematik bir yapıya uyduğunu göstermiştir. Alt sınıf mahallelerde suçluluk oranları iç şehir yakınında en yüksekti ve daha varlıklı bölgelere doğru azalıyordu. Çalışmaya göre şehir içindeki mahalleler, bu bölgelerdeki nüfusun etnik kimlik yapısına rağmen önemli değişikliklere uğramış olsalar da, onlarca yıl boyunca yüksek oranda suçluluk oranlarını korumuştur (Shaw ve McKay, 1942).

Bu bulgular, bitki ve hayvanların doğal ekolojik topluluklarına benzeyen bir şehir ekolojisi teorisine atıfta bulunarak açıklanmıştır (Park ve ark., 1925). Kentsel yerleşimin konut, ticari ve endüstriyel yapısı, merkezden kentin en dış kenarına doğru yayılan ekolojik bir eşzamanlı bölge deseni oluşturularak tanımlanmıştır. Kentin ticari ve iş çekirdeğine doğrudan bitişik olan, yerleşim yerinden ticarete değişen bir “geçiş bölgesi” idi. Bu alanda suç oranlarının en yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Bu geçiş bölgesi, fiziksel bozulma, yetersiz konut, eksik ve parçalanmış aileler, yüksek gayri meşru doğum oranları ve dengesiz, heterojen bir nüfusla karakterize edilmiştir. Sakinleri, sosyo-ekonomik ölçeğin sonunda, düşük gelirli, eğitilmiş ve meslekli idi. Bütün sapma ve kanunsuzluk biçimleri, bu kentsel alandaki sosyal düzensizliğin sonucu olarak yorumlanmıştır. Chicago sosyologları, bu bölgede yaşayanların biyolojik veya psikolojik olarak anormal olmadığını vurgulamıştır.

Sosyologlar kuramlarının ve suçluluğun önlenmesi konusundaki araştırmalarının sonuçlarıyla da ilgilendiler. Chicago Bölgesi Projelerini “düşük sınıfa mensup” kişilerin yoğunlukta olduğu mahallelerin birçoğunda geliştirdiler. Lundman’a göre Chicago Bölgesi Projelerinin amacı, sosyal düzenin ve konvansiyonel değerler ve faaliyetlere yönelik gayri resmi sosyal kontrol ile düzensizliğe karşı koymaktır (Lundman, 1993).

1.2.6.1 Anomi/Gerilim Kuramı

1.2.6.1.1 Merton'un Anomi Kuramı

Anomi kuramı yoğun bir şekilde sosyolojinin kurucularından Emile Durkheim'in çalışmalarına dayanmaktadır. Durkheim anomiyi, modern toplumdaki normallik ya da sosyal düzenleme eksikliğini, daha yüksek intihar oranlarını teşvik eden bir koşul olarak adlandırmak için kullanmıştır (Durkheim, 1951). Robert Merton bu Durkheimci yaklaşımı modern sanayi toplumlarının durumuna, özellikle ABD'de uygulamıştır (Merton, 1957). Merton'a göre entegre bir toplum, sosyal yapı (onaylanmış sosyal yol) ve kültür (onaylanmış hedefler) arasında bir denge sağlar. Anomi, toplumsal ve kültürel bütünleşmenin, değerli kültürel amaçlarla bu amaçlara yönelik meşru toplumsal araçlar arasında bir ayrışma olduğunda aldığı biçimdir.

1.2.6.1.2 Cohen: Statü Yoksunluğu ve Suçlu Alt Kültür

Albert K. Cohen, Merton'u alt sınıfın sapkın adaptasyonlarına yol açan yapısal zorlama kaynaklarına vurgu yaparak takip etmiştir. Ancak Cohen bunu özellikle alt sınıf ergen erkekler arasında bulunan suçlu alt kültürle uygulamıştır (Cohen, 1955). Suçlu alt kültürün bir etkisi olduğunu ve alt sınıf erkekleri suçlu davranışlara dahil olmalarını etkilemede rol oynadığını kabul etmiştir.

Cohen'in anomi kuramı sürümü Merton'un kuramı ile temel bir uyum içindedir, çünkü her ikisi de bloke edilmiş hedefleri sapma-indükleyici gerilme üretme olarak algılamaktadır. Bununla birlikte, Cohen'in görüşüne göre, gerginliği oluşturan sebeplerden birisi de geleneksel toplumda statü ve kabul görememektir.

Geleneksel toplumdaki statü, toplumun kıyafet, davranış, skolastik yetenek vb. standartlarını karşılayarak sağlanmaktadır. Cohen'e göre bu standartların en yaygın olanı orta sınıfkilerdir. Ergenlerin, devlet okullarında orta sınıf saygınlık ve kabul kriterleri ile karşı karşıya kalmaları daha olasıdır.

Cohen, Merton'un meşru yollardan yoksun bırakılması nedeniyle meşru olmayan araçlara yönelttiği sapkınlık imajının "faydacı olmayan" suçlu alt kültürlerle uygulanamayacak kadar rasyonel olduğunu savunmuştur. Örneğin, ABD'deki suçlu gençlerin işlediği mülk suçlarının çoğunda yapılan araştırmalara göre, gerçekten yasadışı yollarla gelir elde etme veya maddi başarı kazanmaları amaçlanmamıştır. Daha ziyade, suçlu akranların onayı ile de karşılaşan statü sıkıntılarına faydacı olmayan cevaplardır bunlar.

1.2.6.1.3 Cloward ve Ohlin: Ayırıcı Fırsat ve Suçlu Altkültürler

Cohen'in kuramının yayınlanmasından kısa bir süre sonra, Richard Cloward ve Lloyd Ohlin suçluluk kuramı için farklı bir bakış açısı önermiştir. Onların kuramı, Merton ve Cohen'in alt kültür kuramının anomi kuramından, Shaw ve McKay'in sosyal düzensizlik kuramından ve Sutherland'ın ayırıcı birliktelik kuramlarından temel bulmuştur.

Cloward ve Ohlin'in görüşüne göre, Merton'un anomi kuramı yanlıştı. Meşru fırsatlara erişimi engellenen düşük sınıflı kişilerin otomatik olarak meşru olmayan fırsatlara erişimi olduğunu varsayıyordu. Sutherland'ı ve Shaw ve McKay'i yorumladılar, alt sınıf kentsel alanlarda suçlu değerlerin kültürel aktarımına odaklandılar ve dolaylı olarak meşru olmayan fırsatların varlığının önemini gösterdiklerini açıkladılar. Kuramları, sapkın adaptasyonların hem meşru hem de

meşru olmayan fırsat yapılarındaki konumlara göre açıklanmasını önererek anomiyi, ayırıcı birlikteliği ve sosyal düzensizliği birleştirmiştir.

Cohen tek bir suçlu alt kültür sunarken, Cloward ve Ohlin birkaç alt kültür sunmuştur. Suçlu çetelerin çeşitli yasadışı faaliyetlerde bulunduğunu kabul etmelerine rağmen, bu çetelerin mahallelerindeki gayri meşru fırsatlara bağlı olarak az ya da çok özelleşmiş suçlu altkültürler geliştirdiğini iddia etmişlerdir (Cloward ve Ohlin, 1960).

1.2.6.1.4 Miller: Alt Sınıf Kültürünün Odak Kaygıları

Walter B. Miller, Cohen ve Cloward ve Ohlin'in ardından, ekonomik olarak mahrum mahallelerde daha düşük sınıftaki erkek çetelerinin (veya Miller'in ifadesiyle "sokak müzisyeni grupları") suçluluğuna odaklanmıştır. Suçlu davranışının farklı bir alt sınıf kültürüne genç bir adaptasyon olduğunu öne sürmüştür. Suçluluk, bu alt sınıf kültürün beklentilerine göre kabul görmenin veya kazanmanın bir yoludur. Miller'a göre alt sınıf gençler, düşük sınıf yetişkinlerin merkezi değerlerine veya "odak kaygılarına" göre öğrenir ve hareket eder, ancak suçlu ergenler bu değerleri abartılı bir şekilde ifade etmekte ve uygulamaktadır (Miller, 1958).

1.2.7 Çatışma Kuramı

Güç, çatışmanın sonucunun temel belirleyicisidir. En güçlü gruplar kanunu kontrol eder. Daha az güçlü grupların üyeleri, yasal ve adli yenilgilere maruz kalsalar

da, iç grup normlarına uygun hareket etmeye devam ederler; dolayısıyla, çatışma teorisi hem hukukun hem de cezai ve sapkın davranışların bir açıklamasını sunar.

Sosyal kontrol, insanların nasıl davranması gerektiği ve davranmaması gerektiği konusunda kurallara sahip normatif bir sistemden ve bu kurallardan sapmayı kontrol etmek ve bunlara uyumu teşvik etmek için kullanılan resmi ve gayri resmi bir mekanizma sisteminden oluşmaktadır. Resmi olmayan sosyal kontrol ailede, dostluk gruplarında, camilerde, mahallelerde ve topluluktaki diğer gruplarda bulunur. Resmi sosyal kontrol, yasal olarak yetkili makamlar tarafından resmi olarak ilan edilen ve uygulanan yasa ve hukuk sistemini içerir.

Bu iki sosyal kontrol biçimi, bazı kuramcılar tarafından ters ilişkili olarak görülmektedir. Resmi olmayan kontroldeki bir bozulma, resmi kontrolde bir artışa neden olur ve resmi olmayan kontroller, resmi kontrolün parçalanmasıyla kalan boşlukları doldurma ihtiyacından doğar.

Sosyal kontrol, büyük ölçüde sosyalleşmeye dayanır. Geleneksel ahlak ve değerler aile, cami ve diğer sosyal kurumlardaki sosyalleşme ile elde edilmektedir. Bu sosyalleşme sürecinin önemli bir sonucu, bireyin toplumsal normları içselleştirmesi ve öz denetimin geliştirilmesidir. Yasa, bireylerin öğrendiği ve uyduğu değerler ve normları içerdiği ölçüde, bireyler kendi davranışlarını yasaya uygun olarak kısıtlayacaklardır. Bir toplumun çoğu üyesinin, çoğu zaman sosyal beklentilere uyması, öncelikle bu öz kontrolün gücüne dayanmaktadır. Ancak, resmi olmayan veya resmi bir sosyal kontrol sistemi tamamen iç kontrole bağlı değildir (Akers, 1985).

1960'lara kadar, hukuk ve sosyal kontrole ilişkin temel sosyolojik yaklaşım, en temel normları içeren biçimsel yasalar ve uygulama sistemlerini benimseyen bir tür fikir birliği kuramına dayanıyordu.

Emile Durkheim, yasanın içeriğinin ve genel doğasının, toplumu karakterize eden “dayanışma” türünden geldiğine dair görüş ortaya atmıştır (Durkheim, 1964). Tezi, üyeleri ortak değerleri ve inançlarıyla bütünleşmiş olan toplumlarda, kanunun özellikle baskıcı veya cezalandırıcı olduğu üzerineydi. Max Weber (1954), ekonomik olarak ileri toplumların sosyal organizasyonu daha rasyonel hale geldikçe, kanunun daha rasyonel hale geldiğini öne sürmüştür.

E. A. Ross ve diğer öncül sosyologlar benzer görüşlere sahipken, klasik uzlaşma kuramı ile ilgili yorum ise William Graham Sumner tarafından yapılmıştır. Sumner'a göre, yasanın içeriği, esas olarak yürürlükteki "halk ve erkeklere" ilişkin yasa ve mahkeme kararları yoluyla resmi kodlama ile geliştirilmiştir. Bunlar, uzun bir zaman içerisinde yavaş yavaş gelişen ve toplumun tüm kesimlerinin abone olduğu örgütlenmemiş, sezgisel doğru ve yanlış ilkelerdir (Akers, 1999).

Benzer şekilde, “Toplumun uzlaşmacı normlarını ve değerlerini, sosyal sistemin düzenli denge durumunu ve yasanın sosyal bütünleşmenin nihai işlevini” vurgulayan işlevsel teoriden de söz edilebilir (Trevino, 1996). Trevino'ya göre işlevselcilik fikrinsel bazda örtüşmektedir ve fikir birliği kuramının bir varyantı olarak kabul edilmektedir. Bu görüş, yasayı daha büyük kamu refahı için işleyen bir yapı olarak görür; bu görüşe göre ihtilafların düzenli bir şekilde çözülmesi, yıkıcı davranışların düzenlenmesi ve suçun kontrolü ile yasa, toplumdaki herkesin çıkarlarına hizmet etmektedir.

Çatışma kuramı, sosyal, ekonomik ve politik çıkar grupları arasındaki çatışma ve güç farklılıkları ile ilgili olarak tüm yasa koyma, kanun kırma ve kanun uygulama sürecinin tamamını görmektedir. Cezai davranış, devam etmekte olan bu toplu çatışmanın bir yansımasıdır. Bu çatışma açıklaması en iyi şekilde Vold'ın grup çatışma kuramında örneklenmiştir (Vold ve Bernard, 1958). Aynı zamanda Thorsten Sellin ve Edwin Sutherland tarafından kaleme alınan suçun kültürel ve normatif çatışma kuramlarıyla da bir ilişki içindedir. Çatışma kuramı suç ve sapkın davranışı kültürel ve grup çatışmasına yakalanan kişilerin sıradan, öğrenilmiş ve normal davranışları olarak açıklamaktadır. Suç, bu çatışmanın bir ifadesidir ve kendi gruplarının norm ve değerlerine göre hareket eden kişilerin, yasaya çıkarılan başka bir grubun ihlallerini ihlal ettiği durumlarda ortaya çıkar (Sellin, 1938; Sutherland, 1947).

Siyasi veya ideolojik olarak motive olmuş suçlarda, suçlular kendilerini daha yüksek sadakat ve değerlerin nedeni olarak savaşçı olarak algırlar. İhlallerini halka duyururlar ve kanunları reddederler. Bununla birlikte, çatışma kuramcılar çoğu zaman bu unsurlar bulunmadığında ve suçlular ihlal ettikleri yasaların meşruiyetini kabul etse bile suçu açıklamaya çalışmaktadırlar. Örneğin Vold, çeteleri, çoğunluk ile çatışan değerleri destekleyen gruplar olarak görüyordu.

Vold, az ya da çok örgütlü çıkar grupları arasındaki çatışmayı vurgulamıştır. "Organize toplumdaki farklı çıkar grupları arasındaki herhangi bir savaşla ilgisi olmayan suç niteliğindeki dürtüsel, irrasyonel eylemleri" dışlamıştır (Vold, 1958). Ayrıca, "grup çatışması hipotezinin çok fazla uzatılmaması gerektiği" konusunda uyarmıştır (Vold, 1958). Bununla birlikte, kuramı organize suç ve beyaz yakalı suç (Vold, 1958) ve genel olarak "kayda değer miktarda suç" dahil olmak üzere birçok suç türünü kapsayacak şekilde genişletmiştir (Vold, 1958).

Ancak, çatışma kuramının ampirik kapsamı bundan çok daha azdır. Çatışma kuramı, yalnızca politik veya ideolojik olarak motive edilmiş suçların modele uygun olacağı dar bir suç yelpazesine doğru olarak uygulanmaktadır. Çocuk suçluluğunun ve yetişkin suçlarının büyük çoğunluğu basit bir şekilde açıklanamaz.

1.2.8 Marksist Suç Kuramı

Çatışma kuramı, etiketleme kuramı ile birlikte, 1960'larda sosyoloji ve kriminolojide öne çıkmıştır. 1970'lerde, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bazı çatışma kuramcıları Marksist bir perspektife yönelmeye başlayarak önceki çatışma yaklaşımlarını reddetmiştir.

Marksist kuram, çatışma kuramı ile ortak olarak hukuku açıklamada bir ilgiye sahiptir, ancak toplumun çok gruplu çatışma imajını reddeder ve içinde sosyal, ekonomik ve politik gücün yoğunlaştığı bir güç-elit toplum modelini onaylamaktadır. Sınırsızlık veya ileri kapitalizm, Marksistlerin endüstriyel olarak gelişmiş demokrasilere verdikleri adlandırmadır (Mankoff, 1970). Marksist kuramda kapitalistlerin üretim araçları üzerindeki tekelleri siyasal devleti de kontrol etmelerini sağlar. Marksist kurama göre bu siyasal iktidar, kapitalist sınıfın çıkarlarını teşvik etmek ve iktidar konumunu devam ettirmek için hukuki ve cezai adalet sistemini manipüle etmek için kullanılır. Bu sistem tarafından bastırılmış olan işçi kitlelerinin, baskılarını hafifletmek veya değiştirmek için hiçbir gücü yoktur. Bu durum, devrim için örgütlenerek, "ezilenlerin" iktidarı ellerine almasına, hükümeti devirmesine ve kapitalist ekonomiyi yıkmasına kadar devam edecektir. Bu devrimci dönemden sonra nihayetinde ekonomik ve sosyal eşitlik olacak, adaletin hüküm süreceği, siyasal iktidarın ortadan kalkacağı sınıfsız bir komünist sisteme dönüşecek olan sosyalist bir sistem kurulacaktır.

Kriminolojideki Marksist kuramın önemli bir örneği Richard Quinney'e aittir. Quinney, toplumdaki çıkarların çeşitliliği arasında ne tür çatışmalar olursa olsun, proleterya ile burjuvazi arasındaki temel mücadelenin altında yatan konsantre bir yapıdan bahsetmektedir (Quinney, 1970). Quinney'e göre, Amerika ve diğer geç dönem kapitalist toplumlarda, insanlar ya yönetici seçkinlerin ya da ezilen kitlelerin üyeleridirler. Eğer üretim araçlarının sahibi değilseniz, iktidardaki seçkinlerin ihalesini (isteyerek veya istemeyerek) yapmak için uşak olarak görev yapan kapitalist baskıya maruz kalan işçilersinizdir. Kitlelerin nesnel çıkarları proletaryaya aittir. Bu nesnel ilgiyi tanımayan ve öznel olarak burjuva sınıfı ile özdeşleşen herhangi bir işçi "yanlış sınıf bilincine" sahiptir. Quinney, kapitalist toplumlardaki entelektüellerin ve akademisyenlerin sahte sınıf bilincine sahip olduklarını iddia ediyor. Bu görüş, suç meselesini kendi çıkarları üzerinde manipüle etmek amacıyla egemen sınıfın kullanımı için suçlular ve ceza hukuku hakkında bilgi sağlayan Marksist olmayan, "geleneksel" kriminologları da içermektedir. Quinney'e göre kriminologlar kendilerini nesnel sosyal bilimci olarak görseler bile, gerçekte kapitalist sınıfın çıkarlarına hizmet etmektedirler.

Egemen sınıf kitle iletişim araçlarını, entelektüel ve akademik topluluğu ve diğer kamuoyu kaynaklarını manipüle eder, böylece kitleler sistemin meşruiyetine inanmaya devam eder. Quinney, belirli yasalar üzerinde fikir birliği olabileceğini kabul ediyor, ancak bu, bu yasaların ortak deneyimleri yansıttığını ve toplumun bir bütün olarak çıkarlarını desteklediğini göstermiyor. Mevcut mutabakat ve düzen yukarıdan zorla ve kamuoyu manipülasyonu ile empoze ediliyor ona göre.

Quinney'e göre, ceza adalet sistemi toplumu suça karşı korumak için değil, kapitalist devletin diğer kurumlarıyla birlikte insanları baskı altına almak için tasarlanmıştır. Bu, kapitalist bir sistemde kaçınılmaz olduğu için, proletaryanın olumsuz durumunu iyileştirmek için gerçek reformu gerçekleştirmenin bir yolu yoktur. Bütün sistem, kaçınılmaz bir şekilde imha edilmek zorundadır. Suç sorununun tek gerçek çözümü, sınıf mücadelesine katılmak, kapitalist sistemi

devirmek ve sosyalist bir devlet oluşturmaktır. Marksist ideoloji, bunun ancak şiddet içeren yollarla sağlanabileceğini savunmaktadır. Bununla birlikte, bu durumda Quinney, sistemin sessizce devrilebileceğini ve bir tür demokratik sosyalizm biçimiyle değiştirilebileceğini savunarak Marksist duruştan ayrılmaktadır.

Marksist kuram, test edilebilir bir kanun yapma ve yasa uygulama kuramını belirtmek yerine, eşsözel önermeleri ve dogmatik ideolojiyi belirtmek için eleştirilmiştir. Test edilebilir bir Marksist hipotezin bir örneği, daha önce de açıklandığı gibi, elitlerin, emek arzını kontrol etmek için hapse atma oranlarının, depresyon zamanlarında yüksek ve ekonomik refah zamanlarında düşük olmasını sağlayacağıdır. Ancak, bu hipotezi destekleyen tarihsel kanıtlar çelişkilidir. 1930'ların Büyük Buhranı sırasında hapis cezası yüksektir; Bununla birlikte, 1980'lerde ve 1990'larda ekonomik büyüme ve nispeten düşük işsizlik dönemlerinde, Amerikan tarihinin hapishane popülasyonunda en büyük artış olmuştur. Bu hipotezin doğrudan nicel verilerle test edildiği birkaç durumda, deneysel kanıtlar bunu desteklememiştir. Veriler, işsizlik oranındaki değişikliklerle hapis oranlarındaki bazı dalgalanmaları göstermektedir, ancak hapishane popülasyonlarındaki değişikliklerin büyüklüğü serbest toplumdaki işsizlerin sayısı üzerinde fazla bir etkiye sahip olmak için yeterli değildir (Jankovic, 1977; Greenberg, 1980). İstihdam ve hapis cezası arasında ters bir ilişki olduğu varsayımı Marksist kurama özgü değildir ama kesinlikle ondan türetililecek bir durumdur.

Eleştirmenler, Marksist kuramcılarının tarihsel analizi kullandıklarında, yalnızca Batı demokrasilerindeki başarısızlıklara, haksızlıklara ve adaletsizliklere odaklanma eğiliminde olduklarını ve Marksist ilkelere dayanan sistemlerdeki tarihsel elitizm, baskı ve adaletsizliklere dikkat etme eğiliminde olduklarını söylemektedirler (Turk, 1979; Klockars, 1979).

Yalnızca kapitalist sistemlerin yapısını ve işleyişini incelemek Marksist teoriyi değerlendirmek için yeterli değildir. Akers, Marksist kriminologların kuramlarını kanıtlamak için gerçek sosyalist ve gerçek kapitalist toplumlar arasında doğru türde karşılaştırmalar yapmaları gerektiğini savunmaktadır (Akers, 1979). Akers, bu söylemi sonrasında Marksistlerin bu tür karşılaştırmalar yapmak konusunda isteksiz davrandıklarını söylemektedir. Akers, Marksistlerin bunun yerine, idealize edilmiş, gelecekteki sosyalist bir ütopayı tarihsel ve günümüzdeki kapitalist demokrasilerin gerçekleriyle karşılaştırmayı tercih etmektedirler, demiştir. Bu, bir kuramın geçerliliğini belirlemek için geçerli bir yöntem değildir.

Marksist rejimler “halkların demokratik cumhuriyeti” gibi isimleri benimsemelerine rağmen, sürekli olarak totaliter ya da otoriter olmuştur. Baskıcı olmayan bir hukuk sistemi ve cezai adaletle sınıfsız bir toplum kurma noktasına gelmemişlerdir (Akers, 1979). Bunun yerine, küçük bir grup yöneticinin ekonomiyi, kanunları ve ceza adalet sistemini, siyasi muhalifleri bastırmak ve kendi gücünü korumak için kontrol ettiği bir komuta ekonomisi ürettir.

Marksistler tarafından Batı kapitalist demokrasilerine atfedilen adaletsizlikler, eski Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki şimdiki feshedilmiş sistemleri ve Küba, Çin, Vietnam ve Kuzey Kore'deki mevcut rejimlerde de gözlenmektedir. Bu sistemlerde, imtiyazlı seçkinler ceza adaleti sistemini kendi çıkarlarını korumak sıklıkla kullanmaktadırlar.

Karl Marx, suç davranışlarıyla ilgili neredeyse hiçbir şey yazmadı ve birçok Marksist kriminoloji uzmanı, Marksist suç kuramının hiçbir zaman olamayacağını uzun zamandır kabul etmektedir (Taylor ve ark., 1973; Taylor ve ark., 1975). Çatışma kuramcıları gibi Marksistler de ceza hukuku ve ceza adalet sistemi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Suçun sebeplerini incelerken bile Marksistler, suçlu davranışlarından ziyade sistemin kontrolüne daha fazla gönderme eğilimindedir. Örneğin Steven Spitzer, bir Marksist suç tanımına örnek olarak gösterilmiş olan bir "Marksist sapma kuramı" önermiştir (Spitzer, 1975). Bununla birlikte, Spitzer'in modeli büyük ölçüde çalanların, çetelere katılmaların, devrimci faaliyetlere katılmaların veya işsizliğin kapitalistler tarafından "sorunlu toplumlar" olarak tanımlanma ve kontrol edilmelerine yöneliktir. Bu sorunlu topluluklar arasında suç etiyojisine çok az dikkat edilmektedir. Spitzer, kapitalizmin, suç davranışını tetikleyebilecek "çelişkileri" gibi genel özelliklerini çizmekten başka bir şey yapmaz. Suçun nedenlerini somutlaştırmak gibi kapitalizme bu genel atıf, suçun Marksist açıklamalarında genel olarak gözlenmektedir.

Sonuç olarak, kapitalist toplumda suç her zaman yüksek olacaktır ve kapitalizm altında suçun çözümü yoktur. Marksist kuram, 1970'lerde Batı sosyal bilimlerinde önemli bir etkide bulunduğu için bu konuda entelektüel bir patlama yaşanmıştır. Bu neo-Marksistler dikkatlerini suç nedensellik konusuna çevirdiklerinde, "kapitalizm suçun temel nedenidir" noktasında birleştiler.

Quinney ve diğerleri, sıradan sokak suçlarından kurumsal suçlara kadar herhangi bir modern, endüstriyel toplumda bulunan bir tipoloji suçu inşa eder, daha sonra her türün nedenini kapitalizmin bir özelliğine bağlar. Ancak bu tipolojinin eklenmesi, kuramlarını suçun kapitalizmden kaynaklandığına dair temel Marksist iddianın ötesine geçmemiştir.

David Greenberg, Marksizm'in suç açıklamasının bir değişikliğini istemiştir: Marksistler, sosyal-psikolojik süreçlerin ve yüz yüze etkileşimlerin, suç ve ceza adaletini anlamada bir önemi olabileceğini inkar etmiyorlar, ancak bunları daha büyük sosyal yapılarla şekilli olarak görmeye çalışıyorlar demiştir. "Ve bu yapıları karakterize ederken, toplumun politik ve ideolojik boyutlarını ihmal etmeden,

ekonomik faaliyetlerin organizasyonuna özel önem vermektedirler’’ (Greenberg, 1980).

Marksist kuramcılar tüm suçların nedenlerini kapitalizme basitçe bağlamanın ötesine geçen suç açıklamaları sundukları zaman, doğrudan çok kritik oldukları ve sahip oldukları aynı "geleneksel" kriminoloji kuramlarından alınan kavramlara güvenirler. Jensen’in işaret ettiği gibi, ekonomik ve ırksal eşitsizlik, kentsel yoğunluk, sanayileşme, aile ve akranlar gibi suçu açıklamak için değiştirilmiş Marksist kuramlarda kullanılan spesifik faktörler, ana akım, Marksist olmayan sosyolojik olarak önerilenle aynı faktörlerdir (Jensen ve Brownfield, 1981).

1.2.9 Eleştirel Kriminoloji

Eleştirel kriminolojinin ne olduğu konusundaki açıklık, eleştirel kriminolojiye genel bir bakışta Stuart Henry ve Dragan Milovanovic tarafından gösterilmektedir. Kritik kriminoloji yerine "kurucu kriminoloji" teriminin kullanılmasını ve bu şemsiye etiketinin sosyal inşacılık, sol gerçekçilik, sosyalist feminizm ve post-yapısalcılığı kapsayacak şekilde kullanılmasını önerirler (Henry ve Milovanovic, 1991). Einstadter ve Henry bu listeye anarşist, barışçılık ve postmodernist kriminoloji eklemektedir (Einstadter ve Henry, 1995).

Henry ve Milovanovic açıkça suç sebeplerinin aranmasını reddetmiştir, ancak hukuk ve ceza adalet sisteminin nedenlerini aramayı kabul etme veya reddetme konusunda sessiz kalmışlardır. Bunun yerine, suçun bir şekilde "ajanlar suç kalıpları çıkardığında, diğerleri suç davranışını kontrol etmeyi denediğinde ve diğerleri suçu araştırmayı, felsefeyi ve açıklamayı denediğinde" ortaya çıkan bir "söylemsel üretim" olduğunu iddia ediyorlar (Henry ve Milovanovic, 1991).

“Transpraksi” kavramı, Henry ve Milovanovic tarafından bu süreçte istenmeyen sonuçların farkındalığını arttırmak ve Marksist sosyal değişim için kasıtlı eylemi gerçekleştiren Marksist “praksis/kasıtlı eylem” kavramının ötesine geçmek üzere ortaya konmuştur. Henry ve Milovanovic, etiketleme teorisinin toplumsal etiketleme ve kontrolün sapkınlık yaratmadaki istenmeyen sonuçlarına ilişkin fikrine dayanarak inşa edilen uygulamalarda, praksisin genellikle karşı çıkması gereken kapitalist kontrol yapılarını meşrulaştırdığını savunuyor. Böylece hem kontrol ajanları hem de kontrol etmeye çalıştıkları kişiler tarafından yapılan eylemler istenmeyen sonuçlar doğurabiliyor.

Henry ve Milovanovic ayrıca kriminologların kayıt dışı kontrol sistemini dışladıklarını ve kayıt dışı sistemde "ideolojik tahakkümün" altında "sembolik şiddeti" oluşturan karşılıklı yükümlülüklerin, sadakatlerin, şükran ve diğer süreçlerin olduğunu anlamadıklarını iddia ediyorlar. Kriminologlar bunu görmezden geliyor ya da anlamıyor.

Ceza adalet sistemindeki gayrı resmi kontrol sisteminin veya gayrı resmi mekanizmaların geleneksel ana akım kriminolojinin görüş alanı dışında bırakıldığı doğru değildir. Aslında, klasik caydırıcılık kuramı ve eski tip biyolojik kuram hariç, gayrı resmi etkileşim ve kontrol süreçleri neredeyse her kriminoloji kuramında tanınmaktadır (Akers, 1999).

1.2.9.1 Sol Realizm

Sol realizm esas olarak, Jock Young gibi, 1970'lerde Büyük Britanya'da radikal kriminolojinin ön saflarında yer alan bir grup İngiliz kriminoloji uzmanının yazılarına atıfta bulunmaktadır. Sol realizm, Young ve diğerleri tarafından büyük

ölçüde 'bir idealizm' olarak adlandırdıkları şeye tepki olarak, “radikal / eleştirel kriminolojinin, suç ve ceza adaleti konusunda alması gereken aşırı konumlara” tepki olarak gelişmiştir. Sol realizm İngiliz toplumunda mağduriyet temelinde, politik muhafazakarlığın gücünün yükselişinde meydana gelen politik değişimlere ve “doğru gerçekçilik” in gelişmesine yol açmıştır (Young, 1992).

Matthews ve Young, suçun sözlü inşası ve anlatı söylemiyle istediği zaman değiştirilebilecek keyfi bir sosyal kategori olduğu görüşünü reddetmektedir. Sol realistler, sokak suçunun gerçek, alakalı, önemli ve ciddi olduğunu söylemektedirler, ayrıca, toplumda ceza hukukunun çekirdeği üzerinde gerçek bir fikir birliği olduğunu ve ceza adaleti reformu ve suçun önlenmesin, kriminologların ve politika yapıcılarının çaba göstermesi gereken en önemli acil hedefler olduğunu düşünmektedirler (Lowman, 1992). Bu reformu desteklerken, sol realistler polis eleştirilerini azaltmış ve suç önleme, mağdur hizmetleri, tazminat, toplum hizmeti, toplum polisliği ve cezaevi cezalarının asgari kullanımı gibi politikalara vokal destek sağlamıştır (Einstadter ve Henry, 1995).

Sol realistler, sağ realistlerin cezalandırıcı, muhafazakar yaklaşımlarını eleştirmekten öteye giderek kendilerini diğer eleştirel kriminologlardan ayırmaktadırlar. Sol realizm "Yalnızca sosyalist müdahalenin, sosyal eşitsizlikte olduğu gibi köklü suç nedenlerini temelde azaltacağını, yalnızca suç önleme evrenselliğinin fakirleri suça karşı koruyacağını, yalnızca polis gücünün gerçekten demokratik bir kontrolünün sağlanacağını" savunmaktadır. Sol realistler "Toplum güvenliği ancak bu şekilde sağlanır" demektedirler (Matthews ve Young, 1992).

Kriminolojideki sol realist hareket, eleştirel kriminolojinin gerçekçi bir tekrarı ve alandaki entelektüel söylemin orta alanına doğru bir harekettir. İngiltere'deki mağduriyet araştırmalarına ve diğer araştırma türlerine ilham vermiş, polis

reformunu teşvik etmiş ve kriminolojideki kritik açılardan eksiklikleri ortaya çıkarmıştır.

1.2.9.2 Barış Kriminolojisi

Barış kriminolojisi, “ıstırapı hafifletmek ve böylece suçu azaltmak” amacıyla arabuluculuk, uyuşmazlıkların çözümlenmesi, uzlaşma ve suçlunun topluma yeniden entegrasyonunu savunmaktadır. Barış kriminolojisi, dinî, hümanist, feminist ve eleştirel / Marksist geleneklerden ortaya çıkmış bir yapı olarak tanımlanmaktadır (Pepinsky, 1991).

Barış yapma kriminolojisi dinseldir (öncelikle Hristiyan ancak Budizm unsurlarıyla birlikte). Şiddet içermeyen bir ruhsal, aşkın ve vizyoner vaaz ve acıyı sona erdirmek için bir yalvardır. Quinney suçun kendisini bir acı biçimi olarak tanımladığından, merkezi çekişmesi eşsözeldir - eğer acı sona erebilirse, suç sona erecek. Ona göre, şu anda örgütlenmiş olan ceza adalet sistemi şiddet ilkesine dayanmaktadır. Bu, suçun tek çözümü olarak aşk ve şiddetsizlik ilkeleriyle birlikte yapılmalı ve değiştirilmelidir. “Kalplerimiz sevgi ile ve zihinlerimizi hizmet etmeye istekliyken, ne yapılması gerektiğini ve nasıl yapılması gerektiğini bileceğiz. Bu şiddet içermeyen bir kriminolojinin temelidir” (Quinney, 1991). Diğer kriminologlar barış yapma kriminolojisine daha laik yaklaşımlar getiriyor. Örneğin, Anderson, hem Gandi'nin hem de Marksist hümanizmin, suç sorunlarının barışçıl çözümü için kılavuzlar sunduğunu savunmaktadır (Anderson, 1991).

Barış kriminolojisine bir örnek verilecek olursa, Thoreau'nun ortaya attığı “sivil itaatsizlik” anlayışının yeniden fark edilmesini sağlayan Gandhi ve uygulaması gösterilebilir (Thoreau, 1999). Gandhi sivil itaatsizliğin karşılığını *Satyagraha*'da bulmuş; kötülüğe karşı aktif, ama şiddet unsuru içermeyen pasif direnişi öngören

“Satyagraha Felsefesi'ni" oluşturmuştur (Merton, 2001). İngilizlerin aşırı şiddet uygulamalarına maruz kalan Hint halkına özgürlüğe giden yolda öncülük etmiştir. Adaletsiz ve insanlıkla bağdaşmayan uygulamalara, şiddete başvurmaksızın itaatsizlik etmiş, bunun bedeline de katlanmıştır. Birçok kez tutuklanan, ünlü açlık grevleri yapan Gandhi'nin sivil itaatsizliği, çoğu kez zaferlerle taçlanmıştır. Adaletsizliğe başkaldırının şiddet ve kanla değil de; fikirsel ve barışıl eylemlerle zafer kazanacağına tüm dünya şahit olmuştur.

1.2.10 Feminist Suç Kuramları

Feminist kuramın temel amacı, Kathleen Daly ve Meda Chesney-Lind'e göre, kadınların "erkeklerin deneyimine dayanan" kriminoloji kuramının tersine " bilme yollarını "ortaya koymaktır. Kriminolojiye erkekler hakim olduğu için, mevcut kriminoloji teorisi "eril" bakış ağıısıyla ciddi biçimde kusurludur. Hem sorulan sorular hem de kriminolojide verilen cevaplar “beyaz, ekonomik olarak ayrıcalıklı erkek deneyimlerinin ürünüdür” (Daly ve Chesney-Lind, 1988). Feminist teori, bu önyargıya karşı koymak ve toplumdaki cinsiyet ilişkilerini ve hem suç u hem de ceza adaletini nasıl etkilediklerini daha derin bir şekilde anlamak için tasarlanmıştır.

Tek bir feminist kuram yoktur. Aksine, liberal, radikal, Marksist, sosyalist ve diğer feminist düşünce türleri vardır. Yine de, bütün bu varyasyonlar, kriminoloji ile ilgili temel teoriler tarafından yakalanmayan toplumsal cinsiyet meseleleri üzerine feminist bir bakış açısını paylaşmaktadır (Daly ve ChesneyLind, 1988).

Feminist kuram, geleneksel erkek egemen kriminoloji kuramındaki en büyük kör noktayı, toplumdaki cinsiyet ve cinsiyet rollerinin derin önemini anlamadaki başarısızlık olarak tanımlamaktadır (Gelsthorpe ve Morris, 1990). Bazıları için bu

önem, cinsiyet rollerinde ve cinsiyet eşitsizliğinde süregelen farklılığa da yansımıştır. Erkeklerin hak ve ayrıcalıklarının üstün olduğu ve kadınların sahiplerinin hâkim olduğu ataerkil toplum, tarih boyunca ve dünyadaki toplumların büyük çoğunluğunu karakterize eder. Her ne kadar ataerkillik evrensel olmasa ve yoğunluğa göre değişse de, kapitalist ve sosyalist sistemlerde ve sanayileşmiş ve sanayileşmemiş toplumlarda hüküm sürmektedir. Bununla birlikte, feminist kuram, kadınlar ve erkekler arasındaki güç farkının, en azından, en önemlisi değilse de, ırk, sınıf ve yaşa göre güç farkları kadar önemli olduğunu öne sürmektedir. Marksistler sınıfı, kapitalist toplumda temel, çatallanma kuvveti olarak görürler. Feminist kuram, ataerkilliğin sınıf kadar eşit derecede önemli olduğunu ve toplumun egemen ve alt düzeye bölünmesinde sınıfın üstüne çıkabileceğini ileri sürmektedir. Feminist kuramlar, ceza adaleti kararlarını bu erkek egemenliğini yansıtan ve kadınlara karşı ayrımcılık yaparak ve geleneksel kadın cinsiyetini ve aile rollerini pekiştirerek ataerkilliği destekleme işlevi gördüğünü açıklamaktadır.

Pollack'a göre erkeklerde daha sert olma eğilimi uzun zamandır var olmuş ve yıllar önce "şövalyelik" hipotezine yol açmıştır (Pollack, 1950). Bu hipotez, ağırlıklı olarak erkek polisin, savcılarının ve hakimlerin, kadınlara karşı geleneksel, üstün bir tutuma sahip olduklarını söylemektedir. Bu nedenle, onlara erkeklerden daha fazla esneklik gösterirler. Bazı görüşler ise sistemdeki bu cinsiyet eşitsizliği modelinin şövalyelik hipotezini desteklediğini ileri sürmektedir.

Şövalyelik hipotezi, feminist kuramı öne sürdüğü ve cinsiyet rolleri ve erkek egemenliğinin bastırılması üzerine feminist bir duruş almadığı için, feminist kuramcılar bunu asılsız ya da sadece "paternalizm" ifadesi olarak reddetme eğilimindedir. Babacan davranışın şövalyeliğe aynı olmadığını iddia etmektedirler, çünkü kadın suçluların veya suçluların daha hafif bir muamele görmesi gerekmiyor. Babacan davranış, kadınlarda daha az ciddi yaptırımlara yol açabilir, ancak kadınları boyun eğen rollerinde tutmak için daha büyük bir amaca hizmet etmeleri için onlara daha sert cezalar getirebilmektedir (Chesney-Lind, 1988).

Bu babacan davranışın ifade edilebileceği bir yol, "kızların ... özel ve ayrımcı bir adalet formu alıcısı" olduğu ayrımcı muameledir (Chesney-Lind, 1988). Erkeklerden daha yüksek oranda kız çocukları, evden kaçma, işten çıkarma ve hünersizlik gibi statü suçları nedeniyle çocuk mahkemesine getirilmektedir. Chesney-Lind, küçük suçlar için kızlara erkeklerden daha sert davranıldığını, çünkü sistemin suçlarını geleneksel cinsiyet rolü beklentileri için bir tehdit olarak "cinselleştirdiğini" iddia ediyor. Bu, erkek egemen toplumun kadınlar üzerindeki kontrolünü nasıl sürdürdüğüne bir örnektir. Diğer araştırmalar da genç erişkin kadınların erkeklerden daha az ciddi suçlar nedeniyle hapsedilme eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır (Horowitz ve Pottieger, 1991).

Corley ve arkadaşları (1989), kadın suçlulara karşı daha yumuşak muamelenin rekabet / paternalizm hipotezini, kadınların toplumdaki alt konumlarının aynı suç için daha sert yaptırımlara yol açtığı etiketleme / çatışma hipotezi ile karşılaştırmaktadır. Bu hipotezleri, kurumsallaşmamış ve hapsedilmiş ergenlerin suçlu davranışları hakkındaki araştırma verileriyle araştırdılar. Çalışmadaki kızlar, ebeveynleri itaatsizliklerini ve suçlu davranışlarını erkeklerinkinden daha fazla onaylamamaktadır. Ancak bildirilen gerçek ebeveyn yaptırımları, suçlu katılım düzeyini kontrol eden erkekler ve kızlar için aynıydı. Erkekler okul görevlileri tarafından suiistimal edilmekten daha çok cezalandırıldılar, ancak bunun sebebi, aslında, kadınlardan daha ciddi suçlar işlemeleridir.

Daly, ne çatışma / etiketleme ne de paternalizm hipotezlerinin mahkeme kararlarındaki cinsiyet farklılıkları konusundaki bulguları doğru bir şekilde açıkladığını iddia etmemektedir. Duruşma öncesi bültenlerde ve mahkumiyette adli takdir yetkisinin, aile statüsünden ve sanıkların ilişkilerinden çok etkilendiğini varsaymaktadır. Araştırması, bu aile değişkenlerinin hem erkek hem de kadın sanıklar (hem de farklı etnik kimlikler) için hakimlerin kararlarını etkilediğini tespit etmiştir. Hakimler, çocuklarla daha güçlü aile bağları ve yükümlülükleri olan sanıklar, erkekler ve kadınlar için daha yumuşak olma eğilimindeydi. Ailesel bağları

olan kadınlara, bu bağları olan erkeklerden daha yumuşak davranıldı. Bu tür bağlar, erkek sanıklardan daha fazla kadını karakterize ettiği için, kadınlara az ceza verdiler (Daly, 1989).

Cinsiyet, ceza hukukunun feminist açıklamalarında temel sorun olduğu gibi, feminist suç açıklamalarının merkezinde yer almaktadır. Daly ve Chesney-Lind, feminist suç kuramlarının dikkatini çeken cinsiyetle ilgili iki ana konuyu tanımlamaktadır. Bunlar feminist kuramın tek kaygıları veya tek etki alanı değil, feminist suça bakış açısını anlamak için kritik öneme sahiptirler (Daly ve Chesney-Lind, 1988). İlk mesele, “Erkek suç kuramları kadınlar için geçerli midir?” diye soran “genelleştirilebilirlik problemi” dir (Daly ve Chesney-Lind, 1988). Mevcut suç ve suçluluk kuramları sadece erkek suçlular göz önünde bulundurularak mı geliştirildi ve sadece erkek nüfusu ile test edildiklerinde geçerli mi? Sunulan cevaplardan biri, bazı mevcut kuramların hem erkekler hem de kadınlar için alaka düzeyine sahip olmasına rağmen, bir bütün olarak geleneksel kriminoloji kuramı organının kadın suçunu yeterince açıklamamasıdır. İkinci mesele, “Mevcut kuram suçtaki bilinen cinsiyet farkını açıklayabilir mi?” sorusunu soran “cinsiyet oranı sorunu” dur. Kadınlar neden erkeklerden daha az suç işliyor? Yine farklı cevaplar sağlanmakla birlikte, feminist kuramcılar mevcut kuram tarafından sunulanları eleştirme eğilimindedir ve cinsiyete özgü değişkenlerin suçtaki cinsiyetler arası farklılıkları açıkladığını ve tahmin ettiğini varsaymaktadır.

Erkeklik merkezli olduğu kadar "geleneksel" suç ve suçluluk kuramlarındaki bu memnuniyetsizlik, feminist kuramın savunucularının ayırt edici bir özelliğidir. Ortak tema, biyolojik, psikolojik, anomi, kontrol, ayırıcı birliktelik, çatışma, etiketleme, sosyal bağ ve sosyal öğrenme kuramları gibi tüm mevcut etiyolojik kuramların yalnızca erkek suçluluğunu açıklamak üzere tasarlandığı ve yalnızca erkek nüfuslarla test edildiğidir (Einstadter ve Henry, 1995). Bu kuramların faydalı olan bazı kısımları olabilir, ancak ne bir kuram ne de birleşik tüm kuramlar, kadın

suçluluğunu veya suçtaki erkek / kadın farklılıklarını açıklama yeteneğine sahip değildir (Leonard, 1982).

Bununla birlikte bazı feminist kuramcılar, tüm geleneksel kriminoloji kuramlarının bu genel eleştirel değerlendirmesine katılmamaktadır. Örneğin, Allison Morris, biyolojik, psikiyatrik ve kadınların kurtuluş kuramlarının yanlış olmasına rağmen, geleneksel suçun sosyolojik açıklamalarının kadın suçunu ve neden erkek suçundan daha az meydana geldiğini açıklama potansiyeli olduğunu ileri sürmektedir (Morris, 1987).

Adler, erkek ve kadın suçluluğundaki farklılıkların hızla azaldığı sonucuna varmıştır. Bunun kuramsal açıklaması, kadın hareketinin geleneksel cinsiyet rollerinde değişiklikler, kadınlar için daha fazla eşitlik ve kadın işgücünde bir artışa neden olduğu yönündedir (Adler, 1975).

Simon, kadınların işgücüne katılım, eğitim, meslek ve gelir durumlarındaki değişikliklere değinerek benzer bir kuram sunmaktadır. Kadın mülk suçlarının arttığını, daha fazla kadının tutuklandığını ve hapsedildiğini, kadınların şiddet içeren suçlarının artmadığını göstermektedir. Onun öngörüsü, kadınlar tarafından meslekle ilgili suçların, iş gücünde daha fazla pozisyon almalarına neden olarak daha da artacağı yönündedir (Simon, 1975).

Bu hipotezi çok fazla deneysel destek almamıştır (Mann, 1984). Kadın eşitliğinin, kadın suç oranlarının değiştirilmesi sırasında çarpıcı bir şekilde arttığı ya da ikisinin bir şekilde bağlantılı olduğu henüz kanıtlanmamıştır. Steffensmeier, kadın suçlarındaki artışın kadınların kurtuluş hareketini belirlediğini göstermiştir. Ayrıca, kadın-erkek suç oranları bir miktar azalmış, ancak değişiklikler aradaki farkı daraltmamıştır (Steffensmeier, 1980). Kadın suçluluğunun kalıpları ve erkek

suçluluğuyla ilişkisi uzun zamandan beri çok az değişmeden kalmıştır ve feminist tutumlar veya ideoloji ile kadın suçluluğu arasında bir ilişki yoktur (Chesney-Lind ve Shelden, 1998). Simon'ın tezinin aksine, hırsızlık gibi beyaz yakalı olmayan suç türlerinde kadın suçlarındaki artışlar bildirilmiştir (Datesman ve Scarpitti, 1980).

1.2.11 Güç-Kontrol Kuramı ve Suçluluk

John Hagan'ın "güç kontrol kuramı"; feminist kuramı, çatışma kuramı ve kontrol kuramı unsurlarını içerir. Aile yapısını (ataerkil / eşitlikçi) kapitalist ekonomik sisteme (sınıf pozisyonu) ve erkeklerin ve kadınların sosyal kontrolündeki farklılıkları ilişkilendirerek erkek ve kadın suçluluk oranları arasındaki farkı açıklar. Güç kontrol kuramına göre, "aile içi sınıf yapısı, eşlerin ev içindeki ve dışındaki işlerinde işgal ettiği konumlardan türetilmiştir." Hagan'a göre aile yapısı "toplumsal cinsiyet ilişkilerinin toplumsal üremesini ve bunun yanında suçluluğun sosyal dağılımını" şekillendirmektedir (Hagan, 1989).

Aile içi sosyalleşme kızları daha fazla kontrol eder, erkek çocuklara risk almayı ve kızlara risk almamayı öğretir. Bu toplumsal cinsiyete dayalı sosyalleşme ve kontrolün, "ataerkil" ailelerde "eşitlikçi" ailelere göre daha güçlü olduğu varsayılmaktadır. Ataerkil aileler babanın mesleğinin onu "emir" pozisyonuna sokması, başkalarına emir vermesi ve annenin ev dışında çalışmadığı ya da amirlerinden emir alarak "uymak" pozisyonunda olduğu bir işte çalıştığı kişilerden oluşur. Eşitlikçi ailelerde, baba yoktur veya hem anne hem de baba, başkaları üzerinde yetki sahibi oldukları işlerde çalışırlar.

Hagan'ın Kanada'dan topladığı veriler bu kuramı destekleme eğilimindedir, ancak diğer araştırmalardan elde edilen bulgular daha az destekleyici olmuştur. Sınıf

ve cinsiyet farklılıkları, babaların ebeveyn kontrolü yapma konusundaki düşük katılımı ve diğer aile içi değişkenlerin suçluluğa etkisi yoktur veya çok düşüktür. Suçluluktaki cinsiyet farkı, ataerkil ve eşitlikçi aileler için yaklaşık olarak aynıdır (Morash ve Chesney-Lind, 1991). Ayrıca, aile kontrol değişkenlerinin suçlu davranış üzerindeki etkileri hem erkek hem de kadınlar için aynı derecede zayıftır (Hill ve Atkinson, 1988).

Feminist kuramın ayırt edici özellikleri hakkındaki belirsizliğe rağmen, kuramsal gelişimi görünüşte aile özgürleşmesinde kadın özgürlüğü ve cinsiyet rolü farklılaşması temalarından uzaklaşmıştır. Mevcut feminist suç kuramında vurgulanan temalar, ataerkil toplumda erkek egemenliğinin yaygınlığı ve hem kadının hem de kadınların işlediği suçlar üzerindeki etkisidir. Ataerkilliğe yapılan bu vurgu, feminist suç davranışı kuramını, feminist olmayan kuramdan, suçtaki cinsiyet farklılıklarını hesaba katan kadınların kurtuluşu ya da aile yapısına yapılan vurgudan daha açık bir şekilde ayırıyor gibi görünmektedir. Bununla birlikte, genel kriminoloji kuramından tam olarak ayrılmayı temsil etmemektedir. Örneğin, feminist kuramda güç ilişkilerinin birincil boyutu geleneksel, erkek tarafından formüle edilen çatışma ve Marksist kuramlardaki güç boyutundan farklı değildir. Aradaki fark, merkeze ne tür bir güç yerleştirildiğindedir. Çatışma kuramında baskın tema, çeşitli güçlü ve güçsüz gruplar arasındaki çatışmadır; Marksizmde egemen sınıf gücü, proletaryaya egemendir. Feminist kuramda, kadın üzerindeki erkek gücü baskın temadır.

Örneğin James Messerschmidt, Marksist pozisyonu kapitalizmin kriminojen olduğu fikrini değiştirmektedir çünkü işçi sınıfını feminist ataerkilliğe odaklanmak için kullanmaktadır. Kuramı suçun, erkek egemen, ataerkil bir toplumsal yapı ve kapitalist bir ekonomik sistemin birleşmesinden kaynaklanıyor olması üzerine inşa edilmiştir (Messerschmidt, 1986). Messerschmidt'e göre, kadınların suçluluğu ve düşük sınıflı erkeklerin şiddet suçu güçsüzlüklerinden kaynaklanırken, kurumsal suçlar ve kadına yönelik cinsel suçlar, özellikle tecavüz, erkek gücünün sonucudur.

Toplumun farklı bölgelerinde ataerkilliğin derecesini ölçmenin bir yolu olmadıkça, aynı toplum içindeki herhangi bir araştırma bağımsız değişkende herhangi bir değişikliğe izin vermeyecektir. Bu teoriyi test etmek için, daha büyük veya daha az ataerkilliğe sahip toplumların kültürlerarası karşılaştırmalarını yapmak ve erkek ve kadın suç düzenlerindeki farklılıkları incelemek gerekir.

1.3 Kültürel Kriminoloji

Sosyoloji, kriminoloji ve ceza adaletinde ortaya çıkan bir yönelim olarak, kültürel kriminoloji, çağdaş sosyal hayatta kültürel cezai süreçlerin yaklaşmasını araştırmaktadır. Kuramsal düzeyde kültürel kriminoloji, çoğu genel kriminoloji kuramının merkezi varsayımlarından birini sorgular. Suç sıradan, rutin ve araçsal bir faaliyettir. Suçlular ya mevcut fırsatları maksimize eden rasyonel bireyler ya da psikolojik ve sosyal kontrol çeşitlerindeki eksiklikler nedeniyle suça sürüklenen bireyler olarak gösterilmektedir (Gottfredson ve Hirschi 1990; Felson 1998). Her iki alternatif de, sosyal normlar ve cezai işlemlerin ahlaki yorumu olmayan bir bireye varıyor. Suç yalnızca bir araçtır ve suçlu için hiçbir anlamı yoktur. Bu nedenle, suçun açıklamaları kuramsal olarak zayıftır, sapkın motivasyonların zayıf ya da boş bir ifadesini içerir.

Kültür, sosyal bilim tarihi boyunca çeşitli şekillerde kavramsallaştırılmıştır. Praxis Olarak Kültür'de, Zygmunt Bauman (Bauman, 1999), kültür kavramıyla ilgili farklı söylem kalıplarını izlemektedir. Kültürel kriminolojinin bir uzantısı olduğu ilk söylem, kültürü, bir tür yaratıcı faaliyet olarak kavramsallaştırır. Bu nedenle kültüre hem dinamik bir süreç hem de bu işlemin gerçekleştirildiği sembolik alan olarak atıfta bulunur. İçinde "yakından korunan sınırların ötesine adım atabilen" icat, kendini eleştirme ve kendini aşma" alanıdır. İçinde mümkün olan yıkıcı özgürlük tarafından tanımlanan bir alandır. Bu kavramsallaştırma içindeki örtük, çoklu,

muhtemelen örtüşen kültür ve alt kültürlerin varlığıdır (Bauman, 1999). Albert Cohen'in alt kültür teorisinde benimsenen kültürün kavramsallaştırılması ile aynı hizaya gelmektedir. Bu formülasyonda, "baskın" bir kültür standardı en yaygın olanları ifade eder ve öngörülen sınırların aşılması anlamlı, yaratıcı bir eylem olarak görülür.

Öte yandan, ikinci söylem, ilkinin birçok yönden karşı durur. Kültürel etkinliği dinamik bir süreç olarak kavramsallaştırmak yerine, bir dizi statik uygulama olarak çerçevelenmektedir. Desenli tekrarlarına düzenli olarak, bu kültürel uygulamalar "bir rutinleşme ve süreklilik aracı - toplumsal düzenin bir ustası" olarak hizmet eder. Ortodoks sosyal antropoloji işlevselliği ile daha yakından uyumlu olan bu kavramsallaştırma, kültürü sosyal yapı için bir tür destek olarak veya Durkheim'in kolektif uyumuna benzer bir şeyi başarmanın bir aracı olarak görmektedir. Bu kavramsallaştırma içindeki açık kültürün tekilliğidir. Direniş kavramı yoktur, çünkü egemen kültür kavramı yoktur, yalnızca kolektif kültürün değer yüklü düşüncesi vardır. Anlam aktif olarak inşa edilmemiştir; bu toplu halde tutulur ve yerleşik kültürel uygulamaların başarılı bir şekilde sosyalleştirilmesiyle elde edilir.

Kültürel kriminolojinin bu iki söylemle nasıl ilişkili olduğunu görmek için, Stuart Hall'ın çalışmasını incelemek önemlidir. Dinamik bir süreç olarak kültür formülasyonu diyalektiği etrafında inşa edilmiştir. Bu mücadele kontrol ve direniş kutupları arasında durur. Bu mantığı Bauman'ın kültürel söylemlerine uygulayan kültürel kriminoloji, ikisini kültürel mücadelenin diyalektiğinin zıt uçlarına konumlandırmaktadır (Ferrell ve ark., 2008).

Kültürel kriminolojideki kültürün kavramsallaştırılması, Bauman'ın ana hatlarıyla anlattığı söylemin çoğunu sürdürmektedir. Kolektif insan, anlam inşasına yakından bağlı dinamik bir kavramdır. Aktif anlam oluşturma sürecine ve bu anlamların inşa edildiği sembolik alana atıfta bulunmak için kullanılır. Bu nedenle,

kültürel kriminoloji, yalnızca yaratıcı faaliyet alanı olarak değil, aynı zamanda yaratıcı anlam yapılarının alanı olarak da kültürü yeniden düzenler ve genişletir. Hall'ın kültürel mücadele diyalektiğinin mantığını yansıtan kültürel kriminoloji, kültürü yalnızca bir direniş ve yıkıcı özgürlük alanı olarak değil, aynı zamanda farklılığın kontrol ve baskı alanı olarak da kavramlaştırmaktadır.

Kültürel kriminoloji bizlere, üç bileşene dayanan teorik bir alternatif sunmaktadır. İlk olarak, suç şu şekilde tanımlanır: “Nadiren sıradan, sık sık değil - ama her zaman anlamlı” (Ferrell ve ark., 2008) Kimlik, yaşam tarzı ve direniş konularını ifade eden yaratıcı motive edici davranış olarak anlaşılmaktadır ve belirli alt kültürlerle yerleştirilmiştir (Hayward ve Young, 2007). Presdee’ye göre sapma konularının mantıklı olma girişimleri, siyasal bir hareketi (ya da isyan girişimini), baskın güç gruplarının atadığı anlamları ve imajları direnme, meydan okuma ve çarpıtma kapasitesini içermektedir. Bu nedenle, kültür fikri suçun açıklanmasında belirleyici bir rol oynamalıdır (Presdee, 2004). İkincisi, duygular sapkınlığı motive etmede kilit bir rol oynamaktadır. Hayward’a göre duygulara odaklanmış yeterli bir fenomenoloji olmadan, neşe, uyuşturucu kullanımı, futbol holiganlığı, içki içme vb. gibi birçok suç ve sınır davranışını anlamlandırmak imkansızdır (Hayward ve Young, 2004). Son olarak da, sapma konusuna yaklaşım ve algılayış, günümüz koşullarının tamamını; eşitsizlikleri ve güç ilişkilerinin yapısal, kurumsal ve maddi koşullarının bir analizini içermelidir.

'Kültür' teriminin anlamının müzakeresi, uzun süredir devam eden bir süreçtir. Hall'ın kültürel mücadele diyalektiğinin mantığını yansıtan kültürel kriminoloji, kültürü yalnızca bir direniş ve yıkıcı özgürlük alanı olarak değil, aynı zamanda farklılığın kontrol ve baskı alanı olarak da kavramlaştırır; bu bir mücadele alanıdır. Kültürel mücadele diyalektiği içinde sürekli bir anlam inşası, ahlaki girişimcilik, kültürel bozukluk (dönüşüm) ve kültürel yenilenme (ahlaki yenilikçilik) arasında sürekli bir gerilim yaratmaktadır. Bu formülasyon, kültürel kriminoloji objektifi aracılığıyla, “kültür” kavramı etrafında inşa ettiğimiz anlamların bile kültürel ürünler

olduğunu ima eder. Kültürün yaratıcı süreç ve mücadele alanları olarak kavramsallaştırılmasına ek olarak, kültürel kriminolojinin formülasyonu da göstergebilimsel olarak nitelendirilebilir. Bu konuda Keith Hayward ve Jock Young kültürel antropolog Clifford Geertz'den şu alıntıyı yapmaktadır (Hayward ve Young, 2004):

“Benim ortaya çıkardığım kültür kavramı aslında göstergebilimsel bir kavramdır. Max Weber’in de dediği gibi, insanın, kendisi tarafından ördüğü ağlarda askıya alınmış bir hayvan olduğuna inanıyorum, bu ağları kültür olarak ele alıyorum ve bu nedenle araştırmayı hukuk arayışında deneysel bir bilim olarak değil, anlamı yorumlayan bir insan olarak konuya yaklaşıyorum (Geertz, 1973).”

Geertz'in alıntılarında birkaç önemli nokta bulunmaktadır. İlk olarak, kültürün ve önem ağlarının insan yapıları olduğunu söyler ve sonra önem ve anlam tahsisine önem verir. Metaforik imgelerin seçimine kadar her iki nokta da, kültürel kriminolojinin kültürel ilişkileri kavramsallaştırmasına ve kültürel g  lere yansır (Ferrell ve ark., 2008). Kültür kavramını göstergebilimsel olarak nitelendirmesiyle de ilgilidir, kültürün literatürde doğrudan işlevselleşmesine en yakın şey “bireyler ve gruplar tarafından işgal edilen sembolik ortam” dır (Ferrell ve ark., 2008).

1.3.1 Postmodernizm ve Kültürel Kriminoloji

Kültürel kriminoloji, postmodern entelektüel yönelim içerisinde görülen bir dizi fikri yansıtır. Modernist kuramlaşmanın, özellikle biçim ve içeriğin dualite ve biçimsel ayırımının karakteristik dualistik düşünce modunu reddetmektedir.

Modernist bir yönelim, ikisini hiyerarşik bir ilişkide konumlandırırken ve içeriğin gerçekten anlamlı özüne erişmek için ayrıştırılması gereken önemsiz yüzey olarak kavramsallaştırırken, “kültürel kriminoloji, biçimin içerik olduğu postmodern önermeden hareket eder; Bu nedenle bu anlam, sunum ve yeniden sunumda bulunmaktadır " (Ferrell, 1999). Bu, ortaya çıkmayı bekleyen nesnel gerçekliğin pozitivist kavramlarını reddeden suç ve sapkınlık çalışması içindeki önceki kültürel dönüşümlerin mantıksal uzantısıdır.

Eylemler bireysel sapkın özlerine indirgenemediğinden, hiçbir fikir sunulduğu şekilde ayrılamaz. İçerik farklı şekillerde sunulduğundan, kendisine verilen anlam değişebilir. Bu, herhangi bir sayıda ve herhangi bir yönde gerçekleşebilir, bu nedenle kültürel kriminolojinin sadece görüntülere değil, "görüntülerin görüntülerine" odaklanması gerekir. “Bağlantı ağlarında” anlamı, devam eden bir geri bildirim süreci ile oluşturulmaktadır (Baudrillard, 1985) Bunlar, arabulucu ağlar Manning (1998), imgeleri, anlatıları ve yapıları anlamları dolaştıran ve yeniden dolaştıran "medya döngüleri" olarak adlandırıyorlar. 1998, Bunların hepsi, suç ve suç kontrolü gerçeğinin inşa edildiği “sonsuz aynalar salonu” kültürel arenada gerçekleşir (Ferrell, 1999).

1.3.2 Kültürel Kriminoloji Çalışmalarında Duyguların Yeri

Ferrell ve arkadaşları, kültürel kriminolojinin suç sebepleri araştırılırken kilit bir rol oynamasında, duyguların doğasının araştırılması gerektiğini belirtirken bu faktör kriminoloji tarafından ihmal edilmiş durumdadır. Yine de, kültürel kriminolojinin duyguları kullanması bir anlamda, sezgisel, yüzeysel, teorik olmayan, kriminoloji içindeki ve dışındaki duygularla ilgili eserleri reddetmedir.

Ferrell, Hayward ve Young, kriminolojinin yaygın bakış açısını sorgulamışlardır. Bu bakış açısı suçun sıradan, önemsiz olduğu ve herhangi bir drama veya duygusal içerik bulunmadığı düşünülen “kurbanlaştırma” odaklı bir bakış açısıdır (Ferrell ve ark., 2008). Rasyonel seçim teorisi, suçlunun mevcut fırsatların benzersiz bir anlatı olarak rasyonel şekilde maksimize edileceğini varsayarak, suçun doğrudan duygusal bileşenlerine karşı çıkmaktadır. Bu yaklaşım suç içerisinde yer alan içsel psikik - duygusal süreçleri anlamamıza izin vermemektedir. Bilişsel davranışsal programlardaki veya restoratif adalet girişimlerindeki duyguların kavramsallaştırılması da reddedilmektedir.

Jack Katz'ın 1998'de yaptığı çalışma, kültürel kriminolojideki duyguların fenomenolojisi üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir (Katz, 1988). Uzak arka plan güçlerine karşı 'hemen yaşanmış bir deneyim' önünde suç motivasyonlarını yerleştirmektedir. Örneğin, bir bireyin belirli bir tür cinayete (“doğrudan katliam”) neden dahil olduğunu bilmek istiyorsak, servetini, istihdam durumunu veya medeni durumu hakkında edineceğimiz bilgi çok faydalı olacaktır. Durumun kendine özgü duygusal dinamiklerinin araştırılması da en az bunlar kadar önem taşımaktadır. Bireyler bazı temel ahlaki ilkelerin ihlal edildiğini gördüklerinde, aşağılanmış ve öfke dolu hissedebilmektedirler. Öz saygılarını yeniden kazanmak için, bu tür bir durumla başa çıkmanın intikamcı bir katliam yapmaktan başka bir yolunu bulamazlar. Katz, bu duygusal faktörler ele alınmadan, kriminolojinin benzer özelliklere sahip bireylerin neden suçluluklarında farklı davrandıklarını ya da neden suç işlediklerini açıklayamadıklarını izah etmektedir. “Suç, çeşitli ahlaki duyguları (aşağılama, dürüstlük, kibir, intikam, vb.) tecrübe etmeyi ima eden ve “ahlaki varoluşa karşı kişisel bir zorluğun üstesinden gelmesini sağlar” der. Bu nedenle, Katz’a göre suç, aşağılanma ve günlük yaşamın önemsizliğini aşarak, şehvetli ve özgürleştirici bir deneyim sağlamanın bir yolunu oluşturur.

Hayward'a göre, bireyler geç modernitede paradoksal bir durumla karşı karşıyadırlar. Belirsizlik ve kararsızlık nedeniyle ontolojik güvensizlik hisleri, farklı

devlet ve devlet dışı kuruluşlar tarafından aşırı kontrol altına alınma ile birleştirilmiştir. Suç ve riskli faaliyetler (eğlence, holiganlık, tehlikeli sporlar vb.) gündelik hayattan kopmanın ve güvensiz ama aşırı kontrollü bir dünyadan kaçmanın bir yolunu temsil etmektedir. Ona göre suç, bireylerin kaderlerini kontrol etmelerini ve kimliklerini ifade etmelerini sağlayan kuralları ihlal etmenin heyecanını sağlamaktadır (Hayward, 2011).

Hayward ve Young bu durum için “Kontrol altına almak için kontrolü kaybediyorlar” demektedir (Hayward ve Young, 2004). Ferrell'e göre, gerçek toplumlar, varoluşsal bozulma ve beklentiler ile hedefler arasında bir gerginlik yaratan durumlar üreten “dayanılmaz” bir sıkıntıyla nitelendirilmektedir. Suç ve diğer yasal olmayan faaliyetler, bu yapısal ve kurumsallaşmış sıkıntıyla başa çıkma ve bunlarla mücadele etme amaçlı 'panzehir' dir. Suç, sosyal kontrol elemanlarının dayattığı olumsuz duyguları (utanç, suçluluk, korku vb.) ‘ezip geçmeye’ dayanan ‘‘anarşist’’ bir tepkidir. Presdee ise suçun bireylerin ‘‘olumsuz duygulardan olumlu duygulara, sıkılmadan heyecanlanmaya, güçsüz olmaktan güçlü olmaya’’ kadar nasıl gittiğini gözlemlediğini anlatıyor. Transgresyon, “dışlanmış” veya “farklı” olmanın acısını hafifletmek için bireyler tarafından kullanılan bir “terapötik eylemdir” diyor. ‘‘Can sıkıntısı, anlam eksikliği ve “hiç kimse” olarak nitelendirilen yaşamlarda, sınırları aşmak duyguları edinmemize izin verir’’ diye ekliyor. Benzer şekilde Young, ‘‘normların yıkılmasının, faydacı davranışlardan daha fazlasını içerdiğini’’ söylemektedir. Young’a göre sapma, aşağılanma ile başa çıkmanın yollarını sağladığı ve saygınlığı ve kimliği yeniden yerleştirmeye yardımcı olduğu için keyifli ve heyecan vericidir (Young, 2003).

Kurumların duygu ve suç arasındaki bağlantıdaki rolüyle ilgili olarak Ferrell, günlük yaşamda devrim yaratan heyecan verici faaliyetlerin giderek artan bir şekilde etiketlendiğini ve devlet yetkilileri tarafından yasadışı sayıldığını söylemektedir. Bununla birlikte, Morrison ve Presdee, suçu kontrol etmek için kurumsal çabaların beklenmedik bir etkisi olduğunu söylemektedir. Onlara göre devlet mekanizmasının

düzen getirme çabalarının birçoğu, suç için gerçek duyusal motivasyonları görmezden gelmekte ve paradoksal olarak ortadan kaldırmayı düşündükleri aynı girişimleri şiddetlendirmektedir. Bu şekilde, ihtiyaç duydukları zorluk ve heyecan gibi şeyler saldırganlara veriliyor (Morrison, 1995; Presdee, 2000). Kültürel kriminoloji, Katz'ın duyguların işlevselliği konusundaki bakış açısını üstlenir. Katz'a göre duygular "kendini yansıtıcı eylemler ve deneyimler" dir. Katz'a göre duygular, varoluşsal bir problemi anlama çabasıdır; benliğin özünü bilmektir. (Katz, 2000).

Kültürel kriminologlar, yüzeysel benzerliklere rağmen çok farklı olan belirli duyguların kesin olarak kullanılmadığını gösterme eğilimindedir. Suçla ilgili utanç ve suçluluk duygusu, Braithwaite'in kuramında iddia ettiği gibi farklılık gösterebilir. Bireyin daha genel bir olumsuz değerlendirmesini içeren duygular, daha damgalayıcı olma ve yeniden formculuğu teşvik etme eğilimindedir (Braithwaite, 1989). Örneğin, "kıskançlık, başkasının hak ettiği iyiliğin" sonucundan kaynaklanırken, öfke "başkasının kendisine karşı olan hareketi hakkında olumsuz düşünce" ile bağlantılıdır Kişi öfkeyi kişisel intikam alma arzusuyla birleştirir.

Elster, "kıskançlık durumunda, ihtiyaç duyulan şey kısaca kıskanılacak olan nesnenin ve / veya sahibinin imhasıdır" der (Elster, 2007). Suçu analiz etmek ve anlamlandırmak için duyguları ele almak, sadece olumsuz duygulardan bahsetmekten ve onların suça karşı nasıl duyusal ve aşkın bir tepkiye dönüştüğünü ifade etmekten ibaret olamaz, daha fazlasını da gerektirir. Tüm duyguların diğer duygularla olan etkileşimlerinin özel bir analizini ister.

Kültürel kriminolojinin duygu analizi, duygular ve suç arasındaki ilişkide ilgili iki boyutu reddeder veya bulanıklaştırır. İlk olarak, kültürel kriminoloji sonuç odaklı olmakla birlikte, analizlerde duyguların suçu caydıracığı fikri göz ardı edilmektedir. Caydırıcılık modelleri sosyal / psişik (örneğin, utanç vb.) duyguları ve onların özgüvene etkilerini içerir. Bireyler suça karıştığında bu potansiyelleri göz önünde

bulundurur ve bunlardan kaçınmaya çalışırlar. Cezai adalet önlemlerinin bu tür nedensel mekanizmaları da üretebileceğini varsaymak makul görünmektedir.

İkincisi, duygusal durumlar suçla ilişkilendirilebilir, ancak çeşitli analiz olanaklarını içeren önceden belirlenmiş bir motivasyon kuvveti olarak ele alınabilir. Bir yandan, duygular, tercihlerimizi ve hedeflerimizi yerine getirmemiz için güçlü bir motivasyon desteği görevi görebilir. Öte yandan, duyguların içsel karakteri (olumsuz ya da olumlu), bireyin rasyonelliğinde kısa devre yaratan bir çarpıtma kuvveti gibi hareket edebilir. Bir amatör suçlu, ilk suçlarını işlediğinde korku ve panikten dolayı başarısız olabilir. Bunun yerine, bireyler beklenmedik bir şekilde kavga etmeye de başlayabilir, hatta rakibini bile öldürebilirler. İlk suçlu hedefi olmamasına rağmen, transgresyonu temel olarak öfke tarafından oluşturulan güçlü bir duygusal patlamanın ürünüdür (Luckenbill, 1977). Duygusal unsurların kriminoloji teorilerine dahil edildiği birkaç durum genellikle suçlunun dürtüsellik, miyop değerlendirme veya risk yaşama tercihi ile ilgili özellikleridir.

1.4 Etnografi

Kültürel kriminologlar için derin kültürel ve duygusal bilgi edinme amacı, *criminological verstehen* kavramında somutlaştırılmıştır (Ferrell, 1997). Max Weber tarafından geliştirilen verstehen kavramı, başkalarının eylem ve motivasyonlarının öznel bir şekilde anlaşılmasını ifade eder. Weber *Ekonomi ve Toplum* adlı eserinde, “Sempatik katılım yoluyla duygusal bağlamı yeterince kavrayabildiğimizde empatik veya takdir edici bir doğruluk elde ederiz” der (Ferrell ve ark., 2008).

Etnografi, kriminoloji tarihinde ve suç sosyolojisinde önemli bir yer tutar. Farklı yaklaşımlar daha yaygın olarak kullanılsa da, uzun soluklu saha çalışması ve

katılımcı gözlem, zengin veri ve teorik içgörü sağlar. Kriminoloji içerisindeki en başarılı teorilerin ve perspektiflerin çoğu etnografik araştırmalardan ortaya çıkmıştır. Suçlu-adalet istatistiklerini içeren nicel araştırmalar, kriminolojik araştırmaların dayanak noktasıdır, ancak etnografi, suç ve kontrol kavramlarının üstesinden gelmeyi eşsiz bir şekilde başarmaktadır. Etnografik yöntemler, suç ve kontrol arasındaki ilişkileri araştırmamıza, dünyayı, incelemek istediklerimizin perspektifinden görmemize ve daha geniş sosyal ve kültürel ortamları anlamamıza izin vermektedir.

Etnografi, pozitivist yaklaşımların ve kantitatif yöntemlerin yoğunluğunda, radikal kriminolojik gelenekler içinde merkezi bir konuma yerleşmiştir. Her ne kadar kültürel kriminoloji hiçbir zaman yalnızca etnografi için savunulmasa da etnografi, bütünsel bir yöntem olarak, suçun öznel, duygusal yönlerini tespit etmek için iyi bir konuma sahip olmuştur (Ferrell, 1997).

Etnografik çalışmalar özellikle marjinalleşmiş topluluklarda suça ve yaşamın gerçeklerine dair derinlemesine bilgi sağlayan, başka bir yöntemle elde edilmesi imkansız olsa bile, derinlikli veriler elde etmemize katkıda bulunan bir yöntem olarak takdir kazanmıştır. Bununla birlikte, yöntem dikkatli bir şekilde göz önünde bulundurulması gereken riskleri de beraberinde getirir. Nitekim, araştırılanların doğal ortamlarına dalma ve araştırmacı ile araştırılan arasındaki sosyal mesafenin azaltılması 'bir dizi etik, ahlaki ve politik tartışmaya' da yol açmaktadır (Wardaugh, 2000). Bunun yanında, sokağın doğal ortamında gençleri ve suçları araştırmak, yaşamın vahşiliğinin kapısını da açabilmektedir. Bu ortamda faaliyet göstermek, araştırmacının yanlış eylemde veya eylemsizlikte bulunabilecek ve potansiyel olarak var olabilecek etik, ahlaki ve hukuki meseleleri ortaya çıkarabilecek şekilde araştırmacının ahlaki kısmından ödün vermesini gerektirebilir. Araştırmacı ve katılımcıları savunmasız ve tehlikeli bir konuma yerleştirebilir (Polsky, 1967).

Geertz, etnografinin asıl meselesinin bir takım rutin verileri toplamaktan

ziyade, karmaşık bir oluşuma sahip olan kavramsal yapıları analiz etmek olduğunu ifade etmektedir. Anlam ağları ile örölü olarak tarif ettiği kùltürle ilgili olarak ayrıca metin analojisini de kullanan Geertz, kùltürün, tıpkı bir metin gibi okunmasını önermektedir. Etnograf ise, kùltüre ilişkin açıklamalar bulan bir kişi değil, bir metnin derinliklerine inmeye, bu yolla metni anlamaya ve yorumlamaya çalışan bir metin ustasıdır (Geertz, 2007).

Geertz, alan çalışması sırasında etnografların kullandığı yöntemleri epistemolojik bağlamda sorunsallaştırmayı önerir ve epistemolojinin sınırlarını zorlar. Anlamayı anlamak sorunsalı üzerinden de ele alınabilecek *hermeneutik*, öncesinde Boas'da da izlerini görebildiğimiz bir yaklaşım olsa da bu alandaki ilk uygulayıcısı Geertz olmuştur (Altuntek, 2009).

Franz Boas coğrafya bilimi bağlamında sosyal bilimlerin alan araştırmalarındaki metodolojisini ikili bir bağlamda değerlendirmiştir (Boas, 2015). Buna göre doğal ve toplumsal alan karmaşık olan görüngülerden meydana gelmektedir. Doğa bilimlerinin yöntemi kullandığını, buna karşı beşeri bilimlerin ise anlamacı yöntemi kullandığı vurgulanmaktadır. Boas, bu görüngülerin bilimsel yöntemler bağlamında açıklanarak yahut anlamlandırılarak karmaşıklıklarından arındırılma sürecinin her iki bilimsel taraf için de estetik bir haz olduğuna vurgu yapmaktadır.

Antropolojik gelenek içinde alan araştırmasına ve etnografik yönetime dair yaklaşımlardan biri de “görececilik” kavramı ekseninde antropolojinin/etnografinin toplumsal alan ve birey ile ilişkisinin ne yönde inşa edildiğini açıklamaya yönelmektedir. Spiro, antropolojik/etnografik gelenek içerisinde “görececilik” kavramını üç ayrı başlık altında değerlendirmektedir (Spiro, 2015). İlki “betimleyici kùltürel görececilik”tir. İnsanın sosyal ve psikolojik özelliklerinin kùltür tarafından üretildiğini ve bu sebeple kùltürel formasyonlar arasındaki betimleme farklılıklarının

doğal olduğunu söylemektedir. İkinci görececilik türü “normatif görecelik”tir. Bu yaklaşıma göre kültür iki ayrı yargıdan meydana gelmektedir. Bunların bir tanesi “kültürün kendisiyle, diğeri bunun farz edilen sosyal ve psikolojik sonuçlarıyla ilgilidir” Görececilik olgusuna ilişkin son yaklaşım ise “bilgi kuramsal yaklaşım” örneğidir. Bilgi kuramsal yaklaşımın çıkış noktası betimleyici yaklaşımın güçlü formudur. İnsanı kültürel ilişkilerin örüntüsü olarak kabul eden betimleyici yaklaşım insan üzerine söylenecek olan sözlerin bu izleği takip etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu noktada “bilgi kuramsal yaklaşım” betimleyici geleneğin kültür kavramına yapmış olduğu vurgudan hareketle kültürel olguların tikelliğinin ve biricikliğinin altını çizmektedir.

Kültürel suç çalışmalarında sıklıkla üç etnografik yöntem tercih edilmektedir: Bunlardan ilki olan *anlık etnografi* aynı zamanda performans etnografisidir. Tıpkı toplumsal cinsiyet, etnisite ve diğer kimlik belirleyicilerinin, giderek artan bir şekilde yerleşmiş başarılar ve halka açık performanslar olarak görülmesi gibi, Katz ve diğerleri, suçu, suçluluğu ve ceza adaletini, küçük tehlikeli tiyatrolarda yapılan bir dizi çekişmeli performans olarak görmemize izin veriyor.

Katz’a göre bir “kötü adam” olarak yaşamak da, bir polis memuru olarak saygı kazanmak da, bir saldırı kurbanı olarak hayatta kalmak da bir seyirciyi ya da diğerini ikna etmek için yapılan gösterilerdir (Katz, 1988). Gündelik hayatın koreografisine gösterdiği dikkat ile geleneksel etnografi bir sahne olabilir, ancak sanatçı ve performans “transgresyon” dansını yaptığında sahne yapısının etnografisine de ihtiyaç duyulur.

Akışkan etnografi, etnografinin istikrarsızlaştırılmış, geçici toplulukların dinamiğine uygun olduğunu göstermektedir. Devam etmekte olan imge ve etnografi etkileşimine daldırılmış olarak, araştırma, araştırma konuları ve kültürel aktivizm arasındaki değişen sınırlarla rahat bir şekilde devam eder. Kültürel kriminologlar için

bu metodolojik duyarlılık daha fazla fayda sağlar, yasadışı topluluklarla kendi şartlarında meşgul olma ve böylece transgresyonu keşfetme olanağı tanır.

Sosyal bilimlerde birçok görsel yöntem geçmişi vardır ve her biri, görüntülerin sosyal dünyayı anlamak için kullanılmasının farklı yollarını vurgulamaktadır. Antropologlar ve sosyologlar yakındaki ve uzaktaki toplulukları keşfederken fotoğrafları en başından beri kullanmaktadırlar.

Fotoğrafın 1839'daki icadı bize, hem gerçeği doğru bir şekilde kaydetme hem de dünyayı görmenin yeni bir yolunu sunma imkanı sağladı. Yeni teknolojinin ilk savunucuları, kameranın mekanik olarak gerçeği doğru bir şekilde kaydetme yeteneğini vurgularken, diğerleri fotoğrafın güzel sanatlar arasında yer alması konusunda ısrar etmişlerdi. John Tagg, “ *The Burden of Representation*” adlı eserinde, portre fotoğrafçılığının yükselişini, fotoğrafçılığın yasal, tıbbi ve polis uygulamalarındaki bir “kanıt” biçimi ve bir sosyal reform aracı olarak ele almaktadır (Tagg, 1988).

Kolluk kuvvetleri, fotoğrafın suçluları belgeleme potansiyelini keşfettiler. 1841 gibi erken bir tarihte, Fransız polisi mahkumların fotoğraflarını (daguerreotype² ile) almaya başladılar. İngiltere’de yeni kurulan polis güçleri 1840’lı yıllardan itibaren sivil fotoğrafçıları çalıştırmaya başladı. Amerika Birleşik Devletleri’nde San Francisco Polis Departmanı, 1854’de ilk mahkum fotoğrafı çekenlerin başında geliyordu. Teknoloji geliştikçe, polis tarafından toplanan görüntüler çoğaldı; sanayileşme ve kentleşmeye eşlik eden artan suç oranlarıyla toplanan görüntülerin artışı paralellik göstermekteydi.

² Daguerreotype: Gümüş nitratla ışığa duyarlı hale getirilen bakır levhaların, camera obscura içinde 10 ila 20 dakika pozlanarak, cıva buharına tabi tutulup geliştirilmesiyle fotoğrafik görüntü elde etme yöntemidir.

İmgeler tarafından tahrik edilen kaygılar çok eskilerden beridir tasavvur edilmektedir. Batı kültüründeki “görüntülere duyulan güvensizlik”, çoğu zaman günlük yaşamda karşılaşılan nesnelerin yalnızca “bu nesnelerin mükemmel idealinin kötü kopyaları” olduğu konusunda ısrar eden Platon’un felsefesine dayanmaktadır. Platon bu kopyayı, orijinal görünümünün yaşam içerisindeki kaçınılmaz bozulumunu vurgulamak için “ateşin önünden geçenlerin mağara duvarına yansıyan gölgeleri” olarak tanımlamıştır. Onun alegorisinde, bir mağarada insanlar sabitlenmiş bir halde sadece karşılarındaki duvarı görebilecekleri şekilde oturmaktadırlar. Karşılarındaki duvardan bir takım imgeler geçmektedir. İnsanlar başka bir yere bakamadıkları için hatta mağarada bile olduklarını bilmedikleri için yegane gerçekliğin bu karşılarından geçen imgeler olduğunu düşünmektedirler. Bu şekilde görmektedirler ki o yegane gerçeklik olarak düşündükleri imgeler, aslında arkalarındaki bir ateşin önünden geçen insanlar ve insanların taşıdıkları nesnelerin yarattığı gölgelerdir (Platon, 2000). Benzer bir şekilde Musevi, Hristiyan ve Müslüman geleneklerinde de görüntülerin baştan çıkarmaya ve mahrum bırakma gücüne sahip olduklarına dair benzer bir şüphe ve “ilahi olanın resmedilmemesi” gerektiği doğrultusunda yasaklar mevcuttur. Bazı tarihçiler Reformun bir “imaj krizi” olduğunu da öne sürmüşlerdir. Bunlarla beraber imgeler ve imajlar tarihçiler için her zaman paha biçilmez bir delil kaynağı, ayrıntılı bir görsel iletişim sistemi oluşturmaktadırlar. Bu tür tarihi anlamlama ve yorumlama (görseller üzerindeki) sistemler, ikonografi ya da ikonoloji olarak bilinmektedir.

İkonografi ve ikonoloji terimleri 1920’lerde ve 1930’larda öne çıkmış ve her biri beşeri bilimlerde çalışmalarda bulunan Erwin Panofsky, Edgar Wind ve Fritz Saxl’ı da içeren sanat tarihçisi Aby Warburg ve takipçileri ile ilişkilendirilmiştir. Her biri, sanat eserlerinin anlamı ile ilgilenmekteydiler ve yaklaşımları, bir resmin kompozisyon ya da renk açısından konuya göre nasıl görüldüğünün ağırlıklı olarak biçimsel analizine karşı bir tepki olarak şekillenmiştir. Bu yaklaşım diğer bir ifadeyle, bir sanat eserinin entelektüel içeriğini vurgulamakta, içindeki sembollerin ve işaretlerin, üretildiği tarihte nasıl anlaşılabileceği ile ilgilenmektedir.

İkonografi yöntemi “Biçim ve anlam” arasında bir karşıtlık olarak kurulmasına rağmen, Panofsky’nin yönteminde bu ayrımın bulanıklaştığı, bir düşmanlığın azaldığı ve daha karmaşık ve çok katmanlı hale geldiği görülmektedir. Genel amaç, anlamın genel olarak anlaşıldığından çok daha az izlenimci ve doğalcı olduğu süreçleri oluşturmaktı ve anlamlılık nesnelere atfedildiğinde nasıl yorumlanması gerektiği üzerineydi. Bu yöntem Panofsky’nin ‘*İkonoloji Araştırmaları*’nda özet olarak anlatılmaktadır: Panofsky eserinde, üç anlam düzeyine karşılık gelen üç yorumlama metodu arasında ayrım yapmıştır. İlk seviye, biçimlerden yola çıkarak objelerin anlamını ortaya koymak ve nesneler arası hareketten doğan ifadeleri açıklamaktır (Savaşlar, yemekler, vb.). İkinci seviye, görüntüde düzenlenmiş belirli tasvirlerin belirli bir sembolik rezonansa sahip olduğu, izleyicinin bir akşam yemeği partisinin tasviri ile “Son Akşam Yemeği” arasındaki farkı anlamasını sağlayan geleneksel anlamda ikonografidir. Üçüncü ve “en derin” seviye ise “içsel anlam” üzerine yoğunlaşan ve “bir ulusun, dönemin, bir sınıfın, dini veya felsefi bir iktidarın temel tutumunu ortaya çıkaran ilkeleri” belirleyen ikonolojik anlamlandırma seviyesidir (Panofsky, 2012).

Aby Warburg da sanat tarihine özgü bir yaklaşım sergileyen anahtar figürlerden biri olarak kabul edilmektedir. Warburg’un araştırma programı, geçmişin hafızasının kültürü nasıl etkilediğini göstermeye çalışmak üzerinedir. Özellikle, Avrupa sanatındaki klasik geleneğin akıbetini anlamak ve Batı kültürel uygulamalarının dünyadaki Avrupa dışı ifade biçimleri üzerindeki etkisini belirlemekle ilgilenmiştir. Yaklaşımı disiplinler arasıdır ve metodunda Friedrich Nietzsche’nin etkileri de görülmektedir. Yönteminde, antik dönemlere dayanan ve “tutkulu acı deneyimini” tarif etmek için kullanılan *Pathos* kavramını görmekteyiz. *Pathos* Antik Yunanca’da “güçlü bir his veya tutku” anlamına gelmektedir (Gombrich, 1986). Warburg, bu “*Pathosformel*” metodunu asla tam olarak tanımlamamıştır, bu düşünme biçimini yalnızca öğrencisi Ernst Gombrich’in kendisi ile ilgili çalışmalarından ve analizlerinden öğrenmekteyiz. Konsept, sanat tarihinde etkili olmuştur ve kültürel belleğin derinlere oturmuş yapılarını açıklayan temel bir fikir olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca 2004 baharında ilk kez meşhur Abu

Ghraib fotoğraflarını analiz etmek için de kullanılmıştır (Eisenman, 2007)

Irak savaşının sembolü haline gelen düzinelerce fotoğraf, ABD askerlerinin çaresiz esirlere vahşice uyguladıkları işkenceler sonrasında çıplak vücut yığınlarının ardında verdikleri pozlardan oluşmaktadır. Stephen Eisenman, bu fotoğraflarda pathosformel göstergelerin bulunduğunu söylemektedir. Warburg'tan esinlenerek yapmış olduğu Abu Ghraib fotoğraflarıyla ilgili okumada, fotoğraflarda Ebu Garib'deki mahkumların Helenistik Yunan heykellerindeki mağlup savaşçılar gibi gösterildiklerini, Michelangelo'nun tablosundaki bağlı köleler gibi küresel “teröre karşı savaş”ta ele geçirilmiş birer köle gibi yansıtıldıklarını ve Barok kiliselerindeki “acı çeken azizler” gibi resmedildiklerini söylemektedir (Eisenman, 2007).

Eisenman'a göre, pathosformel'in gücünü 20. Yüzyıl itibariyle daha yoğun bir şekilde görmekteyiz. Özellikle 20. Yüzyılın başlarında, savaşlar sonrası inşa edilen popüler kültür içerisinde, James Bond'tan Quentin Tarantino filmlerine, The Sopranos, Lost, 24, Spooks gibi her biri içerisinde “erkek ve kadın kahramanların erotikleşmiş işkence yöntemlerinin sıklaştığı ve zayıfların güçlülere istekli bir şekilde boyun eğdiği” dizi projeleri ile had safhaya ulaşmıştır. Warburg'un içgörülerinden yola çıkarak, bu motiflerin kolektif hafızada derinde saklandığını ve neden iki bini aşkın süredir devam ettiğini açıklamıştır.

Bunlar çeşitli imgeler ve biçimlerdir, ancak Eisenman'ın genel argümanı Ebu Garib fotoğrafları ve pathosformel arasındaki benzerliğin tesadüfi olmadığı yönündedir. Temel bir efsanevi yapıyı ortaya koymaktadır (Eisenman, 2007). Antropolog Claude Lévi-Strauss'un da katılacağı şekilde (yorumu), zulmeden kişinin hazzı uğruna kurbanın ölüm pahasına kendi vücuduna yabancılaştığı bir durum ortaya çıkmaktadır. Eisenman'ın konuyla ilgili iddiası, Ebu Garib fotoğraflarının batı kültür kodlarının bazı ahlaksız öğelerini taşımasından ziyade aynı kökten beslendiği yönündedir.

1.5 Antropoloji

“Antropoloji” ve “etnoloji” kelimeleri farklı ülkelerde farklı anlamlara sahiptirler. “Antropoloji” kelimesi Yunancadır (anthropos, “insan”, logos, “söylem” veya “bilim”). Bilimsel bir disiplinin tanımlanmasında ilk kullanımının 16. Başlarında olduğu tahmin edilmektedir. 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupalı ilahiyatçılar Anthrope kelimesini insan benzeri özelliklerin tanrılara atfedilmesini ifade etmek için de kullandılar. Farklı etnik grupların kültürel özelliklerini tanımlayan Almanca Anthropologie sözcüğü, 18. yüzyılın sonlarında Rusya ve Avusturya'da birkaç yazar tarafından da kullanılmaya başlanmıştır (Vermeulen, 1995).

18. ve 19. yüzyılın başlarında bilim insanları, hem kültürel farklılıkları hem de dünya halklarının ortak özelliklerini araştırmak için 'etnoloji'yi kullanma eğilimindeydiler. Bu İngilizce terim (Ethnology) ya da Ethnologie (Fransızca) veya Ethnologie (Almanca) gibi eşdeğerleri, Avrupa kıtasında ve ABD'de halen kullanılmaktadır. Birleşik Krallık'ta ve İngilizce konuşulan dünyanın diğer bölümlerinde ‘sosyal antropoloji’ daha olağan bir isimdir. Kıta Avrupasında, “antropoloji” kelimesi genellikle “fiziksel antropoloji” anlamını taşımaya meyillidir, ancak “sosyal antropoloji” de artık “etnoloji” ile eşanlamlı olarak yer kazanmaktadır. Gerçekten de, Avrupa’nın ana meslek örgütü Avrupa Sosyal Antropologlar Topluluğu (The European Association of Social Anthropologists)³ ya da Fransızca olarak ‘l’Association Europe’enne des Anthropologues Sociaux’ olarak adlandırılmaktadır. 1989 yılında, hem Batı hem de Doğu olmak üzere Avrupa genelinde disiplinin hızlı bir şekilde büyümesiyle gelişim göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde “etnoloji” kelimesi “kültürel antropoloji” ile birlikte kullanılmaktadır.

³ EASA, Avrupa’da yetkili olan veya bu alanda çalışan tüm sosyal antropologlara açık profesyonel bir dernektir. Wenan-Gren Antropolojik Araştırma Vakfı tarafından desteklenen, 13 Avrupa ülkesinden 21 ve ABD’den 1 kurucu üyesi olan, 14 Ocak 1989’da Castelfandolfo / İtalya’daki Açılış Genel Kurulu’nda kurulan bir burs topluluğudur. <https://www.easaonline.org/about/>

Almanya'da ve Orta ve Doğu Avrupa'nın bazı bölgelerinde, Volkskunde⁴ ve Völkerkunde⁵ arasında başka bir ayrım var. Bu terimlerin kesin İngilizce eşdeğerleri yoktur, ancak ayrım çok önemlidir. Volkskunde genellikle kendi ülkesinin folkloru ve el sanatları da dahil olmak üzere yerel gelenekleri incelemeye atıfta bulunur. Bu, Avrupa'nın bu bölgelerinde ve İskandinavya'da özellikle güçlü bir disiplindir. Völkerkunde, Almanca'da Etnoloji olarak da bilinen geniş, karşılaştırmalı bir sosyal bilimdir (Barnard, 2004).

Antropoloji, fizik antropoloji olarak da sosyal antropoloji olarak da, adli bilimlere çok önemli katkı sağlayan, ileride de sağlamaya devam edecek önemli bir disiplindir. İnsan davranışlarını inceleyen diğer disiplinlerin yanı sıra sosyal antropoloji, insanın direk kendisini en temelden ele alır, sergilediği davranışın kültürel kodlarına iner. Örnek verecek olursak, sigara içen bir topluluğun istatistiki olarak verilerini ele alıp yorumladığımızda çoğu zaman topluluk içerisindeki kişilerin neden sigara içtiklerini, diğer bireyleri referans alarak yorumlamaya çalıştığımız için atlayabiliriz. Ancak sosyal antropoloji, bireyleri teker teker, en temelden inceleyerek, o bireylerin ileride yapacakları olası tercihlerin okumasını sağlıklı yapmamızı sağlar. Toplumlara ele alırken, toplum içerisindeki bireyleri görmezden geldiğimizde, görmezden geldiğimiz herhangi bir birey ileride adli bir vaka ile karşımıza çıkabilir, biz, o toplum ile ilgili yaptığımız genel değerlendirmede, o bireyi de diğer bireylerin arasına karıştırdığımız için, bu davranışında ister istemez pay sahibi konumuna düşebiliriz. Antropoloji, adli çalışmalarda, "insan bilimi" olarak, insanı en iyi tanıyan disiplinlerin başında gelen bir disiplin olduğu için, suç konusuna yaklaşımımızda suç antropolojisi, adli antropoloji ile de beraber bizleri daha da güçlendirecektir.

Antropologların disiplinin ilk günlerinden beri suçu nasıl gördüklerini anlamak için, daha sonraki hukuk ve suç çalışmalarını bildiren bazı temel teorileri tanımlamak önemlidir. Antropolojinin öncülerinden biri, sosyokültürel antropoloji, fiziksel

⁴ Volkskunde: Halkbilim.

⁵ Völkerkunde: Etnoloji.

antropoloji, arkeoloji ve dilbilimi içeren “dört alan yaklaşımını” geliştiren Boas'dır. Boas ayrıca antropolojinin ikiz prensiplerini oluşturmuştur, bu “birey ve toplum arasındaki etkileşim” dir. Bu ilkeler, kültürün, belirli bir evrensel evrim aşamasının bir göstergesi olarak değil, tarihsel bir ilerlemeyle yaratılan bütünleşmiş bir bütün olarak anlaşıldığı antropolojik bütünlük ve kültürel özgüllük kavramlarına yansımaktadır (Moore, 2009). Boas'a göre, belirli kültürlerin çalışmaları tüm kültürel davranışları içermelidir.

Durkheim Boas'ın çağdaşıydı ve sosyal bütünleşmenin dinamiklerini ve sosyal karmaşıklığın evrimini inceleyerek bir toplum teorisi kurmaya çalışmıştı. Durkheim'in fikirleri, antropolojik suç çalışmalarına önemli katkılar sağlamıştır. Durkheim, sosyal davranışın öğrenildiği varsayımıyla başlayarak, toplumu, değerleri, dünya görüşünü ve inançları ifade eden sakinleri arasında içselleştirilmiş yaptırımları, farkındalığı ve algılarını ifade eden vicdan kolektif kavramını geliştirmiştir. Bu kavram, toplumsal dayanışmanın toplumsal oluşumunu bireysel kültürlenme süreçleriyle ilişkilendirmesi bakımından önemlidir.

Moore'ye göre katılımcı gözlem metodolojisi Durkheim tarafından da desteklenmiştir ve halen antropolojik araştırmaların temel taşı olmaya devam etmektedir. Durkheim, sosyal bilimcilerin, bir toplumun, özellikle sözleşme hukuku ve suç olarak tanımladığı davranış türleri konusunda, kendi kurumlarını nasıl kavradıklarını keşfetmek için saha çalışmasına katılmaları gerektiğini söylerken, sosyal bütünleşmenin boyutlarının toplumlar arasında nasıl farklılaştığını belirlemek için karşılaştırmalı yöntemin önemini de savunmuştur (Moore, 2009). Durkheim, sosyolog Merton'un da çalışmalarıyla derinleştirdiği sosyal sapma teorisini geliştirmiştir. Durkheim, insanların ahlaklı ve erdemli davranışlarda bulunduğunu çünkü kendilerinin ödüllendirici olduklarını belirtmiştir.

Boas'ın bir başka çağdaşı ise, kültürel farklılıkların bir toplumun en temel değerlerinin çok yönlü ifadeleri olduğu tezini ortaya koyan Benedict'tir. Benedict'e göre, her kültür sadece sınırlı sayıda mizacın gelişmesine izin vermektedir (Benedict, 2011). Kabul edilen mizaçlar, toplumsal temel değerlerin baskın yapılandırmasına uyan olanlardır. Benedict, insan adaptasyonunun bir toplumun birçok üyesinin yerleşik normlara yeterince uymasını mümkün kıldığını belirlemiştir. Uyum sağlayamayanlar sapkın olarak tanımlanmıştır.

Antropolojideki bir diğer öncü, “ilk prensipler” dizisini geliştiren Malinowski'dir (Malinowski, 1992). İlkelerinden biri, kültürel olayları açıklamak için bilimsel bir terim olarak kullanılan işlevselciliktir. İşlevselcilik, bir kültürü, farklı öğelerin bir bütün halinde olarak görmenin bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır (Hoebel, 1961). Malinowski'nin işlevselliği yorumlaması, her gelenek veya inanç kümesinin önemli bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı fikrine dayanır. Alan araştırmasına dayanarak, “ilkel toplumları”, “toplumları ne olursa olsun, insanların aynı insanlık özelliklerini paylaştığını belirterek,“ modern toplumlar ”ı birbirine bağlamıştır.

Trobriand sakinleri üzerine yaptığı etnografik incelemelerin yer aldığı *Vahşilerin Cinsel Yaşamı* adlı eserinde Malinowski, karşılıklı bağımlılığı ve karşılıklılığı yansıtan hukukun üstünlüğünün bir kişinin yükümlülüğü ve bir başkasının haklı iddiası olarak yaşandığını gözlemlemiştir (Malinowski, 1992). Trobri ve Adalılar arasındaki belirli işlemlerin tören niteliği, bağlayıcı yasal güçlerini daha da güçlendiriyordu. Buna rağmen Malinowski, yasaların esnek olduğunu ve kabul edilen yollarla atfedilebileceğini tespit ederek geleneğe bağlılık konusundaki bağlılık efsanesini ortadan kaldırmıştı. Malinowski ayrıca, yasaların içlerinde yasalara bağlı olduklarına ancak bunların toplumsal işlem zincirine gömüldüğünü de algılamıştı. Gözleminde daha sonraki ceza davranışı çalışmalarının analizleri de göze çarpmaktadır.

1.6 Adli Antropoloji

Adli antropoloji, fizik ve paleoantropoloji biliminin yasal sürece uygulanmasıdır. İskelet, kötü ayrılmış veya başka bir şekilde tanımlanamayan insan kalıntılarının tanımlanması hem yasal hem de insani nedenlerden dolayı önemlidir. Adli antropologlar, insan kalıntılarını tanımlamak ve suçun tespitine yardımcı olmak için fiziksel antropolojide geliştirilen standart bilimsel teknikleri uygulamaktadırlar (Çöloğlu ve İşcan, 1998; Ubelaker, 2006).

Adli antropologların temel amacı kimliklendirme yapmaktır. Bulunan iskelet kalıntılarının cinsiyet tayini, yaş tahmini ile birlikte boyunun ve kilosunun da tahmin edilip analizi yapılarak biyolojik bir profil oluşturulmaktadır (Krogman ve İşcan, 1986; Çeker, 2017).

İşcan adli antropolojiyi “fizik antropoloji, arkeoloji ve adli diş hekimliği, patoloji ve kriminalizm de dahil olmak üzere diğer alanları birleştiren multidisipliner bir alan” olarak tanımlamıştır (İşcan, 1988).

Adli antropolojinin tarihi, 19. yüzyılın sonlarına kadar uzanan fiziksel antropolojinin tarihi kadar uzundur. Adli Antropolojinin gelişiminde ve dünyada yaygın hale gelmesinde en önemli katkıyı Prof. Dr. Yaşar İşcan vermiştir. İşcan ve Helmer 1989 yılında Kiel/Almanya'da Uluslararası Kranyofasiyal Kimlik Birliği'ni kurmuşlardır ve toplantı o zamandan beri birçok ülkede düzenli olarak yapılmaya devam etmektedir (İşcan ve Helmer, 1993).

Adli antropologların faaliyetlerini resmileştirmeye ve disiplini adli bilimlerin ana akımına dahil etmeye yardımcı olmak için çok çaba sarf edilmiştir. Bu bağlamda 1977 yılında Amerika Birleşik Devletleri Adli Antropoloji Kurulu (ABFA) kurulmuş, Amerikan Adli Bilimler Akademisi (AAFS) içinde resmi bir bölüm olarak yerini almıştır (İşcan, 1981).

Wilton Marion Krogman da adli antropolojideki en önemli araştırmacılar arasında gösterilmektedir. Adli Antropoloji konusunda çeşitli ülkelerde toplantılar düzenlemiştir ve adli antropolojiyi önemli bir disiplin olarak tanımlamıştır (Krogman, 1939). 1980'lerde, Vancouver, Kanada'da yapılan Uluslararası Antropolojik ve Etnolojik Bilimler Birliği gibi sayısız antropolojik organizasyon aracılığıyla, alan farklı antropolojik ve adli tıp alanlarından üyeleri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Türkiye'de Adli Antropoloji çalışmalarına öncülük eden Prof. Dr. Ayla Sevim Erol danışmanlığında 2019'da yazılan, *Adli Antropolojide Yetişkin Bireylerin Yaş Tahmin Metodları , Sorunları Ve Uygulanabilirlikleri Üzerine Bir Araştırma* adlı Yüksek Lisans tez çalışmasında Uyum Vehit, özellikle kayıp şahısların kimliklendirilmesi odaklı çalışmalarıyla bilinen ve bünyesinde adli antropologları bulunduran ulusal ve uluslararası kuruluşlara aşağıdaki şekilde yer vermiştir (Vehit, 2019):

"Günümüzde birçok uluslar arası ve ulusal kurumlar adli antropolog kadrosuna sahiptir. Bunlara örnek vermek gerekirse, daha çok kayıp şahısların kimliklendirilmesine yönelik olarak, ICRC (Uluslararası Kızılhaç Komitesi), ICMP (Uluslararası Kayıp Şahıslar Komitesi), ALAF (Latin Amerika Adli Antropoloji 3 Derneği), FBI (Federal Soruşturma Bürosu- Amerika Birleşik Devletleri) , Amerikan Adli Antropoloji Kurulu (ABFA) , CMP (Kıbrıs Kayıp Şahıslar Komitesi-Kıbrıs), EAAF (Arjantin Adli Antropoloji Takımı-Arjantin) ve JPAC (Birleşik Savaş Esirleri ve Savaş Kayıpları Komutanlığı-Amerika Birleşik Devletleri) gibi kurumları sayabiliriz."

1.7 Suç Antropolojisi

Palazzo delle Belle Sanatının ziyaretçileri, 1885 sonbaharında Roma'nın en sıradışı gösterisinin tanıkları olmuşlardı. Salonda sergilenenler; 300'den fazla kafatasının ve anatomik atık, birkaç portre ve suçlu çizimleri, harita, grafik ve yayınları içeren çok sayıda nesne dizisiydi. Sergi, 16 - 20 Kasım tarihleri arasında Birinci Uluslararası Suç Antropolojisi Kongresi için 130 Avrupalı kriminolog, antropolog, psikiyatrist, hukukçu ve hekimin bir araya geldiği toplantı salonunun yanında sadece bir hafta boyunca sergilendi. Yerin manzarası baş döndürücüydü. Kırk üç katılımcı, çoğu İtalyan, bazıları Fransız, Alman, Macar ve Rus, bu alandaki kişisel başarılarını karakterize eden kişisel koleksiyonlarını göstermişlerdi (Broeckmann, 1995). Masalar ve raflar üzerine serpiştirilmiş, epileptiklerin, sokak soyguncularının veya intiharların tipik özelliklerini ve özel vakaların münferit örneklerini ortaya koyan kafatası dizileriydi: megalosefaller, fahişeler, katiller; beynin mikroskobik inceleme için ince dilimlemesine izin veren jelatin içerisinde, alkolde ya da Giacomini tarafından icat edilen özel bir yöntemden sonra korunan beyinler bulunmaktaydı; Cenova hapishanesinin sergisinde yer alan, alçı kafa, kafatasları, yüzleri, kulakları ve en az beşi tamamen korunmuş başları, iki nihilist, iki suçlu ve rezil haydut Giona La Gala'nın beyni ile otopsi sırasında dövmeler ve safra kesesi taşları bulundu. Çeşitli suç türlerinin coğrafi dağılımını, suç sayısının artmasıyla artan intihar ve delilik oranlarının ya da sıcaklık ve tahıl fiyatlarındaki değişimin İtalyan suçluluğuna etkisini gösteren, duvarlara asılan haritalar, diyagramlar ve diğer grafik görüntüler bulunmaktaydı (Broeckmann, 1995). Mahkumlar ve akıl hastaları tarafından yapılan kil ve balmumu figürleri, yazı ve çizimlerinin örnekleri, hepsi suç veya deliliğin yaratıcılığını gösteren iki bin dövmenin kopyası olan bir albüm bulunuyordu. Ve bireysel koleksiyonların çoğunda, yalnızca kafataslarından ikincisi olan, suçluların portreleri, çizimler ve fotoğraflar vardı.

Darwin'ın fikirleri, İtalyan bir doktor olan Cesare Lombroso'yu derinden etkilemiştir. Lombroso, evrimci bir bakış açısıyla hareket ederek, “suçluların diğer insanlara göre evrimleşme sürecini tamamlayamamış ‘insan-altı’ (*sub-human*) dejenere varlıklar” olabileceği düşüncesini benimsemiştir. Askerler (3000) ve

mahkumlar (383 kafatası) üzerinde yaptığı antropolojik ölçümler sonucunda suçluların fiziksel özellikler bakımından diğer insanlardan farklı oldukları kanaatine varan Lombroso, bu insanları “doğuştan suçlu” (*born criminals*) olarak nitelemiştir. Bu kimselerin kendilerinden önceki “ilkel” atalarına benzedikleri düşüncesiyle bu duruma “atavizm” (*atavism*) adını vermiştir.

Lombroso’nun çalışmaları daha sonraki dönemlerde Rafael Garafalo ve Enrico Ferri isimli iki İtalyan tarafından daha da geliştirilmiştir. Bu üç İtalyan’ın fikirleri hem Kriminoloji biliminde hem de 1900’lerden itibaren Ceza Hukuku üzerinde oldukça etkili olmuştur. Kriminal Antropoloji (*criminal anthropology*) olarak bilinen Lombroso’nun çalışmaları Pozitivist Kriminoloji’nin de başlangıcı kabul edilmektedir. 1855 tarihinden 1913’e kadar suç ve onun bastırılması amacıyla uluslararası düzeyde birçok kongre "Kriminal Antropoloji" adı altında düzenlenmiştir.

Yıllar geçtikçe, Lombroso’nun teorileri metodolojik eksikliklerinin yanında, öne sürmüştüğü “suçluluğun fiziksel damgalanmasının genellikle yetersiz beslenme ve yoksulluğun sonucunda, içsel olarak biyolojik olduğu” fikri de tamamen zayıflatılmıştır.

Bunların yanında, suç antropolojisi adına Lombroso, sonraki araştırmacılar için birçok şeyi bıraktı. Beynin yapısında ve işlevinde ve bedenin özelliklerinde, psikopatolojiyi anlama temelini gördü. Ona göre, psikopatoloji temel olarak nöropatoloji ve daha genel olarak “somatopatoloji” idi. Bilimsel çalışmaya değer bir olgu olarak erkek ve kadınlarda suçluluğu düşünen ilk kişiler arasındaydı. Bu nedenle, Lombroso genellikle kriminoloji ve suç antropolojisinin babası (veya babalarından biri) olarak kabul edilmektedir.

1.7.1 Suç Antropolojisi Alanında Yapılan Çalışmalar

1.7.1.1 Siber Suçlara Kültürel Yaklaşım: Anonymous IŞİD'e karşı

Bu bölümde Imogen Richards (Deakin Üniversitesi, Avustralya) ve Mark A. Wood'un (Melbourne Üniversitesi, Avustralya) *International Journal of Cyber Criminology* isimli dergide yayınlanan *Hactivists against Terrorism: A Cultural Criminological Analysis of Anonymous' Anti-IS Campaigns* adlı çalışması incelenmiştir (Richards ve Wood, 2018). Bu çalışma, hacker kolektifi olan Anonymous'un, terör örgütü IŞİD'e karşı başlattığı siber savaşı konu almakta ve metodolojik olarak kültürel kriminoloji yaklaşımını kullanmaktadır. Çalışma, Jeff Ferrell ve Mike Presdee'nin teorisini kavramsal bir çerçeve olarak baz almaktadır. Yazarlar, 2015 yılında Paris'te gerçekleşen IŞİD saldırılarını takiben Anonymous tarafından yapılan açıklamalar ve eylemlere atıfta bulunarak, bu oluşum tarafından üretilen medya ürünlerini ve bunlar üzerine uzmanlardan ve sektör temsilcilerinden gelen ilgili yorumları incelemektedir. Çalışma, IŞİD ile mücadele içerisinde uygulanan yöntemlere yüklenen anlamlar ve duygulanımlara odaklanarak, kültürel kriminolojinin Anonymous'un duygusal çekiciliğini, zanaatını, kamusal kimliğini ve sosyal temsillerini analiz etmekte etkili bir yaklaşım olduğunu savunmaktadır.

IŞİD sosyal medyayı, 29 Haziran 2014 tarihinde Suriye ve Irak Halifeliği ilanını takiben propaganda yapmak, kaynak toplamak ve eleman devşirmek için yoğun bir şekilde kullanmıştır. Bu tarihten itibaren, yüksek teknoloji ürünü metinsel ve görsel-işitseldir içeriklere önem atfetmişlerdir. Telegram, Tumblr, Facebook ve Twitter da dahil olmak üzere yirmi birinci yüzyıl sosyal medya platformlarında aktif bir şekilde hareket etmekteydiler. Uzmanlar, çevrimiçi mesajlaşmalarının hacmi ve profesyonelliğiyle ilgili olarak, IŞİD'in diğer örgütlerle karşılaştırıldığında “rakipsiz”

olduğunu gözlemlemişlerdir.

İŞİD'in medya savaşları içerisinde kendileri tarafından finanse edilen Amaq Haber Ajansının kurulmasının yanında düzinelerce dilde propaganda yayını yapan 30'dan fazla medya ofisi de yer almaktadır. İŞİD'in bazen “dijital halifelik” olarak da adlandırılan çevrimiçi varlığı kuruluşun sponsorluğa katılımı ve yardım toplamasında etkili olmuştur. Buna bağlı olarak, bu varlık hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar için stratejik bir hedef olmuştur. Yasalara aykırı hareket tarzı benimseyen Anonymous, İŞİD'e karşı harekete geçmek için siber güvenlik uzmanlarından, hükümetlerden ve akademik çevrelerden çeşitli şekilde destek görmüştür.

Kültürel bir kriminolojik çerçeve aracılığıyla bu çalışma Anonymous'un İŞİD ile mücadele kampanyalarının geç modern ortam manzarasının özellikleri ile nasıl inşa edildiğini ve şekillendiğini incelemektedir. Anlamın rolüne olan duyarlılığı, etkisi ve ceza adaleti politikası ile kültürel kriminoloji, terörle mücadeleyi incelemede verimli bir bakış açısı sunmaktadır. Aslında, kültürel kriminolojinin baş mimarlarından biri olan Keith Hayward kültürel kriminoloji ile eleştirel terörizm çalışmaları arasındaki teorik ve epistemolojik uyumu gözlemlemiş ve ikisi arasında bir diyalog kurulması çağrısı yapmıştır. Hem kültürel kriminoloji hem de eleştirel terörizm çalışmaları, Hayward'un söylediği gibi, disiplinlerarası ve entelektüel çoğulculuk arzusuna olan ilgiyi paylaşmaktadır (Hayward, 2011).

Kültürel kriminoloji, Yar'ın (2018) belirttiği gibi, ilerici çevrimiçi alt kültürleri ve çevrimiçi anlamın dolaşımını incelemek için muazzam potansiyele sahip bir bakış açısıdır.

#OpISIS, #OpCharlieHebdo ve #OpParis etiketleriyle koordine edilen Anonymous İŞİD karşıtı sosyal medya kampanyalarının kültürel yapılarının incelenmesi ve betimlenmesi için etkili teorik özellikleriye kültürel kriminoloji

bizlere bir mercek görevi sunmaktadır. Direniş odaklanma ve “anlamın politikası” ile kültürel kriminoloji, Anonymous gibi hacktivist kolektiflerin kamusal kimliğini, sosyal temsillerini ve duygusal çekiciliğini izah etmek için çok şey sunar.

Bu makalede yazarlar, Anonymous hacker kolektifinin IŞİD’e karşı başlattığı 2015 siber kampanyalarını analiz etmek için vaka çalışması yöntemini kullanmıştır. Robert Stake’e göre vaka analizinde sınırlandırılmış durumlarda ilgili türlü faktörler bütünsel olarak dikkate alındığı için genelleme konusunda faydalıdır (Stake, 2011). Bu nedenle, bu makaledeki analiz, Anonymous kampanyaları hakkında bir dizi çok modlu birincil ve ikincil veriyi araştırmıştır.

Yazarlar öncelikle birincil sosyal medya verilerini, Google, Yahoo! ve Bing motorları ile Twitter, YouTube platformları aracılığıyla 'Operasyon', 'Op', 'ISIS', 'Paris', 'Charlie Hebdo' anahtar kelimeleriyle toplamıştır. İkincil veriler ve birincil kaynaklar olarak kullanılan haber medyası veritabanları, Factiva ve Informit'teki Boolean kelimelerinin yanı sıra seçilen "Haberler" sekme kriterine göre Google aramaları ile tanımlamışlardır. Daha sonra yukarıda listelenen arama sözcüklerine ek olarak, "ifade özgürlüğü", "politika", "aktivizm", "hack" ve "Guy Fawkes" gibi ifadeleri arayarak sonuç almışlardır.

Bu araştırmalar tarafından elde edilen bilgileri daha sonra, “karnavalesk⁶”, “Kitle kaynaklı”, “Transgresyon” ve “Altkültürel Uyumsuzluk” gibi önemli kültürel kriminoloji temaları için nitel araştırma yazılımı NViVo kullanılarak kodlanmıştır. Nitel analiz, IŞİD'e karşı Anonymous'un 2015 siber kampanyaları hakkındaki birincil verileri ve ikincil yorumları birleştirmiştir.

⁶ Karnavalesk: Mikhail Bakhtin'e göre toplumsal hayatın baskın gerçeğini ve dayatılan düzeni geçici bir süre için yok sayan, eğlence ve mizaha dayalı bir kutlama biçimi olan karnavalın içerisindeymiş gibi sergilenen bir tutumdur.

Yazarların tercih ettiği şekliyle, Anonymousla ilgili bir kültürel kriminolojik çalışma için seçilen konuya en uygun giriş noktası karnavalesk bir performans olan “trolleme eylemini” ve onun temel unsurlarını incelemek olmuştur. Daha önce kolektif ile ilgili yaptığı antropolojik çalışmalar, kültürel kriminoloji teorileriyle uyumluluk gösteren Coleman Anonymous’un mizahi bir sapkınlık ruhu izlediğini, ünlerinin bir karşıtlık etiğine dayandığını ve çeşitli yollar vasıtasıyla şaşırtıcı bir zenginliğe ulaştıklarını söylüyor. Anonymous önceden kişileri ve kurumları itibarsızlaştırmak adına yaptıkları “trolleme” eylemleriyle bilinmekteydi. Üyelerinin belirttiği gibi kampanyaları 'lulz'un peşindeydi; bu tür eğlenceler, genellikle başkalarına zarar verme (genelde psikolojik şekilde) yapılmaktaydı. Anlamsal kökenlerine geldiğimizde ise "lulz" un "lol" kısaltmasının bir değişikliği olduğunu not etmek gerekmektedir. “lol” İngilizce’de *Laughing Out Loud* yani "haykırarak gülmek" anlamına gelmekte olup “lulz” ise başka kişilerin duygusal dengesini bozacak şekilde bir sevinme şeklidir ve “lol” ile eşanlamlı değildir.

Nitekim, “lulz” un peşinde koştak, Anonymous üyeleri için kolektifin erken hayatında bir örgütlenme ilkesi ve itici güç olan bir şeyi temsil ediyordu. Kültürel bir kriminoloji açısından, bu arayış, Presdee ve Redmon tarafından açıklanan “eğlenceli sapma” kavramı ile açıklanmaktadır.

Yazarlar, Coleman deyiimiyle “komik sapkınlık” olan “lulz” u, geç dönem modern rutinleşmenin sıkıntısına karşı karnavalesk bir tepki olarak düşünmektedirler. Geç modernliğin yorumları çok çeşitli olsa da Ferrell ve arkadaşlarına göre bir zaman uzaması dengesizliği halidir; küreselleşme, değerlerin aşırı çoğulculuğu ve ontolojik güvensizlik anlamı taşır. Bu dönemde ekonomik eşitsizlik, can sıkıntısı ile yeni ve alternatif medyanın yayılması gözlemlenir. İnternet, bireylere ilk yaşam kimliklerinden sıyrıldıkları, takma adların ardına gizlenerek duygusal ve ahlaki açıdan uç eğlenceler içine girebilecekleri bir dünya sunar. Anonymous araştırmasında “lulz”'un peşinde koştak, bilgisayar korsanlığının ve bilgisayar

suçunun duygusal yönünün incelenmesinde çok önemli yere sahiptir.

Diğer hacktivist yönelimlerine uygun olarak, Anonymous zaman içinde belirgin ve kolayca tanınabilir bir görüntü ve stil geliştirmiştir. Guy Fawkes'un maskesini takan Anonymous üyelerinin yanı sıra, çevrimdışı etkinliklerde ve video ortamlarında bu maskeler ve maskeye benzer tarza sahip logolarun bulunduğu içerikler kullandılar.

Çalışmaya göre Anonymous'un Guy Fawkes maskesini benimsemesi, aslında, görünürlüklerini gizledikleri, bir çeşit dekolte kapatma hamlesidir. Aslen Guy Fawkes Gecesi kutlamalarında takılan maske, otoriteye karşı protesto ve direnişle ilişkilendirilen *V For Vendetta* isimli distopik çizgi romanın film uyarlaması ile ilişkilendirilmişti. Artık grupla ilişkilendirilen Guy Fawkes maskesini takan Anonymous üyeleri, faaliyetlerini YouTube, Twitter ve diğer sosyal medya aracılığıyla duyururken bu maskeli gösteriden sıkça faydalanmıştı. Bu medya şovu, Anonymous'un anti-IŞİD kampanyalarında aynı anda hem sembolik hem de araçsal bir rol oynuyor.

Sadece bir “dekoratif kriminoloji” oluşturmaktan ziyade Anonymous gibi ikonografiye ve tarza önem veren bir oluşumu incelerken, sembolik işlevleri bütünsel olarak anlamak çok önemlidir. İlk başta ana akım medyanın dikkatini troll kampanyaları ile çeken Anonymous, ikonografileri ve güçlü görsel markaları ile en tanınmış hacker kolektifi haline geldi.

Tarzının ötesinde, Anonymous, ana akım medyadaki geçici “iyi” veya “kötü” statüsü nedeniyle kültürel kriminolojik analizler için özellikle ilginç bir grubu temsil etmektedir. Grup, Fox News tarafından “İnternetin Nefret Makinesi” olarak tanımlanmış ve “halk şeytanı” olarak adlandırılmışken, diğer taraftan seks suçlularına, hayvan tacirlerine karşı siber-tetikçi kampanyalara katıldığı için “halk

kahramanı” olarak ilan edilmişti. Diğer zamanlarda Anonymous, aktivistler ve bilgisayar korsanları tarafından övgüyle karşılandı, ancak ticari hizmet sektörlerini hedeflediği için profesyonel siyasi ve medya kurumları tarafından kınandı. Ferrell ve arkadaşlarının deyişyle, Anonymous üyelerinin siyasi ve stratejik yönelimleri, etkileşime geçtikleri ve hedef olarak gördükleri medyaya kuruluşlarının özelliklerine göre değişmektedir.

Yazarlar Anonymous’un kampanyalarının ampirik örneklerini tartışmadan önce, geç modern ortam manzarasının kültürel kriminolojik yorumunu yaparak olayların gerçekliğinin sadece aracılıklı temsillerde gizlendiğini söylemektedirler. Bu durum medya temsillerinin içeriğinden ve dolaşımında oldukları hızdan kaynaklanmaktadır. Bu ortamın medya-suç bağına nasıl etkilendiğini kavramsallaştırmak için, Ferrell ve arkadaşları birbiriyle ilişkili bir benzetmenin iki parçasını sunmaktadır: “döngü” ve “spiral” (Ferrell ve ark., 2008). Jean Baudrillard’ın “hipergerçeklik” teorisini genişleten döngü halkasındaki döngü figürü, son dönem modern medya eserlerinin dairesel yapısını göstermektedir (Baudrillard, 1994).

Kriminolojik açıdan bakıldığında, “döngü” analojisi, olayların anlamının farklı medya aktörleri tarafından sürekli olarak yansıtılması, müzakere edilmesi ve tartışılması koşuluyla suçun kültürel yapılarının dengesizliğini ve akışkanlığını vurgulamaktadır. Ayrıca, bu durum Ferrell’in analojisinin ikinci kısmı ile ilgili olarak değerlendirildiğinde bu tür kültürel dolaşım döngülerinin devam eden bir anlam sarmalında yalnızca bir dönüşü temsil etmesi daha fazla önem kazanıyor. Bu sürekli değişen spirallerde, yeni olaylar, deneyimler ve yorumlar çarpışır ve bunu yaparken eski birleştirilmiş temsillerle yer değiştirir. Zamanla, bu medyanın değişebilirliği, olayların kolektif anlamını kalıcı olarak değiştirir ve sırayla gelecek durumlarda paydaşların yaptığı eylemleri etkiler. Bu çerçeveden bakıldığında, Anonymous’un anti-IŞİD kampanyaları devam eden bir anlam sarmalında bir dizi döngü oluşturuyor. Bu kampanyalara verilen kamuoyu tepkilerine odaklanarak,

refleksif medyanın Anonymous'ın devam etmekte olan anti-IŞİD operasyonları üzerindeki etkisini belirleyebiliriz.

Anonymous'un IŞİD karşıtı eyleme geçmesi, örgüte karşı refleksif bir şekilde hızlı ve etkili politikleşmeyle gerçekleşti. Anonymous eylemlerini tarihsel olarak hem baskıya karşı direniş hem de liberal demokratik ifadenin korunması ile ilişkilendirmiş olsa da demokratik olmayan politik şiddet ile karşı karşıya geldiğinde, çekişme alanını demokratik ifade hakkının önüne çıkaran bir kamusal kimliği sergiledi. Odaklanılan bu kayma paralelinde, Anonymous'un, Charlie Hebdo isimli hiciv dergisindeki yaptığı katliamın ardından IŞİD'e karşı ilk yüksek profilli mücadele ortaya çıktı. 7 Ocak 2015'teki saldırı, Arap Yarımadası'nda El Kaide tarafından eğitilmiş Said ve Cherif Kouachi tarafından gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, IŞİD, ana akım medya tarafından olayla ilişkilendirildi ve Anonymous açıklamasında “öncelikli hedef” olarak yer aldı.

Anonymous'un Charlie Hebdo'ya ilişkin açıklaması 9 Ocak'ta resmi bir Anonymous YouTube kanalında yayınlandı. Sözcü şöyle diyordu (Solon, 2015);

“Tüm faaliyetlerinizi çevrimiçi olarak izleyeceğiz, hesaplarınızı tüm sosyal ağlarda kapatacağız... Şeriatınızı demokrasilerimize dayatamayacaksınız... Aptallığınızın özgürlüklerimizi ve ifade özgürlüğümüzü öldürmesine izin vermeyeceğiz”

Anonymous'un hareketleriyle ilgili örnekler, Ferrell'in medya spirallerinde, farklı alt kültürlerin yetkililerin sınıflandırması ve kontrolü amacıyla yapay olarak homojenleştirildiği teorisini hatırlatmaktadır. Dahası, bu anlamsal açıklık eksikliği, Anonymous'un merkezileşmemiş doğası ve hareketin ideolojik yönelimi ile ilgili kapsamlı bir kafa karışıklığı ile birleştirilmişti.

2015 yılının orta aylarında göreceli olarak etkin olmama süresinin ardından, Anonymous'un IŞİD karşıtı kampanyası ve ilgili medya, 13 Kasım 2015'teki IŞİD

saldırıları sonrasında siyasi olarak canlandı. Bu saldırılarda, Bataclan konserinde Stade de France futbol stadyumunda ve Paris'teki bir dizi kafe ve restoranda yapılan saldırılarda 130 kişi hayatını kaybetti. Anonymous, 16 Kasım'da, saldırıya yanıt olarak bir YouTube videosu yayınladı; bu videoda anlatıcı şöyle söylüyordu (Parkin, 2016):

‘‘.. yalnızca IŞİD sosyal medya hesaplarını almayacağız, aynı zamanda IŞİD'e sempati besleyenlerle de savaşacağız.’’

Yazarlar, Anonymous'un kalabalık kaynaklı ‘‘hacktivizminin’’ 2015 boyunca süren yapısında refleksif alt kültür etkisinin olduğunu söylüyorlar. Anonymous'un halkın katılımını açıkça teşvik etmesinin yanı sıra, Twitter'da uzmanlar ve akademisyenlerin yaptığı destek yorumlarıyla katılım katlanarak arttı.

Anonymous'un İslam karşıtı kampanya taktiklerinin aşıkârlaştırılmasının ötesinde, kampanyayla ilgili ‘‘aynalar salonu’’ başlığıyla başta Ferrell olmak üzere birçok düşünür bölündü. Yürütülen farklı kampanyalarda farklı kişiler olduğu söyleniyordu. Örneğin, #OpISIS kampanyasının #Pparis'ten daha etkili olduğu, operasyonda daha az sayıda kişinin çalışmakta olduğu ve resmi, orijinal Anonymous ekibinin sadece kontrolde bulunduğu söyleniyordu. The Atlantic'in siber bir gazetecisi olan Kathy Gilsinan, IŞİD'nin işe alım ve kaynak yaratma kapasitesindeki önemli faktörün, örgütün internet propagandasından ziyade, örgütün savaş alanı başarılarıyla daha fazla ilgisi olduğunu savunmuştu.

Öte yandan yazarlara göre Anonymous'un hacktivizminin temel politikalarına dikkat çekmek gerekiyor, çünkü bu kolektif içinde kayda değer bir uyumsuzluk ortaya çıkaran IŞİD karşıtı kampanyaların etkisinin anlaşılmasına da olanak sağlıyor. Anonymous üyelerinin IŞİD'e karşı eylemleri kültürel kriminoloji çerçevesi

aracılığıyla anlaşılabilirdiğinden, üyeler arasındaki büyük alt kültürel farklılıkların hükümetlerle ve medya kuruluşları ile ilgili öznel konumlandırmalarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bu konu, Presdee'nin ‘‘hem yasalara hem de milletvekillerine meydan okuduğunu’’ iddia etmesiyle ortaya çıkıyor (Presdee, 2000). Ayrıca, bu epistemolojik bakış açısından, medya döngüleri ve spiraller, sapkın öznelerin transgresyon yaptığı sosyal kontrol aygıtlarını da içermektedir (Ferrell ve ark. 2008).

Bu nedenle, toplam bir kuramsal mercekle aracılığıyla bu makale, alt kültürleri, ana akım medyanın ve baskıcı hükümetlerin baskın iktidar yapılarıyla ilişkili olarak, aktivist ve eleştirel olarak düşünmektedir. Bununla birlikte yazarlar, bu oryantasyonun yarattığı uyumsuzluğun diğerleri arasında kabul edilmesi gerektiğini de onaylamaktadırlar:

‘‘..Ferrell'in belirttiği gibi, Anonymous gibi ‘‘yasadışı altkültürler’’, ‘birlik ve yakınlık değil, zorla yer değiştirme, mekânsal sürüklenme ve epizodik angajman’ şeklinde şekillenmektedirler.’’⁷

Alt kültürel uyumsuzluğun görülmesi, Anonymous'un bir alt oluşumu olan GhostSec'in üyelerinin ABD hükümetiyle işbirliği yapmaya karar verdiğinde meydana gelen örgütsel bir bölünme ile örtüşmektedir. Burada, grubun iki üyesi *DigitaShadow* ve *Mikro*, ABD İstihbarat ajanları tarafından terörle mücadele konusunda siber güvenlik uzmanlığı yapması karşılığında ücretlendirildi. Daha sonra kendilerini Anonymous'tan farklı kıldılar ve Ghost Security Group (GSG) adı altında meşru bir ticari varlık oluşturdular. GSG'nin şu anda iki şubesi var: Web siteleri hackleme, temizleme ve indirme işlemlerinden sorumlu olan *DigitaShadow* tarafından koordine edilen Ghost Security; ve şüpheli hesapları belirlemek, listelemek ve raporlamak için sosyal medyada 28 gönüllü ile çalışan *Mikro* tarafından işletilen *CtrlSec*.

⁷ Richards ve Wood, a.g.e., s. 198

Anonymous'taki bölünmeden bu yana, uzmanlar hacktivist üyeliğe dair kamuoyu anlayışı eksikliğinin söz konusu olduğunu vurguladı. Ferrell'in birbirinden farklı çevrimiçi alt kültürleri anlama anlayışı doğrultusunda, çekirdek Anonymous üyelerinin faaliyetlerini ve çıkarlarını siyasallaştırdıkları gözlemlenirken, bazı resmi Anonymous üyelerinin de GSG'nin sömürücü hükümetler ile çalışmasından dolayı eleştirildikleri gözlemlenmekteydi. Yeni GSG'ye katılmayı reddeden GhostSec'in bir üyesi olan TorReaper GSG'nin, devletçi birimlerin direktiflerine cevap vererek, eylemci bütünlüklerini tehlikeye attığını söylemişti. Dahası, Ransacker gibi bazı Anonymous üyelerinin hükümetle ilişki içinde olduklarını kabul etmelerine rağmen, resmi Anonymous Twitter hesapları devlet yetkilileriyle etkileşimi kınadı⁸.

GSG ile ABD İstihbaratı arasındaki ortaklık, ABD Kongresi danışmanı ve özel güvenlik yüklenicisi Kronos Advisory'nin kurucusu Michael Smith tarafından da onaylandı. ABD Güvenlik ve İstihbarat Teşkilatı kurumlarının çoğu, terörle mücadele operasyonlarında kullanılan GSG gibi gruplar tarafından sağlanan bilgileri ifşa etmese de, ABD Savunma personelinin yaptığı sınırlı açıklamalar onların bu konulardaki faydalarını doğrulamıştı. Örneğin, CIA Eski Direktörü General David Petraeus, GSG ile ilgili sorulara cevap olarak şunları söyledi (Brookings, 2015):

“Smith, çeşitli ABD servis yetkililerine sağladığı bazı açık kaynak verilerinin bilgisini benimle paylaştı ve bu veriler terörle mücadele ile uğraşanlar için önemli bir değer teşkil edecektir “

Nitekim, GSG Anonymous'tan farklı olarak kendisini duyarsız ve profesyonel bir varlık olarak tasvir etmeyi istiyordu.

⁸ Aynı yer.

Bu makalede yapılan analiz Anonymous'un uluslararası medya, akademik çevre ve uzman yorumunda geniş çapta rapor edilen IŞİD'e yönelik çabalarına genel bir bakış sunmuştur.

1.7.1.2 Kriminoloji Çalışmasında Yaşanabilecek Zorluklar: Çin Örneği

Bu bölümde, Jianhua Xu, Karen Joe Laidler and Maggy Lee'nin *Theoretical Criminology* adlı dergideki yayınlanan *Doing criminological ethnography in China: Opportunities and challenges* başlıklı yazısına yer verilmektedir. Çalışma, Çin'de ortaya çıkmakta olan kriminolojik araştırma girişimini yansıtmaktadır. Çin'deki kriminolojik bilgi üretiminin niteliğine, özellikle de pratik ve politik kısıtlamalara ilişkin kısa bir genel bakış sunulmaktadır. Çin'de kriminoloji yapmakla ilgili belirgin zorluklar olsa da idari kriminolojinin sınırlarını aşabilmek ve eleştirel analizle alternatif metodolojiler için yeni olanaklar da mevcut olarak görülmektedir.

Yazarlar, bir Çin şehrindeki motosiklet taksisi sektörü ve bu sektörde çalışan göçmenlerden örnekle, periferi etnografisinin, göçmen suçu probleminin sosyal ve kültürel inşası ayrımlarını küresel olarak ön plana çıkarmanın yanı sıra yerel olarak konu ile alakalı gerginlikleri, parçalanmış gerçekleri ve melezleşmiş kimlikleri anlamamızı kolaylaştırabileceklerini savunmaktadırlar (Xu ve ark., 2013).

Yazarlar, şimdiye kadar bir periyodik bilgi üretimi alanı ve Asya'da en hızlı değişen yerlerden birinde kültürel kriminoloji çalışmasının zorluklarını yansıttıklarını söyleyerek çalışmaya başlıyorlar. Çin, küresel karşılaştırmalı kriminolojiye geç kalmış olmasına rağmen, son yıllarda önemli bir ilerleme kaydetti. 1992'de *Chinese Society of Criminology*'nin kurulmasıyla kriminoloji gelişmeye başladı. Bazı üniversitelerde lisans ve yüksek lisans eğitimlerinin başlamasıyla ve suç üzerine dergilerin de çıkmasıyla bu ilerleme devam etti. Ayrıca bu bilgi üretimine geçişte farklı entelektüel geçmişe sahip olan akademisyenler 'Doğu-Batı ikili inşası' denilen

geleneksel yöntemden koparak hareket etmişlerdi. Bu çalışmada, kültürel kriminoloji umut vadeden bir yol sunuyor, Chen'in tanımlamasıyla 'gerçek enerjiler ve çelişkiler bakış açımızı çarpıyor ve öznelliğimizi zenginleştiriyor.' (Chen, 2010)

Xu'nun çalışmasından yola çıkarak Çin'deki göçmen şehir sakinleri üzerinde etnografi yaparken görülen bazı küresel ve yerel gerilimler ve melezleşmiş kimlikler de açıklanmaktadır.

“Girişte de bahsedildiği gibi bir kriminolojist, hassas doğası gereği çalışma popülasyonu veya verinin kapı bekçileriyle, erişim ve güven kazanma politikalarıyla mücadele eder. İdari kriminoloji, Kuzey'deki şeffaflık ve hesap verilebilirliğe vurgu yaparken ve bu sorunlar orada daha az korkutucu görünüyorken bu tür pratik gerçekler Güneyde çok büyük öneme sahiptir. Bu metodolojik gerçekler kendilerini kültürel olarak tanımlanmış şekillerde gösterir ve araştırma girişiminin doğasını şekillendirir. Bu hiçbir yerde, Çin'den daha belirgin değildir.”⁹

1980'lere kadar, Çin'deki açık kapı politikasıyla, sosyal bilimler araştırma yasağı kaldırılmış ve çalışmalar yavaş yavaş ancak başlayabilmişti. Bu erken dönemde, Çinli akademisyenler ampirik araştırma yapmada genellikle beceri ve deneyime sahip değildi. Başlangıçta saha araştırması, Çinli ve yabancı akademik kurumlar arasında işbirliğini içeren sosyolojik araştırmalar da dahil olmak üzere yasaklandı (Wong, 2002). Sonuç olarak yasaların ve suçların kontrolüne ilişkin politika tartışmalarına odaklanan ve günümüze değin uzanan bir yaklaşım ortaya çıktı.

⁹ Xu, Laidler ve Maggy, a.g.e. s. 272

Yazarların aktardığına göre, yasal araştırmalar tarafından şekillenen bu bakış ačíısı, ampirik kanıt ve sosyolojik hayal gücü eksikliği ile kısıtlanma eğilimindedir. Çin'deki suç ve ceza adaleti çalışmaları genellikle sağlam bir teorik çerçeve ve ampirik analiz olmadan genel tartışmalar veya spekülasyonlar içermektedir.

Kriminologlar Çin'de araştırma yapmak için en az iki ana engelle karşılaşmaya devam etmekte. İlk zorluk, muhafazakar bir politik çevre ile ilgilidir. Kamuya açık bilgilendirme hakkı yoktur (Wong, 2002); özellikle suç verileri çok hassas olmaya devam etmektedir, çünkü Çin makamları suçun sosyalist bir toplumun parçası olmadığına inanmaktadırlar.

Araştırmacılar, suç verilerini toplarken siyasi müdahale riskini taşıyorlar ve hatta “hassas” bilgiye sahiplerse devlet sırlarını açığa çıkarmakla suçlanabiliyorlar. Örneğin, Çin kökenli ABD'li bir tarihçi, Kültür Devrimi üzerine yaptığı araştırma sırasında “devlet sırlarını çalmak” nedeniyle tutuklanmıştı. Yazarlar pek çok devlet yetkilisinin “suç bilgisinin açığa çıkmasının ülkenin imajına zarar vereceği” fikrine sahip olduğunu ve kriminolojik araştırmaları “ulusun imajını zedelemek için potansiyel bir silah” olarak gördüğünü düşünüyor. Batılı araştırmacılar, “kamu görevlileri ve birçok vatandaşın çoğu zaman yabancıların niyetlerinden şüphelenmeleri” nedeniyle, alan araştırması yaparken zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Sonuç olarak, çoğu batılı bilim adamı, eleştirel analiz yapabilmek için devletin “suç” tanımına uymak ve güvenliğin sağlanması gibi konularda “suçluların” cezalandırılmasına, grev kampanyalarına ve yakın zamanda ölüm cezası tartışmalarında belgesel ve arşiv araştırmalarına güvenmek zorunda kalmıştır.

İkinci zorluk, kriminolojik bilgi üretiminde zorluktur; erişimin müzakere edilmesi ve veri toplamanın kendine özgü kültürel bağlamı ile ilgilidir. 'Kolektivizm' ve 'yetkililere saygı' üzerine yoğun bir vurgu yapılan Çin'de, katılımcılar kişisel bağları korumak, üst mercilerden gelen emirlere uymak veya sosyal olarak beklenen bir davranış sergilemek için soruları yanıtlama baskısı altında olabilirler.

Bazı araştırmacılar, suçlulara, mağdurlara, polisler, mahkemelere veya hapishanelere araştırma erişimi sağlamak için kişisel bağlantılara (guanxi) güvenmenin gerekliliğini vurgulamıştır. Kişisel bağlantılar “güçlü konumlara” sahiplerse, ancak “zaman-tüketen ve ekonomik olarak maliyetli” durumdaysa özellikle faydalı olabilirler. 'Tianjin mağduriyet araştırmalarında' Kuzey'de alınabilecek araştırma etiği protokollerinin uygulanmasındaki pratik zorluklar da belirtilmiştir (örneğin, gizliliği korumak için kapalı zarfların kullanılması), araştırmacılar ve görevlilerle “güven” inşa etmek için uzun süre gerekmesi gibi (çeşitli seramonilere katılmak, yemek yemek gibi).

‘‘Çin'deki bilim insanları, Batı'da olduğumuz şekilde kişiden kişiye düzenlemeler yapabilen “serbest ajanlar” değillerdir. Önerilen araştırmanın, TASS [Tianjin Sosyal Bilimler Akademisi] himayesinde yapılması ve bu nedenle ilgili yetkililerin örgütsel onayına ihtiyaç duyulması gerekecektir. Bu nedenle, yetkilileri ortak anlaşmaları kabul etmeye ikna etmek gerekir. Böylece, bu kişiler siyasi bir risk alıyordu, yine işbirliği nedeniyle ortaya çıkabilecek herhangi bir sorun için sorumluluk alıyorlardı...’’¹⁰

Özellikle TASS yetkilileri için bu verilerin yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılması ve Çin hükümetini veya Çin halkını itibarsızlaştırmak için kullanılmaması gerekmektedir. Bu onay, yanıt verenlerin seçildiği hane halkı kayıtlarını sağlayan mahalle komitelerinin liderlerinin işbirliğini kazanmak için gereklidir.

Tüm bu zorluklara rağmen, kriminolojik araştırma kuruluşunun Çin'de ihtiyatlı bir şekilde yavaşça canlılık kazandığı görülmektedir. 1980'lerde yaşanan ekonomik

¹⁰ Xu, Laidler ve Maggy, a.g.e. s. 273

reformlardan bu yana, çok sayıda Çinli araştırmacı ABD, İngiltere, Avustralya ve Hong Kong'da kriminoloji ve ceza adaletini incelemiştir. (Ross ve Dai, 2011)

Anakara dışında eğitilen bu Çinli araştırmacılar, bir dereceye kadar “içeriden” olarak birincil veri toplanmasını kolaylaştıran, melez, yarı yabancı yarı Çin kimliğine sahiptir. Bu araştırmacılar ve işbirlikçileri, özellikle mağduriyet, polislik, ceza ve insan kaçakçılığı gibi alanlarda yapılan araştırmalarla kriminolojik araştırmaların teşvik edilmesinde önemli bir rol oynamakta, etnografi çalışmaları ve eleştirel analizler için yeni alanlar açmaktadır.

Alistair Fraser, Kuzey sınırları içinde ve ötesindeki gerilimleri, parçalanmış gerçekleri ve melezleşmiş kimlikleri daha yakından incelememize meydan okuyor. Makale, Çin'deki suç ve kontrol bağlamında bu üç boyutun kesişimini incelemek için Xu'nun etnografik araştırmalarından konuya geçmektedir.

Göç ve suç, üç boyutun da küresel, bölgesel ve yerel olarak kesiştiği ve birbirine kenetlendiği bir arenadır. Kuzeyde belirgin olan bu boyutlar, Çin de dahil olmak üzere diğer yerel bölgelerde de mevcuttur. Bununla birlikte, bu boyutların kendilerini nasıl birbirine bağladığı ve tezahür ettiği, zaman ve mekanda kültürel olarak işaretlenir. Çağdaş Çin'de, iç göçle ilgili sorunlar, siyasi gündemde ve kamu algılarında, gündelik hayat korkularının en başında gelmektedir. Tahminler değişmekle birlikte, Ulusal Nüfus ve Aile Planlaması Komisyonu'nun 2012 raporu, çoğunlukla kırsal köylerden kentsel alanlara göç eden insanların sayısının 230 milyonla görülmemiş bir yüksekliğe ulaştığını gösteriyor. İç göçmenler, iş arama ve resmi hane tescilli adreslerinin (hukou) dışında yaşamaları ve ülke çapında yaptıkları hareketler nedeniyle Çin'in “yüzen nüfusu” olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzen nüfus düşük maliyetli bir kaynak olarak görünse de, Çin'in kapitalizm ve devlet odaklı ekonomik küreselleşme sürecinde bu grup, kentsel alanlarda sağlık, sosyal güvenlik ve eğitim hakları elde etmek için mücadele etmek zorunda kalmıştır. Yüzde

10'undan azı ikamet kartlarını ve vatandaşlık haklarını güvence altına almış ve sonuç olarak geçici yaşam düzenlemeleri için çabalamıştır. İç göçmenler, suçluluk, ahlaksızlık ve kentsel düzensizlikle ilgili bir dizi kamu korkusunun kesiştiği bir noktadadır ve çeşitli dışlayıcı ve cezai uygulamaların netliğini üstlenme eğilimindedir. Polis genelevleri ve suçla mücadele kampanyaları, Çin'in kentsel bölgelerinde istenmeyen nüfusların bir karışımını kontrol etmenin 'normalize edilmiş' önlemleri haline gelmişti.

Eski bir polis memuru olarak Xu, çalışmasını yaptığı şehirde yaşayan göçmen nüfusun varlığından haberdardı. Çalışmasında aslında, onları şehirli olmuş, kentsel bölgelere göç etmiş benzer bir kırsal kökene sahip akraba, arkadaş ve eski sınıf arkadaşları gibi gördü. Polis merceği aracılığıyla, halkın Çin kırsalından kentlere göçen işçileri “sorun çıkaran” ve tehlikeli bir “suçlu sınıfı” olarak nitelendirdiği görüşünü paylaştı.

Bu gerilimlerin ve kişisel farkındalığın arka planına karşı, Xu, motosiklet taksileri tarafından yapılan soygunlara şaşırılmıştı. Basında çıkan haberlere ve polis tartışmalarına göre, özellikle Çin'in yüzer göçmen işçi nüfusunu çeken büyük şehirlerde ve Çin'in çeşitli kentlerinde motosiklet soygunu görülme sıklığı artmaktaydı. Göçmen motosiklet taksi şoförleri tipik olarak trafik kazalarına eğilimli pervasız sürücüler olarak görülüyorlardı. Ayrıca hızla uzaklaşabildikleri için insanların kolyeleri, küpeleri, cep telefonları ve el çantaları gibi eşyalarını kapmaktan büyük oranda sorumlu oldukları düşünülüyordu. Pearl River Delta'da toplumsal kaygılar o kadar yaygındı ki, Guangzhou, Shenzhen ve Dongguan gibi bazı şehirlerdeki yetkililer tüm motosikletleri ve yerel olmayan lisanslı motosikletleri sokaklardan yasaklayan kontrol politikaları uyguladılar.

Bu “yeni” suçun ortaya çıkmasına müteakip gelen tedbirlerle şehirliiler arasındaki ilişkilerdeki gerilimler patlama noktasına gelmekteydi. Kişisel olarak, Xu

bu ucuz ve verimli ulaşım biçimine güveniyordu, bu görüşünde yalnız da değildi. Birçok şehirli de motosiklet şoförlerine güvenmekteydi. Fakat sürücüler ile şehirliiler arasındaki gerilim taşmaktaydı. Motosiklet şoförleri günlük hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmişse de onlardan korkuyor ve tiksiniyorlardı. Artık 'göçmen taksi şoförleri' kamusal bir korkuya dönüşmüş ve güvensizliği ve gerilimi artırmaktaydı. Ancak hem bir taksi kullanıcı hem de otorite sembolü olarak Xu'nun bu araçları kullanması göçmen şoförlerin tepkisine yol açtı. Öyle ki, bir gün Xu taksiyi kullandığı zaman şoförün ehliyetini dikkatli bir şekilde inceleyince göçmen şoför Xu'ya bağırdı.

Bu vakalar bir yana, gerilimler yerel olmayan motosikletlerin kullanılmaması yasağına doğru gitti. Motosiklet kullanımının kontrol altına alınmasıyla müşteriler ve şoförler arasındaki gerilim uçup gittiyse de bazı şoförler geçim kaynaklarından olmuşlardı. Şimdi de polisler görevde oldukları için geceleri çalışmaya başlamışlar fakat bu durum da onları gece işleyen sokak suçlarının mağdurları pozisyonuna koymuştu.

Gerilim dolu ilişkiler, parçalanmış karşılaşmalar ve melez kimliklerin bu katmanları iki aşamalı bir araştırma sürecinde ortaya çıktı. İlk adım olarak, göçmen ve yerel motosiklet taksi şoförleri arasındaki mağduriyet farkını incelemek için iki veri setinin karşılaştırılması gerekiyordu. Bunlardan biri, tüm mağdurlar arasında göçmen işçi yüzdesiydi; diğeri ise tüm sürücüler arasında göçmen işçilerin yüzdesiydi. Eski veri seti yalnızca polis istatistiklerinden elde edilebilirken, ikincisi Çin'de motosiklet taksi endüstrisini temsil eden resmi bir örgüt bulunmadığından mevcut değildi. Motosiklet ruhsatlandırma sistemi ve il kayıtlarına dayanan farklı araç plakası kategorileri hakkındaki yerel bilgiler sayesinde, Xu, çeşitli araştırma sahalarında sistemsal olarak yapılandırılmış bir araç plakaları gözlemleyerek tüm motosiklet taksi şoförleri içindeki göçmen işçilerin yüzdesini belirleyebilmişti:

‘‘Taksi şoförlerinin müşteri için beklediği dört gözlem alanı seçildi. Bir kamu meydanı, bir hastane ve iki otobüs durağı seçildi. Sabah saat 7.00'den gece yarısına kadar bir saatte müşteri beklemekte olan motosiklet taksi şoförü sayısının sistematik sayımı yapılmıştır.İki haftalık bir gözlem süresi boyunca, göçmen ve yerel sürücülerin farklı çalışma süreleri ve tüm sürücüler arasındaki yüzdelere ilişkin tahminler belirlenmiştir.Bu gözlemlerden, yasağın göçmen taksi şoförleri için güvencesiz bir alan yarattığı ortaya çıktı. Taksi şoförlerinin tutuklanmaktan kaçınmak için genellikle gece geç saatlerde çalıştıkları görölmüştür. Ayrıca bu durum onların potansiyel soyguncularla karşılaşmasına da zemin hazırlamıştır.’’

Derinlemesine mülakat ise bu gözlem araştırmasından sonra geldi. Eski bir polis memuru olarak, Xu, suç önleme broşürlerini dağıtan bir gönüllü olarak çalıştı ve motosiklet sürücülerinin mağduriyeti önleme bakış açıları, deneyimleri ve stratejileri hakkında doğal tartışmalar için bir yol açtı. Sürücülerin müşterileri beklediği yerlerde uzun süre durması ve taksileri düzenli olarak kullanması, şoförlere gizli bir polis memuru, bir gazeteci veya araştırmacı olmadığına dair güvence verirken, kırsal kökenli olmasıyla da şoförlerle daha iyi anlaşması açık ve kapalı mülakatlarını büyük ölçüde kolaylaştırmıştı.

Sürücülerle yapılan görüşmelerin yanı sıra, yerel makamlarla yapılan iyi bir guanksi, araştırma bölgelerinde motosiklet taksilerinin mağdur edildiğine dair polis kayıtlarına erişim sağladı. Polis kayıtları mağdurlar hakkında cinsiyet, yaş, hane halkı tescili (hukou) gibi ayrıntılı bilgiler ve suç süresi, suç yeri, ekonomik kayıp ve mağdurların fiziksel yaralanma düzeyi gibi durum hakkında bilgiler içermektedir. Kurbanların hukou verileri ve göçmen sürücülerin orantısız derecede yüksek mağdur olma riski ile ilgili hesaplamalar yapılabilir. Ancak bu rakamlar yalnızca kısmi bir resmi yansıtıyor. Göçmen işçilerin gerçek mağduriyet riski, göçmen sürücülerinin polise olan güvenleri ve şehirdeki işlerinin ve statülerinin güvencesiz doğası

nedeniyle, mağduriyetlerini polise bildirmek konusunda isteksiz olmaları nedeniyle resmi istatistiklerden çok daha yüksek olabilir. Bazen vakalar bildirilmiş olsa bile, bunlar uygun şekilde kaydedilip ele alınmayabilir. 46 yaşındaki 'Uncle Dong' göçmen taksi şoförünün aktardığına göre bir gün müşterisiyle giderken holiganlar tarafından dövülmüş ve bu sırada polisler yaklaştığında holiganlar kaçmayı başarmıştı. Sonradan Uncle Dong bu holiganları bir kafenin önünde görünce polise gidip holiganların yakalanmasını istese de polisler holiganları yakalamaya yanaşmamıştır.

Uncle Dong'un yaşadıkları, çağdaş Çin'de kentsel ilişkilerin ve hızlı toplumsal değişimin gerginliğinin göçmen işçilerin sapkın ve mağdur olarak yetersiz polis kontrolü altında yaşadıklarının acı bir göstergesidir. Yetkililer, bir motosiklet yasağı politikasının uygulanmasıyla halkın artan korkusuna cevap veriyor gibi gözükse de, toplumda istenmeyen gerilimler daha da çok artmıştır. 'Diğerleri' ülke genelinde rahatça dolaşırken göçmen şehir sakinleri sapkın olarak ayrılmıştır.

Çalışmanın sonuç kısmı, Chicago Sosyoloji Okulunun kurucusu Robert Park'ın bir keresinde öğrencilerine 'git ve gerçek bir araştırmada pantolonunu pislet' sözüyle başlamaktadır.

1.7.1.3 Uyuşturucu ve Alkol Araştırması

Bu bölümde Türkiye'den bir suç antropolojisi çalışmasına yer verilecektir. Prof. Dr. Zafer İlbars danışmanlığında, Adem Çoban tarafından hazırlanan yüksek lisans tez çalışması, *Kulüp Kültürü ve Uyuşturucu Kullanımı: Suç Antropolojisi Açısından Bir İnceleme* başlığıyla hazırlanmıştır.

Araştırmada ‘‘dünya üzerinde büyük bir problem haline gelen uyuşturucu kullanımı sorunu ile kulüp kültürü arasındaki ilişkiye suç antropolojisi açıdan bakarak, kültürel nedenler üzerine yol gösterici bazı bilgilere ulaşmak’’ hedeflenmiştir ve aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

‘‘Uyuşturucu madde bağımlılığı nedir, insanları bu olguya sürükleyen nedenler nelerdir?

Globalleşme hareketleri rave ve kulüp kültürünün dolayısıyla uyuşturucu madde kullanımının yaygınlaşmasını nasıl etkilemektedir?

Uyuşturucu kullanımı ile rave ve kulüp kültürü arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır?

Eğlence mekânlarında uyuşturucu madde kullanımını benimsemiş, bunu bir kültür haline getirmiş madde kullanıcı ya da bağımlıların profili nedir? Bu şahısların profili ile genel kullanıcı profilleri arasındaki benzerlik ve farklılıklar nelerdir?’’ (Çoban, 2013)

Çalışma alanı olarak, içerisinde alkol, müzik ve dans öğelerini bulunduran, açılması izne bağlı olan ve gece yarısından önce kapanmayan bar, disko ve gece kulübü gibi eğlence mekanları seçilmiştir. Çalışmada yöntem olarak, daha önceden yapılmış olan araştırmalar ile diğer çalışmalara ulaşarak mevcut durumun ne olduğu ortaya çıkarılmış ve durumun Türkiye’deki etkilerini anlamak amacıyla ikincil veri analizi yöntemi kullanılarak elde edilen verilerin tasnifi ve analizi yapılmak suretiyle çalışma gerçekleştirilmiştir. Verileri toplamak için uyuşturucu bağımlıları ile irtibata geçmeye çalışmak hem araştırmacının hayatını riske atacaktır hem de irtibata geçilen şahıslar kendilerinin ele verileceğini düşünerek araştırmacıya bilgi vermekten imtina edeceklerdir düşüncesiyle araştırmacı, Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı kayıtlarından istifade ederek

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi Türkiye'nin büyük kentlerinde yaşayan uyuşturucu kullanımı suçundan gözaltına alınmış kişilere uygulanan anket formlarını kullanılarak analize uygun hale getirmiş ve bu veriler üzerinden betimleme çalışması yapmıştır.

Araştırma evrenini 2010-2011 yıllarında İstanbul, Ankara ve İzmir'de yaşayan madde kullanımı suçlarından dolayı haklarında yasal işlem başlatılıp madde kullandığını beyan eden 4557 kişi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yukarıda bahsi geçen madde kullanıcısı kimselerden maddeyi en sık eğlence mekânlarında kullandığını söyleyen, eğlence mekânlarında uyuşturucu kullanımını benimsemiş, eğlence mekânı ile uyuşturucu kullanımını özdeşleştirmiş ve bunu bir hayat tarzı haline getirmiş 122 kişi oluşturmaktadır.

Çalışmanın kavramsal çerçevesinin belirlenmesi, uyuşturucunun tanımının yapılmasıyla başlamaktadır. Uyuşturucu maddenin tanımlamasının yapılmasının ardından, bireyin madde bağımlısı olması için neler gerektiğine değinilmektedir. Daha sonra ise gençlerde uyuşturucu kültürü başlığı altında, gençlerin uyuşturucu ve alkole olan düşkünlüklerinin kuramsal dayanaklarına değinilmiştir. Daha sonra "Rave kültürü" tanımlanmaktadır. Yazara göre:

" Rave kültürü genellikle uzun ve hareketli dans, çeşitli müzik ve kıyafet türleri ile uyuşturucu gibi unsurları içeren bütün gece devam eden dans partileri olarak tanımlanmaktadır."¹¹

Çoban, "iletişim teknolojisindeki son gelişmelerle birlikte, dünya genelindeki ucuz turizm ve ucuz uluslararası turlar rave kültürünün dünya geneline yayılmasını arttırmıştır." demiştir. Sonrasında, dünyadaki rave etkinlikleriyle alakalı çeşitli

¹¹ Çoban, a.g.e., s. 19

bilgiler sunmuştur. Devamında ise rave kültürü ve uyuşturucu kullanımı arasındaki ilişki ile ilgili çalışmalardan örnekler vermiştir.

Türkiye’de kulüp kültürünün gelişimi ise ayrı düşünülemezdi. Tez çalışmasının da konu başlığında yer alan Türkiye kulüp kültürü, yazarın aktardığına göre 1990’larda bir alt kültür olarak başlamıştır.

‘‘Ceylan çaplı’nın Avrupa turnesi sonunda Avrupa’daki “underground”mekanlardan etkilenerek 1989 yılında İstanbul’da açtığı “Twenty” daha sonra “Nineteen” ilk underground kulüp olmuştur.İki odadan oluşan mekanda odanın bir tanesinde pop, rock and new age veTürkçe parçalara yer veriliyordu. Diğer odada ise Avrupa’dan getirilen plaklarla Techno müziği çalınmaktaydı. Özel dekoruyla ilk “underground” kültürünün yerleştiği mekan burasıdır.’’¹²

Türkiye’deki kulüp kültürünün tarihsel gelişimine, yeni müzik türlerinin varlığı da eşlik etmiştir. Bu müzik türleri beraberinde kendi kültürünü de getirmekteydi. Yazar, İngiliz sosyolog Alex Seago’nun çalışmasına da yer veriyor. Seago’ya göre kulüp müziği her ülkede o ülkeye özgü gruplaşmaların, alt kültürlerin ortaya çıkmasına yol açıyor:

‘‘Elektronik müziğin en yaygın olduğu ülkelerden birisi olan eski Yugoslavya’da gençlerin komünist yönetime karşı tepkilerini kulüplere gidip kulüp müziğiyle eğlenerek gösterdiklerini ve dans ederek “Devlet ne yaparsa yapsın, biz şık Avrupalıyız” dediklerini vurgulayan

¹² Çoban, a.g.e., s. 28

Seago'ya göre Türkiye'de clubbing gençlerin bir stile sahip olma ihtiyaçlarını sağlıyor.’’

Çalışmada ayrıca, kulüplere gidenlerin etkinlikler hariç bir araya gelebilmelerini sağlayan en önemli unsurun internet olduğu söylenmektedir. Kulüp kültürü ve uyuşturucu kullanımı arasındaki ilişkiyle alakalı yazar, çeşitli örnekler veriyor ve kulüplerde çalışan DJ'lerin, ‘‘underground kültürde uyuşturucunun hep var olduğu, bunun elektronik müzikle bağdaştırılmaması gerektiği’’ demecini paylaşıyor.

Underground (yeraltı) kültürünün de tanıtılmasının ardından, ‘‘başlıca kulüp uyuşturucuları’’ başlığı altında, uyuşturucu türlerine yer veriliyor. Uyuşturucuların kimyasal özellikleriyle birlikte, kullanıldıklarında gösterdikleri etkiler de anlatılıyor.

Araştırma bulguları ve paylaşılan istatistiki verilerin ardından çalışmanın ‘‘tartışma ve sonuç’’ bölümüne geliyoruz. Çoban'ın çalışmasına göre, uyuşturucu maddeleri en sık eğlence yerlerinde kullandığını beyan eden kişilerin çoğunu erkekler oluşturuyor. Bunun nedeni olarak yazar tarafından cinsiyet farklıları üzerinden bir çıkarım yapılıyor;

‘‘..cinsel farklılıktan dolayı toplumsal ortamda erkeklere daha fazla serbestlik tanınması, tutum ve davranışlarında kadınlara oranla daha fazla serbestlik içerisinde bulunmaları, erkeklerin bağımlılık yapıcı maddelerle tanışma ve kullanma fırsatlarının daha fazla olması ve toplumdaki sosyal rolleri ile ilişkili olarak kadınlara oranla eğlence mekânlarına daha fazla gidebilme imkânına sahip

olmaları’’¹³

Kulüp kültürü ve bu kültürün maddelerin kullanımındaki rolünün incelenmesi amacıyla hazırlanan suç antropolojisi konulu tez çalışması, Türkiye’de az sayıda yapılmış olan çalışmalardan birisi olma özelliğini taşımaktadır. Bu tezde yer vereceğimiz Türkiye’deki sosyal antropolojik suç araştırmasından bir diğeri ise, danışmanım Meryem Bulut tarafından yapılmış doktora çalışmasıdır.

1.7.1.4 Çocuklara Yönelik Şiddetin Kültürel Açıdan Değerlendirilmesi

Bu bölümde, Meryem Bulut¹⁴,un 2008’de hazırlamış olduğu, Prof. Dr. Zafer İlbars yönetiminde yazılan *Şiddet Mağduru Çocukların Sosyal Antropolojik Açıdan İncelenmesi* başlıklı doktora çalışmasına yer verilmiştir.

Çalışma çocukluğun tarihsel süreç içerisindeki ele alış şekilleri ve çocuğa verilen değerlerin ne şekilde olduğuna dair kültürel saptamalarla başlıyor. Ailenin toplumdaki yeri ve çocuğa aile ve toplum içinde biçilen değer ile birlikte, çocuğun toplumsallaşması ile alakalı Bulut şöyle söylüyor:

‘‘Toplumsallaşma sürecine giren çocuklar, aileleri aracılığı ile içinde bulundukları toplumun, topluluğun ya da belirli bir grubun üyeleri tarafından kabul gören kültürel değerleri, inançları ve davranışları kazanarak kişiliklerine sindirirler.’’¹⁵

¹³ Çoban, a.g.e., s. 64

¹⁴ Doç. Dr. Meryem BULUT, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Sosyal Antropoloji ABD.

¹⁵ Bulut, a.g.e., s. 1.

Araştırma, ‘‘çocuklara yönelik aile içi şiddet’’ sorunsalı üzerine inşa edilmiştir. Çocuklara yönelik şiddette belirleyici olduğu düşünülen çocukların ailelerinin sosyal ve ekonomik durumları ve demografik bilgileri saptanmıştır. Çocuklara uygulanan şiddetin türü(fiziksel, duygusal, cinsel) ve çocukların yaş ve cinsiyet ilişkisi ortaya koyulmuştur. Çocukların okulda ve sokakta karşılaştıkları şiddet de araştırılmıştır. Çocukların şiddete yönelik bakış açıları, şiddeti değerlendirmeleri ile yaşları, cinsiyetleri ve şiddete maruz kalma süreleri de yazar tarafından ortaya koyulmuştur.

‘‘Çocuklara uygulanan şiddetin kültürel değerler ile ilişkisinin’’ ortaya koyulması için şiddetin yaş ve cinsiyete göre farklılaşması karşılaştırılmıştır. Şiddetin kültürel değerler ile ilişkisi araştırılırken, çocukların dinsel inançlarını ve dinsel inançlarını yerine getirme şekilleri de ele alınmıştır. Çocukların, kentsel doku ile bütünleşmeleri, kentin kültürel olanaklarından yararlanma düzeyleri, özel arkadaşlıkları ve özel arkadaşlıklarının düzeyleri, özel arkadaşlıklarında şiddetin yeri saptanarak tartışılmıştır. Bulut araştırmasında, çocuklara karşı uygulanan aile içi şiddetin etkilerinin çocuklar ile yapılacak olan görüşme tekniği yoluyla ortaya çıkarılmasını ve uygulanan şiddetin, sosyal-ekonomik düzey ve kültürel değerlerle ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır.¹⁶

Tezin çalışma alanını Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı Ulus Gençlik Merkezi ile Altındağ Toplum Merkezi ve Büyükşehir Belediyesi, Altındağ Gençlik Merkezine derslerine yardım almak veya sosyal, kültürel etkinliklerden yararlanmak amacıyla devam eden 10-18 yaşları arasındaki çocuklar oluşturmuştur. Araştırma, deneme tarama modeli üzerine inşa edilmiştir. Tarama modelinin dayanağını oluşturan sorular, yazar tarafından aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

¹⁶ Bulut, a.g.e. s. 4.

- “1.Çocukların sosyo-ekonomik durumlarının saptanması,
- 2.Çocukların şiddete maruz kaldıkları sürenin saptanması
- 3.Çocuklara şiddetin ilk uygulandığı yaşlarının saptanması
- 4.Çocuklara uygulanan fiziksel şiddetin nedenlerinin ortaya koyulması,
- 5.Çocuklara uygulanan fiziksel şiddetin sıklığının ortaya koyulması,
- 6.Çocukların şiddeti değerlendirmelerinin saptanması,
- 7.Sosyo-ekonomik koşullar ile çocuğa yönelik şiddet ilişkisinin saptanması,
- 8.Şiddet kurbanı çocukların fiziksel şiddet kullanımının ilişkisinin saptanması,
- 9.Şiddet kurbanı çocukların fiziksel şiddete uğrama nedenleri
- 10.Çocukların kendilerinin şiddet uygulama nedenlerinin karşılaştırılması
- 11.Aile içi şiddetin çocuğun yaşı ile ilişkisinin saptanması,
- 12.Aile içi şiddetin, çocuğun cinsiyeti ile ilişkisinin saptanması,
- 13.Aile içi şiddetin çocuğun çalışma durumu ile ilişkisinin saptanması”,¹⁷

Tezin ilk bölümünde, araştırma konusu ile ilgili yapılan çalışmalar incelenerek, çocukluk döneminin tarihsel süreçte algılanışı ve değişimi ilkel toplumlardan itibaren değerlendirilmiştir. Dünya’da ve Türkiye’de tarihsel süreçte çocukluğun algılanışı ve çocuğa yönelik şiddet kullanımının değişimi ile çocukların durumu göstergeleriyle ortaya koyulayarak, Türkiye’de çocuklara yönelik hazırlanan yasal düzenlemelere tezde yer verilmiştir.

¹⁷ Bulut, a.g.e., s. 6.

Yazar tarafından, çocuklar ile yapılan çalışmalarda yüz yüze yapılan görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışma alan araştırması yöntemiyle yapılmıştır.

Çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulurken, çocuk, mağdur ve şiddet tanımları yapılmış, şiddete antropolojik perspektiften yapılan yorumlara yer verilmiştir. Daha sonra çocuğun tarihsel süreçte nasıl ele alındığına değinilmiştir. Çocuklara isim verme ritüelleri ve bu ritüellerin çeşitli kültürlerle taşıdığı özellikler, örneklerle açıklanmıştır.

“Örneğin Kayanlarda, çocuğa bir isim verilmesi olayı, yaşamın gerçek başlangıç noktası olarak görülür. Bu topluluklarda çocuğa isim vermek ailenin en önemli görevidir ve bir isme sahip olamadan ölen çocuklar için aileler çok az üzüntü duyar. Çünkü, çocuk kişilik haklarına sahip olamadan ölmüştür. Bununla birlikte Kayanlar’da çocuklara isim verme töreninin aslında bir tür keşfetme töreni olduğunu belirtmemiz gerekir. Çünkü çocuğa verilen isim ölen aile büyüğünün ismidir. Dolayısıyla isim verme töreni, aile büyüğünün tekrar yaşama dönmesinin törenidir (Girard, 2003)”¹⁸

Sonrasında ise yine tarihsel süreç içerisinde çocukların eğitimi ve sosyal organizasyonlarda ne şekilde algılandıklarına dair örnekler sunulmuştur.

“Çocuk ve kültür” bölümünde Bulut, çocuklara yönelik yaklaşımlardaki değişimin Rönesans Dönemi’nde başladığını ve bu değişimin çocukların lehine ve onların yaşamını korumaya yönelik olduğunu” söylemektedir. Ailelerin çocukları

¹⁸ Bulut, a.g.e., s. 24-25.

yetiştirme şekilleri ve bu kültürel aktarım süreci içerisinde onlardan beklentileriyle ilgili Bulut, şöyle söylemiştir:

“ Ailelerin çocuklarından beklentileri de koşullarına göre değişir. Özellikle işçi sınıfı aileleri; çocuklarını çok sıkı denetim altında tutarak inandıkları başarısızlıklarını çocuklarından telafi etmeye çalışırlar. ocuklarının anne ve babalarından daha başarılı olmak dışında seçenekleri yoktur.”

Çalışmadan da göreceğimiz üzere, çocuklardan beklentiler ailelerin sosyo-ekonomik yapılarına göre farklılık göstermektedir. Sonraki bölümde ise, çocuğun eğitim sürecine yer verilmiştir.

Sonraki bölüm, tezin de sorunsalını bünyesinde bulunduran “ocuk ve şiddet” bölümüdür. Bölümde ncelikli olarak, “kültürel değerlerde çocuğa şiddet” başlığı altında çocuklara uygulanan fiziksel şiddetin tarihçesine yer verilmiştir. Yazar, ocuklara kötü davranışın tespitinin oldukça güç olduğunu söylemektedir. Çocuğa yaklaşımda kültürler arası farklılıkların dikkate alınması da bu noktada önemlidir. Yazarın aktarımına göre, bütün etnik kültürlerde, çocukluk ağı boyunca bedensel şiddete maruz kalan çocukların, şiddeti kullanma riskleri, fiziksel şiddet yaşamayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Çocuğa yönelik şiddet türleri 4 alt başlık altında toplayan yazar, her bir başlık içerisindeki şiddet türünün incelenme şekillerine yer vermiştir. şiddet türlerine kuramsal olarak değinildikten sonra aile içinde gerçekleşen şiddet başlığı ele alınmıştır. Yazar aile içinde görülen şiddet türü ile ilgili olarak şöyle söylemektedir:

“ Çeşitli kültürlerde çocuğa yönelik şiddetin nerede sapma olarak kabul edileceği ve nerede edilmeyeceğini kestirmek güç görünmektedir. Ancak her toplumun yasal ya da geleneksel kuralları vardır. Bu kurallar çeşitli onay ve ödüllendirme ile güçlendirilir. Bu nedenle sapmanın ne olduğu ya da hangi davranışın sapma olduğu gibi değerlendirme toplumun standartlarına dayanmaktadır.”¹⁹

Çocuklara şiddet uygulanma nedenleri başlığının altında, nedenlerin genel olarak örtülü olduğu ancak yapılan araştırmalara göre genel olarak çocukluklarında şiddet görmüş (ya da istismara uğramış) kişilerin çocuklarına şiddet uygulamaya yatkın olduklarına değinilmiştir. Şiddete uğrayan çocuklarda ise etkileri yaşam boyu sürmektedir:

“Birleşmiş Milletlerin, Ekim 2006 yılında yayınlanan “Çocuğa Yönelik Araştırma Raporu”na (UNVAC) göre, çocuklara yönelik olarak uygulanan şiddet, yaşam boyu sürecektir toplumsal ve sağlıkla ilgili sorunlara yol açtığından topluma çok pahalıya mal olmaktadır. Şiddet sonrası yaşanan sorunlar arasında depresyon, antisosyal ve saldırgan davranışlar, madde bağımlılığı, fiziksel rahatsızlıklar, okul ve çalışma boyutunda başarısızlık, sorunlu ilişkiler ve suça yönelmeler görülmektedir. “

Bulut’un aktarımına göre, yapılan araştırmalarda çocukluk çağında yaşanan fiziksel şiddetin yetişkinlikte madde kullanımı, kişisel yetersizlik, saldırganlık gibi davranış problemi olarak ortaya çıkması beyazlarda, siyahlarda ve Latinlerde oran

¹⁹ Bulut, a.g.e, s. 44.

olarak aynı görünmektedir. Bütün etnik kültürlerde çocukluk çağı boyunca bedensel şiddete maruz kalan çocukların, yetişkin olduklarında şiddet kullanma riskleri, fiziksel şiddet yaşamayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Şiddetin çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinin ve nelere sebep olabileceğinin irdelenmesinden sonra, “çocuk ve suç” başlığına gelmekteyiz. Bu başlık altında öncelikle suç kavramının ve ediminin tarihsel süreçteki gelişimine yer verilmiştir. Suçun farklı toplumlarda ve kültürlerdeki farklı ele alınış biçimleriyle birlikte, çocuk suçluluğunun algılanışı da farklılık gösterirken, onların da suç olarak tanımlanan davranışlarının farklılık gösterdiğini gözlemlemekteyiz. Bulut, “çocuk suçluluğun ortaya çıkışında ailenin önemi çok yüksektir. Aile çocuğun yönlendirilmesinde ilk etkin kurumdur” der. Suç kuramlarında da göreceğimiz üzere yalnızca çocuğa aile fertlerinin ya da çevresindeki insanların rol model olmaları kadar, ailenin çocuğa olan yaklaşımı ve ilgisi de çocuk suçluluğundaki önemli faktörlerden birisidir.

1.7.1.5 Sosyal Medya Ve Suç: Bir Cinayetin Hikayesi

Bu bölümde Elizabeth Yardley’in *Social Media Homicide Confessions: Stories of killers and their victims* adlı kitabından, *The Janzen Familicide*²⁰ adlı aile içi cinayet incelemesine yer verilmiştir. Kitap sosyal medyada bir itiraf şeklinde sunulan üç farklı cinayetin antropolojik olarak incelemesini sunmaktadır.

Kitaptaki cinayet itirafları, cinayetleri, hakaret anlamları taşıyan metin bazlı içeriği ve iki cinayette yer alan kurbanların cesetlerinin görüntülerini içermektedir. Bu gibi durumlar anomaliler olarak da yorumlanabilir. Yazar, mevcut cinayet

²⁰ (Yardley, 2017, s. 83-115)

anlayışını benimserken vakaları farklı bakış açılarıyla incelememizi de istemektedir.

İnsanlar hatta akran şahıslar çeşitli nedenlerle farklı teknolojik yönelimleri tercih ediyor, planlarını da o doğrultuda uygulamaya koyuyorlar. Örneğin, Randy Janzen işlediği cinayeti Facebook'ta itiraf etmiştir. Kitapta yer alan bireylerin, itiraflarında ve paylaşımlarında tercih ettikleri sosyal medya uygulamaları farklılık göstermektedir. Medya tek başına bir inceleme konusu ve büyük önem arz etmektedir ancak bu çalışma bireylerin içinde bulundukları cinayetlerle ilgili olarak medyayı nasıl kullandıklarına ve deneyimlediklerine daha fazla odaklanmaktadır.

Bu çalışma, pozitivizme meydan okuyan ve kategorize edilmesi giderek zor olan bir dünyayı (sosyal medya ve sosyal dünya) anlamak için yaratıcı ve yeni yaklaşımlar savunan kültürel kriminologlar için kilit önemdedir. Ferrell ve meslektaşlarının açıkladığı gibi, “Bu dünyayı anlamak, onu temsil edici dinamikler, sembolik söylem ve üslupsal belirsizlik açısından kendi terimleriyle araştırmayı gerektirmektedir” (Ferrell ve ark., 2015).

Yazar, sosyal medya itiraflarının öznelliklerini araştırmak ve katılan bireylerin deneyimlerine ilişkin içgörüler oluşturmak amacıyla “anti-pozitivist” bir yol izlemiştir. Bu yol, bireylerin gerçeklerini keşfetmeye çalışma amacı taşımaktadır. Bu nedenle, çalışma, bu gerçeklikler içinde yer alan bireylerin anlattıkları öyküleri inceleyerek daha çok “anlatı” sorunuyla ilgilenmiştir. Bireyler hayatları hakkında sözlü, yazılı veya görsel yollarla hikayeler anlatır ve medya uygulamaları çağdaş sosyal dünyada hikaye anlatımı için önemli bir yer tutmaktadır. İtiraflar sayesinde bir anlamda cinayet failleri başkalarına yaşamlarını anlatmışlardır. Yardley’in çalışmasında, hikayelerde, sadece bakış açılarıyla değil aynı zamanda kimlikleriyle aktardıklarını görmekteyiz. Bu araştırmada araştırılan cinayet itirafları, önemli bir benlik ortaya çıkarmamış, ancak tercih edilen bir benliğin performansına dair içgörü sağlamıştır. Şiddet uygulayan suçluların anlatılarına ilişkin araştırma, dikkate alınması gereken ilave hususlar sağlamıştır.

Kültürel kriminoloji, araştırmacıların çalıştıkları toplum içinde kendilerini içine aldıkları uzun süreli etnografi ile ilişkilendirilmiş olsa da, kültürel kriminologlar, bu yaklaşımı sürdürebilmeyi zorlaştıran akademik yaşamın ve günlük yaşamın özelliklerini vurgulamaktadır. Suçun bir anda gelip gidebileceği ve “tek bir” belirleyici anın “her şeyi ifade edebileceği ve her şeyi değiştirebileceği” hız ve tempodaki değişimleri yakalamak için anlık etnografi gibi daha geniş bir araştırma teknikleri repertuarı önermektedirler (Ferrell ve arkadaşları, 2008)²¹. İncelenen vakalarda, çevrimiçi ve çevrimdışı arasındaki sürekliliği vurgulayan sanal etnografik yaklaşım ile sosyal yaşamın ağı bağlı doğası ve daha esnek bir şekilde ilgilenme ihtiyacını vurgulayan önemli paralellikler bulunmaktadır. Sanal etnografi, internetin günlük yaşamın ritmindeki karmaşasını irdelemektedir.

Janzen ailesi cinayeti konusu, baba Randy’nin Facebook paylaşımı ile başlıyor:

“ Son 10 günde, bir insanın yapmasını hayal edebileceğim en kötü şeylerden birini yaptım. İlk önce sevgili tatlı kızım Emily, bir anne-babanın sahip olmak istediği en iyi küçük kız... Yetenekli, akıllı ve kahkahalarıyla kalplerimizi doldururdu.. Kötü hissettiğinde bile bir gülüşüyle yardım etmeye her zaman istekliydi. Emily pek çok konuda mükemmeldi ancak migren nedeniyle hemen hemen her şeyi durma noktasına gelmişti. (Ama o çok sevdiği şarkı söyleme yeteneği etkilediğinde ruhunun bir parçası gitmişti). İlkokul yıllarından bu yana kendisini rahatsız eden migrenden dolayı çok hastaydı. Bu durum, onun UBC²²’de iki yılını kaçırmasına neden oldu ki kalbi paramparça oldu. Emily’nin her gün ne kadar acı çektiğini ve bu migrenlerin neden olduğu şiddetli depresyonu

²¹ Anlık Etnografi konu başlığı altında detaylı olarak değinilmiştir.

²² University of British Columbia

kimsenin gerçekten anladığını sanmıyorum. Emily, lisedeki arkadaşlarının hayatlarına devam etmesini izlerken, onlar Emily'nin acilde tepsiye kusmasını ve saatlerini geçirmesini izlediler. Ekim / Kasım ayından bu yana migrenleri tekrar dayanılmaz hale geldi ve küçük kızımın bir saniye daha incindiğini görmek istemedim. Yıllar boyunca bu şiddetli migren ağrısına hayal edilemeyecek bir güç gösterdi ve her zaman denedi, iyi tarafından bakmaya çalıştı ve her zaman bir şeyler hakkında konuşmayı sevdi: 'Daha iyi olunca bunu yapalım ve bunu yapalım' Keşke canım :). Emily iyileşmek için her şeyi denedi ama hiçbir şey ona yardım edecekmiş gibi görünmedi. Bir silah alıp onu kafasından vurdum ve şimdi migreni yok ve güneşli bir öğleden sonra bulutların üzerinde süzülüyor, uzun güzel kahverengi saçları esintide dalgalanıyor, gerçek bir melek gibi. Sonra Laurel'i vurdum, çünkü bir anne asla bebeğinin ölüm haberini duymamalı. Birkaç gün sonra kız kardeşim Shelly'i vurdum çünkü tek başıma yol açtığım bu utançla yaşamasını istemedim. Şimdi ailem acı çekmiyor ve cennetler. Yaptıklarım için çok pişmanım ve pislik gibi hissediyorum. Bu cinayetlerin tüm sorumluluğunu üstüme alıyorum. Kırdığım herkesten özür dilerim. Huzur içinde yat küçük ailem. [Öpücük emoji] Babanız sizi seviyor xoxo.”

Paylaşımdan sonra polisler eve gidiyor, baba kendini alnından vuruyor. Cinayetleri “kafaya 2 kez atış” şeklinde işleyen baba, bunu ayırt etmeksizin herkese uyguluyor. Elizabeth Yardley, bu olaya familicide ya da family annihilation (ailekırım) diyor. Cinayetin ana hedefi Emily (biyolojik kızı) ve ikinci kurban da eşi.. Fakat Shelly (katilin kardeşi)'nin öldürülmesi, yazara göre familicide'larda nadir görülen bir durum. Çünkü aileyle sık görüşen biri de değil. Familicide ABD’de çok nadir görülmekle birlikte dünyada da yükselişe geçmektedir. Yapılan araştırmalarda, şimdiye dek 15 yıllık periyot içerisinde Kanada’nın %2’lik kısmında familicide görülmektedir.

Websdale'e göre bu kişiler 'nazik ve saygın insanlar'. Görünüşte agresif ve zorlayıcı değiller. Ve genel olarak erkekler. Cinayet sonrasında ya intihar ediyorlar ya da ailelerini korumak için yaptıklarını itiraf ediyorlar ve bu kişiler aynı zamanda paranoyaklar (Websdale, 2010).

Bu cinayet haberi hem yerelde, hem ülkede, hem de tüm dünyada ilgi çekmişti. Çünkü orta sınıf ve oldukça saygın gözüken bu aile herkesin komşusu olabilirdi. Haberler gittikçe arttı. Diğer familicidelardan farkı Facebook paylaşımında bulunulmasıydı. Fakat Randy'nin durumu gittikçe basitleştirilmişti. Bu cinayetleri aşkı için işlediğini yazanlar dahi oldu. Yazar, kitabın bu bölümünde ailenin hayatında sosyal medyanın önemine dair ek bir bakış açısı üretmek için sosyal medya hareketlerini incelemiştir.

İncelemede sadece Randy'nin değil Emily ve Laurel'in (katilin karısı) hesaplarına da bakıldı. Beğenileri, hobileri, etkileşimleri her şeyden gözden geçirildi. Hesaplarına bakılmasının diğer sebebi de sosyal medyada Randy ile ilişkilerinin nasıl olduğunun anlaşılmasıydı. Şu an hesapları 'anı hesapları" niteliğinde. Ancak sosyal medya hesabı olmadığı için Shelly'e (katilin kızkardeşi) dair çok bilgiye ulaşamamıştır.

‘Randy'e ve Shelly'e baktığımızda tipik bir kırsal hayat çocukluğu yaşadıklarını görüyoruz. Shelly hiç aile evinden çıkmamış. Babası 2004'te anneleri de 2014'te ölmüş. Shelly'nin bağlı olduğu kiliseden arkadaşları, onun hayvanlara ve insanlara karşı çok merhametli olduğunu söylüyor. 15 yıl hayvan bakıcılığı yapmış. Randy ise müziği çok seviyor. Seksenli yıllarda arkadaşlarıyla müzik grubu varmış. Uzun saçlı, grubun içinde en ciddi duranı, farklı giyineni o

(fotoğrafa göre)’’.²³

Randy'nin arkadaşları “sinek bile öldürmezdi” diyordu onun için. Facebook beğenilerine baktığımızda futbol, hokey, müzik grupları, kızının müzikal sayfasını beğendiği görülmektedir.

Yazar, Emily'nin instagram hesabından paylaştığı fotoğraflara bakarak ailenin arşivini çıkarabildiklerini söylüyor. Emily fotoğraflarına göre neşeli bir bebektir, ailesiyle bol fotoğraf paylaşan Emily ergenlik zamanlarında yerel şarkıcı olmuştur. Gayet yetenekliydi. Fakat hayali olan okula gidemedi çünkü ciddi şekilde migreni vardı. Bu konuyla ilgili konuşan Shawn (Randy'nin 80ler grubundan arkadaşı) Randy ile olan Facebook konuşmalarında Randy'nin bu durumdan çok üzülüğünü söylemektedir.

Yazar fotoğraf incelemelerine dayanarak Janzenleri orta sınıf bir aile olarak nitelendirmektedir. Devamında ise fotoğraflardan yapılan yorumlamayla Randy'yi tipik bir 'civil reputable perpetrator' (nazik ve saygın fail) olarak ilişkilendirmektedir. Bu failler genelde beyaz ve otuzlu-kırklı yaşlarında olmaktadır. Randy'nin sosyodemografik karakteristiği bununla uyumlu olsa da, yaş bahsedilen yaş aralığında değildir (1965 doğumlu, cinayet ilk cinayeti 7 Mayıs 2015'te işliyor 10 gün sonra kendini öldürüyor).

Liem ve Koenraadt'a familicide faillerini sadece oğlunu ya da kızını öldüren failler ve ev içinde herhangi bir cinayet işleyen faillerle karşılaştırıyor. Bu karşılaştırmaya göre, tüm aileye kıyan erkekler diğerlerine göre daha yaşlı olmakla birlikte herhangi bir şiddet eğilimleri bulunmamaktadır. Fark edilir uç davranışları

²³ Yardley, a.g.e., s. 89

yoktur, uyumludurlar, geleneklere uygun hareket etmektedirler ve cinsiyet rollerini gerçekleştiren, saygı duyulan kişilerdir, tıpkı Randy gibi... (Liem ve Koenraadt, 2008) Dolayısıyla Randy, Websdale'nin söylediği ‘‘civil reputable’’ karaktere uymaktadır. Randy'nin öldürüş tarzından ise 'önemseyerek'²⁴ yaptığı görülmektedir. Bunu cesetleri nevresime sarmasından ve de kızını odasında yatarken vurmasından anlıyoruz.

Liem and Reichelmann'a göre ‘‘despondent husbands (umutsuz kocalar)’’ familicide'ı aileyi kurtarma olarak görmektedir. Bunun ‘‘pseudo altruistik (sözde başkalarını düşünen)’’ davranışlar sebebiyle familicide yapanlar da vardır. Yine ‘‘paranoid failler’’ olarak nitelendirilenler ise hayali ya da gerçek dış tehditlere karşı ailesini kaderlerinden koruyanlardır. Bu açıklamalardan yola çıkarak Randy'nin ailede koruyucu rolü üstlenerek yaptığı şeyin ailesi için en iyisi olduğuna inandığını görmekteyiz (Yardley, 2017).

Konu üzerine ek bir görüş de Stack'dan gelmiştir. Ona göre, homicide-suicide olaylarında fail, ne kurbanla yaşayabilir ne de onsuz yaşayabilir. Buna göre Randy kızını çok seviyordu ve acısını dindiremediği için başarısız olduğunu hissetti, umutsuzluğa sürüklendi ve ailesine kıydı. Fakat dünyada bu sorunları yaşayan binlerce erkek var. Ki bu insanlar çocuklarına kıymıyor tersine çocukları onların her şeyi oluyor. Yazar tam da bu noktada bir soru sormaktadır. Peki Randy neden farklı?

Websdale faillerin duygu durumuna özgün bir tarzda cevap vermektedir. Duygular kriminoloji için her zaman rahatsız edici bir konu olmuştur, özellikle de pozitivist yaklaşımla suçu ve suçluyu ölçme yoluna gidilmesi noktasında..Websdale'e göre enerjileri agresiflikle maskelenen ‘‘zorba’’ faillerin aksine ‘‘medeni’’ failler duygusal enerjilerini içlerinde tutuyorlar, bu enerji birikiyor ve utanca dönüşüyor.

²⁴ Killing with care.

“Acaba ne oldu da Randy içine kapandı, izole oldu ?” Yazar sorularına cevap bulmak için bu bölümde ailenin sosyal medya hesaplarına bakarak bir detay yakalanmaya çalışmaktadır.

“Emily'nin instagram hesabı hayatının özeti gibi, çocukluğu, ergenliği, ilk yasal alkol kullanımı, sahne hayatı her şey var. Son fotoğrafı arkadaşıyla sahneden, köpeklerini de paylaşmış, daha çok selfileri var, onlar da bayağı beğeni almış. Anne Laurel ile birbirlerini takip ediyorlar, beğenileşiyorlar, yorum atıyorlar. Anne Laurel'in paylaşımlarında ise Emily'nin migreni, yemek tarifleri, moda ve hayvanlar var. Emily, migrenine dair bir tane fotoğraf paylaşmış. Fakat anne migrene dair paylaşım daha çok yapmış, altına #gonnagetbetter²⁵ #staystrong²⁶ yazmış. Emily, babasını sadece 4 kez paylaşmış. Birinde köpeğini çekerken yalnızca kolu gözüküyor, diğer iki fotoğraf annesiyle olan eski fotoğraflar, diğer fotoğraf ise mezuniyet gününden. Emily 2013'te çiçek fotosu paylaşımına "My dad knows how to cheer me up²⁷," yazmış, altına da şu etiketleri koymuştur²⁸ #hospital #sucks #flowers #daddysgirl”

Laurel 2012'de Twitter hesabı açmış. Genellikle pozitif tweetleri var fakat 2014'ten sonra tweetleri negatifleşmeye başlamış. Emily'nin Twitter hesabı da 2012'de alınmış. Tweetleri genellikle pozitif içerikli. Annesiyle takipleşmiyor, bu çok anormal değil. Çünkü ilgi alanları farklı. Emily daha çok performanslarını paylaşmışken annesi Twitter'da en çok migren ile ilgili paylaşımlar yapmıştır. Bir tweet'inde ise şöyle yazmıştır:

²⁵ #dahaiyiolacaksın

²⁶ #güçlülük

²⁷ Babam beni nasıl eğlendireceğini biliyor.

²⁸ #hastane #iğrenç #çiçekler #babasınınkıızı

"Watching someone I love in unbearable pain everyday for 18 months and I feel helpless".²⁹

Facebook hesaplarına gelecek olursak tüm ailenin etkileşim içinde olduğu görülmektedir. Herkes birbirinin neredeyse tüm paylaşımlarını beğenmiştir. Fakat Randy çok paylaşım yapmamıştır. Genellikle kızının fotoğraflarına çok güzel olduğunu, onunla gurur duyduğunu yazmıştır.

Yazar sonuç bölümünde, Randy'nin Facebook'ta genelde duygularını çok açığa vurmadığını söylüyor ama Randy'nin cinayet itirafı yaptığı son paylaşımını grameri düzgün bir şekilde özenle hazırladığını ve Emily'e daha çok yer verdiğini ifade ediyor. Kitapta işlenen diğer 2 cinayette olduğu gibi kurbanların fotoğrafını çekip sosyal medyada paylaşmamıştır, bu onlara saygısı olduğunu göstermektedir. İşlenen diğer cinayetlerden bir tanesinde görüldüğü gibi failin merkezde olduğu bir sosyal medya hesabı yoktur. Randy üzgün, ailesini kendince korumaya çalışan bir "medeni saygın fail"dir fakat diğer cinayetlerdeki failler (Derek) narsist ve (Amanda) cinayet işleme hayalleri olan kişilerdir.

1.7.1.6 Kriminoloji ve Suç-Terörizm Bağıntısı

Bu bölümde, Jonathan Ilan (Londra Şehir Üniversitesi, Birleşik Krallık) ve Sveinung Sandberg (Oslo Üniversitesi, Norveç)'in *European Journal of Criminology* adlı dergide yayınladıkları *How 'gangsters' become jihadists: Bourdieu, criminology*

²⁹ 18 ay boyunca her gün dayanılmaz acılar içinde sevdiğim birini izliyor ve kendimi çaresiz hissediyorum.

*and the crime-terrorism nexus*³⁰ başlıklı çalışmasından alıntılara yer verilerek, kültürel kriminoloji ve suç antropolojisi bağlamında, Avrupa topraklarından cihatçı bir terör örgütü olan IŞİD'e katılımındaki faktörlerin Bourdieu kriminolojisi bakış açısından nasıl incelendiğine bakılacaktır.

Çalışmada Pierre Bourdieu'nun sermaye, habitus ve alan (saha) kavramlarıyla, bireylerin sokaktan politik-dini suçluğa nasıl geçtiklerini inceleyen ayrıntılı bir analiz yapılmaktadır. Sokak alışkanlıklarının ve davranışlarının, farklı şiddet bağlamlarında tutum ve davranışlardaki sürekliliği desteklediğini ve sokak sosyal sermayesinin şiddet içeren cihatçılığa geçişleri kolaylaştırdığını iddia etmektedir. Sokak ve cihat alanları arasındaki geçişliliğe ve tesirlere de vurgu yapmaktadır.

Norveç Fredrikstad'da yaşayan, bir yıl öncesine kadar hiçbir dini bağlılık işareti göstermeyen üç arkadaş, Sammiulla Khan, Abo Edelbjev ve Torleif Angel Sanchez Hammer, 2013 ve 2014'te Suriye'ye gittiler. Bu zaman dilimi içerisinde 1988 doğumlu olan Mohammed Emwazi, Londra'da yaşayan ailesi tarafından Ağustos 2013'te, ABD'li gazeteci James Foley'i infaz ettiği ürkütücü cinayet videosunda tespit edilmişti. Medya tarafından "Jihadi John" olarak adlandırılan bu kişi birçok benzer videoda yer almıştı. Kendisiyle ilgili dikkat çeken nokta, bir zamanlar militan şiddetten ziyade sokak kültürü içerisinde yaşaması ve ufak çaplı suçlara karışmış olduğudur.

Yazarlar bu ve benzer girişimlerin, Sageman'ın 'Üçüncü Dalga Cihatçı Terör' tanımlamasına göre, çoğunlukla Avrupa'da doğup büyüyen (özellikle de Batı'da okuyan entelektüellerin aksine) marjinalleşmiş bireyler için genel bir eğilimin göstergesi olduğunu söylemektedirler. Öte yandan bu tanımlamayı destekler nitelikte, sokak kültürünün ve cezaevinin teröristlerin devşirilmesi için dikkate değer bir alan haline geldiğine dair kanıtlar da mevcuttur.

³⁰ (Ilan & Sandberg, 2019)

“Geçmişteki radikalleşme ve örgütlenme biçimlerinden daha heterojen, karmaşık, akışkan ve ağa bağlı olan çağdaş cihatçılık, aynı zamanda büyük ölçüde internete ve sosyal medyaya da dayanmakta, bu kanallardan da destek görmektedir.”³¹

Bu yazının başında atıfta bulunulan Norveçli ve İngiliz bireylerin örnek olay incelemeleri üzerine, başlangıçta materyalist bir kültüre bağlılık gösterenlerin, görünüşte münzevi ve politik-dinsel bir ideolojinin hizmetinde şiddet eylemleri gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu tür bireylerin neden daha yüksek düzeyde şiddet içeren cihatçı eylemler gerçekleştirdikleri halde, sokak uygulamalarını ve dillerini korumaya devam ettiklerini açıklamaya da gayret eder. Bu iki durumu çağdaş terörizmdeki daha geniş eğilimlerin bir göstergesi olarak konumlandırırken, sokak sermayesi, sokak alışkanlığı ve sokak sosyal sermayesi kavramlarının geçişi nasıl açıkladığını göstermektedir.

Bu çalışmada yazarlar, hem politik kültürlerin rolünü hem de cihatçı olma sürecine dahil olan çeşitli marjinalleşmelerin etkilerini açıklayan teorik bir çerçeve geliştirmektedir. Bununla birlikte, marjinalleşme, ideoloji veya saldırganlık konularına ilişkin ana görüngenye göre değil, Bourdieu yaklaşımıyla, kimliğin akışkanlığını ve ideolojik bağlılığı, varolan varlık biçimlerinin dayanıklılığını ve sokak ile cihat arasındaki rezonansları yakalayan dinamik bir anlayış sunmaktadır.

Sokaktan Cihada başlığı altında ilk olarak, suç-terör bağlantısı üzerinde durulmaktadır. Bu bölüm içersinde ise, “sıradan” sokak suçlularının radikalleşme riski taşıdığına dair kanıt olmadığı daha ziyade cihada katılmış kişilerin bir zamanlar sokak suçluları olduğuna dair artan bir farkındalık olduğuna işaret edilmektedir.

³¹ Ilan ve Sveinung, a.g.e., s. 2.

Bununla birlikte, Avrupa'daki cihatçı teröristlerinin tipolojisinin “uyumsuz” olarak yansıtıldığı söylenmektedir. Teröristlerin erken ergenlik dönemlerinde şiddete eğilimler gösterdiği, sıklıkla suçlu ve sıkıntılı bir geçmişe sahip olduğu ve sosyal olarak iyi performans göstermedikleri yapılan ilgili çalışmalardan aktarılmaktadır.

Hagedorn'a³² ithafen “Terörist gruplar” olarak adlandırılan yapıların suçlu sokak çeteleri ve paramiliter milislerle birçok ortak özelliği paylaştığı belirtilmektedir. Silahlı genç erkeklerin şiddet biçimlerini izaha çalışan yaklaşımda, genç erkeklerin şiddet eğiliminin küreselleşmiş, geç-modern toplum ve ekonominin her yerde ortaya çıkan bir semptomu olduğu savunulmaktadır.

Bourdieu literatürde sokak, değer ve meşruiyet kavramlarının içerisinde yer aldığı ana akım alanlardan farklı olarak sosyal yaşamın heterodoks bir arenası olarak kavramsallaştırılmıştır. Devletin ve kolluk kuvvetlerinin ulaştığı noktalar (kontrol sınırları) ile toplumun / sermayenin günlük işleyişi arasında alanlar belirlenmektedir.

Sosyal alanların işletilmesi bireysel alışkanlıklarla ilintilidir. Bourdieu'ya habitus, stratejik kurum ile yapılar arasında karşılıklı etkileşim içinde yaratılır, ancak “bilinçli bir şekilde bir arayış olmadan” veya “bilinçli bir konsantrasyon olmadan” çoğaltılmaktadır. Fraser ise bir sokak habitusunun belirli bir bağlamdaki yoksulluk ve marjinalleşme deneyimlerinden ortaya çıkabileceğini söylemektedir.

İlan önceki çalışmasında da, dünyadaki farklı sokak kültürleri ve geçirilen süreçler ile ilgili bağlantı kurar:

³² (Hagedorn, 2008)

“Dünyadaki marjinalleşmiş popülasyonlar arasında görüntü ve fikirler yüzerken, sokak kültürlerinin birbirinden giderek daha fazla ödünç alması ve giderek daha benzer görünmesi için daha büyük bir itici güç vardır.”³³

Öte yandan, marjinalleşmiş gruplar diğerleri gibi, pratik bir rasyonelliğe sahiptir ve buna göre hareket hareket ederler. Ele geçen fırsatlar sınırlıdır ve spesifik faktörlere (örneğin, belirli yoksulluk ve ırkçılık konfigürasyonları) bağlı olmakla birlikte, özellikleri daha geniş bir şekilde paylaşma eğilimindedir. Başka bir deyişle, “ana akım” sosyo-ekonomik yaşam alanlarından dışlanma, hem sokak hem de cihadi alanlarının gelişiminde rol oynamaktadır. Bu özellikler, sosyal ve ekonomik marjinalleşmeyi radikalleşme veya şiddetli sokak kültürü için tek açıklama yapmaz ancak gelişim süreci bu bağlam içinde değerlendirilmektedir ve bu perspektif, şu anda batıda radikalleşmeye neden olan yapısal koşullara cevap vermektedir.

Bourdieu’cü kriminoloji perspektifiyle, çalışmanın başında da değinilen ve gerek medyada gerekse de terörle mücadele çevrelerinde ön planda olan “Jihadi John” ile ilgili Robert Verkaik’in 2016 senesinde yapmış olduğu çalışmaya³⁴ da yer verilmektedir. Verkaik çalışmasında “Jihadi John” olarak bilinen Mohammed Emwazi’nin hayatını, Suriye’ye yolculuğunu ve şiddeti bizlere anlatmaktadır. Erlend Ofte Arntsen de benzer şekilde 2016’da yayımladığı *Fremmedkrigere. Fra en norsk småby til den islamske staten (IS)* adlı çalışmasında, Suriye’de birer yabancı savaşıya dönüşmeyle sonuçlanan sürecin başlangıcı olan Norveç’in Fredrikstad kentindeki arkadaş gruplarını tanımlamıştır.

Bourdieu beğenilerin, pratiklerin ve tercihlerin sokaktaki hiyerarşi üzerinde nasıl işleyebileceğini tanımlamaktadır. Sokak sermayesi bu fikir üzerine kuruludur

³³ (İlan J. , 2015)

³⁴ (Verkaik, 2016)

ve genellikle sokak kültürü olarak tanımlanan şeyde statü sağlayan yetkinlikleri ve becerileri açıklamaktadır. Bourdieu'nun bu tasavvuru bireylerin, sosyal yahut ekonomik dışlanma ile karşı karşıya kaldıklarında, bir suç, şiddet ve sokak stili alt kültüründe kendi yetkin özellikleri olarak gördükleri şeyleri nasıl kullanabileceklerini açıklamaktadır. Bu yaklaşım, belirli gruplar tarafından değer verilen şeyin sosyal yapının işleyişinden farklı olduğunu ve etkilendiğini kabul etmektedir (Bourdieu, 1984).

Verkaik'in Jihadi John ile ilgili yaptığı çalışma, John'un yani Emwazi'nin, Kuveyt'ten İngiltere'ye yerleşme hikayesiyle başlıyor. Yazara göre Emwazi her geçen gün kendisini terörle mücadelenin zulmettiği ve baskı altında olduğu inancının bir parçası olarak görüyordu. Bu noktada, algılanan marjinalleşme sokak kültürüne hayranlık uyandırma ile sonuçlanıyor gibiydi. Bu süreç çete etkinliğine katılmaya dönüştü ve kesinlikle inancına bağlı kaldığı, ritüellere ve ibadetlere eşlik ettiği gözlemlenememişti.

‘...bunun yerine, Emwazi'nin hem potansiyel olarak “zayıf” bir imajı reddetmek hem de genç Asyalı erkekler üzerinde görünüşte kuşku uyandıran bir kültürün ustalarına meydan okumak için bir "gangsta" karakteri inşa ettiğini iddia ediyoruz’³⁵.

Çalışmada yer verilen dosyalardan bir başkası ise Arntsen'in çalışmasıdır. Arntsen'in çalışmasında yer verdiği, 1991 yılında doğmuş olan Sammiulla Han, Abo Edelbijeve ve Torleif Angel Sanchez Hammer davasında, hikayeler arasında benzerlikler bulunmaktadır.

³⁵ Ilan ve Sveinung, a.g.e., s. 7.

‘‘Han, bir zamanlar cinayetten mahkum olan Norveç-Pakistanlı bir uyuşturucu bağımlısının oğıuydu. Bu nedenle erken yaşta suç ve madde kullanımı içine sosyalleştirildi. Edelbijev, 2002 yılında ailesiyle Çeçenistan'dan Norveç'e geldi. Babasının ağırlık kaldırma konusundaki ilgisi onu da etkiledi ve daha sonra Tayland boks ve diğler dövüş sanatlarıyla ilgilenmişti. Hammer ise, Filipinler'den gelen zayıf, entegre olmuş bir göçmenin oğıuydu. Babasını erken yaşta kaybetti ve geniş çapta uyuşturucu ticareti ve alımına katıldı. Sokak dünyasına girerken Edelbijev'in veya Han'ın dövüş yeteneklerinden yoksundu. Ancak uyuşturucu ticareti ile uğraşmaktaydı. ‘‘³⁶

Makalede yer alan hem İngiltere hem de Norveç vaka incelemeleri, marjinalleşmeye dair kendi deneyimlerine cevap veren özellikler gelişirmesinin ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu özelliklerin gelişimi hem pratik hem de psikik olmak üzere yatırım gerektirir. Sokak kültüründe, şiddetin somutlaştırılması ve tavır ile gösterilmesi değildir, şiddeti etkin bir şekilde dağıtma yetenekleri de gereklidir. Bu özelliklere sahip olan genç erkekler, sokak suçluları olarak sadece avantajlı olmakla kalmazlar, cihatçı gruplar için yüksek kapasitelere sahip birer birey olarak değlerlendirilirler. Genç erkekler için cihada katılıp bu yetenekleri sergilemek, yatırımlarının israf edilmemesi ve değlerini korudukları farklı bir alana aktarılması anlamına gelmektedir.

Sokak tecrübesine sahip kişilerin örgütlere devşirilmesi boşluk tabir edebileceğimiz bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşmez, ancak doğal süreç akışı içerisinde sokak dostluğunun kurulması ve bu dostluklardan oluşan ağ aracılığıyla, sokak alanı içerisinde gerçekleşir. Bunlar sadece bir sosyalleşmenin parçası değil, kendilerine fayda sağladıkları için bir ‘‘sermaye’’ kaynağıdır. Bourdieu sosyal sermayeyi şu şekilde tanımlamaktadır:

³⁶ Aynı yer.

“..karşılıklı tanışma ve tanınma ile kurumsallaşmış ilişkilerin oluşturduğu ağ ile bağlantılı, gerçek veya potansiyel kaynakların toplamıdır” (Bourdieu, 1986)

Yazarlara göre sokakta kurulan arkadaşlıklar ve sokak ağlarının sağladığı avantajlar, sokak kültüründen şiddetli cihatçılığa geçişi kolaylaştırmaktadır. Hem sokak hem cihatçı gruplar dayanışma ve kardeşlik duygusu sunar, bazen de umutsuzlukla doldurabilecek duygusal alanlara sahip olurlar. Emwazi'nin de IŞİD'e katılımı, denizaşırı politik-dini şiddete karışmış ondan birkaç yaş büyük olan erkeklerle olan ilişkisinin nihai sonucu olarak meydana gelmişti. Emwazi, bu oluşumun önde gelen üyelerinin sokak mitolojileri ile yetişti ve Somali'de savaşırken silahlarını kullanan, Birleşik Krallık'ta polisle çatışan kişilerin hikayelerinden etkilendi. Verkaik'e göre bu şekilde cihada, katılan gençlerin hem heyecanlı hem de değerli hissetmesini sağlayan “gangsta” bir bağlam verildi. Emwazi'ye sadece mevcut yönelimi ile rezonansa giren bir harekete katılma fırsatı sunmakla kalmayıp hayran olduğu erkeklerin arasına karışma fırsatı da sunulmuştu (Verkaik, 2016).

Bourdieu için habitus, bireyleri uygulamaya yönelten bir “dayanıklı, değiştirilebilir eğilimler sistemi” dir. Sokak alışkanlığı bu nedenle, hem insanları marjinalleşmiş olarak işaretleyen hem de suç ve şiddeti belirli durumlara uygun tepkiler gibi gösteren 'bedensel' davranış biçimlerini, konuşma tarzlarını, dünyayı yorumlama yollarını ve paternlerini oluşturur (Fraser, 2013).

İlan, şiddet potansiyeli ve şiddeti kolayca dağıtma kabiliyetinin, genellikle sokak habitüsünün bileşeni olduğunu söylemektedir. Bu nedenle yasal düzenlemelerin işleyişi dışında faaliyet gösteren bağlamlarda kilit bir kaynak oluşturabilir. Sokak habitus kavramı, acemiler için İslam'a dönüşümün özel

doğasının anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu kişiler örgüte devşirenler için daha fazla değer yaratıyor, 'sokak havalı' markaların gençlik pazarı haline geliyor.

Sokak habitusunun aşılmasıyla cihad dünyasına geçiş sürecinde bazı dalgalanmalar yaşanmaktadır. Bu dalgalanmalar (ya da davaya aykırı görünen hareketler) aslında geçiş sürecinin bir parçasıdır. Çalışmalarda bahsediliği üzere, örgüte katılacak olan gençler El-Şabab adına Tanzanya'ya gerçekleştirdikleri uçuş sırasında sarhoş ve düzensiz görünüm sergileyerek tutuklandılar. Benzer şekilde, Paris ve Nice'de 2016 terör saldırılarına katılan genç erkeklerden bazıları, eylemlerinden önce bazı 'aldatıcı' görünebilecek faaliyetlerde bulundular, örneğin 'partileyen' yaşam tarzlarıyla dikkat çektiler. Suriye'ye geldikten sonra ise bunlar yavaş yavaş silinmeye başladı.

Değişim ve dönüşüm süreci Müslüman aileden yoksun Hammer için en çarpıcı olanıydı. İlk başta, dönüşümün davranışını değiştirdiğini, bir arkadaşına attığı mesajda gözlemlenmekteydi. Mesajında "Ben, ışığı bulana kadar uzun zaman boyunca en kötü suçluydum" diyordu. Hammer bazen partilere katılırken, diğer zamanlarda yeni Müslüman inanışlarına aykırı olacağını söyleyerek doğum gününü kutlamayı reddetti. Farklı kültürel etkiler arasındaki bu devam eden mücadele, birbirlerine gönderdikleri mesajlarda görülebilmekteydi. Han, hastanede ölmek istemediğini ve bunun yerine geldiği sokak kültürünü yansıtacak şekilde, gururlu bir ölüm istediğini söyledi.

Sokak alışkanlığı, "sıradan" suç, şiddet ve uyuşturucu kullanımına sahip kişilerin neden cihatçı olduklarını, alışkanlık ataletinin neden bir kez daha değişmediklerini açıklamaya yardımcı olabilir. Sokak kültüründen yeni radikalleşmiş bireylerin, politik-dini bir şiddete bağlı kalarak eski sokak stillerini ve eski sokak uygulamalarını korudukları görülmektedir. Yazarlara göre Fraser'in "habitus homolojileri" kavramı bize, farklı küresel bağlamlarda zorlu, erkeksi marjinalleşme

kültürleri arasındaki değerlerin benzerlik gösterdiğini söylemektedir. Suriye'deki yeni yaşam, bu gençlere sokak alışkanlıklarını aramak için yönlendikleri şeyi sunabilir: heyecan verici ve cesur aktivitelerle uğraşan genç erkeklerden oluşan yakın bir arkadaş grubu.

Bourdieu sahayı, bireylerin pozisyon için mücadele ettiği arena olarak tanımlamıştır (Bourdieu, 1993). Alanlar, sermayeye kendi değerlerini veren mantığı ve kuralları içerir ve bunlar hem habitusu barındırır hem de sürekli olarak onu biçimlendirir. Her birey birden fazla alanda bulunkatadır. Üstelik, alanlar, birbiriyle ilişkili olarak bir ana düzen empoze eden iktidar alanı (politika) ile de konumlandırılmıştır. Ana akım alanlarda gelişemeyeceklerini düşünenler, bunun yerine, kendilerini 'heterodoks' alanlarındaki mücadelelere yönlendirebilirler.

Çalışmada değinilen önemli bir nokta ise Verkaik'in araştırması içerisinde yer almaktadır. Verkaik İngiltere'den verdiği örnekte, yabancı düşmanlığı deneyimlerinin ve güvenlik hizmetleri ile olumsuz etkileşimin gençlerin önce sokaklara daha sonra da cihadi alanlara yönlendirilmesine hizmet ettiğini söylemiştir. Norveç örneğinde ise güvenlik güçleri ve yabancı düşmanlığı deneyimleri daha az önemli görünüyor. Aksine, artan dini bağlılıkları, gerçek bir uyanıştan ve “büyümüş” veya sokak hayatından bıkmış olma duygusundan doğmuş gibiydi. Bununla birlikte, daha tipik sosyo-ekonomik marjinalleşmeyle ilgili deneyimleri, eğitim ve istihdam alanlarına olan uzaklıklarını görsel olarak etkilemiş gibi görünmekte ve başka yerlere ait olma duygusunu geliştirdiği düşünülmektedir.

Sokak ve politik-dinsel alanlar arasındaki rezonanslar, daha önce not edilen melez stilleri ve uygulamaları da açıklar; IŞİD gibi gruplar için savaşılanların bir kısmı İslam tarafından yasaklanan, sarhoş olana dek alkol tüketmek ve sokaklarda şiddet eylemlerinde bulunmak gibi bir dizi davranışa girmektedirler. Ayrıca, daha önce rap müziği tarzları (katı Selefizimde müzik yasak olsa da) ve İslami kültürden

ziyade batı eylem türleriyle görsel anlamda ortak olan video prodüksiyonları da buna dahil edilebilir. Tercih edilen kıyafet dikiş modelleri, kamuflaj, sakallar, bol pantolonlar, güneş gözlükleri, arazi araçları, otomatik silahlar, beyzbol şapkaları, ABD’li çete tarzı pozlar ve tişörtler, gruplar için ortak olan görsel grameri iki alan arasında paylaşılmaktadır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Bu tezde, çağdaş kriminolojik yaklaşımlar, suç kuramları ve sosyal antropolojik kuramların temelleri üzerine inşa edilmiş ve son yıllarda Dünya’da gelişmeye başlamış olan suç antropoloji araştırmaları ile örnek yöntemsel uygulamaları hakkında literatür araştırması yapılmıştır. Tez çalışması da literatüre geçen etnografi yöntemiyle yapılan araştırmalara konu olan suç unsurları ve kuramlarının yorumlanmasına dayanmaktadır.

Suç çalışmaları içerisinde yer alan çağdaş suç kuramları ve suça sosyal antropolojik bakış, sosyologlar ve kriminologlar tarafından uygulanan klasik yöntemler, yeni bilimsel yaklaşımlar analiz edilmiş, kıyaslanmış, suç antropologlarının ve suç antropolojisi yönteminin neden ve nasıl uygulanması gerektiği tartışılmıştır.

3. BULGULAR

Anonymous adlı hacker oluşumunun IŞİD'e karşı kullanılmasını konu edinen çalışmada, kültürel kriminolojik çerçevede Anonymous'un davranışının politik doğası ve diğer hacker aktivistleriyle olan ilişkileri ile ideolojik çapraşıklıkları ele alınmıştır. Geç modern çalışmalara atıfta bulunarak, Anonymous'un İslam karşıtı faaliyetlerinde çelişki ve çekişme için yaratılan koşullar yorumlanmıştır.

Anonymous'un ayrıklaştırılmış yapısı ışığında, bu makale, Anonymous adını talep edenlerin "Irak Şam İslam Devleti" olarak adlandırılan örgütü destekleyenlere karşı gerçekleştirilen sayısız eylemi ölçmek istememiştir. Bunun yerine, Anonymous'un IŞİD'e karşı mücadelesine paralel olarak ortaya çıkan stratejik ve politik gerilimleri yansıtarak, 2015'teki örnek vaka analizinden harekete geçmiştir. Kültürel kriminolojik açıdan bakıldığında, analiz, kamuoyunun sosyal medya çağındaki kritik etkisiyle Anonymous'un bir dizi semantik ve stratejik engelle karşı karşıya kalacağını tespit etmektedir. Anonymous'un dijital etnografisinin de gösterdiği gibi, kriminolojik verstehen, araştırmacı ve araştırma konusunun fiziksel bir arada bulunmasını gerektirmezken, katılımcı verileri çevrimiçi metodolojiler yoluyla da elde edebilmektedir.

Çin'deki göçmen taksi şoförleriyle kriminolojik etnografi çalışması yapma örneği; marjinal büyüklükteki nüfuslar, toplumsal ilişki ve Çin'deki hareketlilik ve onun kontrolü ile ilgili uygulamalardaki çoklu gerilimler ve çelişkiler katmanları hakkında "hikaye anlatmanın" temel zorluklarından ve fırsatlarından bazılarını göstermektedir. Daha da önemlisi, Asya hakkında alternatif düşünme ve araştırma yöntemlerinin potansiyelini vurgulamaktadır. Modernite çeşitliliği üreten melezleşme, dekolonizasyon ve dezenfektanizasyonun tarihsel ve kültürel süreçlerine odaklanmak ve bakış açılarımızı ve referans çerçevelerimizi çarparak bir "öz analiz"

yapmamıza sebep olmaktadır. Asya çalışmaları veya Asya kriminolojisinin görevi sadece Asya'nın farklı bölgelerini anlamak değil, aynı zamanda benlik, öteki ve küresel hakkındaki yenilenen bir anlayışı sağlamaktır.

Türkiye'deki kulüp kültürüne yönelik araştırma bulguları yazar tarafından değerlendirildiğinde, uyuşturucu kullanım nedenlerinin başında, ‘’maddelere yönelik merak, özentî, arkadaş etmenleri, ailevi ve kişisel sorunlar ile eğlenme’’ öne çıkmaktadır.

Sokaktan cihada uzanan süreci anlatan çalışmada görüldüğü üzere; siyaset bilimi ve dini çalışmaların yoğun olarak ele alındığı, analizlerin bu disiplinler çerçevesinde yapıldığı bir alanda Bourdieu kriminolojisi bize, kriminolojinin olağan şüphelileri (uyuşturucu kullanıcıları ve sokak suçluları) olarak adlandırılan kişiler birer siyasi veya dini aşırılık yanlısı bireye döndüğünde nasıl yaklaşılması gerektiğini göstermekte ve ortaya çıkan süreçlere yönelik farklı bir anlayış sunmaktadır. Bu doğrultuda makalede, sokak kültüründen politik-dini suçluluğa geçişin nasıl olanaklı hale geldiği gösterilmiştir.

Çocuklara yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmada, Dünya’da ve Türkiye’de çocukların durumu, uğradıkları şiddete dair istatistiki verilerle beraber çalışmada, alandan gelen nicel verilerin kategorizasyonu ve tabloların yorumlanması sonrasında aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

‘’ - Çocuklara aile içi şiddetin uygulanmasında ailenin geldiği ilin, gelir düzeyinin, oturdukları evlerin özelliklerinin ve konumunun, annelerin eğitim düzeylerinin, çocuğun yaşının ve cinsiyetinin, çocuğun çalışma durumunun şiddet ile ilişkisinde gruplar arası farkların anlamlı çıkması çocuğa yönelik şiddet uygulamasında

sosyo-ekonomik düzeyin ve kültürel değerlerin belirleyici olduğunu göstermektedir.

- Annelerin çocuklara aile içi şiddet uygulanmalarında sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinin belirleyici olduğu söylenebilir.

- Babaların şiddet uygulamaları çocuğun çalışma durumuna göre değişmektedir. Babaların kız çocukları ile erkek çocuklarından daha fazla ilgili oldukları görülürken, kız çocuklarına erkek çocuklarından daha çok fiziksel şiddet uyguladıkları da görülmektedir.

- Çocukların çalışma durumları ile babaların davranış biçimleri karşılaştırıldığında, babaların çalışan ve çalışmayan çocuklarına göre davranışlarının farklılaştığı görülmektedir.

- Çocukların cinsiyeti ile fiziksel şiddet sonrası geliştirdikleri duygularını karşılaştırdığımızda gruplararası yüzdelerdeki farklar anlamlı çıkmıştır. Bulgularımıza göre fiziksel şiddete maruz kalan kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla suçluluk ve korku duygusu geliştirdikleri görülürken, erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla öfke ve utanç duyguları geliştirdikleri saptanmıştır. Sonuç olarak fiziksel şiddete maruz kalma duygusu ile çocukların cinsiyet ilişkisinde oranlar cinsiyete göre değişmektedir.

- Çocuklara fiziksel şiddetin devam durumu ile çocukların şiddet uygulama durumu karşılaştırılmış ve ilişki anlamlı çıkmıştır. Aile içi fiziksel şiddete maruz kalmaya devam eden çocukların

%56,4'ünün güçlerinin yettiğine fiziksel şiddet uyguladıkları, % 43,6'sının şiddet uygulamadıkları görülmektedir.

-Çocukların yaşları ile fiziksel şiddetin devamı karşılaştırılmış ve farklar anlamlı çıkmıştır. Çocukların yarısına yakınına, büyüdüleri için aile içi fiziksel şiddet uygulanmasına maruz kalmaları kaldırılmıştır. Çocukların yaşları büyüdükçe aile içi fiziksel şiddete maruz kalma oranının düştüğü bulgularımızda görülmektedir.

- Çocuklara aile içi şiddetin çok küçük yaşlardan itibaren uygulandığı düşünülmektedir. Çünkü çocukların hiçbiri şiddete ilk maruz kalma yaşlarını hatırlamadıklarını belirtmişlerdir.

- Çocuklara aile içi şiddet uygulama nedenlerinin en başında çocukların anne ve babaya itaatli davranmamaları gelmektedir.”³⁷

³⁷ Bulut, a.g.e., s. 234-244.

4. TARTIŞMA

19. ve 20. yüzyılın sosyo-kültürel antropolojisinin öncü kuramları, suç ve suçluluğun antropolojik bir perspektiften anlaşılmasının temelini oluşturmuştur. Temel kavramlar, kültürel özgüllük, işlevselcilik ve kültürel kalıplar kuramsal temelleri oluşturmaktadır. Modern ve postmodern çağda bu kavramlar, sosyal tabakalaşma ve küreselleşmeyi içererek, suç ve kriminalizasyon anlayışımızı daha da genişletmiştir. Antropoloji tarihi içerisinde saha araştırmacıları, davranışları yöneten kuralları ve bu kuralların toplum üyeleri tarafından nasıl anlaşıldığını ve uygulandığını kendi kuramsal donanımlarıyla tespit etmişlerdir.

Daha yakın zamanlarda antropologlar, özellikle sömürgeleştirilmiş toplumlarda, suç ve suçluluğun sebeplerini açıklamak için sınıf ve ekonomik güç farklılıkları analizlerine yöneldiler. Bu analiz çizgisinin kökenleri, Malinowski'nin yapmış olduğu çalışmalara dayanmaktadır. Çağdaş antropologlar genellikle suçluluğun nasıl tanımlandığına dair kanıtlara ve suçluların etiketlenmesine odaklanmıştır. Sınıf, iktidar ve kaynağa erişim farklılıkları, gelişmekte olan dünyadaki çağdaş toplumların analizlerini şekillendirmesine vesile olmuştur. Postmodern antropologlar da dikkatlerini, fikir dünyalarına, küresel medya ve küresel iletişim gibi diğer güçlü davranış kaynaklarına yöneltmişlerdir.

Antropologlar yazılı olmayan yasaları, yasaların geçişini, normlardan sapma, sınıf ve güç farklılıklarını etnografik araştırmalarında incelemişlerdir. İlk antropologlar çalışmalarına küçük toplumlarla başlamış olsalar da, şimdi daha büyük sosyal grupları ve karmaşık kültürleri incelemektedirler. Küçük gruplara ve küresel bağlamına aynı anda hitap eden çağdaş antropologlar, Boas'ın çok küçük olanı çok büyük olanla birleştiren birleşik bir alan kuramıyla bulmaya çalışarak kültürel ayrıcalık fikirleri üzerine inşa etmeye devam etmektedir.

Etnografinin gözleme olanak sağlayan doğası ve antropolojiyle birlikte insan davranışının içinde olduğu her şeyin kodlarını çözümleme yaklaşımı, suç ediminin de ortak temeli paylaştığı alanların analizi sonrası suçlu ya da sapkın davranış adını verdiğimiz davranışların köklerine ulaşmamızı sağlar. Bireyin işlediği suçtan topluluğun işlediği suçlara kadar, tespit ve önleme taktiklerinin oluşturulması sürecine, en az diğer disiplinler kadar yardımcı olur.

Aksi ispat edilmedikçe değiştirilmeyecek sayılar, veriler ve istatistiki analizler üzerine inşa edilen klasik suç bilimlerinin aksine antropolojinin daha “yoruma açık” oluşu, tartışmaları da her zaman beraberinde getirmiştir. Aslında antropolojik yaklaşım “o kadar da yoruma açık değildir.” Antropoloji de belli kurallar ve metodlar çerçevesinde, belli kuramlardan beslenerek ve belli referans noktalarına dayanarak çıkarsamalarda bulunur. Suç antropolojisinin modern dönemdeki hareket sahası, kuşkusuz, etiketlenen (damgalanan), klasik kriminolojik metodlarla sınırları çizilen “potansiyel suç ve suçlu alanlarının” içine girilerek analiz edilmesi ve sorunsal haline getirilen suç edimine cevaplar bulunmasıyla anlamlı hale gelecektir.

Klasik kriminoloji tarafından istatistiki çalışmalar ile genel hatları çizilen “suç alanı” ve suçlu profili ile meydana gelen suç fiilinin uyuşmayabileceğine dair örneklerle de çalışmada yer verilmiştir. Yardley’in (2017) çalışmasında elde edilen bulgularda ABD’de tüm aileye kıyan bireylerin, herhangi bir şiddet eğilimi bulunmamaktadır. Fark edilir uç davranışları yoktur ve kişiler uyumludurlar, geleneklere uygun hareket etmektedirler. Cinsiyet rollerini gerçekleştiren, saygı duyulan kişilerdir (Yardley, 2017).

Kültürel çalışmaların yöntemsel zorlukları her zaman mevcuttur. Suçun meydana geldiği çevrelerde, suçun ve suçlunun ip uçları aranırken (bu ister bir şehir olsun ister görsel bir metin) bir takım engellerle karşılaşılabilir. Çin örneğinde (Xu, Karen ve ark., 2013) ya da kulüp kültürü ile ilgili araştırma örneğinde (Çoban,

2013) değinildiği gibi, alan çalışması yapan kişi, farklı bir ülkede ya da aynı ülke içerisindeki farklı bir alt kültür çevresinde şüpheli bir konuma düşebilir, güvensizlik oluşturabilir.

Türkiye gerek kültürel gerekse de jeopolitik anlamda dinamik yapıya sahip bir ülkedir. Tarihten bu yana, sahip olduğu konumdan dolayı ekonomik ve politik sebeplerle bir çok kültüre ev sahipliği yapmış olup, günümüzde de Dünya siyaset tarihinin etkilerini direkt olarak hissetmeye devam etmektedir. Komşu ülkelerde ve ülkemizde yaşanan siyasi gelişmeler ve bu gelişmelerin toplumsal etkileri, hiç kuşku yok ki bireysel anlamda da hissedilmektedir. Özellikle sosyal antropoloji, kültürlere ve kültürlerarası farklılıklara odaklandığından, ülkemizle alakalı yapılacak suç odaklı çalışmalarda bizlere çok yardımcı olacaktır. Suçu anlayabilmemiz için önce suçun ve suçluluğun sebeplerini, çıkışını bir sorunsal içerisinde değerlendirmeye tabi tutmamız gerekmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öncü sosyal antropolojik teoriler, öncelikli olarak yok olmak üzere olan halklar ve küçük topluluklar üzerinde odaklanmıştır. Modernistler ise sosyal ilişkileri, sosyal tabakalaşmayı ve kaynaklara farklı erişimi vurgulayarak, daha geniş bir toplumdaki sosyal grupları anlama konusuna dikkat çektiler. Post-modernistler, sosyal ilişkilerin ve zihinsel yapıların önemine ve bununla beraber de politik ve ekonomik analizlere daha fazla öncelik vermişlerdir. Bu yaklaşımla, küresel ölçekte suçluluğu anlamak için toplumları yeniden ziyaret etmektedirler. Dünya’da ve Türkiye’de yapılan kültürel suç çalışmaları, ülkemizde gerçekleştirilen adli antropoloji çalışmaları ile birlikte suça yaklaşım konusunda önemli bir perspektif sunacaktır.

Anlam meselesi, klasik kriminoloji ve ceza adaleti için bir soru işaretini oluşturmaktadır. Akademisyenler ve vatandaşlar olarak yaşamlarımız, suç istatistiklerinden suç korkusu yüzdelerine kadar suçla ilgili 'gerçekler' ile doludur.

Kültürel yaklaşım objektifinden yeniden düşünülen suç istatistikleri, çoğunlukla siyasi başarılar olarak görülmektedir ancak kesinlikle suçun yaşanmış gerçekliğinin temsili değildir. Anket araştırmacıları, kolektif korkunun ölçülebilir bir bireysel duygu kategorisi olduğunu düşündükleri için, suçun 'biraz korktuğu' bildirilen nüfus yüzdesinin kavramsallaştırma ve yöntem kurgusu olduğunu ve bu kategoriyi küçük cevap kümeleriyle yakalayabileceklerini düşünmektedirler.

Bu şekilde yeniden kodlanmış klasik kriminoloji ve ceza adaletinin yaklaşımlarına yeni bir bakış açısı getirilmiştir. Adli çalışmacılar için istatistiki yaklaşımların da sorgunlanması gerektiği ve buna göre suç görüngüsünün üzerine, suçu sorunsallaştırarak gidilmesinin önemi vurgulanmıştır.

Suçu önleme ve caydırma noktasında daha aktif ve etkili bir aygıt oluşturma fikri ile hareket eden klasik suç çalışmaları (hem Türkiye’de hem de Dünya’da), suçluyu sosyo-ekonomik koşullar içerisinde profillemeye çabasıyla hareket etmektedir.

Bu yaklaşım, suçu açıklama ve anlama noktasında çoğu zaman engel teşkil etmektedir. Suç gibi önemli bir sorunu istatistiksel hesaplama indirgemektedir.

Türkiye suç çalışmalarında sosyal bilimsel araştırmanın temeli olan sorunsallaştırma safhası genel olarak atlanmakta, daha çok suç ve suçlu profili oluşturma yoluna gidilmektedir. Suçlu profili oluşturma yaklaşımı, suç olgusunun sosyal yapısal açıklanması yerine kişisel tercihler temelinde suçu bireyselleştirme eğilimindedir. Bu yaklaşım sosyal eşitsizlikleri ve yapısal meseleleri ele almaktan uzak durarak, bireysel sorumluluğu vurgulamaktadır. Bu noktada insan eylemlerinin rasyonel tercihlerle belirlendiğini varsayarak mevcut kriminolojik yaklaşıma dayanak sağlamaktadır.

Suç; fail, mağdur ve kolluk kuvvetleri arasında bir kültürel insanın gerçekleştiği alandır. Bu bağlamda kriminolojiye kültürel yaklaşım, inşacı, yorumsamacı ve psikososyal bir bakış açısı getirmemizin gerekliliğini öne sürmektedir.

Kriminolojik saha çalışmaları Türkiye’de ve Dünya’da genel olarak karakol, mahkeme ya da cezaevlerinde yürütülmektedir. Yapılan görüşmeler toplanan bulguları çarpıtıcı etkiye sahip olabilmektedir. Suç fiilini gerçekleştirmiş kişiler suçu işledikleri ana ilişkin duygu ve düşüncelerini içinde bulundukları ortamın baskısı altında telaffuz etmektedirler. Bundan dolayı bu tarz görüşmelerden elde edilen bulgular araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliğini etkileyecek pek çok etmenin etkisi altında olmaktadır.

Tutuklu/hükümlü kişiler belirli amaçlar ve beklentiler doğrultusunda sorulara verilecek cevapları manipüle edebilir. Bu kişilerin verdikleri cevaplar ve iç dünyalarında hissettikleri arasında bir uyum olması zorunluluğu da yoktur. Özellikle cezaevlerinde yapılan saha araştırmalarında failin o anda söyledikleriyle gerçek hisleri ve duygu durumları arasında farklılıklar olması kaçınılmazdır.

Bu tarz sıkıntılara karşı antropolojik suç çalışmaları, failleri ya da suç edimini oluştuğu ortamda gözlemlemeyi, suç ve suçluyla temas etmeyi sağlayacak etnografik yöntemin önemini vurgulamaktadır.

Suçun ve cezanın kültürel bir bağlamı vardır. Belirli bir tarihte ya da belirli bir ülkede (coğrafyada, kültürde) suç olarak görülen ya da kabul edilen eylem başka bir tarihte ya da ülkede (coğrafyada, kültürde) suç teşkil etmeyebilir ya da suç olarak görülmeyebilir. Aynı zamanda suç denilen vakaya verilen toplumsal tepki zamanla değişebilir.

Bu tez içerisinde örnek olarak gösterilen çalışmalarda da bu durumu görmek mümkündür. Bulut'un (2008) çalışmasında, farklı kültürlerde çocuğa yönelik şiddetin nerede sapma olarak kabul edileceği ya da nerede görülmeyeceğini kestirmenin güç olduğu söylenmektedir. Araştırma yapılan bazı çevrelerde çocuğa ya da kadına uygulanan şiddet bir şiddet eylemi olarak dahi görülmemektedir.

Yine şiddet eylemi algılayışının kültürel göreceli durumu, Richards ve Wood'un (2018) çalışmasında da ele alınmaktadır. Çalışma, bilgisayar korsanı grubu Anonymous'un, radikal İslami motivasyonla terör eylemleri gerçekleştiren IŞİD ile mücadele sürecindeki dönüşümünü ele almaktadır. Normalde illegal işler yapan, verdiği "zarar" ve kullandığı yöntem noktasında yine şiddet içerikli eylemler gerçekleştiren Anonymous, uyguladığı yöntemler değişmediği yani yine şiddet ve suç içerikli eylemler uyguladığı halde "internetin nefret makinesi ve halk şeytanı"

unvanlarından sıyrılarak bir kahraman moduna bürünmüştür. Kültürel yaklaşım esas olarak, suç ve adaletle ilgili oldukları sürece “anlam politikası” ile ilgilenmektedir. Bu nedenle kültürel suç araştırmacısı için anlam kültürel süreçler içerisinde, bireyler ve gruplar kategorize edilerek anlaşılır, bu bağlamda geleneksel kriminoloji içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Suç, eylemi gerçekleştiren kişiler tarafından rasyonel hale de getirilebilmektedir. Yardley’in (2017) yapmış olduğu çalışmada suçlu kişinin, kızını, eşini ve eşinin kardeşini öldürme eyleminde kendisi nasıl ikna ettiğini ve bu eylemi nasıl haklı olarak göstermeye çalıştığı görülmektedir. İstatistiksel verilere bakıldığında cinayeti işleyen kişi, suç ediminden uzak bir profile sahiptir. Kızını ve eşini de çok sevmektedir. Hiçbir cezai ehliyeti de bulunmamaktadır. Ancak kızının acılarına son verdiğini ve onun rahatlayacağını düşünerek kızını katletmiştir. Bu örnekteki benzer bir çok vaka Türkiye’de de görülebilmektedir. Adli antropoloji içerisinde kültürel yaklaşım metodu ile aile içi cinayetler konusunda da çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Kadına karşı şiddet ile ilgili yaklaşımlar da kültürel bir boyutta ele alınmaktadır. Yasalarda suç olduğu bilinmesine rağmen bazı şiddet davranışları, kültürel yorumlamalarla suç olmaktan ve cezai yaptırımdan uzak tutulmaktadır. Bir kadın tecavüze uğradığında, tecavüz eden kişinin aldığı cezanın inmesi için birçok faktör hesaba katılırken, tecavüze uğrayan kadın tahrik eden taraf olarak değerlendirilmekte ve mağduriyeti hiçbir zaman ön plana alınmamaktadır. Son yıllarda özellikle Twitter gibi sosyal medya platformlarının da oluşturduğu kamuoyu gücü ile yürürlükte olan ve adli birimlerin yorumuna tabi tutularak uygulanmayan yasaların, bu şekilde uygulanabileceği de görülmektedir. Bu durumdan da suç ve şiddete yaklaşımın kültürel etkisi rahatlıkla anlaşılmaktadır. Adli antropoloji vasıtasıyla yapılan kültürel suç çalışmalarının, ceza hukuku sistemine, yasaların uygulanmasına ve yasaların tekrar gözden geçirilmesine katkılarının önemli ölçüde olacağı ve mağduriyetlerin büyük ölçüde giderilebileceği kuşkusuzdur.

Yasaların uygulanması ve yasalar çerçevesinde mağduriyetlerin giderilmesi, adaletin yerini bulması noktasında, güçlü bir kamuoyu oluşmasını sağlayan sosyal medya ile birlikte, medyanın gücünün ve etkisinin araştırılması da kültürel çalışmaların dolayısıyla da adli antropolojinin alanına girmektedir. İnternet üzerinden ‘‘teröre karşı savaş’’ gerçekleştiren başka bir illegal oluşum ile ilgili yapılan çalışma (2018) gibi Türkiye’de de medya üzerine, görsel etnografik yöntemle bir kültürel suç çalışması yapılabilir. Suç ve şiddet içerikli birçok televizyon programı hemen her gün yayınlanmakta, önemli bir etki alanı oluşturmaktadır. İnsanların izledikleri bu programların onlar üzerinde ne gibi etkileri olup olmadığına yönelik bir adli antropoloji çalışması yapılarak, bu programların suça bakışa etkileri ya da programı izleyen insanların gündelik hayat pratikleri içerisinde gerçekleştirdikleri eylemlerin değişimleri üzerine çalışmalar yapılabilir.

Bu çalışmada, adli antropoloji içerisinde suça kültürel yaklaşımın neden yapılması gerektiğine ve nasıl uygulanabileceğine dair sorulan araştırma sorularına cevaplar verilmiş ve ileriye dönük Türkiye suç çalışmaları için, adli antropoloji adına yapılabilecek kültürel suç çalışmaları konusunda önerilerde bulunulmuştur.

ÖZET

Suç ve Kültür İlişisinin Adli Antropoloji Alanında Kullanılması

Antropoloji çalışmaları içerisinde saha araştırmacıları, davranış örüntülerini anlama çalışmalarına küçük toplumlardan başlamışlardır. Sonraki dönemler içerisinde antropologlar, sosyal gruplar içerisindeki suç ve suçluluk nedenlerini anlamak ve çözümlemek için, sınıf ve güç farklılıklarına yöneldiler. Suçluluğun tanımlanması adına, ekonomik ve politik nedenler günümüz antropologlarının etnografi çalışmaları için önem teşkil etmektedir. İçinde bulunduğumuz yüzyıl içerisinde antropoloji çalışmaları hem yerel hem de küresel bağlamları kapsamakta ve öncekilerin temel kavramları ve etnografi yöntemlerini kullanmaya devam etmektedir.

Literatürdeki suç kuramları, geliştikleri tarihsel bağlamları ve zaman içinde toplumların artan karmaşıklığını yansıtmaktadır. İlk teoriler, bireyin suç davranışını açıklamak için fizyolojisi ve genetiğine odaklanmıştır. Bu teorileri, yok olan kültürlerin araştırılmasına dayanan sosyokültürel gelenek izlemiştir. Bu gelenek, dikkatini köylüye, sömürgeye ve şehir toplumlarına çeviren suçlarla ilgilenenler de dahil olmak üzere antropologlar üzerinde kalıcı bir etkiye sahiptir. Suçla ilgili yaptıkları çalışmalar antropologları dünyayı etkileyen küresel suç sorunlarına götürmüştür.

Dünya ile birlikte Türkiye’de de antropoloji çalışmaları, özellikle suç ve suçluluğun anlaşılması hususunda, her geçen yıl daha fazla önem arz etmektedir. Suç antropolojisi çalışmalarının, eski ekollere kıyasla, son yıllarda sosyo-kültürel çalışmalardan temellenmesi, antropoloji içerisinde, sosyal antropolojinin üst noktaya gelmesine sebep olmaktadır. 1900’lü yıllardaki antropoloji yaklaşımı ve algısından çok farklı olarak, kültürel yaklaşımlar ve sosyal çözümlemelerin dünyada, adli vakaların aydınlatılmasında daha etkili olabileceği gözlemlenmekte ve ayrıca vakaların sebepleri ile ilgili derinlemesine analiz yapılmasına olanak sağladığı görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, özellikle son 10 yıl içerisinde, savaş sebebiyle de artan göçlerle beraber, çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmakta, farklı sosyal yapıların incelenmesi ve anlaşılması noktasında da biz antropologlara büyük işler düşmektedir. Bu tez çalışmasında, Dünya’da ve Türkiye’de yapılmış olan suç antropolojisi çalışmalarından örnekler vererek, günümüz kriminoloji çalışmalarında antropolojik ve etnografik yaklaşımların kültürleri ve duyguları analiz etmesini sağlayan faktörleri, yöntemin de temelinde bulunan kuramlarla birlikte açıklayacağım.

Anahtar Sözcükler: Antropoloji, Adli Antropoloji, Etnografi, Kültür, Suç

SUMMARY

Use of Crime and Culture Relationship in Forensic Anthropology

Within the anthropology studies, field researchers started to investigate behavior patterns from small societies. In later periods, anthropologists have looked at social class differences and social power differences to understand and analyze the causes of crime and guilt within social groups. In behalf of defining the guiltiness, economic and political reasons are important for the anthropologists' studies of ethnography. In the present century, anthropology studies encompass both local and global contexts and maintain to use the fundamental concepts and ethnography methods of the prior anthropologists.

The crime theories in the literature reflect the historical context in which they developed and the increasing complexity of societies over time. Early theories focused on the physiology and genetics of an individual to explain criminal behavior. These theories were followed by a socio-cultural methods based on the study of extinct cultures. These methods has a lasting influence on anthropologists, including those interested in crimes that turn their attention to the peasants, colonial and urban communities. Their studies on crime have led anthropologists to the global crime problems that affect the world.

Anthropology studies in the world and also in Turkey are becoming more and more important every passing year, especially on understanding the crime and the criminality. The fact that crime anthropology studies are based on socio-cultural studies in recent years compared to the old schools causes social anthropology to come to the forefront in anthropology. Unlike the anthropology approach and perception in the 1900s, it is viewed that cultural approaches and social analyzes can be more effective in illuminating the forensic cases in the world and it also allows an in-depth analysis of the causes of the cases. Republic of Turkey in the last 10 years, along with increased migration due to war are also home to a variety of cultures. In this case, we anthropologists have a great deal to examine and comprehend different social structures. In this dissertation, giving examples of criminal anthropology which was built in the world and Turkey, factors that enable anthropological and ethnographic approaches to analyze cultures and emotions in contemporary criminology studies, will be explained together with the theories that are also based on the method.

Key words: Anthropology, Crime, Culture, Ethnography, Forensic Anthropology

KAYNAKLAR

- ADLER, F. (1975). *Sisters in Crime: The Rise of the New Female Criminal*. New York: McGraw-Hill.
- ADLER, P., ADLER, P. (1978). *Tinydopers: A Case Study of Deviant Socialization*. Symbolic Interaction .
- AGNEW, R. (1993). Why Do They Do It? An Examination of the Intervening Mechanisms Between 'Social Control' Variables and Delinquency. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. **30**: 245-266.
- AKERS, R. L. (1985). *Deviant Behavior: A Social Learning Approach*. Belmont, CA: Wadsworth.
- AKERS, R. L. (1999). *Criminological Theories*. New York: Roxbury Publishing Company.
- AKERS, R. L. (1979). Theory and Ideology in Marxist Criminology. *Criminology*. **16**: 527-544.
- AKERS, R. (1968). Problems in the Sociology of Deviance: Social Definitions and Behavior. *Social Forces*. **46**: 455-465.
- AKERS, R. (1991). Self-control as a General Theory of Crime. *Journal of Quantitative Criminology*. **7**: 210-211.
- ANDERSON, K. (1991). *Radical Criminology and the Overcoming of Alienation: Perspectives From Marxian and Gandhian Humanism*. U H. E. Pepinsky, R. Quinney, *Criminology as Peacemaking*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- ANDERSON, S., HOWARD, G. (1998). *Interrogating Popular Culture*. Guilderland . New York: Harrow and Heston.
- BANDURA, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- BARNARD, A. (2004). *History and Theory in Anthropology*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- BAUDRILLARD, J. (1994). *Simulacra and Simulation*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

BAUMAN, Z. (1999). Culture as Praxis. London: Sage.

BAUMAN, Z. (2000). Liquid Modernity. Cambridge: Polity Press.

BECKER, G. S. (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *Journal of Political Economy*. **76**: 169-217.

BENEDICT, R. (2011). Kültür Örüntüleri. M. Topal (çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.

BENSON, M., MOORE, E. (1992). Are White-collar and Common Offenders the Same? An Empirical and Theoretical Critique of a Recently Proposed General Theory of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. **29**: 251-272.

BENTHAM, J. (1948). An Introduction to the Principles of Morals and Legislation. New York: Hafner.

BEN-YEHUDA, N., BRYMER, R., DUBIN, S., HARPER, D., HERTZ, R., SHAFFER, W. (1989). Howard S. Becker: A Portrait of an Intellectual's Sociological Imagination. *Sociological Inquiry*. **59**: 467-489.

BLOCH, H. A., NIEDERHOFER, A. (1958). The gang: A study in adolescent behavior. New York: NY: Philosophical Library.

BOAS, F. (2015) Coğrafya Bilimi: Bir Tarihsel Yöntem-Fiziksel Yöntem Tartışması. (Çev, Boz, E), (Der, Altuntek, N. S) içinde Yöntembilim Üzerine Antropolojik Okumalar. Ankara: Dipnot Yayınları.

BOLTON, R. (1992). Culture Wars: Documents from the Recent Controversies in the Arts. New York: New Press.

BORDUA, D. (1967). Recent Trends: Deviant Behavior and Social Control. *Annals*. **369**: 149-163.

BOURDIEU, P. (1984). Distinction. A Social Critique of the Judgment of Taste. London: Routledge.

BOURDIEU, P. (1993). The Field of Cultural Production. Cambridge: Polity Press.

BOURGOIS, P. (1995). In search of respect: Selling crack in el barrio. New York: Cambridge University Press.

BRAITHWAITE, J. (1989). Crime, Shame and Reintegration. Cambridge University Press.

BROECKMANN, A. (1995). Visual Economy of Individuals.

BROOKINGS, E.T. (2015). Anonymous v The Islamic State. Foreign Policy. (<http://foreignpolicy.com/2015/11/13/anonymous-hackers-islamicstate-isis-channel-war/>) adlı siteden alınmıştır.

BULUT, M. (2008). Şiddet Mağduru Çocukların Sosyal Antropolojik Açidan İncelenmesi . Ankara.

BURGESS, R., AKERS, R. (1966). Are Operant Principles Tautological? *Psychological Record*. **16**: 305-312.

CHEN, K. (2010). Asia as Method: Towards Deimperialization. Durham, NC: Duke University Press.

CHESNEY-LIND, M. (1988). Girls in Jail. *Crime and Delinquency*. **34**: 150-168.

CHESNEY-LIND, M., SHELDEN, R. (1998). Girls, Delinquency, and Juvenile Justice. Belmont, CA: West/Wadsworth.

CHIRICOS, T., WALDO, G. P. (1970). Punishment and Crime: An Examination of Some Empirical Evidence. *Social Problems*. **19**: 280-289.

CLOWARD, R. A., OHLIN, L. E. (1960). Delinquency and opportunity: A theory of delinquent gangs. Glencoe, IL: Free Press.

COHEN, A. K. (1955). Delinquent boys: The culture of the gang. Glencoe, IL: Free Press.

COHEN, L., MARCUS, F. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activities Approach. *American Sociological Review*. **44**: 588-608

COMAROFF, J. L. (2001). Colonialism, culture, and the law: A foreword. *Law and Social Inquiry*. **26**: 305-314.

CONGER, R., SIMONS, R. (1995). Life-course Contingencies in the Development of Adolescent Antisocial Behavior: A Matching Law Approach. U *Developmental Theories of Crime and Delinquency*. New Brunswick, NJ: Transaction Books.

COOLEY, C. H. (1902). Human Nature and the Social Order. New York: Scribner.

CORLEY, C., CERNKOVICH, S., GIORDANO, P. (1989). Sex and the Likelihood of Sanction. *Journal of Criminal Law and Criminology*. **80**: 540-556.

- CRESSEY, D. (1960). Epidemiology and Individual Conduct: A Case from Criminology. *Pacific Sociological Review*. **3**: 47-58.
- CROUCH, R. L. (1979). Human Behavior: An Economic Approach. North Scituate, MA: Duxbury Press.
- ÇEKER D (2017). İnsan Kemiklerinin Analizi ve Adli Antropoloji’de Kimliklendirmede Önemi. *Mimarlar Arkeologlar Sanat Tarihçileri Restoratörler Ortak Platformu E-Dergisi (MASROP E-Dergi)*. **17**: 8-13
- ÇOBAN, A. (2013). Kulüp Kültürü ve Uyuşturucu Kullanımı. Ankara.
- ÇÖLOĞLU, S., İŞCAN, MY., (1998) Adli Osteoloji, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü Yayınları, Rek. No:4150, Dilek Ofset Matbaacılık
- DAHRENDORF, R. (1959). Power Division as The Basis of Class Conflict. Oxford University Press.
- DALY, K. (1989). Neither Conflict nor Labeling nor Paternalism Will Suffice: Intersections of Race, Ethnicity, Gender, and Family in Criminal Court Decisions. *Crime and Delinquency*. **35**: 136-168.
- DALY, K., CHESNEY-LIND, M. (1988). Feminism and Criminology. *Justice Quarterly*. **5**: 497-538.
- DATESMAN, S., SCARPITTI, F. (1980). Women, Crime, and Justice. New York: Oxford University Press.
- DRIVER, E. (1972). Charles Buckman Goring, 1870-1919. U H. Mannheim, *Pioneers in Criminology*. Montclair, NJ: Patterson Smith.
- DURKHEIM, E. (1951). Suicide. New York: Free Press.
- DURKHEIM, E. (1964). The Division of Labor in Society. New York: Free Press.
- DURKHEIM, E. (1984). The Division of Labor in Society. New York: The Free Press.
- EINSTADTER, W., HENRY, S. (1995). Criminological Theory: An Analysis of Its Underlying Assumptions. Harcourt Brace College Publishers.
- EISENMAN, S. (2007). Ebu Graib Etkisi. (I. Özbek, Prev.) İstanbul: Versus Kitap.

- ELSTER, J. (2007). Explaining Social Behavior: More nuts and bolts for the Social Sciences. Cambridge University Press.
- FELSON, M. (1998). Crime and Everyday Life: Insight and Implications for Society. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press.
- FERRELL, J. (1997). Criminological Verstehen: inside the immediacy of crime. *Justice Quarterly*. **14**: 3-23.
- FERRELL, J. (1995). Culture, Crime, and Cultural Criminology. *Journal of Criminal Justice and Popular Culture*. **3**: 25-42.
- FERRELL, J., HAYWARD, K., YOUNG, J. (2015). Cultural Criminology. London: Sage.
- FERRELL, J., HAYWARD, K., YOUNG, J. (2008). Cultural Criminology: An Invitation. SAGE.
- FETTERMAN, D. M. (1998). Ethnography: Step By Step. Sage Publications, Inc.
- FLEETWOOD, J., POTTER, G. R. (2017). Ethnographic research on crime and control: Editors' introduction. *Methodological Innovations*. **10**: 1-2.
- FRASER, A. (2013). Street habitus: Gangs, territorialism and social change in Glasgow. *Journal of Youth Studies*. **16**: 970-985.
- FRIEDLANDER, K. (1947). The Psychoanalytic Approach to Juvenile Delinquency. London.
- GEERTZ, C. (1973). The Interpretation of Cultures. New York.
- GEERTZ, C. (2007). Yerel Bilgi. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. New York: Basic Books.
- GELSTHORPE, L., MORRIS, A. (1990). Feminist Perspectives in Criminology. Philadelphia: Open University Press.
- GIBBS, J. (1966). Conceptions of Deviant Behavior: the Old and the New. *Pacific Sociological Review*. **9**: 9-14.
- GIBBS, J. P. (1975). Crime, Punishment, and Deterrence. New York: Elsevier.
- GOFFMAN, E. (1963). Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

- GOMBRICH, E. (1986). *Aby Warburg: An Intellectual Biography*. Chicago: University of Chicago Press.
- GOTTFREDSON, M., HIRSCHI, T. (1990). *A General Theory of Crime*. Palo Alto, CA: Stanford University Press.
- GOVE, W. (1980). *The Labeling of Deviance*. Beverly Hills, CA: Sage.
- GREENBERG, D. (1980). Penal Sanctions in Poland: A Test of Alternative Models. *Social Problems*. **28**: 194-204.
- HAGAN, J. (1989). *Structural Criminology*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- HAGEDORN, J. (2008). *A World of Gangs: Armed Young Men and Gangsta Culture*. Minneapolis: University of Minnesota.
- HATHAWAY, S., & MEEHL, P. E. (1951). *An Atlas for the Clinical Use of the MMPI*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- HAYWARD, K. J. (2007). 'Situational crime prevention and its discontents: rational choice theory versus the 'culture of now'. *Social Policy & Administration*. **41**: 232-250.
- HAYWARD, K. J. (2011). Crime consumer culture and the urban experience. U K. Hayward, & J. Ferrell, *Cultural Criminology*. Oxford University Press.
- HAYWARD, K., & YOUNG, J. (2004). Cultural criminology: some notes on the script . *Theoretical Criminology*. **8**: 259-273.
- HEINEKE, J. M. (1978). *Economic Models of Criminal Behavior*. Amsterdam.
- HENRY, S., MILOVANOVIC, D. (1996). *Constitutive criminology: Beyond postmodernism*. London: SAGE.
- HENRY, S., MILOVANOVIC, D. (1991). Constitutive Criminology: The Maturation of Critical Theory. *Criminology*. **29**: 293-316.
- HILL, G., & ATKINSON, M. (1988). Gender, Familial Control, and Delinquency. *Criminology*. **26**: 127-147.
- HIRSCHI, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley, CA: University of California Press.
- HOEBEL, E. A. (1961). *The Law of Primitive Man: A Study in Comparative Legal Dynamics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- HOLLINGER, R. (1991). Neutralizing in the Workplace: An Empirical Analysis of Property Theft and Production Deviance. *Deviant Behaviour*. **12**: 169-202.
- HOOTEN, E. (1939). Crime and the Man. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- HOROWITZ, R., POTTIEGER, A. (1991). Gender Bias in Juvenile Justice Handling of Seriously Crime-involved Youths. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. **28**: 75-100.
- ILAN, J. (2015). Understanding Street Culture: Poverty, Crime, Youth, and Cool. London: Palgrave.
- ILAN, J., SANDBERG, S. (2019). How ‘gangsters’ become jihadists: Bourdieu, criminology and the crime–terrorism nexus. *European Journal of Criminology*. **16**: 278-294.
- İŞCAN, Y. (1981). Concepts in teaching forensic anthropology. *Medical Anthropology Newsletter*, **13**(1): 10-12.
- İŞCAN, Y. (1988) Rise of Forensic Anthropology. *Yrbk. Phys. Anthropol.* **31**: 203-230
- İŞCAN, Y., HELMER, R. (1993). Forensic analysis of the skull: Craniofacial analysis, reconstruction, and identification. New York: John Wiley.
- JANKOVIC, I. (1977). Labor Market and Imprisonment. *Crime and Social Justice*. **8**: 17-31.
- JENSEN, G. F., BROWNFIELD, D. (1981). Sociology of Delinquency: Current Issues. Beverly Hills, CA: SAGE.
- JENSEN, G., BROWNFIELD, D. (1986). Gender, Lifestyle, and Victimization: Beyond Routine Activity. *Violence and Victims* . **1**: 85-99.
- KATZ, J. (2000). Review of Alchemies of the Mind: Rationality and the Emotions by Jon Elster. *The American Journal of Sociology*. **156**: 260-262.
- KATZ, J. (1988). Seductions of crime. New York: Basic Books.
- KEANE, C., MAXIM, P., TEEVAN, J. (1993). Drinking and Driving, Self-control and Gender: Testing a General Theory of Crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*. **30**: 30-46.

- KLOCKARS, C. B. (1979). *Dirty Hands and Deviant Subcultures*. Beverley Hills, CA: SAGE.
- KLOCKARS, C. (1979). The Contemporary Crisis of Marxist Criminology. *Criminology*. **16**: 477-515.
- KROGMAN, M. (1939). Contributions of T.Wingate Todd to anatomy and physical anthropology. *Am J Phys Anthropol* **25**:145–186.
- KROGMAN, WM., İŞCAN, MY., (1986) *The Human Skeleton in Forensic Medicine*, 2nd Edition, Gllionis:Charles C. Thomas Publisher.
- LEMERT, E. (1967). *Human deviance, social problems and social control*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- LEMERT, E. (1951). *Social Pathology*. New York: McGraw-Hill.
- LEONARD, E. (1982). *Women, Crime, and Society: A Critique of Theoretical Criminology*. New York: Longman.
- LIEM, M., KOENRAADT, F. (2008). Familicide: A comparison with spousal and child homicide by mentally disordered perpetrators. *Criminal Behaviour and Mental Health*. **18**: 306-318.
- LOEBER, R., DISHION, T. (1987). *Antisocial and Delinquent Youths: Methods for Their Early Identification*. Newbury Park, CA: Sage.
- LOWMAN, J. (1992). *Rediscovering Crime*. U J. Young, R. Matthews, *Rethinking Criminology: The Realist Debate*. London: Sage Publications.
- LUCKENBILL, D. F. (1977). Criminal Homicide as a Situated Transaction. *Social Problems*. **25**: 175-187.
- LUNDMAN, R. J. (1993). *Prevention and Control of Juvenile Delinquency*. New York: Oxford University Press.
- MALINOWSKI, B. (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi*. (Çev. Saadet Özkal). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- MALINOWSKI, B. (1992). *Kuzeybatı Melanezya’da vahşilerin cinsel yaşamı*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- MANKOFF, M. (1970). "Power in Advanced Capitalist Society: A Review Essay on Recent Elitist and Marxist Criticism of Pluralist Theory. *Social Problems*. **17**: 418-430.
- MANN, C. R. (1984). *Female Crime and Delinquency*. University of Alabama Press.

- MATTHEWS, R., YOUNG, J. (1992). Reflections on Realism. U R. Matthews, J. Young, *Rethinking Criminology: The Realist Debate*. London: Sage Publications.
- MATZA, D. (1964). *Delinquency and Drift*. New York: Wiley.
- MATZA, D., SYKES, G. (1961). Juvenile Delinquency and Subterranean Values. *American Sociological Review*. **26**: 712-719.
- MCCORD, J. (1991). The Cycle of Crime and Socialization Practices. *Journal of Criminal Law and Criminology*. **82**: 211-228.
- MERTON, R. K. (1957). *Social Theory and Social Structure*. Glencoe, IL: Free Press.
- MERTON, T. (2001). Gandhi ve Şiddet Dışı Direniş: Mahatma Gandhi'nin Yazılarından Seçmeler. (Çev. Seda Çiftçi), İstanbul: Kaknüs Yayınları
- MESSERSCHMIDT, J. (1986). Capitalism, Patriarchy, and Crime: Toward a Socialist Feminist Criminology. Totowa, NJ: Rowman and Littlefield.
- MILLER, W. B. (1958). Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency. *Journal of Social Issues*. **14**: 5-19.
- MINOR, W. (1980). The Neutralization of Criminal Offense. *Criminology*. **18**: 103-120.
- MOORE, J. D. (2009). *Visions of culture*. New York: AltaMira Press.
- MORASH, M., CHESNEY-LIND, M. (1991). A Refonnulation and Partial Test of the Power Control Theory of Delinquency. *Justice Quarterly*. **8**: 347-377.
- MORRIS, A. (1987). *Women, Crime, and Criminal Justice*. Oxford and New York: Basil Blackwell.
- MORRISON, W. (1995). *Theoretical Criminology: From Modernity to Post Modernism*. London: Cavendish Publishing.
- MURRAY, C. (1976). *The Link Between Learning Disabilities and Juvenile Delinquency*. Washington DC: U.S. Government Printing Office.
- PALLONE, N., HENNESSY, J. (1992). *Criminal Behavior: A Process Psychology Analysis*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers.

- PANOFISKY, E. (2012). İkonoloji Araştırmaları: Rönesans Sanatında İnsancıl Temalar. (O. Düz, Prev.) İstanbul: Pinhan.
- PARK, R. E., BURGESS, E., MCKENZIE, R. (1925). The City. Chicago: University of Chicago.
- PARKIN, S. (2016). Operation troll ISIS: Inside Anonymous' war to take down Daesh. Wired. (<http://www.wired.co.uk/article/anonymous-war-toundermines-daesh>) adlı siteden alınmıştır.
- PATERNOSTER, R., IOVANNI, L. A. (1989). The Labeling Perspective and Delinquency: An Elaboration of the Theory and an Assessment of the Evidence. *Justice Quarterly*. 6: 359-294.
- PATTERSON, G. (1975). Families: Applications of Social Learning to Family Life. Champaign, IL: Research Press.
- PEPINSKY, H. E. (1991). Peacemaking Criminology and Criminal Justice. U H. E. Pepinsky, R. Quinney, *Criminology as Peacemaking*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- PLATON. (2000). Devlet. (S. Eyüpoğlu, & M. A. Cingöz, Prev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- POLLACK, O. (1950). The Criminality of Women. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- POLSKY, N. (1967). Hustlers, Beats and Others. Pelican.
- PRESDEE, M. (2000). Cultural Criminology and the Carnival of Crime. London: Routledge.
- PRESDEE, M. (2004). Cultural criminology: The long and winding road. *Theoretical Criminology*. 8: 275-285.
- QUINNEY, R. (1970). The Social Reality of Crime. Boston.
- QUINNEY, R. (1991). The Way of Peace: on Crime, Suffering, and Service. U H. E. Pepinsky, R. Quinney, *Criminology as Peacemaking*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- RECKLESS, W. (1973). The Crime Problem. New York: Appleton-Century-Crofts.

- REISS, A. (1951). Delinquency as the Failure of Personal and Social Controls. *American Sociological Reviews*. **16**: 196-207.
- RICHARDS, I., WOOD, M. A. (2018). Hacktivists against terrorism: A cultural criminological analysis of Anonymous' anti-IS campaigns. *International Journal of Cyber Criminology*, **12**: 187–205.
- RITZER, G. (1992). *Sociological Theory*. New York: McGraw-Hill.
- ROSS, J., & DAI, M. (2011). The dissemination of criminological and criminal justice knowledge and practice: A profile of People's Republic of China scholars who earn doctorates in the United States. *Asian Journal of Criminology*. **17**: 225-238.
- ROWE, D., GULLEY, B. (1992). Sibling Effects on Substance Use and Delinquency. *Criminology*. **30**: 217-234.
- SAMPSON, R., LAUB, J. (1993). *Crime in the Making: Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge: Harvard University Press.
- SCHUESSLER, K., CRESSLEY, D. (1950). Personality Characteristics of Criminals. *American Journal of Sociology*. **55**: 476-484.
- SELLIN, T. (1959). *The Death Penalty*. Philadelphia: American Law Institute.
- SELLIN, T. (1938). *Culture, Conflict and Crime*. New York: Social Science Research Council.
- SHAW, C., MCKAY, H. D. (1942). *Juvenile Delinquency and Urban Areas*. Chicago: University of Chicago Press.
- SIMMEL, G. (1950). *The Sociology of Georg Simmel*. Translation and Introduction . Glencoe, IL: Free Press.
- SIMON, R. (1975). *Women and Crime*. Lexington, MA: Lexington Books.
- SIMONS, R., WU, C., CONGER, R., LORENZ, F. O. (1994). Two Routes to Delinquency: Differences Between Early and Late Starters in the Impact of Parenting and Deviant Peers. *Criminology*. **32**: 247-276.
- SNYDER, J., PATTERSON, G. (1995). Individual Differences in Social Aggression A Test of a Reinforcement Model of Socialization in the Natural Environment. *Behavior Therapy*. **26**: 371-391.

- SOLON, O. (2015). Charlie Hebdo: Anonymous declares 'war' on jihadists in retaliation for Paris massacre with #OpCharlieHebdo. Daily Record. (<http://www.dailyrecord.co.uk/news/uk-world-news/charlie-hebdo-anonymous-declares-war-4951113>.) adlı siteden alınmıştır.
- SPIRO, M. E. (2015). Kültürel Görececilik ve Antropolojinin Geleceği. (Der.). Altuntek, N. S. Yöntembilim Üzerine Antropolojik Okumalar. (Çev.). Boz, E), Dipnot Yayınları. Ankara.
- SPITZER, S. (1975). Toward a Marxian Theory of Deviance. *Social Problems*. **22**: 638-651.
- STAKE, R. E. (2011). The case study method in social inquiry. U R. Gomm, M. Hammersely, P. Foster, *Case Study Method*. London, UK: SAGE.
- STEFFENSMEIER, D. (1980). Sex Differences in Patterns of Adult Crime, 1965-77. *Social Forces*. **58**: 1080-1108.
- STITT, G., GIACOPASSI, D. (1992). Trends in the Connectivity of Theory and Research in Criminology. *The Criminologist*. **17**: 3-6.
- STOLER, A. (1985). Perceptions of protest: Defining the dangerous in colonial Sumatra. *American Ethnologist*. **12**: 642-658.
- STUMPHAUZER, J. (1986). Helping Delinquents Change: A Treatment Manual of Social Learning Approaches. New York: Hayworth.
- SUTHERLAND, E. (1947). Principles of Criminology. Philadelphia.
- SUTHERLAND, E. (1940). 'White-collar criminality'. *American Sociological Review*. **5**: 1-12.
- SUTHERLAND, E. (1939). Principles of Criminology. Philadelphia: J. B. Lippincott.
- TAGG, J. (1988). The burden of representation: Essays on photographs and histories. Basingstoke, UK: Macmillan.
- TARDE, G. (1912). Penal Philosophy. Boston.
- TAYLOR, I., WALTON, P., YOUNG, J. (1975). Marx and Engels on Law, Crime, and Morality. *Critical Criminology*. **68**: 317-319.
- TAYLOR, I., WALTON, P., YOUNG, J. (1973). The New Criminology. New York.

- THOREAU, HENRY D. (1999), Sivil İtaatsizlik ve Pasif Direniş, 2. Baskı, (Çev.: Hakan Arslan), Vadi Yayınları, Ankara.
- TIFFT, L. L. (1995). Social harm definitions of crime. *The Critical Criminologist*. 7: 9-13.
- TITTLE, C. (1969). Crime Rates and Legal Sanctions. *Social Problems*. 16: 409–413.
- TOBY, J. (1957). Social Disorganization and Stake in Conformity: Complementary Factors in the Predatory Behavior of Hoodlums. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*. 48: 12-17.
- TOLEN, R. J. (1991). Colonizing and transforming the criminal tribesman: The Salvation Army in British India. *American Ethnologist*. 18: 106-125.
- TREVINO, J. (1996). The Sociology of Law: Classical and Contemporary Perspectives. New York: St. Martin's Press.
- TURK, A. (1979). Analyzing Official Deviance: For Non-partisan Conflict Analyses in Criminology. *Criminology*. 16: 459-476.
- UBELAKER, D. (2006). Introduction to Forensic Anthropology, In: Forensic Anthropology and Medicine, Eds. Schmitt, A., Cunha, E., Pinheiro, J., New Jersey: Humana Press
- VEHİT, U. (2019). Adli Antropolojide Yetişkin Bireylerin Yaş Tahmin Metodları , Sorunları ve Uygulanabilirlikleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi
- VERKAİK, R. (2016). Jihadi John: The Making of a Terrorist Jihadi John: The Making of a Terrorist. London: Oneworld Publications.
- VERMEULEN, H. F. (1995). Fieldwork and Footnotes: Studies in the History of European Anthropology. London.
- VIGİL, J.D. (2003). Urban violence and street gangs. *Annual Review of Anthropology*. 32: 225-242.
- VOLD, G., BERNARD, T. (1958). Theoretical Criminology. New York: Oxford University Press.
- WARDAUGH, J. (2000). Down and Outers: Fieldwork Amongst Street Homeless People. Oxford University Press.

- WEBSDALE, N. (2010). *Familicidal hearts: The emotional styles of 211 killers*. Oxford: Oxford University Press.
- WILSON, J. Q., HERNSTEIN, R. (1985). *Crime and Human Nature*. New York: Simon and Schuster.
- WOLFGANG, M. (1972). *Gender, Lifestyle, and Victimization: Beyond Routine Activity*. U H. Mannheim, *Pioneers in Criminology*. Montclair, NJ: Patterson Smith.
- WONG, K. (2002). Policing in the People's Republic of China: The road to reform in the 1990s. *British Journal of Criminology*. **42**: 281-316.
- XU, J., LAIDLER, K. J., LEE, M. (2013). Doing criminological ethnography in China: Opportunities and challenges. *Theoretical Criminology*. **17**: 271-279.
- YARDLEY, E. (2017). *The Social Media Homicide Confessions: Stories of killers and their victims*. Bristol: Policy Press.
- YOUNG, J. (2003). Merton with Energy, Katz with Structure: The Sociology of Vindictiveness and the Criminology of Transgression. *Theoretical Criminology*. **7**: 390-415.
- YOUNG, J. (1992). Ten Points of Realism. U J. Young, R. Matthews, *Rethinking Criminology: The Realist Debate*. London: Sage Publications.
- ZIMRING, F. E. (1971). *Perspectives on Deterrence*. (NIMH Monograph Series on Crime and Delinquency Issues). Washington DC: Government Printing Office.
- ZIMRING, F., HAWKINS, G. (1973). *Deterrence*. Chicago: University of Chicago Pres.

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgiler

Adı: Cumali

Soyadı: ÇATAK

Doğum yeri ve tarihi: İzmir – 03/06/1988

Uyruğu: TC

Medeni durumu: Bekar

Askerlik durumu: Tecilli

İletişim adresi: Korkutreis Mahallesi Lale Sokak 4/14 Çankaya-ANKARA

Telefon: 05417326807

II- Eğitimi

Ankara Üniveristesi, Antropoloji 2010-2014

Cumhuriyet Üniversitesi, Antropoloji Tezli Yüksek Lisans 2015-2017 (Mezun Olmadı)

Ege Üniversitesi, Astronomi ve Uzay Bilimleri 2006-2010 (Mezun Olmadı)

Yabancı dili: Türkçe (Anadil), İngilizce (İleri derecede), Arapça (Başlangıç seviyesi).

III- Ünvanları

-

IV- Mesleki Deneyimi

-

V- Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

-

VI- Bilimsel İlgi Alanları

Sosyal Antropoloji, Sosyoloji, Etnografi, Kriminoloji, Uluslararası İlişkiler, Uluslararası Güvenlik, Matematik

VII- Bilimsel Etkinlikleri

Katıldığı Projeler:

Çorakyerler Omurgalı Fosil Lokalitesi Araştırma Projesi – 2011

Bursa- Paşalar Fosil Lokalitesi Araştırma Projesi - 2012

Ürgüp-Sofular-Gölşehir Yeniyaylacık Fosil Lokaliteleri Araştırma Projesi – 2016

Katıldığı Uluslararası Projeler:

Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler ve Ev Sahibi Topluluklar için Tarımsal Geçim Kaynakları ve İşgücü Piyasası Değerlendirmesi, Ankara Üniversitesi, FAO – 2017-2018

Katıldığı Sempozyumlar:

IV. Adli Psikoloji Sempozyumu, Ankara Üniversitesi - 2017

VIII- Diğer Bilgiler

Üye Olduğu Kuruluşlar:

Türkiye Satranç Federasyonu (Lisanslı Oyuncu)

Türk Kızılayı